MEB GYS GÖREVDE YÜKSELME SINAVI

Memurluk Sınavı Hazırlık Kitabı

Konu Anlatımı ve Soru-Cevap

Türk Eğitim-Sen Yayınları

ISBN: 978-605-73776-5-4

Tüm hakları saklıdır.

Yayıncı izni olmadan kısmen de olsa hiçbir şekilde çoğaltılamaz.

2023

Türk Eğitim-Sen Genel Merkezi

Talatpaşa Bulvarı No:160 Kat:6 Cebeci, Çankaya- Ankara

0312 424 09 60

www.turkegitimsen.org.tr

Baskı ve Cilt

Dinçler Matbaacılık San. Tic. Ltd. Şti.

Bayındır 1 Sokak No:6 Daire:12 Çankaya- ANKARA

Sertifika No: 49616

ÖNSÖZ

Çalışma hayatının ana unsuru olan çalışanları bulunduğu kurumda teşvik edici birkaç önemli unsur bulunmaktadır. Özlük hakları, ücret, çalışma şartları, çalışanın başarısının ödüllendirilmesi ve görevde yükselebilme çalışanların ilk odaklandığı başlıklar arasında yer almaktadır. Görevde yükselme çalışanın kurum içinde bilgi ve tecrübesi ile unvan alabilmesinin, kariyer planı ile geleceğini kurum içinde kurgulayabilmesinin önemli bir etkeni olarak yer almaktadır.

Türk Eğitim-Sen olarak bütün kurum idari kurullarında, katıldığımız her görüşmede, dile getirdiğimiz her öneride; eğitim çalışanlarının kurum içi yükselmesinde bir çıkış yolunun olmasını ve bu sürecin adil, tarafsız bilgi ve başarıya odaklı değerlendirme araçları ile yapılması gerektiğini dile getirdik. Milli Eğitim Bakanlığı bünyesinde bulunan idari kadrolardan şube müdürlüğü, şeflik, memurluk ve saymanlık görevleri için yükselme sınavının açılması hem çalışanları ve onların çalışma hayatında temsilcisi olan bizleri önerilerimizin hayat bulması açısından memnun etmiştir.

Üyelerimiz ve eğitim çalışanları adına sürecin her aşamasını sağlıklı ve adaletli olarak yürüyebilmesi amacıyla titizlikle takip edeceğimizden kimsenin endişesi olmasın. Türk Eğitim-Sen adalet ve liyakatin tecelli etmesi adına bütün teşkilatları ve kurumsal kimliği ile üyelerinin haklarını savunmaya yılmadan devam edecektir. Azim, tarafsız değerlendirme, başarı odaklı yükselmeye inancımızın tezahürü olan tesakademi uzaktan eğitim platformu ve hazırlamış olduğumuz bu görevde yükselme sınavlarına hazırlık kitaplarının sizlere ulaşmasında özveri gösteren merkez yönetim kurulu üyelerine, Türk Eğitim Sen teşkilatlarına ve emeği geçen bilim heyetine teşekkür ediyor, sınava girecek bütün eğitim çalışanlarına üstün başarı dileklerimi iletiyorum.

Talip GEYLAN
UAESEB ve Türk Eğitim Sen Genel Başkanı

SUNUŞ

Başarı, hedeflere ulaşma, istenilen sonuçları elde etme ve kişisel veya mesleki gelişimde ilerleme anlamına gelir. Başarı, herkes için farklı anlamlar taşıyabilir, çünkü her bireyin kendi hedefleri, tutkuları ve değerleri vardır. İş dünyasında veya kişisel hayatta başarılı olmak görevini özveri ile yaparken geride hiç bir açık nokta bırakmamak olarak ifade edilebilir. Başarının neticesinde de insanlar bunun görülüp takdir edilmesini beklerler. Görevde yükselme çalışma hayatında başarının takdir edilmesinin en önemli nirengi taşlarından birsi olarak değerlendirilebilir.

Türk Eğitim-Sen olarak objektif kriterlere dayalı bir görevde yükselme mekanizmasını her zaman desteklediğimizi bütün zeminlerde dile getirmiştik. Bu doğrultuda sendika olarak hayata geçirdiğimiz projelerle görevde yükselme süreçlerinin tarafsız ve denetlenebilir bir sistem ile yürütülmesine yönelik çalışmalar yaptık. Hazırlamış olduğumuz görevde yükselme sınavlarına hazırlık kitapları, açmış olduğumuz yüz yüze ve çevrimiçi sınavlara hazırlık kursları ve bütün bu süreçleri evlerimizin rahatlığında sunan www.tesakademi.com çevrimiçi sınavlara hazırlık platformu ile üyelerimizin bütün bu sınavlara hazırlanabilmelerinin yolunu açıp, onların başarıyla bu süreçleri tamamlayabilmesi için gayret gösterdik.

Millî Eğitim Bakanlığınca şube müdürlüğü, şeflik, memurluk ve saymanlık için görevde yükselme sınav kılavuzu yayımlanmasının ardından hem çevrimiçi sistemimizi hem de elinizde bulunan bu kitap setini hazırlatarak sınava girecek üyelerimizin başarı yolunda emin adımlarla yürüyebilmesini sağlamayı amaçladık. Hazırlamış olduğumuz çevrimiçi sitem ve sınavlara hazırlık kitaplarının sizlere ulaşmasında bizlere her türlü desteği veren başta Genel Başkanımız Talip GEYLAN olmak üzere özveri gösteren merkez yönetim kurulu üyelerine, Türk Eğitim Sen teşkilatlarına ve emeği geçen bilim heyetine teşekkür ediyor, sınava girecek bütün eğitim çalışanlarına başarılar diliyorum.

Cengiz KOCAKAPLAN
Türk Eğitim Sen Genel Başkan Yardımcısı

MEB GÖREVDE YÜKSELME SINAVI - MEMURLUK GENEL BİLGİLER

Sınavda, Millî Eğitim Bakanlığı Personelinin Görevde Yükselme, Unvan Değişikliği ve Yer Değiştirme Suretiyle Atanması Hakkında Yönetmeliğin 12. maddesi hükmüne göre, konu başlıkları ile ağırlıkları aşağıda belirtilmiştir.

Adaylara toplam 60 adet (5) şıklı çoktan seçmeli sorulardan oluşan bir test uygulanacaktır.

SIRA NO	KONULAR	SORU SAYISI
1.	Türkçe dilbilgisi	6
2.	İnsan hakları ve demokrasi	2
3.	Türk idare sistemi	2
4.	Protokol kuralları	2
5.	Atatürk İlkeleri ve İnkılap Tarihi	4
6.	Genel kültür	5
7.	T.C. Anayasası (Genel esaslar, Temel ve ödevleri, Devletin Temel Organları)	6
8.	657 sayılı Devlet Memurları Kanunu	6
9.	1739 sayılı Milli Eğitim Temel Kanunu	6
10.	222 sayılı İlköğretim ve Eğitim Kanunu	4
11.	652 sayılı MEB Teşkilat ve Görevleri Hakkında KHK	1
12.	4982 sayılı Bilgi Edinme Hakkı Kanunu	3
13.	5442 sayılı İl İdaresi Kanunu	3
14.	Bunlara bağlı mevzuat; MEB Personelin Görevde Yükselme, Unvan Değişikliği ve Yer Değiştirme Suretiyle Atanması Hakkında Yönetmelik MEB Aday Memurların Yetiştirilmelerine İlişkin Yönetmelik MEB Öğretmenlerin Atama ve Yer Değiştirme Yönetmeliği MEB Personelin İzin Yönergesi	10
TOPLAM		**60**

İÇİNDEKİLER

I. TÜRKÇE DİLBİLGİSİ 11
II. İNSAN HAKLARI VE DEMOKRASİ 49
III. TÜRK İDARE SİSTEMİ 63
IV. PROTOKOL KURALLARI 75
V. ATATÜRK İLKELERİ VE İNKILAP TARİHİ 87
VI. GENEL KÜLTÜR 141
VII. GENEL MEVZUAT 149
• T.C. Anayasası (Genel esaslar, Temel ve ödevleri, Devletin Temel Organları) 149
• 657 sayılı Devlet Memurları Kanunu 160
• 1739 sayılı Milli Eğitim Temel Kanunu 172
• 222 sayılı İlköğretim ve Eğitim Kanunu 177
• 652 sayılı MEB Teşkilat ve Görevleri Hakkında KHK 182
• 4982 sayılı Bilgi Edinme Hakkı Kanunu 187
• 5442 sayılı İl İdaresi Kanunu 189

VIII. MEB MEVZUATI 191
• MEB Personelin Görevde Yükselme, Unvan Değişikliği ve Yer Değiştirme Suretiyle Atanması Hakkında Yönetmelik 191
• MEB Aday Memurların Yetiştirilmelerine İlişkin Yönetmelik 198
• MEB Öğretmenlerin Atama ve Yer Değiştirme Yönetmeliği 203
• MEB Personelin İzin Yönergesi 213

1 TÜRKÇE

ANLAM BİLGİSİ
Anlam bilgisi konusu sözcükte anlam, cümlede anlam ve paragrafta anlam olmak üzere üç başlık altında ifade edilmektedir.

SÖZCÜKTE ANLAM
Sözcükte anlam konusu gerçek anlam, terim anlam ve mecaz anlam olarak iki ana başlıkta toplanabilir. Gerçek anlam da temel (başat-ilk anlam) ve yan anlam olarak iki başlık altında dile getirilmektedir.

Dikkat: Sözcüklerin gerçek anlamları ile yan anlamları hatta terim anlamları arasında da bir anlam ya da günlük hayatta bir benzerlik bulunmaktadır. Bu durum yukarıda verilen örneklerde de görülmektedir.

1-) Gerçek anlam:
Sözcüğün gerçek hayatta görebileceğimiz, dolaylı veya gerçekten uzaklaşarak değişmeceli (mecazi) olarak başka bir anlam taşımadığı karşılıklarına gerçek anlama denilmektedir.
Gerçek anlam iki başlıkta ifade edilebilir.

a) Temel anlam:
Temel ya da başat anlam, bir kelimenin aklımıza ilk gelen anlamıdır. Kelimelerin, sözlükte yer alan ilk anlamları da temel anlamlarıdır. Bu yüzden temel anlama, sözlük anlamı da denilmektedir.

Uyanır uyanmaz **perde**yi açıp pencereden dışarıya baktım.
"Perde" kelimesini duyduğumuzda aklımıza ilk olarak "pencerelerin önüne takılıp ışığın girmesini engellemeye yarayan örtü" gelir. Bu cümlede "perde" sözcüğü aklımıza ilk gelen bu anlamıyla kullanıldığından gerçek anlam taşımaktadır.

Karabaş, bir şeyin **koku**sunu aldı.
(koku: Nesnelerden yayılan zerrelerin burunda uyandırdığı duygu)

Kör adama kimse yardım etmedi.
(kör: Görme engeli)

Kitaplarını **boş** bir kutuya yerleştirdi.
(boş: İçinde, üstünde hiç kimse veya hiçbir şey bulunmayan)

Dikkat: Bir sözcüğün temel anlamda kullanılıp kullanılmadığını anlamak için; sözcüğü cümleden alıp tek başına kullanıldığında cümledeki anlamının aynısını veriyor ise sözcük temel anlamında kullanılmıştır. Unutmayınız, temel anlam sözcüğün ilk akla gelen anlamıdır.
Başım ağrıyor ama ağrı kesici içmedim. Cümlesinde baş vücuttaki bir organ olarak kullanılmıştır.

b) Yan anlam:
Sözcüğün temel anlamıyla bağlantılı ya da benzer olarak zamanla ortaya çıkan değişik, yeni ve gerçek anlamlara yan anlam denir. Sözcüğün gerçek anlamının dışında, **ancak gerçek anlamıyla az çok yakınlık taşıyan** yeni anlamlar kazanması yan anlamı oluşturur. Bir sözcüğün yan anlam kazanmasında genellikle yakıştırma ve benzerlik ilgisi etkili olmaktadır.

"göz" dendiğinde akla ilk gelen, kelimenin temel anlamı olan organ adıdır. Ama "iğnenin gözü", "çantanın gözü", masanın gözü" tamlamalarındaki anlamlar benzetme yoluyla kazandırılmış yeni anlamlardır. Bunlara da yan anlam denir.
Ağzımda garip bir tat var, galiba hasta olacağım.
(Ağız: vücudumuza besinlerin giriş yeri, bir organımız.)

Dolmuştan yol **ağzında** indim.
(Yolun giriş yeri, başlangıç bölümü; vücudumuzun bir nevi giriş yerine benzerliğinden dolayı yolun giriş yeri de ağız sözcüğü ile karşılanmaktadır. Bu durum yan anlamdır.

"düşmek" kelimesi "Meyveler tek tek yere düştü" cümlesinde temel anlamda;

TÜRK EĞİTİM-SEN - www.turkegitimsen.org.tr

"Çocuğun pantolonu düşüyordu", "Bu yılın ilk karı düştü" cümlelerinde yan anlamdadır.
Beşiktaş sırtlarına ağaç dikiyorlar. (arka taraf)
Uçağın **kanadı** havada parçalanmış.

Başı kırık bir çiviyi sökmeye uğraşıyor.

Kapının **kolu**nu kırınca babamdan azar işittim.

Dikkat: Yan alman cümleden tamamen bağımsız bir anlam değildir. Temel anlama benzerlik ve ilgi gibi yollarla bağlı olarak kazanılan yeni anlamdır.

2-) Terim Anlam:
Sözcükler zaman içinde ihtiyaçlar doğrultusunda çeşitli yeni anlamlar kazanabilir. Bu durumlardan birisi de sözcüklerin kendilerine bir bilim, spor, meslek, sanat dalları içinde yeni anlamlar kazanmasıdır.
Örneğin **"sahne"** tiyatro ile **"zamir"** Türk Dil Bilimi ile ilgili bir terimdir.

Oyuncular **sahneye** çıktılar.

Zamirleri örneklerle anlatmak istedi.

Bitkiler besinlerinin yaklaşık % 85'ini **kökleri** sayesinde alırlar.
(Terim Anlam-Biyoloji Terimi)

Dikkat: Bir sözcük birçok dalda terim anlamda kullanılabilir.
Hiçbir ek almamış halde bulunan kelimelere kök denir. (Dil Bilgisi)
Dokuz kök dışına üç olarak çıkar. (Matematik)
Bitkiyi toprağa bağlayan köklerdir. (Coğrafi Terim)

Günlük hayatta sıkça kullanılan terim anlamlı sözcüklere örnekler aşağıda verilmiştir.
a) tıp terimleri: adrenalin, akne, bakteri, kist, üreter, narkoz…
b) matematik terimleri: dikdörtgen, açı, basamak, küme, yamuk, logaritma…
c) edebiyat terimleri: roman, hikaye, şiir, kinaye, beyit, kompozisyon, münazara…
d) hukuk terimleri: beraat, feragat, hüküm, şerh, tahliye…
e) müzik terimleri: akort, nota, porte, aralık, melodi, metronom, tuşe…
f) astronomi terimler: astroid, atmosfer, gezegen, gök taşı, meteor…
g) sanat tarihi terimleri: atölye, bezeme, cephesellik, taraklama…
h) dinbilim terimleri: hadis, hakikat, halife, ehlibeyt…

Dikkat: Sözcüklerin terim ya da başka bir anlamda olduğu kullanıldığı cümleye göre değişiklik gösterebilir.

3-) Mecaz Anlam:
Bir sözcüğün gerçek anlamından tamamen uzaklaşarak başka bir anlam kazanmasına "mecaz anlam" denir. Sözcük gerçek anlamı ile alakası olmayan başka bir anlamda kullanılmıştır. Mecaz anlam ifadeye renk katmak, anlatımı çarpıcı kılmak veya anlatmak istediğimizi vurgulamak için sıkça başvurduğumuz bir dil zenginliği olarak karşımıza çıkmaktadır.
Mecaz anlam örneklerinde de görüldüğü gibi günlük hayatta sıkça başvurduğumuz bu kullanım anlatmak istediğimizi daha kolay karşılamak için başvurduğumuz bir yöntemdir.

Bu sözler ona **ağır** geldi. (Kırıcı, insanın gücüne giden)

Bu **ince** davranışınız herkesi etkiledi. (Zarif, nazik)

Bu çocuk **keskin** bir zekâya sahip. (Kıvrak)

Bu haberi duyunca adam adeta **yıkıldı.** (Mahvolmak)

Dikkat: Mecaz anlam ile ilgili çıkan sorularda sözcüğün soru kökündeki anlamının benzerini şıklarda bulmanız istenir ya da açıkça şıklarda yer alan ifadelerde mecaz anlamı ya da mecaz olmayan anlamı bulmanız istenmektedir.

Söz Grupları:
Kelime grubu; bir varlığı, bir kavramı, bir niteliği veya bir hareketi karşılamak amacıyla belirli kurallar çerçevesinde yan yana gelen kelime topluluğudur. Tek kelime ile karşılanamayan varlık, kavram, nitelik, durum ve hareket, kelime gruplarıyla karşılanır.

a) Deyimler:
Söze güzellik katmak ve anlatımı güçlendirmek amacıyla birden çok sözcüğün genellikle mecaz anlama gelecek biçimde kaynaşmasıyla oluşan

TÜRK EĞİTİM-SEN - www.turkegitimsen.org.tr

sözlere deyim denir. Deyimler, kalıplaşmış kelime gruplarıdır. Sözcüklerin yerine eş anlamlıları dahi kullanılamaz ve sözcüklerin yerleri değiştirilemez. Küplere binmek deyiminde testiye binmek ya da bidona binmek ifadesi kullanılmaz.

Deyimlerin bazı gerçek anlamlı olanları dışında büyük bir kısmı mecaz anlamlıdır: ağzı bozuk, etekleri zil çalmak, gözden düşmek, göze girmek…

Bazı deyimler gerçek anlamlıdır: iyi gün dostu, ağzına bir şey koymamak, yükte hafif pahada ağır, çoğu gitti azı kaldı…

Deyimlerin büyük bir kısmı mastar ekini alır: yüz bulmak, etekleri tutuşmak, içi yanmak, küplere binmek…

Bazı deyimler cümle biçimindedir: "Ayıkla pirincin taşını." ,
"İğne atsan yere düşmez." , "Dostlar alışverişte görsün."

Uyarı:
Deyimler kimi zaman atasözleriyle karıştırılabilmektedir. **Deyimler kavram ve durum bildirirler; atasözleri ise bir yargı ifade eder**, her zaman geçerli olan bir olayı anlatır ve bir mesaj verirler.
"Atı alan Üsküdar'ı geçti." Deyimdir. "Ağaç yaşken eğilir." Atasözüdür.

b) Atasözleri:
Toplumların asırlarca süren deneyimlerinden ve gözlemlerinden elde ettikleri yargılarını, ortak düşünce ve tutumlarını yansıtan; içinde mecazi bir anlam barındıran, eğitici ve öğretici pedegojik-didaktik vasfı bulunan kalıplaşmış, kısa ve özlü söz; eş. Darb-ı mesel (ç. :Durub-ı emsal), Mesel, Sav olarak da geçmişte ifade edilmiştir.

Damlaya damlaya göl olur.
Sakla samanı gelir zamanı.
Su uyur düşman uyumaz.
Akıllı düşman akılsız dosttan hayırlıdır.
Dikkat: Atasözlerinin başlıca özellikleri şunlardır.
1-) Kalıplaşmış söz gruplarıdır, kelimelerin yerleri değiştirilemez ve bir kelime yerine başka bir kelime koyulamaz.
2-) Toplumun ortak malıdır.
3-) Genellikle mecaz anlamlı olmasının yanında bazı atasözleri de gerçek anlamlıdır. (Son pişmanlık fayda vermez., Dost ile ye iç, alış veriş etme., …)
4-) Öğüt niteliği taşır. (kirpi yavrusunu pamuğum diye severmiş.)
5-) Bazı atasözleri hem gerçek hem mecaz anlam taşır. (Ateş düştüğü yeri yakar., dilin kemiği yoktur.)

c) İkilemeler:
Anlamı güçlendirmek amacıyla aynı kelimenin, yakın anlamlı kelimelerin veya zıt anlamlı kelimelerin tekrarıyla oluşan sözcük grubuna ikileme denir.

İkilemeler şu şekillerde oluşturulur:

Aynı Sözcüğün Tekrarlanmasıyla Oluşan İkilemeler:
koşa koşa, ağır ağır, iri iri…

Eş Anlamlı Sözcüklerden Oluşan İkilemeler: akıllı uslu, ses seda, güçlü kuvvetli, kılık kıyafet… Zıt Anlamlı Sözcüklerden Oluşan İkilemeler: ileri geri, az çok, er geç, bata çıka, büyük küçük…

Biri Anlamlı, Diğeri Anlamsız Sözcükten Oluşan İkilemeler:
eski püskü, eğri büğrü, yarım yamalak, çer çöp…
Her İkisi de Anlamsız Sözcükten Oluşan İkilemeler: ıvır zıvır, eften püften, mırın kırın…

Yansımaların Tekrarıyla Oluşan İkilemeler:
çat pat, kıs kıs, şırıl şırıl, patır kütür, horul horul…

İsim Tamlaması Şeklindeki İkilemeler:
suyunun suyu, güzeller güzeli…

Hâl (Durum) Eki Alarak Oluşan İkilemeler:
baş başa, baştan başa, biz bize, dişe diş, günden güne…

M Harfi Eklenerek Oluşturulan İkilemeler:
Ev mev, şaka maka, para mara, kitap mitap, ders mers, iş miş…
Dikkat: İkilemelerle tekrarlar birbirinden farklıdır. Tekrarlarda araya virgül girer; fakat ikilemelerin arasına hiçbir noktalama işareti girmez. İkilemelerin arasına noktalama işareti getirmek bir yazım yanlışıdır.

TÜRK EĞİTİM-SEN - www.turkegitimsen.org.tr

Örnek:
Akşam, akşam, yine akşam… (Tekrar)

Akşam akşam nereden çıktı bu maç. (İkileme)

Genç adam hızlı, hızlı metroya gidiyordu. (hızlı hızlı ikilemesinin arasına virgül gelmesi yanlıştır. Bu bir yazım yanlışı, ya da yazım yanlışı nasıl giderilebilir. Şeklinde bir soru ile karşımıza çıkabilir.

Örnek: Aşağıdaki cümlelerden hangisinde ikilemelerin yazımı ile ilgili bir yanlışlık yapılmıştır.
a) Trene ucu ucuna yetiştik.
b) Dolu dolu bir gün geçirdik.
c) bire bir mücadelede hep kazandım.
d) Günden, güne dertlerimiz çoğalıyor.
Doğru cevap d şıkkıdır. İkilemelerin arasına hiçbir noktalama işareti giremez.

SÖZCÜKLER ARASINDAKİ ANLAM İLİŞKİLERİ
1. Eş Anlamlı Sözcükler (Anlamdaş Sözcükler)
Yazılış ve okunuş bakımından farklı fakat anlamca aynı olan kelimelerdir. Bu tür kelimeler birbirlerinin yerini tutabilir. Anlamdaş kelimelerin birisi genelde yabancı kökenlidir.

kıymet-değer, cevap-yanıt, sene-yıl, medeniyet-uygarlık, imkân-olanak, acele-ivedi, zelzele-deprem, yoksul-fakir, misafir-konuk, sınav-imtihan, yöntem-metot, mesele-sorun, fiil-eylem, kelime-sözcük, vasıta-araç...

Aynı anlamlı olmasına rağmen bazı durumlarda anlamdaş kelimeler birbirinin yerini tutamaz: bunun nedeni sözcüklerin bağlamlarının farklı olmasıdır. “kara bahtlı” kelime grubunda “kara” kelimesinin yerine “siyah” kelimesini kullanamazsınız. Aynı şekilde “demek” ve söylemek fiili de aynı anlamlıdır. Fakat “Şarkı söylemek” cümlesini “Şarkı demek.” olarak değiştiremeyiz.

Türkçe kelimeler arasında da eş anlamlılık olabilir: deprem-yer sarsıntısı-zelzele,
kimi zaman-ara sıra-zaman zaman-arada bir-bazen

2. Yakın Anlamlı Sözcükler:
Yazılışı ve okunuşu farklı olan, anlamdaş gibi göründüğü hâlde birbirinin yerini tamamen tutamayan, yani aralarında anlam ayrıntısı bulunan kelimelerdir. Bunlar çoğunlukla Türkçe kelimelerdir.

göndermek- yollamak, bezmek- bıkmak-usanmak, dilemek- istemek, çevirmek-döndürmek,
söylemek- demek- konuşmak, eş- dost, hısım-akraba, bakmak-seyretmek, Kardeşim sana küsmüş.
Kardeşim sana kırılmış. Kardeşim sana gücenmiş. Kardeşim sana darılmış.
Birinci cümlede bir “kesinlik ve aşırılık” anlamı, ikinci cümlede bir “esneklik, hatta hoşgörü” anlamı, üçüncü cümlede “üzülmek” anlamı, dördüncü cümlede “gücenip görüşmez olmak” anlamı vardır.
Ben her sorunla başa çıkarım. (baş etmek) Bu kadar yürekten çağırma beni. (candan)
Davranışları hiçbir zaman içtenlikli değildi. (yürekten, candan) Yaptığı işi önemsemiyordu. (özen göstermiyordu.)

3. Zıt (karşıt) Anlamlı Sözcükler:
Anlamca birbirinin karşıtı olan kelimelerdir.

Siyah-beyaz, uzun-kısa, aşağı-yukarı, ileri-geri, var-yok, gelmek-gitmek,

Dikkat: Tüm kelimelerin zıt anlamlısı yoktur. Fiillerde (eylemlerde) de durum aynıdır. Bir eylemin olumsuzu o eylemin karşıtı satılmaz.
“sevinmek” karşıtı sevinmemek değil “üzülmek”tir.

Dikkat: Kelimeler arasındaki karşıtlık cümledeki kullanıma göre değişir.
“doğru” kelimesinin zıt anlamlısı bir cümlede “eğri” olurken, diğerinde “yanlış” olabilir.

Dikkat: İki kelimenin (kökeni ne olursa olsun) anlamdaş, yakın anlamlı veya zıt anlamlı olabilmesi için aynı anlam özelliğini taşımaları gerekir. Meselâ, siyah ile beyaz, ancak ikisi de gerçek (temel) anlamda oldukları zaman zıt anlamlı olurlar. Hafif olmayan anlamındaki “ağır” kelimesinin ağır olmayan anlamındaki “hafif”le zıt anlamlı olabilmesi için ikisinin de gerçek (temel) anlamda kullanılması gerekir.

4. Eş Sesli (Sesteş) Sözcükler:
Yazılışı ve okunuşu aynı olduğu hâlde anlamları farklı olan kelimelerdir. Bunlar yalın hâlde olabildikleri gibi ek almış hâlde de olabilirler. Şiirde cinas olarak kullanılır ve cinaslı kafiye yapılır.

TÜRK EĞİTİM-SEN - www.turkegitimsen.org.tr

Gül: 1. çiçek, 2. gülmek emir anlamındadır.
Kır: 1. kırsal alan, 2. kırmaktan emir, 3. Beyaz
Yazma: 1. baş örtüsü, 2. yazmaktan olumsuz emir, 3. yazma işi

Ek almış kelimelerle, ek almış ve almamış kelimeler arasında da eş seslilik söz konusudur. Bu ekler görevce farklı ekler de olabilir:

Siyah anlamındaki "kara" ile "kar-a" (-a: yönelme hâl eki) gibi
"Oyuncakları olmuş çocukların kurşunlar"
"Zalimler her saat taze fidanları kurşunlar"
"Neden kondun a bülbül kapımdaki asmaya
Ben yarimden vazgeçmem götürseler asmaya"

Dikkat: Üzerinde inceltme işareti olan Arapça ve Farsça sözcükler Türkçedeki benzerleri ile sesteş değildir. "hala" ve "hâlâ", "kar" ve "kâr", "adet" ve "âdet" kelimeleri eş sesli değildir. Okunuşları ve anlamları farklıdır.

5. Yansımalar:
Tabiata, insana, insan dışındaki canlılara ve eşyaya ait seslerin taklit edilmesi sonucu ortaya çıkan kelime veya kelime gruplarıdır.
tık, tak, pat, çat, hışır hışır, miyav, hırr, hav, me, mee, mışıl mışıl, fıkır fıkır, şıkır şıkır...
Yansımalardan isim ve fiil türetilebilir.
"miyavlamak, çatırdamak, şıkırtı, meleşmek, şırıltı"

Somut ve Soyut Anlamlı Kelimeler

1. Somut Anlamlı Kelimeler:
Beş duyu organımız olan göz, deri, kulak, dil ve burundan en az biriyle algılayabildiğimiz varlıkları karşılayan sözcüklere "somut anlamlı sözcükler" denir. Bir başka deyişle elle tutup gözle görebildiğimiz, koklayıp, tadabildiğimiz veya dokunma (deri) duyu organımız ile hissedebildiğimiz varlıkları karşılayan kelimelerdir.

Su, ateş, rüzgar, taş, yağmur, kalem, acı, gül kokusu, araba, bu tür kelimelere örnek verilebilir.

Dikkat: Rüzgâr, yağmur, soğuk, sıcak, ekşi, acı (tat), çiçek, gürültü, aydınlık, karanlık, mavi, koku, uzun, deniz…
Yukarıdaki kelimeler beş duyu organımızdan en az biriyle algılanabilir. Sıcak, soğuk, rüzgâr dokunmayla; gürültü işitmeyle; mavi, uzun, deniz, çiçek görmeyle algılanabilir. Bu yüzden bu sözcükler somuttur.

2. Soyut Anlamlı Kelimeler:
Beş duyu organımızdan herhangi biriyle algılayamadığımız kavramları ifade eden sözcüklere "soyut anlamlı sözcükler" denir.

Akıl, ruh, fikir, iyilik, kötülük, bu tür kelimelere örnek verilebilir.

Dikkat: Kin, iyilik, kötülük, nefret, kıskançlık, ayrılık, özlem, aşk, sevgi, acı (üzüntü), mutluluk, vicdan, umut, sevinç, keder…
Yukarıdaki kelimelerin hiçbiri beş duyu organımızla algılanamaz. Örneğin "nefret" dokunulabilen, görülebilen, duyulabilen, koklanabilen veya tadılabilen bir varlık değildir. Bu yüzden soyuttur.

Dikkat: Somut anlamlı sözcüklerle soyut anlamlı sözcükler arasında doğrudan bir ilişki yoktur. Ancak aktarmaların temeli sayılan "somutlaştırma" olayında somut-soyut ilişkisi kurulmaktadır.

Somutlaştırma ve soyutlaştırma şeklinde sınavlarda sorulabilir. Soyutlamaya Örnek:

Seni bütün gün soğukta beklediğim için hasta oldum. (Somut isim)
("Soğuk" sözcüğü tek başına somut anlamlıdır. Soğuk olan havayı dokunma duyusuyla algılayabildiğimiz için bu cümlede somut anlamıyla kullanılmıştır.)

Bu soğuklukla kimseyle yakınlık kuramayacağını ona söylemiştim. (Soyutlaştırılmış isim)

(Bu cümlede soğuk olan hava, su ya da her hangi bir nesnenin soğukluğu değil, insanın diğer insanlara yakınlık kurmamasını ifade eden bir tavrıdır. Yani sözcük somutken soyut yapılmış "soyutlaştırılmıştır".

Yufka kalbi ile yapılanlara daha fazla dayanamadı. (Bu cümlede yufka sözcüğü olaylardan çok çabuk etkilenme anlamında kullanılmıştır. Yani yufka somutken cümle içinde soyut anlam kazandırılmıştır.)

TÜRK EĞİTİM-SEN - www.turkegitimsen.org.tr

Gitarı çok daha kolay öğrenebilmenin bir yolu olmalı. (Yol kelimesi somut anlamlı sözcükken bu cümlede "yöntem" anlamında kullanıldığından soyutlaşmıştır)

Somutlamaya Örnek: Sadece biraz mutluluk için çoğu şeye razı olabilirdi. (Soyut isim)

(Mutluluk, duyu organlarımızla algılayamadığım soyut bir kavramdır. Bu cümlede soyut anlamıyla kullanılmıştır.)

Valizine katladığı bir kaç parça mutluluk ile düştü memleket yoluna. (Somutlaştırılmış isim)
(Bu cümlede soyut olan "mutluluk" kelimesi valize katlanıp konulmuş elbiseye benzetilerek somutlaştırılmıştır.)

Ben güzele güzel demem güzel benim olmayınca. (Somutlaştırma = İnsan kastedilerek somutlaştırma yapılmıştır)

Kanadı kırık bir aşk ile sevda dağlarına tırmanabilir misin? (Somutlaştırma = Aşk, kuşa benzetilerek somutlaştırma yapılmıştır.)

Gözünün önündeki film karesi hayatı boyunca aklından çıkmayacaktır. (Somutlaştırma = Hayatın belirli bir anı dönemi, üzerine kayıt yapılan bir nesneye benzetilerek somutlaştırma yapılmıştır.)

Bunu yapmaya yürek ister, bu her babayiğidin harcı değil. (Somutlaştırma = Somut olan yürek kelimesi, cümlede soyut olan "cesaret" anlamında kullanıldığından somutlaştırma yapılmıştır. **Türkçemizde çok önemli bir yeri olan deyimlerimizin hemen hepsi bu somutlaştırma yolu ile meydana getirilmiştir.**

Ad Aktarması (Mecaz-I Mürsel):
Benzetme ilgisi olmaksızın, bir kavramın, başka bir kavram ile karşılanmasına "ad aktarması" denir. Kavramlar arasında bir anlam ilişkisi bulunmalıdır. Bu ilişkiler hem ifade hem de sınavlarda İç-Dış, Parça-Bütün, Yazar-Yapıt, Parça-Bütün gibi ifade edilir ve bu şekilde de sorulabilir.

Ayaklarını çıkarmadan içeri girme. (Ayakkabı - İç verilip dış kastedilmiş.)
Soba yanınca ortalık ısındı. (Yakıt- Dış verilip iç kastedilmiş.)

TÜRK EĞİTİM-SEN - www.turkegitimsen.org.tr

Sokağın ilk girişindeki apartmanda oturuyorum. (Parça-bütün)
Herkes başının üstünde bir çatı olmasını ister (Parça-bütün)
Acaba, Ankara bu konuda ne düşünüyor? (Hükümet)
Gemi, İzmir'e yanaştı. (Liman)
Turnuvaya ünlü raketler katılıyor. (Sporcu)
Yaylıya binip, bir tur attık. (Araba)
Marmara'da yelkenli ile geziyorlardı. (Deniz)
Yahya Kemal'i sık sık okurum. (Kitaplarını)

Sözcükte genel anlam-sözcükte özel anlam:
Aynı türden varlıkları topluca karşılayan sözcükler, genel; tek tek karşılayan sözcükler, özel anlamlıdır. Genel ya da özel anlamlı olma, sözcüklerin birbiri ile karşılaştırılmasına bağlıdır.

Genelden özele
Varlık - Canlı - Orman - Ağaç - Meşe
En genel: Varlık
En özel: Meşe
Örneğin, "Orman", "Ağaç"a göre genel; "Canlı"-ya göre özeldir.

Sözcükte nitel anlam - sözcükte nicel anlam:
Varlıkların veya eylemlerin niteliklerini (özelliklerini) bildiren sözcükler, "nitel"; varlıkların veya eylemlerin miktarını (sayısal değerini) bildiren sözcükler, "nicel" anlamlıdır.

Beyaz mendilini çıkarıp, alnının terini sildi. (Nitel)
Güzel günler sizin olacak. (Nitel)
Üç çocuk yanıma geldi. (Nicel)
Eline **5** taş alıp, suya attı. (Nicel)
Özdeyiş (vecize):
*Söyleyeni belli özlü sözlere "özdeyiş" denir.

"Hayatta en hakiki mürşit, ilimdir"
Mustafa Kemal Atatürk

Abartma (Mübalağa):
Bir şeyin niteliklerini veya bir olayı olduğundan fazla büyüterek veya küçülterek anlatmaya abartma denir.

Örnek:
Çantayı taşımaktan kolum koptu.
Bu cümlede kişi, kolunun fiziksel olarak koptuğunu değil, "çok yorulduğunu" abartma yaparak anlatmaktadır.

Bir ah çeksem dağı taşı eritir.
Gözüm yaşı değirmeni yürütür.
Bu hasretlik beni dahi çürütür.
Bana sıla da bir, gurbet il de bir

Karacaoğlan bu dörtlükte memleketinden ayrı olmanın verdiği acıyı abartarak anlatmıştır. Çünkü gerçekte gözyaşı dağları eritmez, değirmeni yürütmez.

Benzetme (Teşbih):
Anlatımı kuvvetlendirmek, sözün etkisini artırmak için aralarında değişik yönlerden ilgi bulunan iki şeyden zayıf olanın kuvvetli olana benzetilmesine benzetme denir. Çoğunlukla benzetme yapılırken birbirleri ile ilgi kurulan varlıklar arasındaki ilişki bilinmektedir.

Tam bir benzetmede dört temel unsur vardır:
Benzeyen: Zayıf unsur.
Benzetilen: Kuvvetli unsur.
Benzetme yönü: İki unsur arasındaki benzetme sebebi. Benzetme edatı: Benzetmede kullanılan "gibi, kadar" edatlarıdır.

Örnek:
Serkan keçi gibi inatçı bir çocuktur.
Benzeyen benzetilen benzetme edatı benzetme yönü

Bu cümlede "Serkan", "inatçılık" bakımından "keçi"ye benzetilmiştir. Burada "keçi"nin inatçılık özelliği herkes tarafından bilindiğinden, benzetme çok rahat anlaşılmakta, söz daha etkili olarak anlatıl-maktadır.

Kükremiş sel gibiyim, bendimi çiğner, aşarım.

Yırtarım dağları, enginlere sığmam taşarım.

İstiklâl Marşı'ndan alınan bu dizelerin ilkinde şair kendisini "sel"e benzetmiştir. İkinci dizede ise "dağları yırtarım" sözüyle abartma sanatına başvurmuştur.

Kişileştirme (Teşhis):
İnsan dışındaki varlıklara insana özgü özelliklerin verilmesine kişileştirme denir. Bu sanatta hayvanlara, bitkilere ve diğer varlıklara insana özgü özellikler verilerek ifade daha çekici hâle getirilir, duygular daha güzel anlatılır.

Örnek:
Köyün çayı boş yere akmaktan sıkılıyor, bir bostanı sulayacağı günlerin gelmesini iple çekiyordu.

Bu cümlede "köyün çayı" kişileştirilmiştir. "Sıkılmak", "iple çekmek (sabırsızlıkla beklemek)" insana özgü niteliklerdir. İnsana özgü nitelikler "köyün çayı"na verilerek çay kişileştirilmiştir.

Toplanırken göklerde bulutlar yığın yığın Hırçın bir fırtınayı düşünüyordu deniz.

Bu dizelerde "kişileştirilme" vardır. Burada "düşünüyordu" denerek "deniz" kişileştirilmiştir.

Konuşturma (İntak):
İnsan dışındaki varlıklar konuşturma, onların ağzından söz söyleme sanatına intak (konuşturma) denir.

İntak (konuşturma), genellikle teşhis (kişileştirme) sanatı ile birlikte kullanılır. Teşhis sanatı ile insan özelliği içinde gösterilen varlıklar konuşturulduğu zaman intak sanatı yapılmış olur.

Örnek:
Akşam rüzgârları der ki Ali'ye:
"Gözler ileriye, gönül geriye…"
Sanki köydekiler görünsün diye
Tepeler alçalır, dereler dolar!

Bu dörtlükte "rüzgârlar" önce kişileştirilmiş, daha sonra da konuşturulmuştur. Zaten şiirde intak varsa, konuşturulan varlığın sözleri de vardır.
Google: Ben her şeyi bilirim.

Facebook: Ben herkesi tanırım.
İnternet: Ben olmasam ikiniz de işe yaramazsınız!
Elektrik: Tartışmayı fazla uzatmayın yoksa hepinizin işini bitiririm!

CÜMLEDE ANLAM
Cümle (tümce) bir düşünceyi, bir dileği, bir haberi ya da duyguyu tam olarak anlatan, bir veya birden çok sözcükten oluşmuş anlatım birimidir.

Cümlelerin temel özellikleri tam olarak bir yargı bildirmeleridir. Cümlelerde yargının Tamamlan-

TÜRK EĞİTİM-SEN - www.turkegitimsen.org.tr

ması çekimli bir eylemle ya da ek eylem almış isim soylu bir sözcükle olur.

Örnek:
Çalışıyorum.
Çalışkanım.
Yarınki sınava çok çalışıyorum.
Yukarıdaki üç örnek de yargı bildirdikleri için cümledir.

Dikkat: Cümlenin anlamı ve bu anlamın yorumu, paragrafın ilk basamağıdır.

Cümlede Anlam İlişkileri
Anlam ilişkisi bakımından cümleler; eş anlamlı, yakın anlamlı, zıt anlamlı cümleler, neden- sonuç, amaç-sonuç, koşul-sonuç, açıklama ve karşılaştırma cümleleri olmak üzere sekiz başlıkta incelenir:

1.Eş Anlamlı Cümleler
Aynı konu ve düşüncenin, farklı sözcükler ve söz dizimiyle dile getirildiği cümlelerdir.

Örnek:
Belirli bir hedefi olmayan insana kimse yardımcı olamaz.
Bir insan hangi limana yelken açtığını bilmiyorsa hiçbir rüzgar işine yaramaz.

Bu bardağın yarısı su ile dolu. Bu bardağın yarısında su yok.
Yaşam, içinde siyah da bulunan bir gökkuşağıdır.
Yaşam, tüm güzelliklerinin yanında olumsuzlukları da barındırır.

2. Yakın Anlamlı Cümleler
Eş anlamlı cümlelerde, biri diğerinin yerini tutabilecek iki cümle söz konusu idi. Yakın anlamlı cümlelerde ise aynı özü, aynı ruhu taşıyan iki cümle vardır.
Örnek:
Hayatını insanların mutluluğuna adamıştı.
İnsanları mutlu etmek için ömür boyu çalışmaktan zevk aldı.

Bu cümlelerin ikisinde de söz konusu kişinin ömür boyu insanların mutluluğu için çalıştığı ifade edilmektedir. Buraya kadar eş anlamlılık söz konusudur. Ancak ikinci cümlede "bu çalışmadan zevk almak" gibi bir ayrıntı vardır. Bu ayrıntı sebebiyle bu cümlelere yakın anlamlı cümle diyoruz.

Bazı sanatçılar yaşları ilerledikçe eserlerinde tekrara düşerler.
Olgunluk döneminde sanatçıların bir kısmı özgünlüklerini kaybedebilir.

3. Karşıt (Zıt) Anlamlı Cümleler:
Anlamca birbirine zıt olan, birbiriyle çelişen cümlelerdir. Bu tür cümlelerde konu genellikle aynıdır; fakat konuya bakış açısı farklıdır.

Örnek:
Sanayileşme, çevreye zarar vermektedir.
Gelişmek isteyen toplumlar, sanayiye önem vermelidir.

Bu cümlelerde konu sanayileşmedir. İlk cümlede sanayileşmenin kötü yönü, diğerinde ise iyi yönü anlatılmaktadır.

Sanatçı, hayatı kendi yorumuyla vermelidir.
Sanatçı, hayatı anlatırken ayna görevi üstlenmelidir.

4. Neden (Sebep) – Sonuç İlişkili Cümleler:
Bir eylemin hangi gerekçeyle veya hangi sebeple yapıldığını bildiren cümlelerdir. Bu cümlelerin yüklemine "niçin?" , "neden?" soruları sorulduğunda bu sorular cevapsız kalmaz. Neden-sonuç cümleleri iki bölümden oluşur: Birinci bölüm neden (sebep), ikinci bölüm ise sonuç bildirir. Genellikle "için, -den, -diğinden, ile" gibi ekler ve edatlar kullanılır.

Örnek:
Hasta olduğum için okula gelemedim.
Yukarıdaki cümlede koyu renkle yazılmış bölüm, eylemin yapılış nedenini belirtmektedir.

Okulların açılmasıyla masraflar arttı.
Seni uyandırmayalım diye radyoyu açmadık.

Dikkat: Neden-sonuç ilişkisi bağımsız iki cümle ile de ifade edilebilir.

Örnek: Çiçekleri gece sula; daha çabuk büyür.
Bir daha böyle konuşma; beni üzüyorsun.
Bu örneklerde birinci cümlede ifade edilen eylem, ikinci cümlede ifade edilen eylemin nedeni durumundadır. Buna "gerekçe" de denmektedir. Bu tür ifadelerde sebep cümlesi ile sonuç cümlesinin yerleri değiştirilebilir.

TÜRK EĞİTİM-SEN - www.turkegitimsen.org.tr

5. Amaç-Sonuç İlişkili Cümleler:
Eylemin hangi amaca bağlı olarak gerçekleştiğinin belirtildiği cümlelerdir. Bu tür cümlelerde de "için, diye, üzere" gibi edatlardan yararlanılır. Amaç – sonuç cümleleri, eyleme sorulan "hangi amaçla?" sorusuna cevap verir.

Örnek**:** **Sınavı kazanmak için** çok çalışmış.
Yukarıdaki cümlede koyu renkle yazılmış bölüm, eylemin yapılış amacını belirtmektedir.

Bildiklerini anlatmak üzere karakola başvurdu.
Kilo vereyim diye spor yapıyor.
Ona sık sık öğüt verirdi; iyi bir insan olsun diye.

Dikkat: Amaç-Sonuç Cümleleri ile Neden-Sonuç Cümleleri Arasındaki Fark
Amaç-sonuç cümleleri, neden-sonuç cümleleri birbirine çok benzemekte bu yüzden sık sık karıştırılmaktadır. Amaç-sonuç cümleleri ile neden-sonuç cümlelerini ayırt etmek için şu yolu izlemeliyiz:
Amaç-sonuç ile neden-sonuç cümlelerinin karıştırılmasının en büyük sebebi amaç-sonuç cümlelerinin, neden-sonuç cümlelerini bulmak için kullandığımız "neden?" sorusuna da cevap verebilmeleridir. Bu yüzden amaç-sonuç cümlelerinin sorulduğu sorularda önce mutlaka "hangi amaçla?" sorusu sorulmalıdır. Eğer önce "neden?" sorusunu sorarsak neden- sonuç cümlesini amaç-sonuç sanarak yanılırız.

6. Koşul (Şart) – Sonuç İlişkili Cümleler:
Bir olayın veya durumun gerçekleşmesinin, başka bir olayın veya duruma bağlı olduğunu belirten cümlelerdir. Bu tür cümlelerde birinci bölüm (yan yargı) koşul, ikinci bölüm ise o koşula bağlı olarak ortaya çıkan sonuçtur (temel yargı). Türkçede koşul anlamı asıl olarak "- se" şart ekiyle sağlanır. "ise", "-ince", "-dikçe", "mi", "ama", "üzere", "yeter ki" ile de koşul anlamı sağlanabilir.

Örnek**:**
Ödevini yaparsan oyun oynayabilirsin.
Bu cümlede koyu renkle yazılmış bölüm, eylemin yapılabilmesinin bağlı olduğu koşulu belirtmektedir.
Temiz bir dünya istiyorsan yerlere çöp atma.

Müzik dinleyebilirsin ama sesini fazla açmayacaksın.

Bizim buralara yağmur yağdıkça her yer toprak kokardı.
Akşama geri vermek üzere bu kitabı alabilirsin.
Akşam baban gelsin, alışverişe çıkarız.
İstediğin her şeyi alırım, yeter ki sınıfını geç.

Dikkat:
Cümleye istek, dilek anlamı katan –se, -sa ile koşul anlamı veren –se, -sa ekini karıştırmamak gerekir. İstek cümleleri de –se, -sa eki almasına rağmen, koşul anlamı taşımaz.

Örnek
Otobüsle gelmese de trenle gelse.

7. Açıklama İlişkili Cümleler:
Neden- sonuç ilişkisinin tersidir; önce sonucun, sonra nedenin belirtildiği cümlelerdir. Bu tür cümleler genellikle "çünkü, demek ki, öyleyse, anlaşılıyor ki" bağlaçlarıyla oluşturulur.

Örnek:
İzmir'i seviyorum çünkü en güzel yıllarım orada geçti.
Bu cümlede koyu renkle yazılmış bölümde, kendinden önce belirtilen yargının nedeni açıklanmıştır.

Bir kez bile arayıp sormadı, demek ki bizi pek sevmemiş. Yüzünden düşen bin parça, anlaşılan üzgünsün.

8. Karşılaştırma Cümleleri:
Birden fazla varlık, kavram ya da durumun karşılaştırıldığı cümlelerdir. Karşılaştırmada benzerlik, farklılık, üstünlük gibi değişik durumlar ifade edilir. Karşılaştırma ilgisi "gibi, kadar, en, daha, çok, göre, fazla" gibi sözcüklerle kurulur.

Örnek**:**
Kışın Sivas, İstanbul'dan daha soğuktur. (Sivas-İstanbul kıyaslama-karşılaştırma)
Televizyon da sinema kadar etkilidir.
Köyün en güzel çileği bahçemizde yetişir.
Yeni şiirler eski şiirlere göre daha anlaşılır bir dille yazılıyor.
Selim, gezmeyi çok sever, Elif ise kitap okumayı.

Anlatımına Göre Cümleler
Anlatım bakımından cümleler öznel, nesnel, dolaylı, dolaysız, kinayeli, aşamalı durum bildiren

TÜRK EĞİTİM-SEN - www.turkegitimsen.org.tr

cümleler ile tanım, içerik ve üslup cümleleri olmak üzere dokuz başlıkta incelenir:

1.Öznel Anlatımlı Cümleler**:**
Söyleyenin kendi düşüncesini, duygusunu veya beğenisini içeren; doğruluğu ya da yanlışlığı kişiden kişiye göre değişen cümlelerdir.

Örnek**:**
Roman en güzel yazı türüdür.
Yukarıdaki cümle, söyleyenin kişisel düşüncesini yansıtmaktadır. Kanıtlanması olanaksızdır. Çünkü her insanın sevdiği yazı türü farklıdır. Bu yüzden bu cümle, öznel yargı bildiren bir cümledir.

İstanbul Boğazı'nın seyrine kimse doyamaz.
Evde mutlu olan başarılı olur.
Mavi elbise insanlara yakışıyor. Duygusal şarkılar herkesi etkiler.

2. Nesnel Anlatımlı Cümleler:
Söyleyenin duygu veya düşüncesini içermeyen; doğruluğu ya da yanlışlığı kişiden kişiye göre değişiklik göstermeyen, herkesçe kabul görmüş, kanıtlanabilir yargıları içeren cümlelerdir.

Örnek**:**
Ozon tabakasındaki delik her yıl büyüyor.
Yukarıdaki cümle, nesnel bir yargı ifade etmektedir. Çünkü bu sözleri söyleyenin kişisel düşüncesi cümleye karışmamıştır. Bu, bilimsel bir veridir; araştırma ile kanıtlanabilir.

Kırmızı, ana renklerden bir tanesidir.
Eser, dört bölüm halinde sinemaya uyarlanmış.
İstanbul 1453'te fethedildi.

3. Tanım Cümleleri:
Varlıkların ne olduklarını tam olarak belirtmek için kurulur. Tanım cümleleri "Bu nedir?", "Bu kimdir?" sorularına cevap verir.

Örnek**:**
Lirik şiir, duyguların çok etkili ve coşkulu bir biçimde dile getirildiği şiir türüdür.
Ünlü kişilerin kendi yaşamlarını anlattıkları yazılara otobiyografi denir.

4. İçerik (Konu) Cümleleri**:**
Yazarın, yapıtında ele aldığı konuya değinilen cümlelerdir.

Örnek**:** Sanatçı, eserinde bir çobanın köydeki yaşamını anlatıyor. Şiirlerinde ayrılık acısını işlemiş.

5. Üslup (Biçem) Cümleleri**:**
Üslup bir duygunun, düşüncenin kişisel anlatım biçimidir. Sanatçının dili kullanma biçimi, anlatım şekli üslupla ilgilidir. Cümlelerin uzunluğu, kısalığı, sözcük seçimi, sanatlı ya da yalın oluş, sanatçının üslubunu ortaya koyar.

Dikkat: Herhangi bir metne yönelttiğimiz "Nasıl anlatılmış?" sorusu, üslupla ilgili ifadeleri bulmamıza yardımcı olur.

Örnek
Sanatçı, eserinde gerçekleri kısa, yalın cümlelerle dile getirmiş.
Şiirlerinde süslü, söz oyunlarına dayalı bir dil yerine, günlük konuşma dilini tercih etmiştir.

6. Doğrudan (Dolaysız) Anlatımlı Cümleler:
Başkasına ait bir sözün hiç değiştirilmeden aktarılmasına doğrudan anlatım denir. Olduğu gibi aktarılan söz genellikle tırnak işareti içerisinde yazılır. Tırnak işaretinin dışında virgül kullanılarak da aktarılabilir.

Örnek**:**
Atalarımız, kalem kılıçtan keskindir, der.
Atatürk: "Hayatta en hakiki mürşit ilimdir." diyerek bir gerçeği dile getirmiştir. (Atatürk'e ait söz değiştirilmeden aktarılmış)

7. Dolaylı Anlatımlı Cümleler:
Başkasından alınan sözün, cümledeki yargıyı değiştirmeden, kendi sözcüklerimizle aktarılmasına dolaylı anlatım denir. Dolaylı anlatımlı cümleler "söyledi, belirtti, açıkladı" gibi eylemlerle biter ya da yüklemleri öğrenilen geçmiş zamanla çekimlenir.

Örnek**:**
Doktor, babama ilaçları mutlaka içmesi gerektiğini tembih etti.
Atatürk hayatta en gerçek yol göstericinin ilim olduğunu söylemiştir. (Yazar kendi anlatımıyla Atatürk'e ait sözü değiştirerek aktarmış)

8. Kinayeli Anlatım İçeren Cümleler:
Cümlede ifade edilen düşüncenin, genellikle alaycı biçimde, tersini kasteden anlatım biçimidir.

TÜRK EĞİTİM-SEN - www.turkegitimsen.org.tr

Örnek**:**
Okulunu ne kadar çok sevdiğin yirmi gün devamsızlık yapmandan belli.
Takımımız bu haftaki maçında muhteşem bir oyunla 4-0 mağlup oldu.

9. Aşamalı Durum Bildiren Cümleler:
Bir olayın veya durumun giderek değiştiğini bildiren cümlelerdir. Eylem aniden değil, süreç içinde gerçekleşir.

Örnek
Diktiğimiz fidanlar günden güne uzuyor.
Uçak önce havalandı, sonra yavaş yavaş bulutların arasında kayboldu.

PARAGRAFTA ANLAM
Bir düşünceyi, bir duyguyu, bir olayı tam olarak anlatabilmek için bir araya getirilen cümleler topluluğuna paragraf denir.
Paragraf kendi içerisinde bir bütünlük taşır, paragraf tek bir düşünce etrafında oluştuğundan kendi içerisinde bir bütünlük oluşturur.

Dikkat:
Bütün paragraf sorularının çözümünde yararlı olabilecek birkaç ipucu:
1- Önce soru okunur.
2- Daha sonra parça (metin) okunur.
3- Parça okunurken, önemli yerlerin altı çizilir. (Önemli yer, sorunun cevabı olabilecek olan yerdir)
4- Cevap bulunurken, yazıda anlatılanlar dikkate alınmalıdır. Kendi görüş ve düşüncelerimize göre hareket edilmemelidir.
5- Doğru seçenek bulunurken yanlış seçenekler elenmelidir.

Paragrafın Anlam Yönü:
Anlam bakımından paragraf; ana düşünce, yardımcı düşünceler, konu, başlık, anahtar kelimeler, soru, duygular, duyular, karakter ve paragrafta olay, zaman, yer, varlık kadrosu olmak üzere on ana başlıkta incelenir:

1.Paragrafta Ana Düşünce (Ana Fikir)
Yazar veya şairler bir konu aracılığı ile belirli bir anlatım yöntemini kullanarak okuyucuya bir mesaj ulaştırır. Parçada okuyucuya verilmek istenen asıl düşünceye ana düşünce denir. Bir parçanın yazılmasının amacı ana düşüncedir, parçanın konusu da parçanın yazımı için araç niteliğindedir.

TÜRK EĞİTİM-SEN - www.turkegitimsen.org.tr

Ana düşüncenin bazı özellikleri:
Ana düşünce bir yargı bildirir.
Parça okunduğunda herkesin vardığı ortak düşüncedir.
Parçayı kapsar nitelikte genel bir yargıdır.
Parça tek cümle ile özetlenecek olsa bu ana düşünce cümlesi olur.

Dikkat:
Bir parçada ana düşünceyi bulmak için şu yolu izleyebiliriz:
1- Öncelikle konu bulunmalıdır.
2- Yazarın konuyu ele alış amacının ana düşünceyi oluşturduğu unutulmamalıdır.
3- Parçadaki bağlayıcı kavramlar varsa belirlenmeli; çünkü "kısacası, sonuçta, oysa bence, özetle, aslında" gibi ifadelerden sonra ana düşünce gelebilir.

4- Örnek verilmişse örnekten önceki yargının ana düşünceyi verebileceği hatırdan çıkarılmamalıdır.
İyi bir paragrafta ana düşünce bir cümle şeklinde parçanın başında, sonunda veya herhangi bir yerinde verilir. Paragraftaki diğer cümleler ise ana düşünceyi açıklayıcı ya da destekleyici nitelikte olur.
Ana düşünce, bazen de yazının bütününe sindirilmiş durumdadır. Bu durumda ana düşünce paragraf yorumlanarak, anlatılanlardan hareketle bulunur.
Bu bilgiler göz önüne alınarak ana düşünce bulunurken parçada şu sorulara cevap aranmalıdır:
– Yazar bu parçayı hangi amaçla yazmıştır?
– Bize ne anlatmak istemektedir?
Bu sorulara cevap aranırken karşımıza çıkacak düşünceleri, kendi görüşümüze göre değerlendirmemeliyiz. Parçada bizim kabul etmediğimiz, hatta tam tersini düşündüğümüz bir fikir işleniyor olabilir. Yazılanlardan hareketle ve yazara göre doğrular bulunmalıdır.

Dikkat: Parçanın ana düşüncesi, parçanın bütününü kapsar. Ana düşünce bulunurken sınırlamaya ve kapsayıcılığa dikkat edilmelidir. Ana düşünce olarak belirlenecek ifade parçanın tamamını kapsayıcı nitelikte olmalıdır. Çünkü parçanın bir kısmını karşılayan düşünce ana düşünce olamaz.

Örnek:
"Türk milletini şiirsiz düşünemeyiz. O, asırlar boyu şiirle düşünmüş, şiirle konuşmuştur. Kahramanlıklarını şiirle ifade etmiş; üzüntülerini, sevinçlerini şiirle dile getirmiştir. Analar, çocuklarını şiirle avutmuş, şiirle uyutmuştur. Ölenlerin arkasından şiirle ağlanmıştır. Sözün özü, Türk milleti şiir zevki olan ve şiire yatkın bir millettir."

Bu parçanın ana fikrini bulmak oldukça kolay. Çünkü yazar parçanın bütününde anlattıklarını "sözün özü" diyerek son cümlede özetlemiştir. Bu cümleden yola çıkarak bu parçada "Şiirin milletimizin hayatında önemli bir yeri olduğu" düşüncesinin vurgulandığını rahatlıkla söyleyebiliriz.

Eğer biz bu parçanın ana düşüncesi için "Şiir, insan yaşamında önemlidir." belirlemesini yapmış olsaydık hata ederdik. Çünkü bu düşünce parçada anlatılandan daha genel bir yargıdır. Oysa parçada şiirin bütün insanlar için önemi değil, sadece Türk insanının yaşamındaki yeri anlatılmış.

Eğer bu parçanın ana düşüncesi olarak "Türk milleti kahramanlıklarını şiirle ifade etmiştir." belirlemesini yapsaydık, yine hata yapmış olurduk. Çünkü bu sefer de ana düşünceyi oldukça daraltmış olurduk. Parçada, Türk milletinin kahramanlıklarını şiirle ifade ettiği anlatılmıştır; ama bu düşünce Türk milletinin yaşamında şiirin yerini anlatmak için kullanılmış yardımcı düşüncelerden sadece biridir. Yani parçayı kapsayıcı nitelikte değildir. Dolayısıyla bu belirleme de ana düşünce olamaz.

Dikkat: Ana düşünce bazen de parçanın girişinde yani ilk cümlede verilebilir.
Örnek
"Oyun, çocukların ruhsal eğitiminde önemli bir yer tutar ve gelişmelerini sağlar. Oyundan ve oyuncaklardan mahrum bazı çocukların, gelecekte asık yüzlü, somurtkan ve çekilmez kişiler oldukları görülmüştür. Oyunlar, aşırı olmadığı sürece, çocuklar için vazgeçilmez eğlence kaynaklarıdır."
Bu parçanın bütününde "oyun ve oyuncağın, çocuğun ruhsal gelişimi için gerekli olduğu" düşüncesi işlenmiştir.

Yazar bu ana düşünceyi zaten ilk cümlede "Oyun, çocukların ruhi eğitiminde önemli bir yer tutar ve gelişmelerini sağlar." sözleriyle vermiştir. Daha sonraki cümlelerde ise bu düşüncesini açıklayıcı ve destekleyici açıklamaları sıralamıştır. Demek ki bu parçanın ana düşüncesi ilk cümlededir.

Dikkat: Ana düşünce, bazı parçalarda son cümlede bulunabilir.

Örnek
"Kişilerin tek başlarına bir güçleri yoktur; çabalarının sonucu, dünyanın genel tablosu içinde pek fark edilmez. Hayatta işler, genel bir iş bölümüne göre yürütülür. Bu iş bölümünde tek adamın payı bir yağmur damlası kadardır. Gene de her damla, taşkını artırır; her el insanlığın mutluluğuna ya da sefaletine bir şeyler katar."
Yazar bu parçada asıl mesajını son cümlede vermiştir. Bu parçanın ana düşüncesi: "Gene de her damla, taşkını artırır; her el insanlığın mutluluğuna ya da sefaletine bir şeyler katar." cümlesinde gizlidir. Biz bu cümleden "Dünyanın iyi veya kötü oluşunda her ferdin payı vardır." sonucunu çıkarabiliriz. Bu yargı ana düşüncedir.

Dikkat:
Ana düşünce bazen yazının içinde bir cümle olarak geçmez. Ana düşünce parçanın bütününde olabilir. Okuyucu, bütün parçayı değerlendirerek ana düşünceye kendisi ulaşır.

Örnek
"El halısında desen, göz değmesin diye nazar boncuğu; serilen eve bolluk getirsin diye bereket ağacı; birlik ve beraberlik, dirlik ve düzen getirsin diye zincir hâline getirilmiş halkalar şeklinde gösterilir."

Bu parçanın konusu "halı desenleri"dir. Ancak parçanın ana düşüncesi doğrudan verilmemiştir. Bunu biz bulacağız. Yazar parçada halı desenlerinin anlamlarından bahsediyor ve örnekler veriyor. Öyleyse bu yazının amacı "Halıdaki desenlerin kendine özgü anlamları vardır." düşüncesini okuyucuyla paylaşmaktır, diyebiliriz.

Dikkat:
Bazı parçalarda asıl mesajı dolaylı olarak verilir. Bu yapılırken karşılaştırma ve benzetme yapılır. Bu tip parçalarda ana düşünce parçada bir

TÜRK EĞİTİM-SEN - www.turkegitimsen.org.tr

cümle olarak geçmez. Ana düşünce, parçanın bütününe sindirilmiş biçimdedir ve okuyucunun bulması amaçlanır.

Örnek:
"Şimdi bir heykeltıraş düşününüz. Gevşek ve çürük bir zemin üzerine güzel, mükemmel bir heykel yapmaktadır. Bu heykeli bir an için herkes beğenebilir. Fakat zemin çürük olduğundan bu heykel yaşayamaz. Harçlarla ne kadar kuvvetli dayanak yapılırsa yapılsın yıkılır. Çünkü zemini gevşektir."

Yazar, parçada bir olay anlatmakla söze başlamış. Bu olay çürük bir zemine yapılan bir heykelle ilgilidir. Yazar sonra da bu olayla ilgili hükmünü vermiştir: "Sağlam zemine inşa edilmemiş eserler mükemmel de olsa ayakta duramaz." Yazar aslında bunu anlatmak istemiyor. Bu olayı hikâye ederek okuyucunun bir genellemeye ulaşmasını istiyor. Bu genelleme "Her iş önce sağlam bir temele dayanmalıdır." düşüncesidir. Parçanın ana düşüncesi de budur.

Dikkat:
Bazen de parçada anlatılanlar seçeneklerde bir atasözüyle karşılanır. Parçada anlatılanları seçenekteki sözü kapsar.

Bu sorularda metin, aslında bir atasözünün açıklamasıdır. Dolayısıyla seçeneklerde ana düşünce olarak bir atasözü yer alır. Sorular çözülürken atasözü bilgisi gerekir.

Örnek:
"Hayat riskler üzerine kurulu. Riske katlanmayı göze alamayan, büyük sıçramalar yapamıyor. Büyük sıçramayı göze alanlar ise düşme riskini de kabul etmek zorunda kalıyor."
Bu parçayla ilgili "Paragraftaki düşünceye uygun atasözü aşağıdakilerin hangisidir?" şeklindeki bir soruya cevap olarak "Korkak bezirgân ne kâr eder ne zarar." atasözünü verebiliriz ve bu atasözü de parçanın ana düşüncesi olur.

Dikkat:
Bazı şiirlerin de ana düşüncesi vardır. Bu ana düşünceler atasözü ile de ifade edilebilir.

Örnek:
"Her canlıya Hak, lâyık olan cevheri verdi.
Tırtıl iki diş bulsa eğer, ormanı yerdi.
Şayet kediler, haftada bir gün uçabilse,
Dünyada bütün serçelerin nesli biterdi."

Bu şiirin ana düşüncesi ilk mısradadır. Şair sonraki mısralarda ise ilk mısrada verdiği ana düşünceyi örneklerle açıklamaya çalışmıştır. Öyleyse ilk cümleden yola çıkarak bu cümlenin ana düşüncesi olarak "Allah, her canlıyı kendine özgü yeteneklerle donatmıştır." diyebiliriz.

2. Paragrafta Yardımcı Düşünceler:
Parçada ana düşünce ortaya kullanılırken bu düşünceyi açıklayıcı ve destekleyici nitelikte başka düşüncelerden yararlanılır. İşte parçada ana düşünceye zemin oluşturan bu düşüncelere yardımcı düşünce denir.

Dört ayaklı bir sandalye düşünün. Bu ayaklardan hiçbiri tek başına bir sandalyeyi oluşturmaz. Ancak dördü bir araya geldiğinde sandalye oluşur ve kullanılır duruma gelir. İşte parçadaki yardımcı düşüncelerin her biri, sandalyenin ayaklarından biri gibidir ve bunlar ana düşünceyi ayakta tutar.

Dikkat:
Yardımcı düşünceler;
Parçada sayı olarak birden fazladır. Parçayı tam olarak kapsamaz.
Ana düşüncenin sınırlarını çizer.
Ana düşüncenin anlaşılmasını sağlayıcı niteliktedir.

Sorularda bizden parçada yer almayan yardımcı düşünceyi bulmamız istenir. Dolayısıyla bu sorular olumsuz soru şeklindedir. Yardımcı düşünce soruları iki şekilde çözülür:

Dikkat:
Önce soru metni, sonra parça, daha sonra da seçenekler okunur. Bu işlemden sonra seçeneklerdeki ifadeler parçadaki cümlelerle tek tek karşılaştırılır.

Parçadaki cümleler ya aynıyla, ya bölünerek bir kısmıyla ya da özü bozulmayacak şekilde biraz değiştirilerek üç seçeneğe yerleştirilmiştir. Yapılacak iş, bu cümlelerle uyum sağlayan seçenekleri bire bir eşlemektir. Açıkta kalan seçenek, parçada olmayan düşüncedir.

TÜRK EĞİTİM-SEN - www.turkegitimsen.org.tr

Dikkat:
Paragraf sorusu çözerken önce soru okunur. Sonra dikkatli bir şekilde parça okunur. Daha sonra parçada anlatılanlar akılda tutularak seçenekler tek tek okunur. Bu okuma esnasında parçayla uyum sağlamayan, parçada olmayan seçenek bulunmaya çalışılır.

Örnek:
Başarıya giden yolda insanın ilk büyük düşmanı tembelliktir. Burada tembelliği tanımlamaya gerek yok. Onu herkes az çok tanır. Ancak söylemek gerekir ki tembellik insanın karşısına çıkıp yiğitçe savaşmaz. Biçimden biçime girerek insanı alt etmeye çalışır.
Parçaya göre, tembellik için aşağıdakilerden hangisi söylenemez?

A) Her zaman ayrımına varılmayan bir tehlike olduğu
B) İnsana yabancı olmayan bir davranış olduğu
C) Her insanı ayrı biçimde etkilediği
D) Öz güveni olmayan insanları kendine tutsak ettiği

Parçanın sonundaki "Biçimden biçime girerek insanı alt etmeye çalışır." ifadesinden A, "Onu az çok herkes tanır." cümlesinden B, "Biçimden biçime girerek insanı alt etmeye çalışır." ifadesinden C seçeneği çıkarılabilir. Çünkü biçimden biçime girmede herkese farklı görünme söz konusudur. D seçeneğindeki "Öz güveni olmayan insanları kendine tutsak ettiği" yargısına ulaşmamızı sağlayacak bir ipucuna parçada rastlayamıyoruz.
Doğru cevap D.

3. Paragrafta Konu
Üzerinde durulan, hakkında yazı yazma gereği hissedilen her türlü kavrama konu denir. Konu, yazarın mesajını okuyucuya ulaştıran bir araçtır. Yani yazının yazılış amacı değil, amaca götüren bir araçtır.

Parçanın konusu bulunurken şunlara dikkat edilmelidir:
1. Parçada en çok tekrar edilen sözcükler üzerinde yoğunlaşmalıdır.
2. İlk cümlelere dikkat edilmelidir, çünkü konu ilk cümlelerde verilebilir.
3. Konu, parçanın tamamını kapsar nitelikte olmalıdır. Ancak konuyu ararken genellemeye gidilmemelidir. Konu, mümkün olduğunca parçayı da kapsayıcı şekilde daraltılmalıdır.

Örnek:
"Herkes lider olamaz. Kitleleri peşinden sürükleyip götürebilmek için birçok olumlu niteliğin bir kişide toplanması gerekir. Bilgi, çalışkanlık, disiplin, karizma, iyi hitabet, güçlü sezgiler Bu nitelikler de yetmez. Ayrıca lider çok okumalı, çok çalışmalıdır. Toplum için fedakârlıkta bulunmalıdır."

Parçada "lider"den söz edildiğini görüyoruz. Yalnız, "lider" çok geniş kapsamlı bir söz. Acaba parçada "lider" hangi yönden sınırlandırılmış?

Yani parçada;
"Liderin topluma katkılarından mı, "Lider yetiştirmenin önemi"nden mi, "Liderin görevlerinden mi söz edilmiş?
Hayır, hiçbiri değil. Paragrafta "çalışkanlık, disiplin, iyi hitabet" gibi özelliklerden söz edilmiş. Bu özellikleri taşıyan kişilerin lider olabileceği belirtilmiş. O hâlde parçada "liderin özellikleri" üzerinde durulmuş. İşte konuyu bulmuş olduk: Liderin özellikleri.

4. Paragrafta Başlık
Konuyu en iyi şekilde kapsayıp yansıtan ve birkaç sözcükten oluşan sözcük grubuna başlık denir.

Dikkat:
Başlık;
İlgi çekici ve düşündürücüdür. Konu hakkında bilgi verir.
Ana düşünceyi çağrıştırır.
Parçanın bütünü okunduğunda daha iyi kavranır.
Hem şiirin hem de paragrafın bir başlığı olabilir.

Örnek:
"Çocuklar doğar.
Dünyaya bakar,
Sevimli mi sevimli Yürüdükçe,
Yol yordam öğrenir.
Uçtukça uçar.
Koştukça bir ceylan gibi"

Bu şiire "Çocuklar" başlığını koyabiliriz. Çünkü şiirde doğan, büyüyen, sevimli mi sevimli çocuklardan söz edilmektedir.

"Bir yazarın bütün ustalığı, iyi tarif ve iyi tasvir etmekten ibarettir. Yazılan şeyin doğal, kuvvetli ve güzel olması için gerçeği ifade etmesi gerekir. Okuduğunuz bir eser sizi fikirce yükseltir, içinizi

TÜRK EĞİTİM-SEN - www.turkegitimsen.org.tr

asil duygularla doldurursa, onu değerlendirmek için başka bir ölçü aramayınız. Eser iyidir ve usta elinden çıkmıştır."
Bu parçada ise "Usta Yazar" başlığını kullanabiliriz.

5. Paragrafta Anahtar Kelimeler
Bir cümlenin veya sözün yansıtmak istediği anlam için en büyük ipucunu veren ana kavram veya kelimeye anahtar kelime denir.

Örnek:
"Okuyarak olayların ve gelişmelerin iç yüzünü öğrenen bir kişi, öncelikle kendine olan güvenini artırır. Bu ise aynı zamanda düşünce ufkunu geliştirip geniş bir görüş açısı sağlayarak olayları inceleme yeteneği kazandırır. Ayrıca okuyan kişiler çok okumanın beraberinde getirdiği zengin kelime dağarcığına sahip oldukları için, etkileyici ve güzel konuşarak hitap ettikleri kişilerde etki de uyandırırlar."

Bu metindeki "okumak, öğrenmek, güven, düşünce ufku, kelime dağarcığı" gibi sözler anahtar kelimedir.

6. Paragrafta Soru:
Bu tip sorular da konu ile ilgilidir. Çünkü sorulan bir soruya karşılık birtakım açıklamalar yapılmaktadır.

Parçanın hangi sorunun cevabı olduğu sorulur. Parçada anlatılan bilgiler, soru hakkında bize ipucu verecektir. Bu tip soruları çözerken parçanın ilk cümlesine dikkat etmek gerekir. Parça "evet, hayır" gibi ifadelerle başlıyorsa bu sözcükler de bizim için ipucudur.

7. Paragrafta Olay, Zaman, Yer ve Varlık Kadrosu:
Yer, zaman, şahıs öğeleri kullanılarak belirli bir kural çerçevesinde oluşturulan edebî metinlere olay yazıları denir. Öykü, roman, masal, fabl gibi türler olay yazılardır.

8. Paragrafta Duygular
Paragrafta yazarın iç dünyasına ait pişmanlık, küçümseme, beğenme, korku, sitem vb. izlenimlere yer verilmesidir.

Örnek:
Dışarıda çok güzel kar yağıyordu. Pencerenin önüne oturup kar yağışını seyrediyor, kar tanelerinin beyaz gülücükler dağıtarak süzüle süzüle yere inmesini seyretmekten büyük sevinç duyuyordum. Bu sırada yandaki kanepede oturan dedeme heyecanla seslendim: "Dede, bak! Her yer nasıl da bembeyaz oldu!" Dedem dışarı baktı ve bana; "Evet benim güzel kızım, tıpkı pamuk tarlası gibi." dedi.

Yukarıdaki parçada yazar "neşe, heyecan" duygularından yararlanmıştır.

9. Paragrafta Duyular:
Parçada yazar "görme, işitme, dokunma (hissetme), tatma, koklama" duyularından yararlanabilir.

Örnek
Bu mahallede oturanlar yaz sabahları ağaçlara yuva yapan bülbüllerin sesleriyle ve mis gibi kokan çiçeklerle uyanırlar. Ancak güneş, perdeleri aralayıp odalara sızdığında duyulan sadece kuş sesleri değildir. Çocuklar uyanmış ve cıvıl cıvıl sesleriyle sokakta oynamaya başlamışlardı.
Yukarıdaki paragrafta yazar "görme, işitme, koklama" duyularından yararlanmıştır.

10. Paragrafta Karakter:
Bir bireyin kendine özgü yapısı, onu başkasından ayıran temel belirti ve bireyin davranış biçimlerini belirleyen özelliklere karakter denir. "Uysal, kararlı, inatçı, sorumluluk sahibi, disiplinli" gibi kavramlar karakterdir.

Örnek:
"Vatanını ve milletini çok seven Atatürk, bu uğurda canını feda etmekten kaçınmazdı. Ülkesi ve milleti için girdiği savaşlarda hep ön safta yer alması bunun en güzel örneğidir."
Yukarıdaki parçada Atatürk'ün karakterlerinden biri olan "vatanseverlik" dile getirilmiştir.

Paragrafta Anlatım Türleri (Anlatım Biçimleri)
Yazarın duygu veya düşüncelerini ya da bir olayı anlatırken kullandığı yöntemlerdir.

Betimleme (Betimleyici Anlatım, Tasvir):
Varlıkların okuyucunun gözünde, zihninde canlanacak şekilde ayırt edici nitelikleriyle resim çizer gibi anlatılmasına betimleyici anlatım (tasvir etme) denir.

Betimleme: Kelimelerle resim yapmaktır.

TÜRK EĞİTİM-SEN - www.turkegitimsen.org.tr

Betimlemede gözlem esastır. Gözlemle elde edilen bilgiler açık, sade ve anlaşılır bir dille okuyucunun gözünde canlanacak şekilde anlatılır. Betimlemede yazar, tasvir edeceği varlığı kendi bakış açısına, kendi görüş ve değerlendiriş biçimine göre anlatır, betimlemeye kendi yorumunu katabilir.

Yazarın kendi kişisel görüşünü katmadan, nesnel bir bakış açısıyla, bir varlığa ait özellikleri sıraladığı betimlemelere açıklayıcı betimleme; kendi kişisel görüşünü katarak, öznel bir bakış açısıyla, bir varlığın kendinde uyandırdığı duygu ve düşüncelere de yer vererek yazdığı betimlemelere ise izlenimsel betimleme denir.

Örnek:
"Başımızın üstünde her zaman yeşil, iğne yapraklı dallardan örülü bir çatı var. Dallar öylesine sık ki, güneş ışığı aşağıya süzülemiyor bile. Ormanın içine doğru kilometrelerce uzayıp giden toprak bir yol… Çevredeki çiçeklerin insanı bayıltıcı kokusu ve kuşların tatlı nağmeleri…"

Bu parçada ormanın içindeki bir yerin betimlemesi yapılmıştır. Yazar bunu yaparken kendi yorumunu da katmıştır.

Betimlemede amaç, okuyucunun anlatılanı gözünde, zihninde canlandırmasını sağlamaktır.

Dikkat:
Betimlemeler insanı konu alıyorsa bu tip betimlemelere portre denir.

Kişinin dış görünüşünün, fiziksel özelliklerinin (yüzü, gözü, saç rengi, kolları, bacakları, boyu vs.) anlatıldığı betimlemelere fiziksel portre;

Kişinin iç dünyasının ve karakter özelliklerinin (sevdikleri, sevmedikleri, düşündükleri, tepkileri, duyguları, önem verdikleri vs.) anlatıldığı betimlemelere ise ruhsal portre denir. Bazen iki tür portre de bir parçada iç içe bulunabilmektedir.

Örnek:
Kapıda yaşlı bir adam belirdi. Üzerinde biraz eski, açık mavi bir takım elbise vardı. Ceketin üst cebinde üçgen şeklinde kıvrılmış mendil, kravatıyla aynı renkteydi. Yer yer ağarmış saçlarını sol tarafa yatırmış, hâlâ siyahlığını koruyan bıyıklarını üst dudağının üzerini kapatacak şekilde bırakmış. Ayağında yıllar önce gençlerin oldukça rağbet ettiği ucu sivri ucu küt biçimli ayakkabılar vardı."
Bu parçada yaşlı adamın fiziksel özelliklerinden, dış görünüşünden bahsedilerek fiziksel portre yapılmıştır.

Öyküleme (Öyküleyici **Anlatım, Hikâye Etme):**
Tasarlanmış veya yaşanmış bir olayın başkalarına sözle ya da yazıyla anlatıldığı anlatım biçimine öyküleme (hikâye etme) denir.

Anlatımı yönüyle betimlemeye benzer. Bu nedenle öyküleme betimsel anlatımla karıştırılabilir.

Öyküleme ile betimleme arasındaki fark: Öyklemede olaylar, kişi veya kişilerin başından belli bir yerde ve belli bir zamanda geçer. Betimlemede ise zaman akış içinde değildir ve kişi veya kişilerin başından geçen herhangi bir olay söz konusu değildir.

Yani betimlemede belli bir zamanda durur nitelikteki eylem veya varlıklar tanıtılır. Öyklemede ise zaman akış halindedir ve olaylar bu akış içinde verilir. Buna fotoğraf ve film örneğini verebiliriz: Fotoğrafta zaman, olay ve varlıklar donmuş durumdadır. İşte betimleme bu donmuş durumun sözcüklere dökülmüş şeklidir. Oysa filmde zaman, olay ve varlıklar hareket halindedir, işte öyküleme de belli bir zaman aralığında geçen olayları anlatan film gibidir.

Örnek:
"Derse geç kalmıştım. Hemen bir taksi tuttum. Taksici beni derse yetiştirmek için biraz hızlı sürdü. Önümüzde giden araç ani fren yapınca ona arkadan çarptık. Bereket, taksici hemen frene basmıştı da çarpışma hafif oldu. Tabiî ben de derse yetişemedim."

Görüldüğü gibi bu parçada kişi, okula giderken başına gelenleri anlatmış. Bu anlatımda dikkat ederseniz, bir olay zaman içinde anlatılmış. Derse geç kalıyor, taksi tutuyor, bindiği taksi başka bir araca çarpıyor. Demek ki bu parçanın anlatımında öyküleyici anlatımdan yararlanılmıştır.

Açıklama (Açıklayıcı Anlatım):
Bilgi vermek amacı ile oluşturulan yazılarda kullanılan anlatım tekniğidir. Bu tür yazılarda amaç

TÜRK EĞİTİM-SEN - www.turkegitimsen.org.tr

okuyucuyu bilgilendirmek, ona bir şeyler öğretmek olduğu için sade ve anlaşılır bir dil kullanılır. Açıklayıcı anlatımda yazar, duygularına yer vermez, nesnel bir anlatım hakimdir.

Örnek:
"Yakup Kadri Karaosmanoğlu edebiyatımızın önde gelen sanatçılarından biridir. Roman, hikâye, anı gibi değişik alanlarda eserler vermiş olan sanatçı daha çok romanları ile tanınmaktadır. Romanlarında önceleri kişisel konuları işleyen sanatçı daha sonra toplumsal konulara yönelmiştir. "Kiralık Konak"ta nesiller arası duygu ve düşünce farklılıklarını işleyen sanatçı, "Yaban" romanında Kurtuluş Savaşı yıllarında köy yaşamını, köylü – aydın çatışmasını işlemiştir."
Yukarıdaki örnekte görüldüğü gibi parçada "Yakup Kadri" okuyucuya tanıtılmış, sanatçının eserleri ile ilgili bilgiler verilmiştir. İşte öğreticiliği esas alan bu tür anlatıma açıklayıcı anlatım denir.

Tartışma (Tartışmacı Anlatım):
Yazarın kendi doğrularına okuyucuyu inandırmak, onu kendi gibi düşündürmek için kullandığı anlatım tekniğine tartışma denir.

Amaç kendi düşüncesini savunmak, varsa yanlış düşünceyi çürütmek olduğundan yazar, düşüncelerini sanki karşısında okuyucu varmış da onunla konuşuyormuş gibi ele alır. Kendi görüşünü ortaya koyar, karşıt görüşün dayanaksız olduğunu örnekleri ile gösterir.

Bu yöntemde önce eleştirilecek olan düşünce verilir. Yazar, kendi düşüncesinin doğruluğunu, eleştirdiği düşüncenin ise yanlışlığını savunur.

Örnek:
"Bazı bilim adamları yanlış, anlaşılmaz bir Türkçe ile yazıyorlar. Üstelik bunlar, edebiyatçı olmadıklarını ileri sürerek, hoş görülmelerini de istiyorlar. Ama bu, mazeret olamaz. Çünkü bizim onlardan istediğimiz; duygu ve düşüncelerini düzgün bir dille yazmalarıdır. Bunun için de sanatçı olmaya gerek yoktur. Her insan ana dilini hatasız kullanacak ölçüde bilmelidir bence."

Görüldüğü gibi yazar yukarıdaki parçada önce, eleştirdiği düşünceyi vermektedir. Dili yanlış kullanan bazı bilim adamlarını eleştirmektedir. Bu konuda hoş görülmeyi isteyen bilim adamlarını ise haksız bulmaktadır. Yazar, her insanın ana dilini düzgün, yanlışsız kullanması gerektiğini savunmaktadır. Bunun için de bazı bilim adamlarının iddia ettiği gibi sanatçı olmak gerekmediğini doğru görüş olarak okuyucuya aktarmaya çalışmaktadır.

Düşünceyi Geliştirme Yolları
Parçada anlatılanları daha anlaşılır hâle getirmek, okuyucuyu etkilemek, onun ilgisini çekmek gibi amaçlarla bu dört anlatım biçimine ek olarak bazı yardımcı yöntemler de kullanılabilir.

Düşünceyi geliştirme yöntemlerinden, yukarıda gördüğümüz dört temel anlatımın (açıklama, tartışma, betimleme, öyküleme) birinin içinde yararlanılabileceği gibi bu yöntemlerden herhangi biri parçanın anlatımında hâkim konumda da olabilir.

1. Tanımlama:
Bir kavram veya varlığın ne olduğunun açıklanmasına tanımlama denir. Genelde açıklayıcı ve tartışmacı anlatım tekniklerinde tanımlamadan yararlanılır. Varlık ya da kavramın okuyucunun zihninde daha belirginleşmesi amaçlanır. Tanım, "Bu nedir?" sorusuna cevap verir.

Örnek:
"Destanlar, tarihten önce ve tarihin başlangıcı sırasında bir milletin geçirdiği maceraları, yetiştirdiği kahramanları; doğa, evren ve toplum olayları hakkında düşündüklerini ve bunlar karşısında aldığı vaziyetleri anlatan din ve kahramanlık hikâyeleridir."

Parçada açıklayıcı anlatım tekniği kullanılarak destanlar hakkında bilgi verilmiştir. Ancak bu yapılırken ilk cümlede "Destan nedir?" sorusuna cevap olacak şekilde tanımlamadan yararlanılmıştır.

2. Karşılaştırma:
Birden fazla varlık ya da kavram arasındaki benzerlik veya farklılıkları ortaya koymak için kullanılan anlatım yoluna karşılaştırma denir. Daha çok tartışmacı ve açıklayıcı anlatım içinde kullanılan bu yöntemde, varlıkların farklı ya da ortak yönleri ele alınır.

TÜRK EĞİTİM-SEN - www.turkegitimsen.org.tr

Örnek:
"Konuşma ile yazma farklıdır. Konuşma geçicidir, yazma kalıcı. Konuşma anlıktır, yazma sonsuz. Yazıya geçirilen her şey olduğu gibi korunur. Konuşma ise saman alevi gibi söylendiği anda yitip gider."

Bu parçada "konuşma" ile "yazma" karşılaştırılmış, yazmanın konuşmadan üstün olduğu belirtilmiştir.

3. Örneklendirme**:**
Bir düşüncenin somut hâle getirilerek daha anlaşılır kılınması için anlatılan konuyla ilgili örnekler verilmesine örnekleme denir. Düşüncenin anlaşılır ve akılda kalıcı olması amaçlanır. Bazen önce bir örnek verilerek veya fıkra anlatılarak konuya giriş yapılır. Bunlardan hareketle de bir yargıya varılır.
Örnek**:**
"Bir yerde sabit cıvata gibi dönüp duranların ne kendilerine faydaları vardır, ne çevredekilere. Oysa dünyaya bakalım; her şey değişir, durmadan yol alır. Su, buhar olur, yağmura dönüşür; tohum, baş verir, çiçeğe durur; civciv, pek cılız doğar, kocaman bir horoz olur. Dünyada hiçbir şey durmaz. Bu doğanın bir parçası olan insan neden dursun?"

Bu parçada insanın yerinde durmaması gerektiği görüşünü yazar, doğadan hareketle örneklendirmiştir. Önce görüşünü söylemiş, daha sonra bu görüşünü örneklendirmiştir: Doğada her şey hareket hâlinde ve değişim içindedir, insan da buna ayak uydurmalıdır.

4. Tanık Gösterme:
Yazarın, savunduğu düşüncenin doğruluğuna okuyucuyu inandırabilmek için tanınan ve görüşlerine itibar edilen kişilerin sözlerinden alıntı yapılmasına tanık gösterme denir.

Dikkat:
Kişinin sadece ismini yazıda kullanmak, tanık gösterme için yeterli değildir. Bu, örneklendirme olur. Tanık göstermede önemli olan, kişinin sözünü destekleyici olarak kullanmaktır. Bu da kişinin düşüncelerinin tırnak içinde aktarılması ile olur.
Önce yazar kendi görüşünü verir. Daha sonra bu görüşü kanıtlamak, inandırıcılığı artırmak için, o alanda tanınmış bir kişiden söz edip, o kişinin sözlerine yer verilir.

Örnek:
"Deneme, büyük savlar içermez. Daha çok duyguya, sezgiye, birikime ve akla dayanır. Denemede yazar kendi birikimini, içinden gelenleri özgürce aktarır. Bu nedenle Nurullah Ataç deneme için: "Deneme benin ülkesidir." der. Bu görüşe katılmamak elde değildir."

Bu parçada yazar, deneme yazı türü ile ilgili görüşlerini aktarmıştır. Görüşlerinin inandırıcı kılmak için bu alanda söz sahibi olan ünlü denemeci Nurullah Ataç'tan alıntı yapmış, onun sözlerini aktarmıştır.
5. Sayısal Verilerden Yararlanma:
Düşüncenin kanıtlanabilmesi için istatistiksel bilgilerden, anketlerden ya da grafiklerden yararlanılmasıdır.

Örnek**:**
Ormanlar, dünyamızın akciğerleri gibidir. Ağaç ve ormanın insan hayatına doğrudan ve dolaylı o kadar çok faydası vardır ki… Aklıma gelen birkaçını sıralayayım isterseniz. O zaman ne demek istediğimi daha iyi anlamış olursunuz. Tabiatın harika, sessiz süpürgeleri ormanlar yaratılmasaydı yaşadığımız dünya tozdan geçilmeyecekti. 1000 m² ladin ormanı yılda 32 ton, kayın ormanı 68 ton ve çam ormanı ise 3040 ton tozu hüp diye emebilir ve havadaki zehirli gazları da filtre eder."

6. Benzetme:
Bir kavramı ya da varlığı başka bir kavram ya da varlığın özellikleriyle anlatmaya benzetme denir.
Örnek:
"Birikimsiz yazarlık saman alevi gibidir. Saman alevi çabucak tutuşup yine çabucak söner. Yazmak için yeterli donanıma sahip olmayan birikimsiz yazarlar da parlamış olsalar bile elbet bir gün saman alevi gibi sönüp giderler."

Parçada, birikimden yoksun yazarlar saman alevine benzetilmiştir. Bunların kalıcı olamayacağı, bu benzetmeden yararlanılarak vurgulanmıştır.

Anlatıcı Türleri
Olay anlatımına dayalı metinlerde olayları, kişileri, mekânı okurlara anlatan kişiye anlatıcı denir. Metinlerde anlatım iki tür anlatıcı aracılığıyla yapılır:

TÜRK EĞİTİM-SEN - www.turkegitimsen.org.tr

1. Birinci Kişi Ağzından Anlatım:
Birinci kişi ağzıyla anlatımlarda yazar, kendi başından geçen veya içinde bulunduğu bir olayı anlatır. Bu tür anlatımlarda çoğu zaman birinci tekil şahıs (ben) veya birinci çoğul şahıs (biz) ekleri kullanır.
Örnek**:**
"Kimse farkına varmadan evden çıktım. Doğruca alet edevatın bulunduğu depoya gittim. Duvara yaslı duran kazmayı kaldırıp ağırlığına baktım. İmkânı yok, bunu götüremezdim. Çok ağırdı. Küçük keser de aynı görevi görürdü. Aradığım keseri buldum. Depodan çıktım…"
2. Üçüncü Kişi Ağzından Anlatım**:**
Üçüncü kişi ağzıyla anlatımlarda yazar, genellikle duyduğu veya gördüğü şeyleri anlatır. Bu tür anlatımlarda çoğu zaman üçüncü tekil şahıs (o) veya üçüncü çoğul şahıs (onlar) ekleri kullanır.

Örnek**:**
"Yazdan kalma bir gündü. Güneş, insanın içini ısıtıyordu. Cemil, sahilde oturmuş, dalgaların sesini dinlerken üstünden hızla geçen martıların çığlığı andıran sesiyle irkildi. Yerinden doğrulup izlemeye koyuldu. Martılar deniz üzerinde iyice süzüldükten sonra suya ani dalışlar yapıyor, küçük balıklar ustaca avlıyordu…"

Anlatıcı Bakış Açıları

Olaya dayalı metinlerde anlatıcının başvurduğu üç tür bakış açısı vardır:

1. İlahi Bakış Açısı**:**
Bu bakış açısında anlatıcı, olayların gelişiminden kahramanların neler düşündüğüne kadar her şeyi bilir.

Örnek:
Selim, elindeki ağır bavulu sürükleyerek götürmeye çalışıyordu. Anlaşılan bavul çok ağırdı. Birkaç metre ilerledikten sonra Selim durdu. Bir ağacın gölgesinde dinlenmeye başladı. Aklına; annesi, babası, köyde geçirdiği güzel günler geldi. O günleri yeniden yaşamanın, ailesine tekrar kavuşmanın hayalini kurdu. Yıllar önce gurbete gitmiş ama sılaya dönmek henüz Selim'e nasip olmamıştı.

2. Kahraman Bakış Açısı
Hikâye ve romanlardaki olayların, kahramanlardan biri tarafından anlatıldığı bakış açısıdır. Kahraman bakış açısında birinci kişi ağzı kullanılır.
Örnek**:**
Okuldan çıkıp durağa doğru ilerlerken karşıma yedi sekiz yaşlarında bir çocuk çıktı. Elindeki mendili bana uzatarak satın almamı istedi. Elbiseleri dökülen ve acınacak durumda olan bu çocuğu kıramadım. Bir lira karşılığında elindeki mendili aldım. Küçük çocuk bir lira kazanmanın sevinciyle yanımdan uzaklaşıp gözden kayboldu.

3. Gözlemci Bakış Açısı
Bu bakış açısında olaylar bir kamera tarafsızlığıyla anlatılır. Gözlemci bakış açısında üçüncü kişi ağzından bir anlatım vardır.

Örnek:
Adamın biri bir göletin başında oturmuş etrafı seyrediyordu. Bir köpeğin devamlı olarak gölete kadar gelip su içecekken kaçması dikkatini çekti. Köpek, su içmek için gölete geliyor ama suda yansımasını görüp korkuyordu. Köpek sonunda dayanamadı ve kendini suya atıp kana kana su içti.

CÜMLE BİLGİSİ
Cümle, bir duyguyu, bir düşünceyi, bir hareketi, bir olayı, okuyan veya dinleyende herhangi bir soruya meydan vermeyecek şekilde tam olarak anlatmaya yarayan kelime veya kelime dizisine denir.

Cümle; yargı, zaman ve kişi kavramını birlikte taşıyan okuyorum veya çalışkanız örneklerine benzer biçimde bir kelimeden oluşabileceği gibi;
Ali geldi
Eli eve geldi.
Ali eve arabayla geldi.
Ali eve arabayla hızlı geldi.
Ali eve arabayla hızlı yeni geldi.
Gibi birden çok sözcükle de kurulabilir.
Cümleye eklenen her sözcük yeni bir bilgi yeni bir detay olarak düşünülmelidir.

Bunun yanında,
Ali eve geldi, üstünü değiştirdi, yemeğinin yedi, televizyon izledi ve yattı.
Örneğinde olduğu gibi birden çok yargı veya temel yargıya bağlı birçok yan yargılardan da oluşabilir. Burada özneleri ortak olan birden çok cümlenin (, ile) bağlanması sağlanmıştır.

TÜRK EĞİTİM-SEN - www.turkegitimsen.org.tr

Cümlenin Ögeleri
Cümlede birbirinden tamamen farklı görevler üstlenen kelime ve kelime grupları cümlenin ögelerini, bölümlerini oluşturur. Çekim ekleriyle birbirlerine bağlanarak cümleyi oluşturan bu ögelerden yüklem ve özne temel ögeler; nesne, dolaylı tümleç (yer tamlayıcısı), zarf tümleçleri (belirteç tümleci-edat tümleci) yardımcı ögelerdir.

1. Yüklem
Cümlenin üzerine kurulduğu temel ögedir. Cümlenin ağırlığını, yükünü üzerine alan, taşıyan, yüklenen ögedir. Diğer ögeler yüklemin tamamlayıcısı ve destekleyicisi durumundadır.

Yüklem, çekimli bir fiil veya kendisine ek-fiilin bağlandığı isim soyundan bir kelime olmalıdır. öğreniyordum**, çalışmışsınız, bilesin**; (isim cümleleri için örnek yüklemler.)

çocuktur, tembel değildi, okuldayız(fiil cümleleri için örnek yüklemler.)

İsimlerden kurulmuş yüklemler değil ifadesi ile olumsuz yapılır. Bu tarz cümlelerin yüklemi, değille oluşturulan kelime veya kelime grubudur:

(olumlu) Aradığımız kitaplar bunlarmış

(olumsuz) Aradığımız kitaplar bunlar değilmiş.

Türkçede asıl unsurun sonda bulunması ilkesine göre yüklem cümlenin sonunda bulunur. Ancak günlük konuşmalarda, şiir dilinde ve atasözlerinde yüklemin yeri değişebilir:

"**Korkma! Sönmez** bu şafaklarda yüzen al sancak."
Yüklem Yüklem (Mehmet Akif Ersoy)

Sakla samanı, **gelir** zamanı.
Yüklem
Yoruluyorum bir haftadır bu işte.
Yüklem tek kelime olabileceği gibi kelime grubu da olabilir. Birden fazla kelimeden oluşan yüklemlere yüklem grubu da denir:

Karlı dağlar atalarımın yurdudur. (isim tamlaması)
Bu, bir hafta önce kaybolan pırlanta yüzüktü. (sıfat tamlaması)
Eşyanızı buraya bırakabilirsiniz. (birleşik fiil)
Ülkeler fethetmiş komutan gibisin. (edat grubu)
Kırk sekizin yarısı yirmi dörttür. (sayı grubu)

Dikkat: Bir cümlede yüklem dışındaki ögeler birden fazla olabilir. Ancak bir cümlede bir yüklem bulunur. Söz dizimindeki yüklem sayısı, cümle sayısını gösterir:

Bugünkü iş bitmiş, yemek yenmiş, ocak başında sohbet başlamıştı.(üç cümle)
Tamburu eline alır, etrafa göz atar, coşar, çaldıkça çalardı. (dört cümle)

Cümlelerde, anlaşılmaları için açık ipucu, belirtiler bulunması durumunda yüklemler düşürülebilir. Böyle yüklemsiz cümlelere kesik cümle denir:
— Sınav kâğıdını kim teslim etmedi?
— Selma. (teslim etmedi)

2. Özne
Yüklemin gösterdiği işi, oluşu, hareketi, durumu üzerine alan, fiilden ayrılmayan ögedir. Cümlede yapanı veya olanı yalın hâlde karşılayan özne, (çokluk ve iyelik eki dışında) çekim eki almadan fiile bağlanır:

Çocuklar, sabahtan beri parkta oynuyorlar. Çocuk bakıcısı, işini çok seviyordu.
Göktuğ, siparişleri tam vaktinde getirdi.

Kelime ve kelime grupları cümlede özne görevinde bulunabilir:
Konuşmak ihtiyaç olabilir ama susmak sanattır. (fiil ismi)
Gülay abla, bugün yorgun görünüyordu. (unvan grubu)
Ömrünün en güzel çağları bu verimsiz topraklarda geçti. (isim tamlaması)
Dinamitle balık avlayanlar pişmandı. (sıfat-fiil grubu)

Cümlede aynı yükleme bağlanmış birden fazla özne olabilir:
Kitabı, defteri, kalemi, hiçbir şeyi yoktu.

Dikkat: Öznesinin kelime veya kelime grubu olarak açıkça söylenmediği cümlelerin bu ögesi yüklemdeki kişi ekinden anlaşılır. Kişi ekinin gösterdiği zamir, cümlenin öznesidir. Böyle öznelere gizli özne de denir. Bu tip öznelerde anlam bakımından değil, biçim bakımından bir gizlilik söz konusudur:

TÜRK EĞİTİM-SEN - www.turkegitimsen.org.tr

Avlasam çöllerde saz ile seni.
Gizli özne (Ben)

Sözünü vaktinde yerine getirmezsin.
Gizli özne (Sen)

Dikkat: Edilgen çatılı fiillerde özne açıkça belli değildir. Böyle cümlelerde özne gibi görünen unsurlar işi yapan değil, yapılan işten etkilenen nesnelerdir: Bunlara sözde özne denir.

Çamaşırlar yıkandı.
Sözde özne (çamaşırlar)
(çamaşır kendi başına yıkanamaz, bir yıkayan var fakat bur da belirli değil. Onun için çamaşır özne görevini üstleniyor. Sözde özne olur.)

Yanlış yere park edilen arabalar çekildi.
Arabalar (sözde özne) (Çünkü arabalar kendi kendisine çekilemez.)

Dikkat: Gereklilik kipinin teklik 3. kişisi bazı kullanımlarda özne almaz:
Şimdi eve gitmeli, bir yorgunluk kahvesi içmeli, okumaya başlamalı.

Dikkat: Hitap unsurları (ünlemler), yükleme bağlanmadıkları için özne değil cümle dışı unsur olurlar:
"Arkadaş, yurduma alçakları uğratma sakın" (arkadaş)
"Şair, sen üzüldükçe ve öldükçe yaşarsın." (şair)

Hocam, bu konuyu anlatmadınız.
Cümlede özneyi bulmak için yüklem -an / -en'li sıfat-fiil hâline getirilerek kim, ne sorusu sorulur:

Yerinde sayanlar, yürüyenlerden daha ziyade ayak patırtısı ederler.
(Cenap Şahabettin)
(ayak patırtısı eden kimler? - yerinde sayanlar)

Yolun kenarında kırmızı bir araba duruyordu.
(duran ne? - kırmızı bir araba)

Dikkat: Özne - Yüklem Uygunluğu da cümle öğeleri konusu dışında olsa da sınavlarda soru sorulmaktadır. Özne yüklem uygunluğuna uymamak bir anlatım bozukluğudur.

TÜRK EĞİTİM-SEN - www.turkegitimsen.org.tr

Türkçede cümle, yüklem ve özne üzerine kurulduğu için bu iki öge arasında teklik-çokluk (sayı) ve kişi bakımından uygunluk vardır. Ancak aşağıda sıraladığımız bazı özel durumlarda bu uygunluğun olmadığı görülür:

Teklik-çokluk uygunluğu:
Türkçede genellikle özne ve yüklem arasında sayı bakımından bir uygunluk vardır. Kişi ve kişi zamirleri özne olduğu zaman özne teklikse yüklem de teklik; özne çokluksa yüklem de çokluk olur:

Görevli, biraz önce geldi.
Bu hafta öğrenciler sınava hazırlanıyorlar.
Biz üzerimize düşeni yapacağız.

Dikkat:
Aşağıda sıralanan bazı özel durumlarda özne ile yüklem arasında teklik-çokluk bakımından bir uygunluk aranmaz:
- Bitki, hayvan, cansız varlık ve kavram isimleri (soyut isimler) çokluk eki alarak cümlede özne olursa bunlar, teklik yükleme bağlanır:

Ağaçlar çiçek açtı.
Bülbüller ötüyor.
Leylekler göç ediyor.
Şehirler de insanlar gibi değişiyor.
Kitaplar, insanın ufkunu genişletir.

Yukarıda örneklenen özneler kişileştirilirse özneyle yüklem teklik-çokluk bakımından uygunluk gösterir:

Bülbüller ağıt yakmaya başladılar.
Sokaklar benim gibi yalnız kaldılar.

Organ adları çokluk eki alarak özne olursa teklik yükleme bağlanır:
Kulaklarınız iyi işitmiyor galiba? Ellerim dondu.
Dizlerim ağrıyor. Gözlerim görmez oldu.

Özne görevindeki teklik ve çokluk topluluk isimleri teklik yükleme bağlanır:
Meclis tatile girdi.
Sürü, çobanın insafına kaldı. Ordular, savaşa hazırdı.
Özne görevindeki hareket isimleri teklik yükleme bağlanır:
Koridorda koşuşmalar, gidip gelmeler başladı.

Kişi uygunluğu:
Özneyle yüklem arasında kişi bakımından bir uygunluk bulunur. Özne hangi kişi ise yüklem o kişiyi gösteren kişi ekini alır:

Siz öğrenmek için gayret ediyorsunuz.

Öznenin değişik kişilerden oluşması durumunda özneyle yüklem arasındaki kişi uygunluğuna dikkat edilmelidir. Bir çözüm olarak şu söylenebilir: Birden fazla kişiden oluşan özneyi hangi kişi zamiri karşılıyorsa yüklem bu kişiyi gösteren kişi ekini almalıdır:

Sen, ben ve o (yani biz) bu sınavı kolayca kazanırız.
Sen ve o (yani siz) çalışmıyorsunuz.
Ben ve o (yani biz) saat üçe kadar ders çalıştık.

Alçak gönüllülük göstermek, böbürlenmek, nezaket ve saygı göstermek gibi bazı sebeplerle özne bir kişi olduğu hâlde çokluk olarak kullanılır ve buna bağlı olarak da yüklem çokluk olur:

Araştırmamızı bu noktada derinleştirelim. (alçak gönüllük)
Biz her işin üstesinden geliriz. (böbürlenme)
İnternet bağlantısını siz mi kuracaksınız? (nezaket)
Sayın Valimiz, şirketimizi ziyaret ettiler. (saygı)

3. Nesne
Nesne, cümlede yüklemin bildirdiği, öznenin yaptığı işten etkilenen ögedir. Geçişli fiiller, nesneye yönelerek onu etkilediği için nesne, sadece yüklemi geçişli fiil olan cümlelerde bulunur.

Nesne, yükleme belirtme hâli ekiyle (-ı, -i, -u, -ü) bağlanır. Cümlede belirtme hâli ekini alan kelime veya kelime grubu sadece nesne görevinde bulunabilir. Belirtme hâli ekini alan nesneler belirtili nesnedir. Nesneler bazen belirtme hâli ekini almadan da yükleme bağlanabilir. Belirtme hâli ekini almayan nesnelere belirtisiz nesne denir.

Belirtili nesneyi bulmak için yükleme kimi, neyi soruları sorulur:
Gülleri, çekerek büyütemezsiniz. (Neyi büyütemezsiniz? - gülleri) B.li nesne

Belirtisiz nesneyi bulmak için yükleme ne sorusu sorulur:
Kütüphaneden ödünç kitap almaya gittiler. (Ne almaya gittiler? - ödünç kitap) B.siz nesne

4. Dolaylı Tümleç (Yer Tamlayıcısı)
Dolaylı tümleç, yüklemi yaklaşma, bulunma, ayrılma bildirerek tamlayan ögedir. Dolaylı tümleç fiilin yerini ve yönünü gösterdiği için bu ögeye yer tamlayıcısı da denir.

Dolaylı tümleç yaklaşma hâli (-a, -e), bulunma hâli (-da, -de; -ta, -te) ve ayrılma hâli (-dan, -den; -tan, -ten) ekleriyle yükleme bağlanan kelime veya kelime grubudur. İsim veya isim soylu bir kelime ya da kelime grubunun dolaylı tümleç olabilmesi için bu hâl eklerinden birini alması şarttır.

Dolaylı tümleci bulmak için yükleme kime, kimde, kimden; neye, nereye, nerede, nereden sorularından uygun olanı sorulur:

Güneş girmeyen eve doktor girer.

5. Zarf Tümleçleri (Belirteç Tümleci-Edat Tümleci)
Yüklemi yer, yön, zaman, durum, miktar, vasıta, şart, soru bakımından tamamlayan zarflar, cümlede zarf tümleci olur:

Bugün bana ise yarın sana.
Ne öğretirseniz öğretiniz ama doğru ve güzel öğretiniz.
Bugünlerde haberleri dinlemekten çok sıkılıyorum.
Bu çocuk annesinden izin almadan dışarı çıkıyor.
Ev sahibiyle aranız nasıl açıldı?
Akıl, insanın külahında bir çividir.
Ara sıra yumruk yemeden kafanın içine girmez.

Dikkat:
Zarflar çekim eki almadan fiile doğrudan doğruya bağlanırlar. Vasıta, eşitlik ve yön gösterme eki alan zarflarda bu ekler, hâl eki göreviyle değil; zarf-fiil göreviyle kullanılan eklerdir:

Kapıyı vurdum ve içeri girdim.
İnsan eğitimle doğmaz ama eğitimle yaşar.
"İnsan, âlemde hayal ettiği müddetçe yaşar."

Dikkat:
Zarf tümleçlerini bulmak için yükleme ne zaman, nasıl, ne şekilde, ne gibi, neyle, kiminle, niçin, ne kadar, hangi yöne gibi sorular sorulur:

TÜRK EĞİTİM-SEN - www.turkegitimsen.org.tr

Biraz geç kaldınız. (Ne kadar geç kaldınız?)
Sabaha doğru, saat üçte geldi. (Ne zaman geldi?)
Sora sora Bağdat bulunur. (Bağdat nasıl bulunur?)
Babasının dönüşünü tam iki ay, sabırsızlıkla bekledi.(Ne kadar, nasıl?)
Kimseyi üzmek istemediği için sesini çıkarmıyor. (Niçin?)
Maçı sayıyla kazandı. (Nasıl, neyle?)

Dikkat:
Edat grupları cümlede zarf göreviyle kullanıldığı için bunların edat tümleci olarak değil zarf tümleci olarak gösterilmesi uygundur.

Cümle Dışı Unsurlar
Cümlenin kuruluşuna katılmayan ve dolaylı olarak cümlenin anlamına yardımcı olan edatlar (bağlama edatları, ünlem edatları, hitaplar, ara sözler) cümle dışı unsurlardır. Cümlenin ögeleri bulunurken bunlar dikkate alınmaz:

Mehmet, son günlerde sorumluluklarını ihmal ediyorsun.
Evet, şimdi seni de dinleyelim.
"Eyvah! Ne yer ne yâr kaldı."(Abdülhak Hâmit Tarhan)
Şimdi, efendiler -müsaade buyurursanız- size bir sual sorayım. (Atatürk)

Cümle Çeşitleri
Cümleler yükleminin yerine, türüne, anlamına ve yapısına göre çeşitlere ayrılırlar:

Yükleminin Yerine Göre Cümleler
Yüklemin cümledeki yerine göre iki çeşit cümle vardır:

Kurallı Cümle
Türkçede asıl unsurlar sonra, yardımcı unsurlar önce geldiği için cümlenin en önemli ve asıl ögesi olan yüklem genellikle cümlenin sonunda yer alır. Yüklemi sonda olan cümle, kurallı cümledir. Cümlede özellikle belirtilmek istenen unsurlar yükleme yaklaştırılır:

Kayıhan, / bu akşam / pencerenin önünde / oturuyordu.
Kayıhan, / pencerenin önünde / bu akşam / oturuyordu.
Bu akşam / pencerenin önünde / Kayıhan / oturuyordu.

TÜRK EĞİTİM-SEN - www.turkegitimsen.org.tr

Devrik Cümle
Yüklemi sonda olmayan cümle, devrik cümledir. Devrik cümlelere şiir dilinde daha çok rastlanır. Günlük konuşmalarda, atasözlerinde ve deyimlerde de zaman zaman devrik cümleler görülür. Cümlede yüklemin dışındaki ögelerin yer değiştirmesi durumunda cümlenin kurallılığı bozulmaz. Ancak yüklemin yeri değişirse cümle devrik olur:

Dökülmüş gerdana saçların güzel.
Görünsün şöyle gönlümce."
Çocuktan al haberi.

Yükleminin Türüne Göre Cümleler
Cümleler yükleminin türüne göre fiil cümleleri ve isim cümleleri olmak üzere ikiye ayrılır:

Fiil Cümlesi
Yüklemi çekimli bir fiil veya fiil grubu olan cümle, yükleminin türüne göre fiil cümlesidir. Her türlü hareket, iş, oluş fiil cümleleriyle karşılandığı için fiil cümleleri isim cümlelerine göre daha çok kullanılır.

Yükleminin geçişli fiil olması durumunda, fiil cümlelerinde cümlenin bütün ögeleri bulunabilir. Fiil geçişsiz olursa cümlenin nesnesi olmayacaktır:

Önce hafiften bir rüzgâr esiyor, Yavaş yavaş sallanıyor
Başlarını göklere çarpmaktan, genellikle cüceler korkar.

İsim Cümlesi
Yüklemi ek-fiille çekimlenmiş bir isim veya isim grubu olan cümleler ve yüklemi isim unsuru + değil + ek-fiil + kişi ekinden oluşan cümleler, yükleminin türüne göre isim cümlesidir.

İsim cümleleri, genellikle özne ve yüklemden oluşur.
"Ormanlar koynunda bir serin dere
Dikenler içinde sarı gül vardır."
(Rıza Tevfik Bölükbaşı)

"Sen Türkiye gibi aydınlık ve güzelsin.
Benim doğduğum köyler de güzeldi."
(Cahit Külebi)

"Ölmek değildir, ömrümüzün en feci işi Müşkül budur, ölmeden evvel ölür kişi"
(Yahya Kemal Beyatlı)

Cesurun bakışı, korkağın kılıcından keskindir.

İsim cümlelerinin olumsuzunu yapmak için değil ve yok kelimeleri kullanılır:
Düşüncelerini söylemekten korkan ben değilim.

Ağzı var, dili yok.

Anlamlarına Göre Cümleler
Anlamına göre üç çeşit cümle vardır:

Olumlu Cümle
Yargının gerçekleştiğini bildiren cümleler, olumludur. Bu cümlelerin yüklemi varlık, olma veya bulunma bildirir:

Kurt kocayınca, köpeğin maskarası olur.

Gerçek belirince yalan ortadan kalkar.
Dikkat: Yapısı bakımından olumsuz görünen bazı cümleler anlam bakımından olumludur. Cümlede iki olumsuz unsurun bulunması cümlenin anlamını olumlu yapar:

Nasıl cevap vereceğini bilmiyor değildi. (=biliyordu)
Allah'tan korkmayan yoktur. (=herkes korkar)

Dikkat: Yapı bakımından olumsuz bazı cümleler soru yoluyla olumlu bir anlam kazanabilir:

Siparişlerinizi getirmez olur muyum? (=getiririm)
Bayrakları bayrak yapan üstündeki kan değil midir?

Olumsuz Cümle
Yargının gerçekleşmediğini, yapılmadığını bildiren cümleler, anlam bakımından olumsuzdur.

Fiilden fiil yapan -ma-, -me- olumsuzluk eki, değil edatı ve yok kelimesi cümleleri olumsuz yapan unsurlardır:
Bundan sonra kimseyi kandırmayacak.

Cebimde beş kuruş para yok. (Var ve yok birbirinin hem zıttıdır. Hem de olumsuz cümle yapmak için bir birinin karşısında kullanılır. Var*yok , yok*var şeklinde.
"Bu güler yüzlü adam ben değilim."

Evde yemek var. (olumlu)
Evde yemek yok. (olumsuz)

Dikkat:
Yapı bakımından olumlu olan bazı cümleler soru ekiyle olumsuz bir anlam kazanabilir:

Matematik sınavından 95 almak kolay mı? (Kolay değil.)
Babamın yanında hiç sigara içebilir miyim? (İçemem.)

Dikkat: ne.....ne bağlama edatıyla kurulan cümleler de anlam bakımından olumsuzdur. Cümlede bu unsur varsa yüklem mutlaka olumlu olmalıdır:
Ne sevenim var ne soranım var. (seven de yok, soran da yok anlamındadır.)

Dikkat: Kendisinden sonra mı soru eki gelen değil edatı, olumlu veya olumsuz isim ve fiil cümlelerinde yüklemden sonra gelerek, cümleye pekiştirici ve onaylatıcı bir anlam katar. Eklendiği yüklemi olumlu veya olumsuz yönde etkilemez:

Usta bir kalemden çıkmış güzel bir şiir, değil mi?
Size ressam olduğundan hiç bahsetmedim değil mi?
Bu duvar nasıl olsa boyanacak değil mi?
Olcay'ı şımarık bulmuyorsunuz değil mi?

Soru Cümlesi
Herhangi bir şeyi öğrenmek için soru unsurlarıyla kurulan cümleler, soru cümleleridir. Soru cümleleri genellikle, soru eki mı (mi, mu, mü) ile yapılır. Ayrıca hani, hangi, kim, kaç, nasıl, ne, neden, niçin gibi soru kelimeleriyle de soru cümleleri kurulur. Soru cümlesi olumlu veya olumsuz olabilir:

Doktor içeride mi?
Hangi konuyu anlamadınız?
Niçin bu kadar geç kaldınız?
Yeni sınav yönetmeliği hakkında ne düşünüyorsunuz?
Üniversitemizi nasıl buldunuz?

TÜRK EĞİTİM-SEN - www.turkegitimsen.org.tr

Dikkat: Cümlede soru eki hangi kelimeden sonra gelirse onu sorar:
Aybars mı dün arabasıyla geldi?

Aybars dün mü arabasıyla geldi?
Aybars dün arabasıyla mı geldi?

Aybars dün arabasıyla geldi mi?

Dikkat:
Cümlenin öğelerini bulmak için aşağıdaki kısa notlara bakmakta fayda var.

CÜMLENİN ÖĞELERİ

• **Yüklem**
(Bütün sorular ona sorulur. Önce yüklem bulunur.)
• Özne
(olan ne? Olan kim? Yapan ne? Yapan kim? soruları sorulur.
• **Nesne**
(ne? kim? Neyi? kimi?)
• **Dolaylı Tümleç –Yer Tamlayıcısı**
(Nereye? Nerede? Nereden? Kime? Kimde? Kimden? Neye? Neyde? Neyden?)
• **Zarf Tümleci – Belirteç Tümleci**
(Ne zaman? Nasıl? Ne kadar? Niçin? Ne yöne? Ne ile? , Ne gibi?

SES BİLGİSİ

Ses Bilgisi Kurallarına Uymamak Bir Yazım Yanlışıdır. (Ya doğrudan ses bilgisi ile ilgili bir bilgi verip, durumu ya da aykırı olan sorulur ya da hangisinde yazım yanlışı vardır veya yoktur şekliden sorulur.

Ünsüz Yumuşaması (ünsüz değişimi)
"p, ç, t, k" sert ünsüzleriyle biten sözcük veya eklere, ünlüyle başlayan bir ek ya da sözcük getirildiğinde bu ünsüzler yumuşayarak
"b, c, d, g-ğ" biçimlerine dönüşür. Bu olaya "ünsüz yumuşaması" denir.

p, ç, t, k › b, c, d, g-ğ
SERT YUMUŞAK

dola**p** – ın → dolabın
SERT YUMUŞAK
p › b
ünsüz yumuşaması
ilaç – ım → ilacım
SERT YUMUŞAK
ç › c
ünsüz yumuşaması

kana**t** – ı → kanadı
SERT YUMUŞAK
t › d
ünsüz yumuşaması

gözlü**k** – üm → gözlüğüm
SERT YUMUŞAK
k › ğ
ünsüz yumuşaması

ahen**k** – i → ahengi
SERT YUMUŞAK
k › g
ünsüz yumuşaması

Dikkat:
Sert ünsüzle biten eklerden sonra ünlüyle başlayan başka bir ek getirildiğinde yine "ünsüz yumuşaması" meydana gelir.

gel – ece**k** – iz → geleceğiz
SERT YUMUŞAK
k › ğ

Dikkat: Sert ünsüzle biten bazı sözcüklerde "ünsüz yumuşaması" görülmez.

huku**k** – un → huku**k**un
saç – ım → saçım
devle**t** – in → devle**t**in
çö**p** – ü → çö**p**ü
Hürriye**t** → hürriye**t**i

Dikkat: Süreksiz sert ünsüzlerle (p, ç, t, k) biten sözcükler ünlü ile başlayan ek aldıklarında ünsüz değişimi (yumuşama) olur.

Ünsüz benzeşmesi (sertleşme)
Sert ünsüzle (p, ç, t, k, f, s, ş, h) biten sözcüklerden sonra getirilen eklerin ilk harfi sert ünsüz olur. Sözcüğün son ünsüzü ile getirilen ekin ilk ünsüzü sertlik yönünden birbirine benzer, uyum sağlar. Bu kurala "ünsüz benzeşmesi" «sertleşme» denir.

TÜRK EĞİTİM-SEN - www.turkegitimsen.org.tr

Sert Ünsüzler: p, ç, t, k, f, s, ş, h (F ı s t ı k ç ı Ş a h a p)
dola**p** – **d**an huku**k** – çu
SERT YUMUŞAK SERT SERT
ünsüz benzeşmesi

dola**p** – **t**an
SERT SERT
ünsüz benzeşmesi

koş – **d**u**k** – **c**a
hapi**s** – **t**en
SERT SERT SERT SERT
SERT SERT
ünsüz benzeşmesi
ünsüz benzeşmesi

Dikkat:
Ünsüz benzeşmesi kuralına uymamak bir yazım yanlışıdır.

Aşağıda sıklıkla sınavlarda sorulan benzeşme kuralına yöresel ağızlarda uyulmayan kelimeler verilmiştir.
yapışkan(doğru)– yapışgan (yanlış)
üretken (doğru) – üretgen (yanlış)
konuştum (doğru) – konuşdum (yanlış)
sokaktan (doğru) – sokakdan (yanlış)
dişçi (doğru) – dişçi (yanlış)
sabahçı (doğru) – sabahçı (yanlış)

Ünlü Düşmesi
Türkçede her hecede bir ünlü bulunur. Bu nedenle ünlü düşmesinin olduğu yerde aynı zamanda hece sayısı da düşer. Hece düşmesi var iken bunu yapmamak yazım yanlışıdır.
* İkinci hecesinde dar ünlü bulunan kimi sözcükler ünlüyle başlayan ek aldığında ünlü düşmesi (hece düşmesi) görülür.

Dikkat:
Ünlü düşmesini yazıda göstermemek bir yazım yanlışıdır.

sabır – ım → sabrım (doğru) sabırım (yanlış) ünlü düşmesi

burun – u → burnu (doğru) burunum (yanlış) ünlü düşmesi

nesil – i → nesli (doğru) nesili (yanlış) ünlü düşmesi
gönül – üm → gönlüm (doğru) gönülüm (yanlış) ünlü düşmesi

Dikkat:
Ad ile yardımcı fiilden oluşan bazı birleşik fiillerde "ünlü düşmesi" görülür. Bu tip birleşik fiillerde ünlü düşmesini yazıda göstermemek ve ad ile yardımcı fiili ayrı yazmak bir yazım yanlışıdır.

Ad	Yard. Fiil			
şükür	et–	→	şükret– (doğru)	şükür et–
			ünlü düşmesi(yanlış)	
kayıp	ol–	→	kaybol– (doğru)	kayıp ol–
			ünlü düşmesi(yanlış)	

(* ünsüz yumuşaması: p › b)

Dikkat:
Burada ünlü düşmesi ile birlikte aynı zamanda yumuşama olayı da vardır. Bazen birden fazla ses olayı vardır ya da yoktur şeklinde soru olarak da gelebilmektedir.

Ünlü Daralması
Türkçede sonu e, a ile biten sözcüklere, -y-, kaynaştırma ünsüzü ve –yor şimdiki zaman eki geldiğinde a, ı-u ünlüsüne; e, i-ü ünlüsüne dönüşür. Buna ünlü daralması denir.

Başla-yor	başlı-yor
Oyna-yor	oynu-yor
İzle-yor	izli-yor
Gözle-yor	gözlü-yor

Kural 1:
-yor eki kullanılmışsa daralma yazıda da gösterilir. **Yazıda gösterilmemesi yazım yanlışıdır.**

Kural 2:
Birden çok heceli ve a, e ünlüleri ile biten sözcükler ünlüyle başlayan ek aldıklarında bu fiillerdeki a, e ünlülerinde söyleyişte daralma (ı ve i'ye dönme) görülür. Ancak söyleyişteki ı, i ünlüleri yazıda gösterilmez: **yazıda gösterilmesi yazım yanlışıdır.**

TÜRK EĞİTİM-SEN - www.turkegitimsen.org.tr

başlayan,	başlıyan	yaşayacak,	yaşıyacak
Doğru	**yanlış**	**doğru**	**yanlış**
atlayarak,	atlıyarak	gelmeyen	gelmiyen
Doğru	**yanlış**	**doğru**	**yanlış**

Kural 3:
Tek heceli olan demek ve yemek fiillerinde, söyleyişteki i ünlüsü yazıda da gösterilir.
Yazıda göstermemek yazım yanlışıdır.
De-
diyen, diyerek, diyecek, diyelim, diye;
Ye-
yiyen, yi-yerek, yiyecek, yiyelim, yiye, yiyince, yiyip
Ancak deyince, deyip sözlerindeki e yazılışta gösterilir.

Ünlü Uyumları
Büyük Ünlü Uyumu:
Bir kelimenin birinci hecesinde kalın bir ünlü (a, ı, o, u) bulunuyorsa diğer hecelerdeki ünlüler de kalın devam etmelidir.
adım, ayak, boyunduruk, burun, dalga, dudak, kırlangıç
Bir kelimenin birinci hecesinde ince bir ünlü (e, i, ö, ü) bulunuyorsa diğer hecelerdeki ünlüler de ince devam etmelidir.
beşik, bilezik, gelincik, gözlük, üzengi, vergi, yüzük vb.

Kural 1:
Türkçe olduğu halde büyük ünlü uyumuna uymayan kelimeler de vardır: anne, dahi, elma, hangi, hani, inanmak, kardeş, şişman vb.

Kural 2:
Yabancı kelimelerde büyük ünlü uyumu aranmaz: ahenk, badem, ceylan, çiroz, dükkân, fidan, gazete, hamsi, kestane, limon, model, nişasta, otomatik, pehlivan, selam, tiyatro, viraj, ziyaret

Kural 3:
Bitişik yazılan birleşik kelimeler ile tek heceli sözcüklerde büyük ünlü uyumu aranmaz: açıkgöz, bilgisayar, çekyat, hanımeli, dert, yurt vb.

TÜRK EĞİTİM-SEN - www.turkegitimsen.org.tr

Kural 4:
Büyük ünlü uyumuna göre değişmeyen ekler şunlardır:–gil, -leyin, -daş, -ki –mtrak, -yor, Amcamgil, sabahleyin, meslektaş, akşamki, yeşilimtrak

Kural 5:
Bu ekler dışındaki bütün ekler kelimenin son hecesindeki kalınlık incelik durumuna uyar.
Bizimki, pehlivanlar, Gaziantepli

Kural 6:
Son ünlüleri kalın sıradan olmasına karşın son sesleri ince söylenen bazı alıntı kelimeler ince ünlülü ekler alır: alkol / alkolü, hakikat / hakikati, helal / helalimiz

Küçük Ünlü Uyumu:
Bir kelimede düz ünlüden sonra düz
(a, e, ı, i) (a, e, ı, i)
yuvarlak ünlüden sonra yuvarlak dar (u, ü) veya düz geniş (a, e) ünlüler bulunur:
(o, ö, u, ü) (u,ü) veya (a, e) gelir.

Örnek sözcükler:
anlaşmalı, bilek, çilek, ısırmak, ılıklaşmak, kayıkçı, seslenmek, yeşil; boyunduruk, börekçi, çocuk, güreşmek, ocakçı, odun, özlemek, sürmek, vurmak, yoklamak, yorgunluk, yumurta, yüreksiz vb.

YAZIM KURALLARI
Yazım kuralarının aşağıdaki şekilde tasnif edebiliriz.

1- Bazı Ek ve Sözcüklerin Yazılışı
a. da, de Bağlacının Yazılışı
b. ki Bağlacının Yazılışı
c. mı, mi, mu, mü Soru Ekinin Yazılışı
ç. İle'nin Yazılışı
d. İken'in Yazılışı
e. Ek Fiil İmek'in Yazılışı
f. Ne.... ne... Bağlacının Yazılışı
g. Pekiştirme Sıfatlarının Yazılışı
h. Mastar Eklerinin Yazılışı

2- Düzeltme (inceltme, Uzatma) İşareti
3- Sayıların Yazılışı
4- Birleşik Kelimelerin Yazılışı
5- Büyük Harflerin Kullanıldığı Yerler
6- Kısaltmalar

1- Bazı Ek ve Kelimelerin Yazılışı
a. da, de Bağlacının Yazılışı
Türkçede iki tür de vardır. Hal eki ve bağlaç olarak kullanılır.
- da, de bağlacı kendisinden önceki kelimeden ayrı yazılır.
- Kendisinden önceki kelimenin son ünlüsüne bağlı olarak ünlü uyumuna uyar.
Sen de gelecek misin?

Baktı da tanımadı.

Dikkat:
Da, de bağlacını kendisinden önceki kelimeden kesme ile ayırmak yanlıştır:
Ayşe de geldi (Ayşe'de geldi değil).
- hal eki de kendisinden önce gelen kelimeye birleşik yazılır.

Beni durakta bekle.
Geldiğinde beni aradı.

Dikkat:
Ya sözüyle kullanılan da kesinlikle ayrı yazılmalıdır. (ya da)
Ali bizimle gelsin ya da burada beklesin.

Dikkat:
Bir de nin bağlaç mı yoksa hal eki mi olduğu ve yazımı noktasında teredüte düştüğünüzde cümleden çıkarın cümlenin okunuşu ve anlamı bariz bozluyor ise hal ekidir ve bitişik yazılır.
Ev ev **de** beni bekliyor. (de yi çıkarmayı deneyelim)
Ali ev**…** beni bekliyor. (bariz anlam bozuldu, o halde hal ekidir ve bitişik yazılır.
Ali evde beni bekliyor.

ki Bağlacının Yazılışı
Ki bağlacı ayrı yazılır.

Baktım **ki** olmayacak, ben yanına gittim.
Ki bunu bana yaptı, herkese yapar.

Dikkat:
Ki bağlacı bazı sözcüklerde kalıplaştığı için bitişik yazılır:
çünkü, belki, mademki, halbuki, sanki, oysaki, meğerki.
Halbuki gerçek bir okurun kitapçıda dolaşması alışveriş merkezlerinde dolaşmaktan epeyce farklıdır.

İlgi zamiri olan ki cümlede ismin yerine geçer her zaman birleşik yazılır.
Sizin arabanız yeni bizim**ki** biraz eskice

mı, mi, mu, mü Soru Ekinin Yazılışı:
Soru eki kendisinden önceki kelimeden ayrı yazılır ve söz konusu kelimeye göre ünlü uyumlarına uyar.
Bu ekten sonra gelen ekler soru ekiyle bitişik yazılır.

Bunu biliyor musunuz?
Bu kitapları siz mi aldınız?

Dikkat:
Bazen olumsuzluk eki –ma,-me'nin yazımı ile soru eki mı, mi'nin yazılışı karıştırılmaktadır.
Neden dediklerimi yapmıyorsun?(Olumsuzluk eki)

Dediklerimi yapacak mısın? (Soru eki)
Bu durumda olumsuzluk eki olan -me/-ma'nın daralarak –m ı-mi –mu -mü ye dönüştüğü durumlarda size çeldirici olarak cümlede, ne zaman, nasıl, niçin, gibi soru sözcüğü da ha bulunur.

İle'nin **Ek Olarak Yazılışı:**
İle sözünün edat ve bağlaç olmak üzere iki görevi vardır. Gerek bağlaç gerekse edat göreviyle kullanıldığında hem kendisinden önceki kelimeden ayrı hem de kendisinden önceki kelimeyle bitişik yazılabilir. İle sözü kendisinden önceki kelimelere bitişik yazıldığı takdirde ünlü uyumuna uyar.

İle ünsüzle biten bir kelimeyle bitişik yazıldığı takdirde i ünlüsü düşer.

Buraya tren ile geldim.
Buraya trenle geldim.

İle ünlüyle biten bir kelimeyle bitişik yazıldığı takdirde başındaki i ünlüsü düşer ve araya y ünsüzü girer.

Sanatçıyla(sanatçı ile) hayat paylaşmak zordur. (Her iki kullanım da doğrudur, önemli olan sanatçı yla, sanatçıile şeklinde yazmamaktır.

İken'in **Yazılışı:**
İken kendisinden önceki kelimeyle hem bitişik hem de bu kelimeden ayrı olarak yazılabilir. Ken-

TÜRK EĞİTİM-SEN - www.turkegitimsen.org.tr

disinden önceki kelimeyle bitişik yazıldığı takdirde başındaki i ünlüsü düşer ve bitişik yazıldığı kelimenin son ünlüsü kalın olsa bile söz konusu ekin ünlüsü ince kalır.

Şiirlerimi yazarken(yazar iken) dünyayı unutuyorum.
İken ünlüyle biten kelimelerle bitişik yazıldığı takdirde i ünlüsü düşer ve araya y ünsüzü girer.
Bir zamanlar modaydım, oysa modayken(moda iken) kimse okumuyordu kitaplarımı.

Ek Fiil İmek'in **Yazılışı (-idi, -imiş, -ise):**
İmek ek fiili (idi imiş ise -di, -miş, -se) günümüzde çoğunlukla ekleşmiş olarak kullanılmakta ve ünlü uyumlarına uymaktadır. Ayrı yazıldığında ise ünlü uyumlarına uymaz. Ünlülerle biten kelimelerle bitişik yazıldığında i ünlüsü düşer ve araya y ünsüzü girer.

Benim ilk çaldığım enstrüman annemin kırılan cümbüşünün haznesiydi(haznesi idi).

Ünsüzle biten bir kelimeye eklendiğindeyse i ünlüsü düşer. Yorgunmuş(yorgun imiş), yaparsa(yapar ise), şanssızdı(şansız idi)...

Bir zamanlarda Aries gibi, Sanat Dünyamız ve Cogito gibi büyük boy, kuşe kâğıda afilli dergiler yoktu(yok idi); bu türün ilk örneği sayılabilecek dergilerden biriydi(biri idi) Gergedan.

Sayıların Yazılışı:
1. Metin içerisinde geçen sayılar yazıyla gösterilir: üç gündür, yedinci sınıf, üç kardeş, iki haftada bir yüz elli yıllık...
2. Saat, ölçü birimleri, istatistik verilere ilişkin sayılarda rakam kullanılır: Saat 09.00'da, 3 litre, 75 kilometre, 25 metre, %15, 1/3...
3. Birden fazla kelimeden meydana gelen sayılar ayrı yazılır: on iki, üç yüz elli, bin dört yüz elli üç...
4. Ancak bankacılıkla ilgili işlemlerde ve çek, senet gibi ticari belgelerde yer alan sayılar bitişik yazılır: 7.550 (yedibinbeşyüzelli)
5. Yüzyıllarda, hükümdar adlarında, tarihlerde ayların yazılışında, ansiklopedi, kitap, dergi ciltlerinde ve kitapların ön söz, giriş bölümlerinde sayfa numaraların gösterilmesinde kullanılabilir: XX. yüzyıl, II.cilt, V. sayı, 21. VII.2001, IV. Murat...
6. Beş ve beşten fazla rakamlı sayılar sondan itibaren üçlü gruplara ayrılarak yazılır ve aralarına nokta kullanılır: 248.142. 357, 12. 943. 142
7. Sayılarda kesirli basamaklar virgülle ayrılır: 7, 4(yedi tam onda dört), 7, 14 (7 tam yüzde on dört)
8. Sıra sayıları hem yazıyla hem de rakamla gösterilebilir. 15., 15'inci, 20., 20'nci
Dikkat:
Önemli olan yazımlarına dikkat etmektir. 15.nci, 15inci, 15,inci şeklindeki yazılışlar yanlıştır
9. Üleştirme sayıları yazıyla belirtilir. Beşer, yüzer, on beşer
Dikkat: Üleştirme-paylaştırma sayıları yazılırken sayı ünlü ile bitiyor ve ünlü ile başlayan bir ar-er paylaştırma eki geliyor ise araya ş kaynaştırma sesi gelir. Bu sorularda kaynaştırma harfinin tanımı yapılarak y-ş-s-n (yaşasın) harfleri anlatılır ve olmayan sözcüğü bulmanız istenir. Beş- er, on beş-er, sayılarında ş sondaki beş sayısının ş'sidir ve kaynaştırma değildir.

Birleşik Kelimelerin Yazılışı:
1. Ses düşmesine uğrayan birleşik kelimeler bitişik yazılır: Sütlaç(sütlü aş), pazartesi(pazar ertesi), niçin(ne için), kaynana(kayın ana).
2. Ol- ve et- yardımcı fiilleriyle birleşirken ses düşmesi ve türemesine uğrayan birleşik kelimeler bitişik yazılır: Emretmek(emir etmek), zikretmek(zikir etmek), kaybetmek(kayıp etmek), kaydolmak(kayıt olmak), reddetmek(ret etmek), hissetmek(his etmek), zehrolmak(zehir olmak).
3. İki veya daha fazla kelimenin birleşmesinden meydana gelen özel adlar, soyadlar ve lakaplar bitişik yazılır: İlknur, Göknur, Gülbeyaz, Şenol; Atatürk, Tanpınar, Adıvar, Gökalp, Tanrıverdi.
4. İki veya daha fazla kelimeden oluşan Türkçe yer adları birleşik yazılır: Çanakkale, Şereflikoçhisar, Sarıkaya, Beşiktaş, Eryaman.
5. Ara yönleri bildiren kelimeler bitişik yazılır: Kuzeydoğu, kuzeybatı, güneydoğu, güneybatı.
6. Belirsizlik sıfatları ve zamirleri bitişik yazılır: Birçok, birçoğu, birkaç, birkaçı, biraz, hiçbiri, herhangi, birtakım
7. Ev kelimesiyle kurulan kelimeler bitişik yazılır: yayınevi, kitapevi, huzurevi, öğretmenevi.
8. Hane, name, zade gibi kelimelerle oluşturulan birleşik kelimeler bitişik yazılır: yemekhane, dershane, beyanname, siyasetname, amcazade, dayızade. Ancak eczahane, hastahane, postahane, pastahane gibi kelimelerin kullanımındaki yaygınlık dolayısıyla söz konusu kelimeler eczane, hastane, postane, pastane şeklinde yazılmaktadır.

TÜRK EĞİTİM-SEN - www.turkegitimsen.org.tr

Büyük Harflerin Kullanıldığı Yerler:
a) Cümle büyük harfle başlar.

Yazıyorum, çünkü söylemek istediğim, ama karşılıklı konuşmada, insanlarla yüz yüzeyken tam olarak söyleyemediğim bir şeyler var sanıyorum.

b) Nokta(.), soru işareti(?), ünlem işareti(!), iki nokta(:), üç nokta(…) gibi noktalama işaretlerinden sonra cümle büyük harfle başlar.

Dikkat: Ancak iki noktadan sonra cümle niteliğinde olmayan örnekler sıralandığında bu örnekler büyük harfle başlamaz. Bunu anlamak için iki noktadan sonraki kısmı ayrı bir cümle imiş gibi okuyunuz. Tek başına bir anlamı var ise cümle değeri taşır (1 numara) ve ayrı yazılır. Aksi bir durum var ise o zaman cümle değildir ve küçük harfle başlar. (2 numara)

Kötümserlikle yazabildiğim gibi, iyimserlikle de yazabilirim: Amacım hissetmektir.

Rengarenk çiçekler bahçeyi renk cümbüşüne çevirmişti: papatyalar, menekşeler, zambaklar, güller, leylaklar...

c) Özel adlar büyük harfle başlar.
1. Kişi adlarıyla ve soyadları büyük harfle başlar: Mustafa Kemal Atatürk, Yakup Kadri Karaosmanoğlu, Ziya Gökalp, Ertuğrul Öztürk...
2. Kişi adlarından önce ve sonra gelen saygı sözleri, unvanlar ve lakaplar, meslek ve rütbe adları büyük harfle başlar: Avukat Ahmet Bey, Doktor İlknur Hanım, Yavuz Sultan Selim, Yüzbaşı Sinan Demir, Genç Osman...
3. Akrabalık bildiren kelimeler büyük harfle başlamaz. Ancak akrabalık bildiren kelimeler başa geldiğinde lakap yerine kullanıldığında ve unvan değeri kazandığında büyük harfle başlar: Hümeyra hala, Nilgün teyze, Hidayet amca; Nene Hatun, Baba Halil; Gül Baba, Hacer Ana, Nalan Teyze...
4. Hayvanlara verilen özel adlar büyük harfle başlar: Tekir, Karabaş, Kınalı, Yumak...
5. Millet, boy, dil ve lehçe adları büyük harfle başlar: Türk, Boşnak, Avşarlar, Türkçe, İngilizce, Kırgızca...
6. Devlet adları büyük harfle başlar: Türkiye Cumhuriyeti, Çin Halk Cumhuriyeti, Amerika Birleşik Devletleri...
7. Din ve Mezhep adlarıyla bunların mensuplarının adlarını bildiren kelimeler büyük harfle başlar: Müslümanlık, Müslüman; Hristiyanlık, Hristiyan; Musevilik, Musevi; Hanefilik, Hanefi; Katoliklik, Katolik.
8. Gezegen ve yıldız adları büyük harfle başlar. Ancak dünya, güneş, ay gezegen anlamı dışında kullanıldığında küçük harfle başlar: Dünya, Güneş, Ay, Neptün.
9. Kuruluş, kitap, dergi ve yön adlarının kısaltmaları genellikle her kelimenin ilk harfinin büyük olarak yazılmasıyla yapılır: TBMM(Türkiye Büyük Millet Meclisi), TDK(Türk Dil Kurumu), TOBB(Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği)...
10. T.C. (Türkiye Cumhuriyeti) ve T.(Türkçe) kısaltmalarının dışında büyük harflerle yapılan kısaltmalarda noktalama işareti kullanılmaz.
11. Küçük harflerle yapılan kısaltmalara getirilen eklerde kelimenin okunuşu esas alınır: cm'yi, kg'dan, mm'den, kr.un.
12. Büyük harflerle yapılan kısaltmalara getirilen eklerde ise kısaltmanın son harfinin okunuşu esas alınır: BDT'ye, TDK'den, THY'de, TRT'den, TL'nin vb. Ancak kısaltması büyük harflerle yapıldığı hâlde bir kelime gibi okunan kısaltmalara getirilen eklerde kısaltmanın okunuşu esas alınır: ASELSAN'da, BOTAŞ'ın, NATO'dan, UNESCO'ya vb.

Dikkat: Numara sözünün kısaltması da kelime gibi okunduğundan getirilecek olan ek okunuşa göre getirilecektir: No.lu, No.suz

13. Sonunda nokta bulunan kısaltmalara getirilen ekler kesme işaretiyle ayrılmaz. Bu tür kısaltmalarda ek, noktadan sonra ve kelimenin okunuşuna uygun olarak yazılır: 19. y.y.da, Alm. dan, vb.leri.

NOKTALAMA
"Bir gün insan 'virgül'ü kaybetti.

O zaman zor cümlelerden korkar oldu ve basit ifadeler kullanmaya başladı.

Cümleleri basitleşince düşünceleri de basitleşti.

Bir başka gün 'ünlem' işaretini kaybetti. Alçak bir sesle ve ses tonunu değiştirmeden konuşmaya başladı. Artık hiçbir şeye ne kızıyor ne de seviniyordu.

TÜRK EĞİTİM-SEN - www.turkegitimsen.org.tr

Bir süre sonra 'soru işareti'ni kaybetti ve soru soramaz oldu. Hiçbir şey ama hiçbir şey onu ilgilendirmiyordu. Ne kainat ne dünya ne de kendisi umurundaydı.

Birkaç yıl sonra 'iki nokta üst üste' işaretini kaybetti ve davranışlarının nedenlerini başkalarına açıklamaktan vazgeçti.

Ömrünün sonuna doğru, elinde yalnız 'tırnak işareti' kalmıştı. Kendisine özgü tek düşünce yoktu.

Son noktaya geldiğinde düşünmeyi ve konuşmayı unutmuştu."

NOKTALAMA İŞARETLERİ

1. Nokta (.)

a- Cümlenin sonuna kullanılır:
"Binlerce şiir, yüzlerce şiir kitabı yayımlanıyor ama bunların çok azı okuyucuya ulaşabiliyor. Bir başka deyişle çok az sayıda şiir okuyucunun ilgisini çekiyor. Okuyucunun satın almaya değer gördüğü şiir kitaplarının hemen hiçbirinden eleştirmenler söz etmiyor."
b- Kısaltmaların sonunda kullanılır: "Dr.", Prof. Dr., vb., Sok. "
Ancak bazı kısaltmaların sonuna nokta konulmaz: TRT, PTT, ATO, TBMM, TDK(Türk Dil Kurumu)...gibi.
c- Sayılardan sonra sıra bildirmek için kullanılır: "5.(Beşinci), 19. yüzyıl, IV. Murat..."
d- Tarihlerde gün, ay, yıl arasına kullanılır: 17.08.2002, 21.07.2001...

Not:
Tarihlerde ay adları yazıyla da yazılabilir. Bu durumda ay adından önce ve sonra nokta kullanılmaz. 29 Ekim 1923, 29 Mayıs 1453, 24 Ekim 2004...

2. Virgül (,)

- Bir cümlede birbiri ardınca sıralanan eş görevli kelime ve kelime gruplarının arasına kullanılır:
Kitaplarını, defterlerini, kalemlerini alıp gitti. Kırmızı, güzel bir arabası vardı.

- Sıralı cümleleri birbirinden ayırmak için kullanılır:
Her gün bizi ziyarete gelir, biraz bizde kalır gider.

- Cümle içinde ara sözleri ve ara cümleleri ayır mak için kullanılır:
Bu evi, çocukluğumun geçtiği yeri, asla sattırmam. Osman'ı, dayının oğlunu, hiç görmedim.

- Tırnak içine alınmamış aktarma cümlelerinden sonra kullanılır:
Bu işlerle uğraşacak kadar zamanım yok, dedi.

Dikkat: İkilemelerin arasına noktalama işareti giremez. Evir çevir bu işi yap.

Hızlı hızlı yürüyordu.
Koşa koşa geldi.
Saçma sapan konuşuyor.

- Kendisinden sonraki cümleyle ilgili olarak ret, onaylama ve teşvik bildiren evet, hayır, peki, pekala, elbette gibi kelimelerden sonra kullanılır.

Elbette, bir kitapçıya yalnızca bildiğimiz bir kitabı bulmak için gidilmez. Keşif için gidilir.

- Hitap ifadelerinden sonra kullanılır:
Sevgili Anneciğim,
Sayın Yönetim Kurulu Üyeleri,
Değerli Kardeşim,
Arkadaşlar,

- Sayıların yazılışında kesirleri ayırmak için kullanılır:
1,87(Bir tam, yüzde seksen yedi), 23, 14(yirmi üç tam, yüzde on dört)

3.Noktalı Virgül (;):
Cümle içinde virgüllerle ayrılmış tür veya takımları birbirinden ayırmak için kullanılır:
"Sebzelerden pırasayı ve ıspanağı; meyvelerden ise şeftali ve narı hayatımın hiçbir döneminde sevemedim."

Birleşik cümlelerde iki ayrı birleşik cümle arasına kullanılır:
"Sap döner, keser döner; gün gelir devran döner."

Virgülle ayrılmış örnekleri farklı örneklerden ayırmak için kullanılır:
Türkiye, Almanya, Kırgızistan; Ankara, Berlin, Bişkek.

TÜRK EĞİTİM-SEN - www.turkegitimsen.org.tr

4.İki Nokta (:)**:**
Kendisinden sonra örnek verilecek cümlenin sonuna kullanılır:
Anadolu mutfağında lezzetli çorbalar yer alır: tutmaç, yayla, oba, düğün…
Tarihimizde çağ açıp çağ kapatan olaylar vardır: İstanbul'un Fethi.

Kendisinden sonra açıklama yapılacak cümlenin sonuna kullanılır: Bence bu kazanın iki nedeni olabilir: Birincisi alkol, ikincisi uykusuzluk. Cümleler yüklemlerine göre ikiye ayrılır: İsim cümlesi, fiil cümlesi.

Edebî eserlerdeki karşılıklı konuşma çizgisinden önce kullanılır:
Yaşlı adam:
- Bilseydim sizi zor duruma düşüreceğimi yanınıza gelmezdim. Kadın:
- Senin suçun değil.
Tırnak içinde verilen alıntılardan önce kullanılır:

Dikkat: Konuşmada verilen ifade tırnak içinde gösterilir ise konuşma çizgisi – kullanılmaz.
Atatürk diyor ki: "İstikbal göklerdedir."

Dikkat: İki noktadan sonra cümle değeri taşıyan bir ifade gelirse iki noktadan sonra büyük harfle başlar.
Kendimi takdim edeyim: Meclis kâtiplerindenim.

5. Üç Nokta **(...):**
Herhangi bir sebeple bitirilmemiş cümlelerden sonra kullanılır.
O kadar güzeldi ki...

Bazı örnekler verildikten sonra, daha başka örneklerin de bulunabileceğini göstermek için kullanılır.
Dünyada turizm açısından çok önemli şehirler vardır. Bunlardan bazıları şunlardır: İstanbul, Roma, Kahire, Paris...

Sözün bir yerde kesilerek geri kalan bölümünün okuyucunun hayal gücüne bırakıldığını göstermek veya ifadeyi daha etkili kılabilmek için kullanılır.
Köy sanki cennetten bir köşeydi. Rengârenk çiçekler, değişik türlerde kuşlar, dağlardan gelen kekik kokuları...

Konuşmalarda karşılık verilmediğini anlatmak için kullanılır:
– Ne zaman gidiyorsun?
...
– Neden?
...

6. Soru İşareti (?):
Soru bildiren cümle veya sözlerin sonuna kullanılır. Soru işaretinden sonra gelen cümle büyük harfle başlar:
Sana bu haberi kim verdi?

Bilinmeyen, kesin olmayan veya şüpheyle karşılanan yer, tarih vb. durumlar için kullanılır: Yunus Emre (1240?1320), (Doğum yeri: ?).

Soru ifadesi taşıyan sıralı ve bağlı cümlelerde soru işareti en sona kullanılır:
Sabah mı gelelim, öğleden sonra mı?

Dikkat: Soru işareti soru yargısı tamamlanmış cümlelerin sonuna kullanılır.
Merak ediyorum; yanındaki kimdi? Kardeşi mi, yoksa arkadaşı mıydı?

7. Ünlem İşareti **(!):**
Sevinç, kıvanç, acı, korku, şaşma, kızma gibi duyguları anlatan cümlelerin sonuna kullanılır. Ünlem işaretinden sonra gelen cümle büyük harfle başlar:
Seni tekrar aramızda görmek ne güzel!

Seslenme, hitap ve uyarı sözlerinden sonra kullanılır:
Yazı yazmamalısın! Yazar olmamalısın!

Cümleye alay, küçümseme anlamı vermek için kullanılır:
Okuyacakmış da doktor olacakmış!

8. Tırnak İşareti (" "):
Alıntı sözler tırnak içine alınır. Tırnak içindeki alıntının sonunda bulunan noktalama işareti tırnak içinde kalır.
Ünlü filozof hayat hakkında "Her şey gölgelerden ibarettir." der.

Cümle içerisinde geçen kitap, yazı vb. adları tırnak içerisine alınır.
Özellikle "Yaz Gecesi" adlı hikâyesinde bu olayı hüzünlü anlatır.

TÜRK EĞİTİM-SEN - www.turkegitimsen.org.tr

9. Tek Tırnak İşareti (‘ ’):
Tırnak işareti içinde verilen bir alıntıda tekrar bir tırnak işareti kullanılması gerekiyorsa bu durumda tek tırnak işareti kullanılır.

“1929 yılında tamamlandığında ‘kendi başına küçücük bir şehir’ olarak anılan altı katlı apartman olan İkinci Evkaf Apartmanı 1947 yılında Küçük Tiyatro’ya çevrildi.”

10. Kesme İşareti(‘):
Özel adlara gelen iyelik ve durum eklerini ayırmak için kullanılır: Refik Halit Karay’ın, Türkiye Cumhuriyeti’ni, Allah’ın, Marmara Denizi’nden, Samanyolu’nda, Sinekli Bakkal’ı...

Kişi adlarından sonra getirilen unvanların eklerini ayırmak için kesme işareti kullanılır: Sinan Bey’e, Feride Hanım’ın, Ahmet Paşa’nın...

Kısaltmalara getirilen ekleri ayırmak için kullanılır: TV’de, TRT’den, AB’nin

Sayılara getirilen ekleri ayırmak için kullanılır: 1975’te, 5’inci kat, 8’lik anahtar

Dikkat: Kurum, kuruluş, kurul ve iş yeri adlarına gelen ekler; özel adlara getirilen yapım ekleri, çokluk eki ve bunlardan sonra gelen diğer ekler kesmeyle ayrılmaz: Türkiye Büyük Millet Meclisine, Türklük, Hristiyanlık, Almanlar, Avrupalı, Türkçenin, Ankaralıların.

Dikkat: Özel isimlere getirilen yapım ekleri kesme işaretiyle ayrılmaz.
Ankaralı gençler çok güzel bir gösteri yaptı.

11. Ayraç(( ))
Cümlenin herhangisi bir öğesi ve cümlenin yapısıyla doğrudan ilgili olmayan açıklamaların başına ve sonuna kullanılır:
Helva dünyaya Antik Hindistan’dan yayılmıştır. Orijinal isim kökü olarak Halvah’tan türemiştir. Halawi (Arapça), halava (Sanskritçe), halva (İngilizce), halvah (İbranice), halwa (Hinduca) adlandırılışıdır.

Anlatım Bozuklukları
İletişimde olduğumuz kişilere duygu ve düşüncelerimizi doğru, anlaşılır ve açık olarak anlatmak isteriz. Cümlelerimiz bu özellikleri taşımadığında, anlam açısından bakımından bozuk olur; iletişim tam olarak gerçekleşmez. Bu duruma anlatım bozukluğu adı verilir. Cümleden farklı ya da gereksiz sözcük kullanılması ile birlikte cümlenin yapı bakımından yanlış kurulması gibi nedenlerle anlatım bozuklukları meydana gelmiştir.

Dikkat: Sınavlarda sizden anlatım bozukluğu olan cümleyi bulmanızı, ya da anlatım bozukluğu olan cümlelerin yanında belirtilen türde anlatım bozukluğu olan cümleyi bulmanızı istemenin yanında bu anlatım bozukluğunun nasıl giderileceğini de belirten şıkkı doğru tercih etmenizi de isteyebilirler. Aşağıda aynı cümle ve yapı üzerinden bu üç tür soru şekli açıklanmıştır.

A.1. Gereksiz Sözcük Kullanılması:
Normal bir cümlede gereksiz sözcük bulunmaz. Cümlede gereksiz sözcüğün kullanılması, anlatım bozukluğuna yol açar. Cümlede düşüncenin belirtilmesinde görevi olmayan, ya da başka bir sözcük ile o cümlede karşılanan bir anlamı taşıyan sözcükler gereksizdir.

Dikkat: Bir sözcüğün gereksiz ya da gerekli olduğunu anlamak için; sözcük cümleden çıkarılır; cümlenin anlamı ve anlatımında bir bozulma, daralma olmuyorsa, o sözcük gereksizdir. Veya cümlenin anlamı ve anlatımı bozulmuyorsa, o sözcük gereklidir.

Eş anlamlı kelimelerin bir arada kullanılması ve anlamca birbirini kapsayan kelimelerin bir arada kullanılması olmak üzere iki tür gereksiz sözcük kullanımından kaynaklanan anlatım bozukluğu türü vardır.

A.1.1. Eş Anlamlı Sözcüklerin Bir Arada Kullanılması:
Aynı anlama gelen sözcüklerin veya söz gruplarının aynı cümle içerisinde kullanılmasıyla oluşur.

Örnek:
Bari hiç olmazsa sen yanımızda kal.
“bari” ve “hiç olmazsa” sözcükleri aynı anlama gelmektedir. Birisi gereksizdir, herhangi birisi çıkarılarak cümledeki anlatım bozukluğu düzeltilebilir.

Yetkililer hâlâ bir açıklama yapmadı henüz.
“hâlâ” ve “henüz” sözcükleri eş anlamlıdır. Birisi gereksizdir, herhangi birisi çıkarılarak cümledeki anlatım bozukluğu düzeltilebilir.

TÜRK EĞİTİM-SEN - www.turkegitimsen.org.tr

Hükümet bu kanunu Meclis'ten aynen, olduğu gibi geçirmek istiyordu.
"aynen" ve "olduğu gibi" sözleri anlamca aynıdır. Birisi gereksizdir, herhangi birisi çıkarılarak cümledeki anlatım bozukluğu düzeltilebilir.

Çocuk, az kalsın, neredeyse merdivenden düşecekti.
"az kalsın" sözcüğü de "neredeyse" sözcüğü de aynı anlama gelmektedir. Birisi gereksizdir, herhangi birisi çıkarılarak cümledeki anlatım bozukluğu düzeltilebilir.

A.1.2. Anlamca Birbirini Kapsayan (İçeren) Sözcüklerin Bir Arada Kullanılması:
Bazen anlamca birbirini kapsayan sözcükler aynı cümlede kullanılabilir. Bir sözcüğün ifade ettiği anlam, diğer sözcük içinde olduğundan, bu tür ifadeler de anlatım bozukluğuna yol açar.

Kardeşim soruları hemen çözüverdi.
"Hemen" ile "çözüverdi" sözcükleri bir biri ile aynı anlamda değildir. Fakat çözüvermek tezlik yardımcı fiili ile kurulan birleşik sözcüktür. Yani çözüvermek, yapıvermek, alıvermek işin hemen yapıldığını çabukça gerçekleştiğini anlatmaktadır. Dolayısı ile hemen ifadesi bu cümlede gereksizdir.

Okula her gün iki kilometre yaya yürüyerek giderdi.
"yaya" ve "yürüyerek" sözcüklerinin birlikte kullanılması anlatım bozukluğuna yol açmıştır. Çünkü "yürümek" sözcüğünde "yaya" anlamı zaten vardır. Birisi gereksizdir, herhangi birisi çıkarılarak cümledeki anlatım bozukluğu düzeltilebilir.

Almanya'daki arkadaşımla karşılıklı mektuplaşırız.
"karşılıklı" sözcüğü gereksiz kullanılmıştır. Çünkü "mektuplaşmak" eylemi zaten "karşılıklı" yapılır. Bu açıdan karşılıklı sözcüğü cümlede gereksizdir.

A.2. Anlamca Çelişen Sözcüklerin Kullanılması:
Maksadına hizmet edebilen bir cümle cümleden tek anlam çıkarılmalıdır. Böyle olmaz da cümle çeşitli anlamlara gelirse; ya da cümle içinde çelişen ifadeler bulunursa cümlede anlatım bozukluğu vardır. Anlamca birbiri ile uyuşmayan sözcüklerin bir arada kullanılması, cümlede çelişkili ifadenin doğmasına neden olur.

Tam üç yıla yakın bir zaman insanlık dramı yaşandı burada.
Bu cümlede "tam" ve "yakın" sözleri çelişkili anlatıma yol açmıştır. "Tam" kesinlik ifade ederken, "yakın" yaklaşık bir anlam ifade etmektedir.

Elbette Selim de ağabeyleri ile gitmiş olabilir.
"elbette" ile "olabilir" sözcüklerinden birisi fazladır. Yani cümlede ya kesinlik ya da ihtimal anlamı olmalıdır.

A.3. Sözcüğün Yanlış Anlamda Kullanılması:
Sözcüklerin karşıladığı anlamın tam bilinmediği durumlarda söyleyişleri birbirine benzeyen ama anlamları birbirinden farklı olan ya da bağlamları farklı olan sözcüklerin birbirinin yerine kullanılması anlatım bozukluğuna sebep olmaktadır.

Türkiye'de birçok göl kuraklık tehlikesi yaşıyor.
"kuraklık" sözcüğü yanlış kullanılmıştır. Göllerde suyun çekilmesi söz konusu olabilir. Bu da "kuruma" sözcüğü ile anlatılabilir. Bu durumda cümlenin doğru şekli şöyle olacaktır: "Türkiye'de birçok göl kuruma tehlikesi yaşıyor."

Öğretmen, konuyu en ayrımına kadar anlatmıştı.
"ayrım" sözcüğü yanlış kullanılmıştır. Cümlede, konunun detaylarının da anlatıldığı anlamı verilmek isteniyor cümlede. Bu anlam "ayrıntı" sözcüğü ile sağlanabilir. Kısaca "ayrıntı" sözcüğü yerine "ayrım" sözcüğü kullanılarak yanlışlık yapılmıştır.

Politika konusunda gençleri azımsamak doğru değildir.
"küçümsemek" sözcüğünün yerine "azımsamak" sözcüğü kullanılarak anlatım bozukluğu yapılmıştır.

Herkes, petrol ücretlerinin yüksekliğinden yakınıyor.
Cümlesindeki "ücret" sözcüğü yanlış kullanılmıştır. Çünkü "ücret" sözcüğünde iş gücünün karşılığı olan para anlamı vardır. Bu sözcük yerine "fiyat" sözcüğü getirilmelidir

A.4. Sözcüğün Yanlış Yerde Kullanılması:
Cümledeki sözcüklerin yerinde kullanılmaması, söylenmek istenenin karşıtı bir anlamın ortaya çıkmasına ya da cümlenin anlaşılmamasına yol açar.

TÜRK EĞİTİM-SEN - www.turkegitimsen.org.tr

Yeni okula geldim ki ders zili çaldı.
"yeni" sözcüğü yanlış yerde kullanıldığından cümlenin anlamı da bozulmuştur. Cümlede anlatılmak istenen "okulun yeniliği" değildir. Okula henüz, yeni, az önce geldim anlamı anlatılmak istenmektedir. Bunun için cümle "Okula yeni geldim ki ders zili çaldı." Şeklinde düzenlenerek anlatım bozukluğu giderilebilir.

Çok sınıfta duran öğrencilerin elbette canı sıkılır.
Cümlesinde "çok" sözcüğünün yanlış yerde kullanılmasından kaynaklanan bir anlatım bozukluğu vardır. Cümlede öğrencilerin bir sınıfta "uzun süre bulunması" anlatılmak istendiği için bu cümle, "Sınıfta çok duran öğrencinin elbette canı sıkılır." Şeklinde düzeltilmelidir.

Fizik dalında yapılan yarışmada ülkemizi üç üniversiteli genç temsil edecek.
Bu cümlede "üç" sözcüğü yanlış yerde kullanılmış, bu nedenle yanlış bir anlam oluşmuştur. Üç üniversiteli genç derken sanki bir genç üç üniversiteli anlamı verilmiştir. Bunun aksine üniversiteli üç genç olarak yeri değiştirilerek düzeltilebilir.

A.5. Deyimin Yanlış Anlamda Kullanılması:
Deyimler, dilin anlatım gücünü ve söyleyiş güzelliğini zenginleştiren unsurlardır. Deyimler, kısa ve özlü sözlerdir. Deyimlerin kalıplaşmış anlamları vardır ve deyimler bu kalıplaşmış anlamları çerçevesinde kullanılır. Kalıplaşmış belli bir anlamı karşılayan deyimin başka bir anlamda kullanılması, anlatım bozukluğuna yol açar.

Onun bize yaptığı iyiliklere hep göz yumduk.
"göz yummak" deyimi yanlış anlamda kullanılmıştır. Bu, "kusurlarını hoş karşılamak, görmezlikten gelmek" anlamında bir deyimdir. Yukarıdaki cümlede ise "kusur" yok, bir kişinin iyilikleri var. Bu nedenle "göz yummak" deyimi yanlış kullanılmıştır: "Onun bize yaptığı iyiliklere minnettar kaldık." Şeklinde olmalıdır.

Müfettişlerin geleceğini öğrenen müdürün etekleri zil çalıyordu.
"etekleri zil çalmak" deyiminin yanlış kullanılmasından kaynaklanan bir anlatım bozukluğu vardır. "Etekleri zil çalmak", çok sevinmek, işleri yolunda olmak anlamında bir deyimdir. Bu deyimin yerine "etekleri tutuşmak" deyiminin kullanılması gerekir. "Etekleri tutuşmak" çok heyecanlanmak anlamında bir deyimdir. Doğrusu: "Müfettişlerin geleceğini öğrenen müdürün etekleri tutuştu." Şeklinde olmalıdır.

Şoför hatalı sollama yapmış, bütün yolcuların canı burnuna gelmişti.
"canı burnuna gelmek" deyiminin yanlış kullanılmasından doğan bir anlatım bozukluğu vardır. Çünkü cümlede büyük bir tehlike ile yüz yüze gelme anlatılmaktadır. Ama bu yanlış bir deyimle ifade edilmiştir. Çünkü "canı burnuna gelmek" deyimi "çekilen sıkıntıların dayanılmaz hâle geldiği durumlar" için kullanılır. Doğrusu: "Şoför hatalı sollama yapmış, bütün yolcuların yüreği ağzına gelmişti." Şeklinde olmalıdır.

A.6. Anlam Belirsizliği:
Kişilerden ya da onlarla ilgili durumlardan söz ederken, o kişilerin yerini tutan zamirleri eksik kullanırız. Bu durum, cümlede kişi bakımından bir belirsizlik ortaya çıkarır. Anlam belirsizliği dediğimiz bu ifade bozukluğunu gidermek için cümlede sözünü ettiğimiz kişinin yerini tutacak zamiri mutlaka kullanmamız gerekir.

Okula gitmediğini bugün öğrendim. (Kimin? Onun mu Senin mi? Okula gitmediğini)
Bu cümle cümle;
Onun okula gitmediğini bugün öğrendim." ya da Senin okula gitmediğini bugün öğrendim." olabilir. Bu nedenle kişi kavramının net olması için cümleye o veya sen kişi zamiri mutlaka getirilmelidir.

Kardeşini okulda göremedim. (Onun mu senin mi ? kardeşini)
Bu cümlede kimin kardeşinden söz edildiği belli değildir. Bunu engellemek için kişi zamiri cümleye getirilmelidir:
Senin kardeşini bugün okulda göremedim.
Onun kardeşini bugün okulda göremedim.

Dikkat: Anlam belirsizliği sadece kişi zamirinin kullanılmaması ile ilgili değildir. Anlam belirsizliği noktalama yanlışlığından da kaynaklanabilir.

Bu durum sorularda aşağıdakilerden hangisinde noktalama eksikliğinden kaynaklanana bir Anlatım bozukluğu vardır? Şeklinde de sorulmaktadır.
Gazeteci bayanın sözlerini dikkatle dinledi.

TÜRK EĞİTİM-SEN - www.turkegitimsen.org.tr

Gazeteci mi bayanın sözünü dikkatle dinledi? Ya da Gazeteci bayanın sözünün o mu dikkatli dinledi? Bu iki durum belirli değildir. Bu belirsizliği "gazeteci" sözünden sonra cümleye virgül (,) getirerek giderebiliriz.

A.7.Mantık ve Sıralama Yanlışlığı (Hatası):
Kavramların önem sırasının karıştırılması ya da cümlenin mantık açısından yanlış Oluşturulması sonucunda ortaya çıkan anlatım bozukluklarıdır. Burada anlam hayatın olağan akışı ile zaman zaman çatışır.

Bırak patates doğramayı, yemek bile yapamaz o.
Yemek yapmak, patates doğramaktan daha zor ve üst düzey bir eylemdir. Bu yüzden "patates doğramayı" sözüyle "yemek bile yapamaz" sözü yer değiştirmelidir: "Bırak yemek yapmayı, patates bile doğrayamaz o"

Araba devrildi, adam öldü hatta kolu da kırıldı.
Cümlesinde ölmek kolun kırılmasından daha ciddi bir eylemdir. Dolayısı ile iki eylem ifadesi yer değiştirmelidir.
Araba devrildi, adamın kolu da kırıldı hatta adam öldü. Şeklinde düzeltilmelidir.

B. Yapısal (Yapıya Dayalı) Anlatım Bozuklukları:
Cümlenin yapısının ve eklerin yanlış kullanılmasından kaynaklanana anlatım bozukluklarıdır.

B.1. Özne-Yüklem Uyumsuzluğu**:**
Özne – yüklem uyumsuzluğu kişi bakımından, tekillik-çoğulluk bakımından ve özne eksikliği bakımından olmak üzere üç grupta incelenir:

B.1.1. Kişi Bakımından Uyumsuzluk:

Dikkat: Özne birinci tekil, ikinci tekil veya üçüncü tekil (ben, sen, o) ise yüklem birinci çoğul kişiye göre ek almalıdır.
Dikkat:
Bu kural tekil kişiler için olduğu gibi çoğul kişiler için de geçerlidir.

B.1.2.Tekillik-Çoğulluk Bakımından Uyumsuzluk:

Özne ile yüklem arasında belli bir uyum söz konusudur.

Dikkat: Özne insan ve çoğul ise yüklem tekil ya da çoğul olabilir. Ancak insan dışındaki varlıkların (hayvan, bitki, kavramlar…) çoğul şekilleri özne olduğunda yüklem daima tekil olur.
Çocuklar bahçede top oynuyorlar. Öğretmenler, öğrencilerinin iyiliğini ister.
Yukarıdaki örneklerde olduğu gibi özne insan ve çoğulken yüklem çoğul ya da tekil olabiliyor. Diğer bütün durumlarda yüklem her zaman tekil olur.

B.1.3. Özne Eksikliği Bakımından Uyumsuzluk**:**
Çoğunlukla uzun ya da sıralı ve bağlı cümlelerde karşımıza çıkan bu durum, özne ile yüklem arasında tekillik, çoğulluk ve kişi uyumsuzluğunun yanında, özne eksikliği de anlatım bozukluğuna yol açar. Özne, cümlenin temel ögesidir. Yüklemde bildirilen iş, oluş ya da hareketi yapan durumundadır. Yüklemdeki eyleme göre öznenin olmaması ya da bir öznenin birden fazla yükleme bağlanması anlatım bozukluğuna yol açar.

Bir milletin dili ve edebiyatı hür **(o millet)** olmadıkça yükselemez.

Cümlesinde özne eksikliğinden kaynaklanan bir bozukluk söz konusudur. Bu durum şu şekilde düzeltilmelidir.

Bir milletin dili ve edebiyatı hür olmadıkça **o millet** yükselemez.

Herkes ondan nefret ediyor, onun yüzünü bile görmek istemiyordu.
cümlesinde "herkes" öznedir. Bu özne "nefret ediyor." ve "görmek istemiyordu." yüklemlerine bağlanamadığından bozukluk meydana gelmiştir.
"Herkes ondan nefret ediyor." doğru. Ama: "Herkes onun yüzünü bile görmek istemiyordu." cümlesinde "herkes" öznesi "görmek istemiyordu" yüklemine bağlanamıyor. Bu nedenle ikinci cümleye özne getirilmeli, ifade düzeltilmelidir:

Herkes ondan nefret **ediyor**, hiç **kimse** onun
Özne yüklem özne
yüzünü bile görmek **istemiyordu.**
yüklem

Onun tezi yakında bitecek ve öğretmen olarak göreve başlayacak.

TÜRK EĞİTİM-SEN - www.turkegitimsen.org.tr

cümlesinde "özne" eksikliği bozukluğa yol açmış. Bu cümlede "onun tezi" ikinci cümlenin öznesi olarak da görüldüğünden anlatım bozulmuştur. Bu bozukluk ikinci cümleye özne getirilerek giderilebilir:

Onun tezi yakında **bitecek** ve **o** öğretmen olarak
Özne yüklem özne
göreve **başlayacak**.
yüklem

B.2. Eklerle İlgili Yanlışlar:
Cümlede eklerin eksik ya da fazla kullanılması anlatım bozukluğuna yol açar. Biz resim yapmasını sevmeyen bir milletiz.
Cümlesinde "yapmasını" sözcüğünde iyelik eki gereksiz ve yanlış kullanılmıştır. Cümlenin doğrusu: "Biz resim yapmayı sevmeyen bir milletiz." olmalıdır.

B.3. Öge Eksikliği:
Kullanılması gereken bir öğenin cümle içinde bulunmaması, anlatım bozukluğuna yol açar. Cümlenin temel öğeleri özne ve yüklem eksikliğini etraflı olarak anlattığımızdan, burada nesne ve dolaylı tümleç eksikliği üzerinde duracağız. Bu anlatım bozukluğu türü sıralı ve bağlı cümlelerde karşımıza çıkar. Genellikle ortak kullanılan öğelerin yükleme bağlanamamasından kaynaklanmaktadır.

Ben öğretmenime inanır ve (öğretmenimi veya onu) severim."
öğretmenime" dolaylı tümlecinin "inanır ve severim" yüklemlerine bağlanmak istenmesi anlatım bozukluğuna yol açmıştır.

Bu nedenle ikinci cümleye "nesne" getirilerek bozukluk giderilebilir:
"Öğretmenime inanır, öğretmenimi-onu severim."
İnsanlar gazetelere inanmıyor bu nedenle de (**gazeteleri-onları**) çok az okuyor. Bu cümle nesne eklenerek aşağıdaki şekillerde düzelttirebilir.
İnsanlar gazetelere inanmıyor, bu nedenle de **gazeteleri-onları** çok az okuyor."

B.4. Yüklem Eksikliği:
İki cümlenin bir yükleme bağlanması durumunda dikkat edilmediğinde sıralı ve bağlı cümlelerde anlatım bozukluğu meydana gelir. Yüklem eksikliği, bazen ikinci bir eylemin kullanılmaması ya da ek eylemin ortak kullanılması ile oluşabilir.

Beşiktaş iskelesine geldiğimizde o işine (**gitti**), ben evime gittim.
"yüklem" eksikliği anlatım bozukluğuna yol açmış. Bu nedenle cümledeki yüklem eksikliğini giderirsek cümle anlamlı hâle gelir. Bu durumda aşağıdaki cümleye öznesine uygu bir yüklem getirilerek sorun çözülmüştür.
Beşiktaş iskelesine geldiğimizde o işine **gitti**, ben evime gittim.

Evimiz küçük(**tü**), bahçesi de güzel değildi.

ek-fiil eksikliği giderilerek cümle anlamlı hâle getirilmeli:
Evimiz küçük**tü**, bahçesi de güzel değildi.

B.5. Tamlama Yanlışları:
Büyük çoğunluğu ad ve sıfatların aynı tamlanana bağlanması sonucu oluşan bir anlatım bozukluğudur. Bu nedenle isimlerle sıfatların aynı tamlanana bağlandığı kullanımlarda eksik ya da doğru ifade hususunda dikkat etmek gerekir.

Özel (kuruluşlar) ve kamu kuruluşları iki gün tatil edildi. Özel ve kamu sözcükleri kuruluşları sözcüğü ile bağlanmaktadır. Bunun düzeltilmesi için özel sözcüğünden sonra kuruluşlar sözcüğü eklenerek bu cümledeki anlatım bozukluğu giderilebilir.

Özel kuruluşlar ve kamu kuruluşları iki gün tatil edildi."
Derste belgisiz **(sıfatları**) ve işaret sıfatlarını işledik.
Bu bozukluğu gidermek için "belgisiz" sözcüğünden sonra "sıfatları" sözcüğü getirilmelidir. Derste belgisiz sıfatları ve işaret sıfatlarını işledik.

Dikkat: Dilimizde çokluk anlamı taşıyan belgisiz sıfat tamlamalarındaki isimler çokluk -ler/-lar eki almaz.
Burada insanı şaşkına çeviren birçok güzellikler var.

"birçok" sözünde zaten çokluk anlamı vardır. Onun için –ler / lar ekine gerek yoktur. "Burada insanı şaşkına çeviren birçok güzellik var." şeklinde olmalıdır.

TÜRK EĞİTİM-SEN - www.turkegitimsen.org.tr

B.6. Bağlaç Yanlışları:
Bağlaçlardan bazıları olumlu ve olumsuz yargıları birbirine bağlar. Bu duruma uymayan kullanımlarda anlatım bozukluğu meydana gelir. Ama, fakat, lakin, buna karşın, gibi ifadeler birbirinin karşısı yargılarda kullanılırken, ayrıca, hatta, gibi bağlaçlar birbirinin destekleyen yargıları bağlamakta kullanılır. Çünkü bağlacı da açıklama içeren cümleyi kendinden önceki cümleye bağlar.

Ahmet Bey oğlunu çok seviyor **fakat** bir dediğini iki etmiyordu.
(Yanlış) Ahmet Bey oğlunu çok seviyor **ayrıca** bir dediğini iki etmiyordu. (Doğrusu)
Ben yarın dışarı çıkamam, **ama** evde yapılacak bir sürü işim var. (Yanlış)
Ben yarın dışarı çıkamam, çünkü evde yapılacak bir sürü işim var. (Doğrusu)

TÜRK EĞİTİM-SEN - www.turkegitimsen.org.tr

2 İNSAN HAKLARI VE DEMOKRASİ

İnsan Hakları:
İnsan oldukları için tüm insanların; doğuştan sahip oldukları, devredilemez ve vazgeçilemez haklarıdır. Bu haklar insan onurunu korumayı, insanlığın maddi ve manevi gelişmesini sağlamayı amaçlayan haklar olarak ifade edilebilir.

Dikkat: Temel insan hakları belirli kavramlar etrafında ifade edilmektedir. Bu alanın terimlerinin bilinmesi sınavlarda adlandırma nedeniyle soru kayıplarını önlemekte hayati önem taşımaktadır.

İnsan – Kişi (insan hakları ve demokrasi metinlerinde kişi veya birey olarak anılmaktadır.): Kanun ve yasal normlar nezdinde hak sahibi olan, sahip olduğu hakları kullanarak insana özgü imkânları değerlendirebilen varlık kişi ya da birey olarak ifade edilir.

Hak: Toplumun yasalarının yani hukuk kuralarının kişilere belirli sınırlar dâhilinde davranışlar ortaya koymaya izin vermesi, belirli durum ve nesneleri istemeye yetkili kılmasıdır. Hak bir toplumun ferdi olan kişilere sınırlar dâhilinde verilen yetkidir.

Özgürlük: Özgürlük veya erkinlik, birinin engellenmeden ya da sınırlandırılmadan istediğini seçebilmesi, yapabilmesi ve hareket edebilmesi durumudur. Yasal açıdan ise kişinin başkasına zarar vermeden istediğini yapabilmesi olarak değerlendirilir.

Sorumluluk: Kişinin yaptıklarından mesul olmasıdır.

Eşitlik: Kimseye; dil, din, ırk ve cinsiyet gibi özellikler nedeniyle ayrımcılık yapılmaksızın tüm bireylerin-kişilerin-insanların aynı hak ve özgürlüklere sahip olmasıdır.

TÜRK EĞİTİM-SEN - www.turkegitimsen.org.tr

Temel Kavramlar
Kişilere yasa ve yönetmeliklerle verilen somut hakları güvence altına alan ve anayasada yer verilen soyut ve genel nitelikli haklara "anayasal haklar" ya da "temel haklar" denir.

Temel Haklar:
İnsanın değerini korumaya yönelik asgari haklar olarak da ifade edilen, bireylere- kişilere, yasa ve yönetmeliklerle verilen somut hakları güvence altına alan ve anayasada yer verilen soyut ve genel nitelikli haklara anayasal haklar ya da temel haklar denir.

Anayasada yer alan Temel Hak ve Özgürlükler aşağıdaki gibi sınıflandırılmaktadır.

a) Koruyucu Haklar
Kişileri, devlete ve topluma karşı koruyan hak ve özgürlüklere koruyucu haklar denir.
Anayasa'mızda koruyucu haklar "Kişinin Hak ve Ödevleri" başlığı altında sayılmıştır. Başlıklar halinde bu haklar;
- Kişi dokunulmazlığı (kişinin maddi ve manevi varlığı) (m.17),
- Zorla çalıştırma yasağı (m.18),
- Kişi hürriyet ve güvenliği (m.19),
- Özel hayatın gizliliği (ve korunması) (m.20),
- Konut dokunulmazlığı (m.21),
- Haberleşme özgürlüğü (m.22),
- Yerleşme ve seyahat özgürlüğü (m.23),
- Din ve vicdan özgürlüğü (m.24),
- Düşünce ve inanç özgürlüğü (m.25),
- Basın özgürlüğü (süreli ve süresiz yayın hakkı, Basın araçlarının korunması, Kamu tüzel kişilerinin elindeki basın dışı kitle haberleşme araçlarından yararlanma hakkı, Düzeltme ve cevap hakkı) (m.28),
- Dernek kurma özgürlüğü (m.33),
- Toplantı ve gösteri yürüyüşü düzenleme hakkı (m.34),
- Mülkiyet edinme hakkı (m.35) dır.

Hakların korunması ile ilgili hükümler (Hak arama hürriyeti, Kanunî hâkim güvencesi, Suç ve cezalara ilişkin esaslar); İspat hakkı; Temel hak ve hürriyetlerin korunmasıdır.

b) İsteme Hakları

Kişilerin devletten ve toplumdan isteyebilecekleri haklara isteme hakları denir.

Anayasa'nın "Sosyal ve Ekonomik Haklar ve Ödevler" bölümünde yer alan bu haklar,

- Ailenin korunması (m.41),
- Eğitim ve öğrenim hakkı (m.42),
- Çalışma ve sözleşme özgürlüğü (Ücrette adalet sağlanması) (m.48),
- Çalışma hakkı (m.49),
- Dinlenme hakkı (m.50),
- Sendika kurma hakkı (m.51),
- Toplu iş sözleşmesi hakkı (m.53),
- Grev hakkı (m.54),
- Sağlık çevre ve konut hakkı (m.57)

Bunun yanında,

- Kamu yararı (Kıyılardan yararlanma, Toprak mülkiyeti, Tarım, hayvancılık ve bu üretim dallarında çalışanların korunması, Kamulaştırma, Devletleştirme ve özelleştirme),
- Gençlik ve spor (Gençliğin korunması, Sporun geliştirilmesi ve tahkim),
- Sosyal güvenlik hakları (Sosyal güvenlik hakkı, Sosyal güvenlik bakımından özel olarak korunması gerekenler, Yabancı ülkelerde çalışan Türk vatandaşları),
- Tarih, kültür ve tabiat varlıklarının korunması,
- Sanatın ve sanatçının korunması,
- Devletin iktisadî ve sosyal ödevlerinin sınırları olarak adlandırılan haklar

bireyin isteme hakları olarak ifade edilebilir.

c) Katılma Hakkı

Kişinin siyasal gücün kullanılmasına katılmasını sağlayan haklara katılma hakları denir.

Bu haklar, Anayasa'nın "Siyasal Haklar ve Ödevler" başlığı altında düzenlenmiştir. Anayasaya göre bunlar,

- Vatandaşlık hakkı (m.66),
- Seçme, seçilme hakları (m.67),
- Siyasal partilerle ilgili haklar (parti kurma, partilere girme ve partilerden ayrılma, siyasî partilerin uyacakları esaslar)(m.68,69),
- Kamu hizmetlerine girme hakkı (hizmete girme ve mal bildirimi hakkı) (m.70),
- Vatan hizmeti hakkı (m.72),
- Vergi ödevi (m.73),
- Dilekçe hakkı, bilgi edinme hakkı, kamu denetçisine başvurma hakkı (m.74) gibi hak ve özgürlüklerdir.

Temel haklardan bazıları, yaşama hakkı, kişi dokunulmazlığı, sağlık hakkı eğitim hakkı, dilekçe hakkı, özel yaşamın gizliliği ve seçme ve seçilme hakkıdır.

Yaşama Hakkı

Yaşama hakkı kişilerin en temel haklarındandır. Yaşama hakkından mahrum olan biri diğer haklarından yararlanamaz. 1982 Anayasası'nın 17. maddesinde "Herkes, yaşama, maddî ve manevî varlığını koruma ve geliştirme hakkına sahiptir." ifadesiyle yaşama hakkı anayasal güvenceye kavuşturulmuştur. 2004 yılında yapılan Anayasa değişikliğiyle maddenin devamındaki istisna hallerinden "mahkemelerce verilen idam cezalarının infazı" ibaresi çıkartılarak idam cezası da kaldırılmış, böylece yaşama hakkının önündeki engeller tamamen kaldırılmıştır.

Kişi Dokunulmazlığı

Kişi dokunulmazlığı, yaşama hakkını tamamlayıcı niteliktedir. Kişinin maddi ve manevi bütünlüğünü korumaya yönelik bir haktır. Kişi dokunulmazlığı Anayasa'nın 17. maddesinde "Tıbbî zorunluluklar ve kanunda yazılı haller dışında, kişinin vücut bütünlüğüne dokunulamaz; rızası olmadan bilimsel ve tıbbî deneylere tâbi tutulamaz.

Kimseye işkence ve eziyet yapılamaz; kimse insan haysiyetiyle bağdaşmayan bir cezaya veya muameleye tâbi tutulamaz." ifadeleriyle yer almıştır.

Sağlık Hakkı

Sağlık hakkı herkesin yaşamını sağlıklı bir şekilde devam ettirebilmek için devletten gerekli çalışmaları yapmasını isteme hakkıdır. Devlet kişilerin sağlık haklarının gerçekleşmesi için sağlık kuramlarını oluşturarak halka sağlık hizmeti vermeli, koruyucu sağlık hizmetleri yürütmeli, kişileri sağlıklı ve dengeli bir biçimde beslenebilecekleri yaşam standardına ulaştırmak ve çevreyi insanların yaşamlarını sağlıklı bir şekilde sürdürebilecekleri duruma getirmelidir. Anayasa'nın 56. maddesi sağlık hakkına yer vermektedir.

Dikkat: Buna göre, "Herkes, sağlıklı ve dengeli bir çevrede yaşama hakkına sahiptir.

TÜRK EĞİTİM-SEN - www.turkegitimsen.org.tr

Çevreyi geliştirmek, çevre sağlığını korumak ve çevre kirlenmesini önlemek Devletin ve vatandaşların ödevidir."

Eğitim Hakkı

Demokratik toplum düzeninin kurulması ve insan haklarının yaşama geçirilebilmesi için eğitim temel bir şarttır. Kişiler demokrasi bilincini ancak eğitim yoluyla kazanabilirler. Toplumdaki sosyal eşitsizlikler eğitim yoluyla azaltılabilir. Bu nedenle devlet için vatandaşlarına eğitim vermek bir görevdir. Her vatandaşın eğitilmeyi isteme hakkı vardır. Eğitim hakkı Anayasa'nın 42. maddesinde yer almıştır. Buna göre; "Kimse, eğitim ve öğrenim hakkından yoksun bırakılamaz. İlköğretim, kız ve erkek bütün vatandaşlar için zorunludur ve Devlet okullarında parasızdır… Devlet, maddî imkânlardan yoksun başarılı öğrencilerin, öğrenimlerini sürdürebilmeleri amacı ile burslar ve başka yollarla gerekli yardımları yapar. Devlet, durumları sebebiyle özel eğitime ihtiyacı olanları topluma yararlı kılacak tedbirleri alır…"

Dilekçe Hakkı

Anayasa'nın 74. maddesinde "Vatandaşlar ve karşılıklılık esası gözetilmek kaydıyla Türkiye'de ikamet eden yabancılar kendileriyle veya kamu ile ilgili dilek ve şikâyetleri hakkında, yetkili makamlara ve Türkiye Büyük Millet Meclisine yazı ile başvurma hakkına sahiptir." denilmektedir. Dilekçe hakkı herhangi bir konuda mağdur olan, devletin ya da kişilerin demokrasi ve insan haklarına aykırı davranış ve uygulamalarına maruz kalan kişilerin mağduriyetlerini yetkili makamlara yazılı olarak bildirerek mağduriyetlerinin ortadan kaldırılmasını isteme haklarıdır.

Özel Yaşamın Gizliliği

Her insanın kendine özgü bir özel yaşamı vardır. İnsanlar kendilerini ilgilendiren konuların başkaları tarafından bilinmesinden rahatsızlık duyabilirler. Devlet kişilerin özel yaşamına müdahale etmemeli, kişilerin birbirlerinin yaşamına müdahale sayılabilecek davranışlarına engel olmalıdır. Özel yaşamın gizliliğinin korunması "konut dokunulmazlığı" ve "haberleşme hürriyeti" ile olur. Mahkeme kararı olmadıkça kimsenin konutu aranamaz, telefonu dinlenemez. Güvenlik görevlilerinin konutları arayabilmek için yetkili makamlardan izin almaları gerekir. Özel hayatın gizliliği ile ilgili hükümler Anayasa'nın 20, 21 ve 22. maddelerinde yer almıştır. Maddelerde "Herkes, özel hayatına ve aile hayatına saygı gösterilmesini isteme hakkına sahiptir. Özel hayatın ve aile hayatının gizliliğine dokunulamaz.", "Kimsenin konutuna dokunulamaz.", "Herkes, haberleşme hürriyetine sahiptir. Haberleşmenin gizliliği esastır." ibareleriyle özel hayatın gizliliği anayasal güvenceye kavuşturulmuştur.

Seçme ve Seçilme Hakkı

Seçme ve seçilme hakkı çoğulcu demokrasinin bir gereğidir. Herkesin ülke yönetiminde söz hakkı vardır. Bu hak seçme ve seçilme hakkıyla kullanılır. Vatandaşlar oy kullanarak seçimlerde tercihlerini bildirebilecekleri gibi, aday olarak da ülkenin yönetimine talip olabilirler.

Adalet, Hukuk ve Devlet Kavramları

Adalet, hukuk ve devlet kavramlarını açıklamaya önce devleti açıklamakla başlamak gerekir. Çünkü devleti anlamadan hukuk kavramını, hukuk olmadan da adalet kavramını anlamlandırmak hayli güçtür.

Devlet:

İnsanı diğer canlı türlerinden ayıran sayısız özelliği vardır. Bu ayıt edici özelliklerin en önemlilerinden biri, insanın toplumsal varlık (Homosocius) oluşudur. Şüphesiz insan dışındaki pek çok canlıda toplu (sürü) halde yaşamaktadır. Fakat insan dışındaki canlıların sürü halinde yaşaması tamamen içgüdüseldir. Hâlbuki insan tamamıyla bilinçli olarak, aklı ve özgür iradesiyle toplu halde yaşamayı tercih eder.

İnsanları toplu halde yaşamaya iten çeşitli nedenler vardır.

Bunlardan biri ortak ihtiyaçların karşılanmasıdır. Bilimsel ve teknolojik gelişmelere paralel olarak artan ve çeşitlenen insan ihtiyaçları, insanları bir arada yaşamaya mecbur etmektedir.

Hiçbir insan kendisi için gerekli olan mal ve hizmetlerin tamamını kendisi karşılayamaz.

Toplumdaki bütün bireyler farklı mal ve hizmetler üretir ve bütün bireyler güçleri ölçüsünde bu mal ve hizmetlerden yararlanırlar.

Böylece dikiş dikmesini bilmeyen biri elbise giyebilir ya da hiç inek görmemiş biri süt içebilir.

İnsanları bir arada yaşamaya iten bir diğer neden de bir arada olmaktan sağladıkları duygusal doyumdur. İnsana özgü sevgi, nefret, kıskançlık, annelik, babalık, hoşgörü vb. duyguların gerçek-

TÜRK EĞİTİM-SEN - www.turkegitimsen.org.tr

leşebilmesi başka insanların varlığını zorunlu kılar.
Tabiattaki canlıların belki de en zayıfı ve gelişimini en uzun sürede tamamlayanı olan insan ancak toplum sayesinde varlık bulur.
Tabiatta tek başına bırakılmış bir bebeğin yaşamını devam ettirebilmesi imkânsız gibidir.
Üstelik yaşamını devam ettirebilse bile dış görünümü hariç, insani hiçbir özellik kazanamaz.
İnsan ancak toplum sayesinde varlık bulur ve güçlü olur.

Dikkat: İnsan toplumlarının geçmişini araştıran antropoloji biliminin verilerine göre insanların kurdukları ilk topluluklar klanlar ve boylardı.
Avcılık ve toplayıcılıkla ya da sınırlı tarımsal faaliyetlerle geçinen ve yan göçebe olarak yaşayan bu ilkel toplumlarda toplumsal yaşamı idare eden basit kurallar vardı.
Toplumun her bireyi bu kurallara uymak zorundaydı.
Yöneten ve yönetilen ayrımı bulunmuyordu.
Zamanla bu küçük insan toplulukları askeri, dini ya da ticari sebeplerle bir araya gelerek tarihteki ilk devlet tipi olan şehir devletlerini (site devleti) kurdular.
Farklı dinlerin anlayış ve kurallarının hüküm sürdüğü küçük toplulukların şehir devletlerinde bir araya gelmesi, toplumun bütün bireylerince paylaşılan bir takım kuralların varlığını ve bir örgütlenmeyi zorunlu hale getirdi.
Şehir devletleriyle birlikte mesleki ve teknik iş bölümü yaygınlaşmaya başladı.
Terzilik, ustalık vb. zanaat kolları, askerlik, yöneticilik, din adamlığı gibi meslekler ve toplumsal sınıflar ortaya çıkmaya başladı.

Devlet yukarda sayılan şartların ortaya çıkmasıyla ortaya çıkan bir olgudur. Tarihte ilk olarak şehir devletleriyle ortaya çıkan devlet daha sonra imparatorluklar şekline dönüşmüş, imparatorlukların zayıflaması feodal devletleri ortaya çıkarmış, 16.yy. da yapılan Wesfalia barış antlaşmasıyla bugünkü modern devletlerin öncüsü sayılan ulus devletler ortaya çıkmıştır.

En basit ve yalın bir tanımla devlet, birlikte yaşamak üzere örgütlenmiş insan toplumudur. Bir başka tanımla devlet, yerleşik bir topluluğun hukuksal ve siyasal açıdan örgütlenmesi sonucu oluşan, tüzel kişiliğe ve egemenliğe sahip soyut varlıktır.

Bu anlamda devleti kişileştirmek bir yanlış anlamadan ibarettir. Devlet düşünen, karar alan ve uygulayan somut bir varlık değil soyut bir örgütlenmedir.
Gerçekte devletten bahsederken insanları, kurum ve kuralları kastetmiş oluruz. Devlet adaletsiz dediğimizde, devlet erkini (güç) elinde bulunduranların ya da kuralların adaletsizliğinden bahsetmiş oluruz. Devletin bir hakkımızı çiğnediğini söylerken gerçekte, devlet adına karar alan ve uygulayanların, devletin karar alma ve uygulama mekanizmalarını elinde bulunduranların haklarımızı çiğnediğini söylemiş oluruz.

Devletin varlığı için bazı öğelerin varlığı zorunludur. Bunlar olmaksızın bir devletin varlığından bahsetmek mümkün değildir. Bunlar:

Halk: Ortak bir amaçla bir araya gelmiş insanlara halk denir. Halk ve millet kavramları aynı değildir. Halk somut bir varlıktır. Belli bir zamanda belli bir yerde yaşayan insanları ifade eder. Hâlbuki millet soyut bir varlıktır. Türk halkı denildiğinde halen ülkemizde yaşayan insanlar ifade edilirken, Türk Milleti denildiğinde dünyanın birçok ülkesinde yaşamakta olan ve geçmişte yaşamış geniş bir insan topluluğu ifade edilir. Bir millet olmadan devletin varlığından söz edilebilir fakat halk olmaksızın devletin varlığından söz edilemez. Söz gelimi Irak Devleti bir Irak milleti olmaksızın vardır. Fakat Irak halkı olmasaydı Irak devleti olamazdı.

Ülke: Bir devletin var olabilmesi için devleti oluşturan halkın yaşadığı, devletin egemenlik alanını oluşturan bir toprak parçası(vatan=yurt) nın olması gerekir.

Egemenlik: Devletin varlık koşullarından biri de egemenliktir. Egemenlik devletin sınırsız ve koşulsuz bir bağımsızlığa sahip olması, ülke içinde kendine rakip başka bir gücün bulunmaması, uluslararası alanda ise diğer devletlerle eşit iradeye sahip olması demektir.

Dikkat: Kısaca Devlet: belirli bir toprak parçası (yurt-vatan) üzerinde yaşayan insanların (halkın) bir düzen içinde bağımsız (egemen) yaşamak için kurmuş oldukları örgütün adıdır. Halkı, ülkesi (vatanı) ve bağımsızlığı (egemenliği) olmayan bir devletin varlığından söz edilemez.

TÜRK EĞİTİM-SEN - www.turkegitimsen.org.tr

Hukuk:
Hak kelimesinin çoğuludur. Haklar anlamına gelir. Hukuk bir devlette tüzel ya da gerçek kişilerin birbirleriyle ve devletle olan ilişkilerini adalete uygun olarak düzenler. Kişilerin sahip oldukları hak ve yükümlülüklerin sınırlarını çizer. Hukuk kurallarının varlık nedeni kamu düzeninin sağlanması ve sürdürülmesidir.

Kişilerin ne zaman, nerede ve nasıl davranacaklarını belirleyen hukuk kurallarının olmadığı bir insan toplumunda kargaşa egemendir. İnsanlar arasındaki ilişkileri düzenleyen diğer sosyal ilişki kuralları toplumsal düzeni sağlamada yetersiz kalır. Çünkü bu kurallar hem kişiden kişiye değişir, hem de yaptırım güçleri zayıftır. Herkesin ahlak anlayışı, gelenek ve görenekleri farklı olabilir. Üstelik ahlaka ve geleneklere aykırı davranışlarda bulunanlara uygulanan yaptırımlar ayıplama ve kınama şeklinde olduğundan kişilerin olumsuz davranışlarını engellemede yetersiz kalabilirler.
Hâlbuki hukuk kuralları kamu gücü tarafından korunan güçlü yaptırımlar içerirler. Bu yaptırımlar, özgürlüğü kısıtlayıcı ya da mali yaptırımlar şeklinde olabilir. Hukuk kurallarını çiğneyenler devletin güvenlik güçlerini ve adli makamlarını karşılarında bulurlar.

Hukuk kuralları anayasa, yasa, yönetmelik, yönerge ve genelge olarak sıralanırlar. Mahkemelerce daha önce verilen kararlar da hukuk kurallarının bir parçasını oluşturur. Eğer bir anlaşmazlık konusunda yazılı bir hüküm yoksa toplumda geçerli olan örf ve adetler de anlaşmazlığın çözümünde etkili olur. Alt kademedeki bir hukuk kuralı da bir üst kademedekine uygun olmak zorundadır.
Kanunlar yasa koyucu tarafından kabul edilir.
Kısaca hukuk: Barış, eşitlik, özgürlük ve güvenlik içinde bireyin varlığını korumasını sağlayan, İnsanlar arası ilişkileri düzenleyen; kurallar bütüne hukuk denilmektedir.

Dikkat: Hukuk düzeninin gerçekleştirmeye çalıştığı şey adalet ilkesidir.

Adalet:
Adalet tanımı yapılırken pek çok tartışma ortaya çıkmış olsa da genellikle adalet, hak ve hukuka uygunluk, hakkı gözetme, doğruluk olarak tanımlanmaktadır. Fakat hukuka uygun olan her şey adaletli olmayabilir. Söz gelimi yasaya uygun olarak toplanan bir verginin adaletli olmadığı ileri sürülebilir. Hak anlayışı ve hukuk sistemleri farklılık gösterebilmekte ve bu doğrultuda kişilerin ve toplumların adalet anlayışları da farklılaşabilmektedir.

Çağımızda da hangi hukukun adalete uygun ve doğru olduğu konusundaki fikir farklılıkları devam etmektedir. Bunun nedeni, kişilerin sahip oldukları adalet fikrinin; kendi kişisel çıkarlarından, inançlarından, mensubu bulundukları toplumun, sosyal grubun özelliklerinden ve kişilerin mizaç ve karakterinden etkilenmesidir.
Fakat tartışmaları toparlayan genel kanı, toplumca paylaşılan, çoğunluk tarafından kabul edilen şeylerin adalet olduğu savunulabilir. Ancak, bu çoğunluğun adaleti olmaktan öte gidemez.

Genelde adaletle ilgili herkesin ittifakla kabul ettiği temel değerler vardır. Bunlar:
- Herkesin yasalar karşısında eşit sayılması,
- Ahlakça olumsuz kabul edilen fiillerin hukuk tarafından da suç sayılması,
- Benzer suçlara benzer cezalar verilmesi,
- Vatandaşların "nimette ve külfette" eşit olmaları gibi sıralanabilir.

Devletin temel varlık nedenlerinden biri adaletin gerçekleştirilmesidir.
Devletler bu görevlerini hür ve bağımsız yargı organları aracılığı ile gerçekleştirmeye çalışırlar. 1982 Anayasası'nın 5. maddesinde "...kişinin temel hak ve hürriyetlerini, sosyal hukuk devleti ve adalet ilkesiyle bağdaşmayacak surette sınırlayan siyasal, ekonomik ve sosyal engelleri kaldırmaya, insanın maddi ve manevi varlığını geliştirmesi için gerekli şartları hazırlamaya çalışmak" devletin amaçları arasında sayılmaktadır.
İnsan Hakları ve Devlet

1. Hukuksal Bir Kurum Olarak Devlet
Devleti meydana getiren örgütlenme hukuk yoluyla olur.
Devletin ortaya çıkışı ile hukukun ortaya çıkışı eş zamanlıdır. Fakat bütün hukuk kuralları ve devlet sistemleri demokrasiyi, insan haklarını ve halkın egemenliğini gerçekleştirecek biçimde değildir.

Bugünkü devlet sisteminin ilk öncüleri site devletleridir. Site devletlerinden sonra imparator-

TÜRK EĞİTİM-SEN - www.turkegitimsen.org.tr

luklar ortaya çıkmıştır. Ortaçağda egemen olan devlet tipi dini esaslara dayalı teokratik devletlerdir. İmparatorlukların zayıflamasıyla ortaya feodal devletler çıkmıştır. Bütün bu devlet tiplerinde törelere, dini kurallara, bir kişinin ya da bir grubun iradesine dayanan hukuk kuralları bulunuyordu. Ancak bunu pozitif hukukla karıştırmamak gerekir. Ulus devletlerin ortaya çıkmasıyla birlikte akla ve bilime dayanan, kişinin doğasından ve sosyal kurallardan oluşan pozitif hukuk ortaya çıkmaya başladı.

Modern bir devlette devletin örgütlenmesi pozitif hukuka göre olur. Hukuk kurallarının en üstünde yer alan anayasalar devletin örgütlenmesini belirleyen temel yasalardır. Anayasalar devletin amaç ve görevlerinin neler olduğunu, devletin kuruluşunu, hangi organlardan oluştuğunu, kişilerin hak ve görevlerinin neler olduğunu, devletin işleyişinin ve düzeninin nasıl sağlanacağını açıklarlar.

Dikkat: Türkiye Cumhuriyeti'nin devlet yapısı Anayasada belirtilmiştir.
Henüz Cumhuriyet kurulmadan önce yapılmış olan ve Türkiye Cumhuriyeti'nin ilk anayasası kabul edilen 1921 Anayasası da dâhil olmak üzere dört Anayasamız vardır.
Bunlar 1921, 1924, 1961 ve 1982 Anayasaları'dır.
1921, 1924 ve 1961 Anayasaları yürürlükten kaldırılmıştır.
Halen yürürlükte bulunan 1982 Anayasası'nın "Başlangıç" bölümünde ve "Genel Esaslar" başlığını taşıyan "Birinci Kısım" da Türkiye Cumhuriyeti Devleti'nin dayandığı temel esaslar ve devletin şekli belirtilmiştir.
Türkiye Cumhuriyeti'nin devlet yapısı Anayasanın "Birinci Kısmında" yer alan on bir maddede şekillenmiştir.
1982 Anayasası'nın 1. maddesi devletin şeklini, 2. maddesi Cumhuriyetin niteliklerini, 3. maddesi devletin dilini, bayrağını, millî marşını ve başkentini belirlemiştir. 4. maddede ilk üç maddenin değiştirilemez ve değiştirilmesi teklif edilemez olduğunu hükme bağlamıştır.
Anayasanın 5. maddesi devletin amaç ve görevlerini belirtir.
6. madde egemenlik hakkının kime ait olduğunu ve nasıl kullanılacağını belirler.
7, 8 ve 9. maddelerde devletin organları sayılmıştır.
10. madde kanun önünde eşitliğe yer vermiş,
11. madde ise Anayasanın üstünlüğünü ve bağlayıcılığını hükme bağlamıştır.

Dikkat: Özetleyecek olur isek: Türkiye Cumhuriyeti devlet sisteminin dayandığı temel esaslar;
- Atatürk Milliyetçiliği ve Atatürk İlke ve İnkılâplarına bağlılık,
- Üniter devlet yapısı ve laiklik,
- Egemenliğin kayıtsız şartsız millete ait olması,
- Kuvvetler ayrılığı,
- Temel hak ve hürriyetlerin kullanılması önündeki engellerin kaldırılması,
- Yurtta ve dünyada barış,
- Dünya milletler ailesinin eşit bir ferdi olma,
- Çağdaş uygarlık düzeyini yakalama,
- Hukukun üstünlüğüdür.

2. Laik Devlet ve İnsan Hakları

Laik sözcüğü Latince laicus kökünden gelmektedir. Kelime anlamı bakımından ruhani olmayan, dine dayanmayan, dünyevi gibi anlamlar içermektedir. Kavramsal anlamı bakımından laiklik bir devlet ve hukuk sistemini ifade eder. Laiklik, bugün bütün çağdaş devletlerin bir niteliği haline gelmiştir.
Kavramsal anlamı bakımından laiklik iki boyuttan oluşur.

Laikliğin birinci boyutu din ve devlet işlerinin birbirinden ayrılması, devleti oluşturan kurumların, kuralların ve hukuk sisteminin dini esaslara, dinin emir ve yasaklarına göre değil de, pozitif hukuk kurallarına dayandırılmasıdır.

Laik bir devlette devlet sistemi, çağın gereklerine, akıl ve mantık ilkelerine ve bilimsel esaslara göre oluşturulmuş kurallara dayanır.

Anayasanın "Başlangıç" bölümün de "…kutsal din duygularının, Devlet işlerine ve politikaya kesinlikle karıştırılamayacağı;…" ifade edilerek laikliğin bu gereği güvenceye kavuşturulmuştur.
Laikliğin ikinci boyutu, din, vicdan, kanaat ve ibadet hürriyetinin sağlanmasıdır.

Herkes istediğine inanmakta ya da hiç inanmamakta serbesttir. Laik bir devlette farklı dinlere, dinlerin farklı yorumlarına (mezhep) inanan, hiçbir dine ya da tanrıya inanmayan kişi ve toplum kesimleri eşit muamele görürler. Bunlar arasında kamu hizmetlerine katılma ya da kamu hizmetlerinden yararlanma noktasında hiçbir ayrım yapılmaz.

TÜRK EĞİTİM-SEN - www.turkegitimsen.org.tr

Laik bir devlette kişilere inançlarından ya da inançlarının gereği olan tutum ve davranışlarından dolayı baskı yapılmaz.
Kimse başkalarını inanmaya ya da ibadete zorlayamaz. Anayasanın 24. Maddesinde: "Herkes, vicdan, dinî inanç ve kanaat hürriyetine sahiptir. 14 üncü madde hükümlerine aykırı olmamak şartıyla ibadet, dinî ayin ve törenler serbesttir.

Kimse, ibadete, dinî âyin ve törenlere katılmaya, dinî inanç ve kanaatlerini açıklamaya zorlanamaz; dinî inanç ve kanaatlerinden dolayı kınanamaz ve suçlanamaz.
Kimse, Devletin sosyal, ekonomik, siyasî veya hukukî temel düzenini kısmen de olsa, din kurallarına dayandırma veya siyasî veya kişisel çıkar yahut nüfuz sağlama amacıyla her ne suretle olursa olsun, dini veya din duygularını yahut dince kutsal sayılan şeyleri istismar edemez ve kötüye kullanamaz." ibareleriyle inanç ve ibadet özgürlüğü güvenceye alınmıştır.

Dikkat: Genel olarak laik devletin özellikleri şöyle ifade edilebilir.
- Kişiler din, vicdan ve inanç özgürlüğüne sahiptir.
- Devlet, bütün dinsel inançları anayasal güvence altına alır.
- Yasa ve kurallar, dinsel ilkelere değil akla ve mantığa dayanır.
- Eğitim kurumları dahil bütün kurumlar din kurallarına göre düzenlenmez.
- Eğitimin içeriği dahil bütün kamu hizmeti içerikleri dini kurallara göre değil pozitif gerçeklere göre düzenlenmelidir.

Hukuk Devleti ve İnsan Hakları
İstisnasız bütün devletler yasalarla yönetilirler. Hatta hukuk kuralları bulunmaksızın bir devletin var olamayacağı da ileri sürülebilir. "Monarşiyle yönetilen devletlerde bile kralın fermanı herkesin uymak zorunda olduğu bir hukuk kuralıdır." Bu anlamda hukuk devleti ve kanun devleti aynı şeyi ifade etmezler. Bütün yönetim biçimlerinde, monarşilerde, diktatörlüklerde, teokratik ya da totaliter yönetimlerde de yasalar vardır. Yasalarla yönetilen kimi devletlerde yasalar baskıcı ya da adaletsiz olabilirler. Bu nedenle bir devletin hukuk devleti sayılabilmesi için birtakım niteliklere sahip olması zorunludur.
"Hukuk devleti" "polis devleti"nin karşıtı olarak doğmuştur. Buradaki polis güvenlik görevlisi anlamında değildir. Polis devleti hukuka bağlı olmayan devleti ifade eder. Polis devletinde devlet, kamu düzenini sağlamak için hukuk dışı her yola başvurabilir.

Dikkat:
Hukuk Devleti Olmanın Gerekleri şu maddelerle açıklanabilir.
1- Temel Hak Ve Özgürlüklerin Güvence Altına Alınması
Bir devletin hukuk devleti olabilmesi için temel hak ve özgürlükleri güvence altına almış olması gerekir. Temel hak ve özgürlüklerin güvenceye kavuşturulması bunlara Anayasada yer verilmesiyle mümkün olur. 1982 Anayasası'nın 12. maddesinde "Herkes, kişiliğine bağlı, dokunulmaz, devredilmez, vazgeçilmez temel hak ve hürriyetlere sahiptir.
Temel hak ve hürriyetler, kişinin topluma, ailesine ve diğer kişilere karşı ödev ve sorumluluklarını da ihtiva eder." ifadesine yer verilerek temel hak ve özgürlükler anayasal güvenceye kavuşturulmuştur. Anayasanın "ikinci Kısmı" temel hak ve özgürlüklere yer vermiştir.

2- Kanun Önünde Eşitlik
Hukuk devletinde kişiler hiçbir ayrım gözetilmeksizin yasalar önünde eşittirler. Kanun önünde eşitlik konusuna daha önce değinildiğinden burada tekrar edilmemiştir.

3- İdarenin Hukuka Bağlılığı
İdare işlem ve eylemlerini hukuka uygun olarak yürütmek zorundadır. Anayasanın 11. maddesinde bu durum "Anayasa hükümleri, yasama, yürütme ve yargı organlarını, idare makamlarını ve diğer kuruluş ve kişileri bağlayan temel hukuk kurallarıdır. …" şeklinde yer almıştır.

4- Kanunların Anayasaya Uygunluğunun Denetimi
Anayasanın 11. maddesinde " … Kanunlar Anayasaya aykırı olamaz." denilmektedir. 1961 Anayasasıyla kanunların Anayasaya uygunluğunu denetlemek için bir yüksek yargı organı olan Anayasa Mahkemesi kurulmuştur. 1982 Anayasası da bu yapıyı korumuştur. Kanunların Anayasaya uygunluğunu denetleyecek bir organ olmasa Anayasaya aykırı kanunlar yapmak yoluyla insan haklarından ve hukuk devletinden kolayca sapılabilir.

TÜRK EĞİTİM-SEN - www.turkegitimsen.org.tr

5- Devlet Faaliyetlerinin Belirliliği
Hukuk devletinde devletin yapacağı faaliyetler önceden bellidir.
Vatandaşlar hukuki güvenlik içinde yaşarlar. Bu, vatandaşların hangi kurala tabi olduklarını bilmeleri ile mümkündür. Bunun için Resmi gazetede yayımlanmayan kanunlar geçerli sayılmaz. Hukuk devletinde kanunlar geri yürütülmez. Hiçbir kişi işlediği zamanda suç sayılmayan bir eylemden dolayı sorumlu tutulamaz. Kazanılmış haklara saygı gösterilir. Suç ve ceza kanuna dayanır. Kimse kanunda suç sayılmayan bir eylemden dolayı suçlanamaz ve kanunda belirtilmeyen bir cezaya çarptırılamaz. Herkesin yargılanma güvencesi vardır. Kimse yargılanmadan suçlu sayılamaz.

6- İdarenin Yargısal Denetimi
Anayasanın 125. maddesinde "İdarenin her türlü eylem ve işlemlerine karşı yargı yolu açıktır." ibaresi bulunmaktadır. İdare makamları yaptıkları işleri hukuka uygun olarak yapmakla yükümlüdürler. İdarenin hukuk dışı bir uygulamasına maruz kalan herkes idare mahkemelerine dava açarak yanlışlığın ortadan kaldırılmasını isteyebilir.

7- Mahkemelerin Bağımsızlığı
Hukuk devletinde yargı bağımsızdır. Makamı mevkii ne olursa olsun kimse mahkemelere emir ve talimat veremez. Mahkemeler anlaşmazlığı yasalara ve hâkimlerin vicdani kanaatlerine göre çözerler. Bu durum Anayasada "Hiçbir organ, makam, merci veya kişi, yargı yetkisinin kullanılmasında mahkemelere ve hâkimlere emir ve talimat veremez; genelge gönderemez; tavsiye ve telkinde bulunamaz." ibaresiyle güvence altına alınmıştır.

8- İdarenin Mali Sorumluluğu
İdari makamlar yürüttükleri işler sırasında vatandaşa verdikleri zararı ödemek zorundadırlar. Hatta yapılan işte idari makamların hiçbir kusuru olmasa dahi (kusursuz sorumluluk) idare vatandaşın zararını tazmin etmek zorundadır.

9- Kuvvetler Ayrımı
Hukuk devletinde devlet erkinin tek bir merkezin elinde toplanmaması için bir takım mekanizmalar geliştirilmiştir. Hukuk devletinde devletin erkleri olan yasama, yürütme ve yargı erkleri birbirlerinin alanına giremezler. Biri diğerinden daha üstün değildir.

10- Demokratik Rejim
Hukuk devletinin varlığı demokratik rejime bağlıdır. Çoğulcu demokrasinin olmadığı bir yerde hukuk devletinden de bahsedilemez.
Hukuk devleti ile ilgili söylenmesi gereken önemli bir nokta da bir devletin hukuk devleti olarak nitelendirilebilmesi için Anayasa ve yasaların hukuk devletinin uygunluğunun tek başına yeterli olmayacağıdır. Bir hukuk devletinde uygulama da yasalar kadar önemlidir. Yasalar ne kadar adaletli ve hukuk devletinin gereklerine uygun olurlarsa olsunlar eğer uygulanmıyorlarsa demokrasi ve insan hakları açısından hiçbir anlam ifade etmezler.

Sosyal Devlet ve İnsan Hakları
İnsan haklarının tarihsel gelişimi içinde ilk önce ortaya çıkan haklar, "I. kuşak haklar" ya da "negatif statü haklar" olarak da ifade edilen kişi hak ve özgürlükleri ile siyasal haklardır. Yaşama hakkı, mülkiyet hakkı, düşünme ve düşünceyi ifade etme özgürlüğü, din ve vicdan özgürlüğü, seçme ve seçilme hakkı, dernek ve siyasi parti kurma hakkı, I. kuşak haklardan bazılarıdır.

Tarihi ve toplumsal gelişmeler neticesinde devlete sorumluluk yükleyen yeni bir takım haklar ortaya çıkmaya başlamıştır. "II. kuşak haklar", "pozitif statü hakları" olarak da ifade edilen bu haklar, ekonomik ve sosyal hak ve özgürlüklerdir. Sosyal ve ekonomik haklardan bazıları, "eğitim ve öğrenim hakkı", "çalışma ve sözleşme hürriyeti", "sendika kurma hakkı", "sosyal güvenlik hakkı", "konut hakkı"dır. Ekonomik ve sosyal haklar olmaksızın diğer hakların kullanılması imkânsız hale gelmektedir. Söz gelimi maddî imkânlardan yoksun birinin yaşama hakkından ya da seyahat hürriyetinden gerektiği gibi yararlanabilmesi imkânsızdır. Herkesin otomobil satın alma hakkının olması, herkesin otomobil alabileceği anlamına gelmemektedir.

Sosyal ve ekonomik hakların gerçekleştirilmesi amacıyla aktif görev üstlenen devlet anlayışı olan "Sosyal Devlet" 20. yy. da ortaya çıkmaya başlamıştır. Kavramsal anlamı bakımından sosyal devlet ya da "Refah Devleti" (Welfere State); vatandaşlarının sosyal durumlarıyla, refahlarıyla ilgilenen, onlara asgari bir yaşama düzeni sağlamayı kendine ödev edinen devlet olarak tanımlanabilir. Tanımdan da anlaşılacağı gibi sosyal devletin temel amacı, bir toplumu oluşturan bireylerin

TÜRK EĞİTİM-SEN - www.turkegitimsen.org.tr

yasalar karşısında olduğu kadar, siyasal, sosyal ve ekonomik hayatın işleyişi içinde de eşit ve özgür olmalarını sağlamaktır. Sosyal devlet özel mülkiyeti ve hür teşebbüsü kabul eder, sosyal ve ekonomik demokratikleşmeyi gerçekleştirmeye yönelir.

Ülkemizde ilk defa 1961 Anayasası'nda yer verilen sosyal devlet anlayışı, 1961 ve 1982 Anayasalarında Cumhuriyetin nitelikleri arasında sayılmıştır. Her iki Anayasa'nın 2. maddesinde "Türkiye Cumhuriyeti … demokratik, lâik ve sosyal bir hukuk Devletidir." ifadesine yer verilmiştir.

Dikkat: Sosyal devlet, toplumun güçsüz kesimini güçlüler karşısında toplumsal ve ekonomik konularda önlemler alarak koruyan, onların eşit ve özgür olmasını amaçlayan devlettir.

Sosyal Devlet Anlayışının Gerekleri

1. Ekonomik Kalkınma ve Yoksullukla Mücadele

Sosyal devletin temel amaçlarından biri tüm toplumu ve tek tek bireyleri yoksulluktan kurtarmak ve kişilerin insanca yaşayabilmeleri için gerekli şartlan ve minimum gelir düzeyini garanti etmektir.

2. Gelir Adaleti ve Eşitlik

Toplumu oluşturan bireyler arasındaki gelir adaletini sağlamak, ekonomik ve sosyal eşitliği gerçekleştirmek, sosyal devletin temel amaçlarından biridir. Kişilerin birbirlerinden farklı özellik ve yetenekleri vardır. Kişilerin sahip oldukları özellik ve yetenekleri kullanarak farklı işler yapmaları ve farklı gelir seviyelerine sahip olmaları kaçınılmazdır. Fakat kişiler kendi kaderlerine bırakılırlarsa zengin olanların sürekli zenginleşeceği, fakirlerin de daha da fakirleşeceği açıktır. Sosyal devletin görevi toplumdaki alt gelir grubu ile üst gelir grubu arasındaki ekonomik farklılığı azaltmaktır. Diğer taraftan sosyal devlet, farklı statülere ve gelir seviyelerine sahip bireyleri eşit şartlarda değerlendirir.

3. Fırsat Eşitliği

Sosyal devletin amaçlarından biri de fırsat eşitliğini gerçekleştirmektir. Sosyal devlet bağlamında fırsat eşitliği hukuki eşitlik ile aynı şey değildir. Hukuk devletinde kişiler dil, din, cinsiyet, etnik köken, sosyal sınıf, gelir düzeyi vb. özelliklerine bakılmaksızın yasalar önünde eşit görülürler. Fakat bu gerçek bir eşitlik getirmez. Sosyal devlet açısından eşitlik, eşitsizlik yaratan şartların ortadan kaldırılmasıdır. Sosyal devlet anlayışına sahip devlet, özellikle eğitim yoluyla toplumdaki eşitsizlikleri ortadan kaldırır. Kişilerin çalışabilmesi için istihdam yaratır. İş kurmak isteyenleri kredilerle destekler. Çalışanların haklarını elde edebilmeleri için örgütlenmelerine ve yasal mücadele göstermelerine olanak tanır. Bunlar vb. yollarla toplumsal dengeyi kurar ve korur.

4. Sosyal Güvenlik

Toplumdaki bireyler çalışarak kendilerinin ve ailelerinin geçimi için gerekli olan geliri elde edebilirler. Fakat kişiler çeşitli nedenlerle hayatlarının belli dönemlerinde çalkamayabilirler. Söz gelimi kişi hastalanmış, iş bulamamış, çalışamayacak kadar yaşlanmış olabilir. Ailesi olmayanlar, yaşlı ya da kimsesizler olabilir. İşte böyle durumlarda kişilerin yoksulluğa düşmeden yaşamlarını devam ettirebilmeleri için gerekli sosyal kurumların kurulması ve işletilmesi de sosyal devletin görevidir. Devlet çalışma yaşını ve yılını tamamlayanları emekliye ayırır ve emekli maaşı öder. Çalışma sırasında sakatlanan ve çalışamayacak duruma gelenlere sakatlık aylığı bağlar. Çalışanları öldüğünde eş ve çocuklarına bakar. Gazi ya da şehitlerin ailelerine bakar. Sakatlara, düşkünlere, yetim ya da terkedilmiş çocuklara bakmak için gerekli çalışmaları yapar. İşsizlere iş bulur. Bazı gelişmiş ülkelerde iş bulamayanlara maaş bağlar.

Dikkat: Ülkemizde BAG-KUR, Emekli Sandığı ve SSK (Günümüzde SGK olarak tek bir çatı altına toplanmıştır.) bu görevleri yerine getirmek için kurulmuş sosyal güvenlik kuruluşlarıdır. Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu, (SHCEK), Darülaceze, kadın sığınma evleri vb. kurumlarda bu amaçlarla oluşturulmuştur. Devlet bu görevleri bizzat gerçekleştirmenin yanısıra bu amaçla kurulan vakıf ve dernekleri de desteklemelidir. Ülkemizde sosyal güvenliğin gerçekleşmesi amacıyla kurulmuş pek çok özel vakıf ve dernek bulunmaktadır.

5. Tam İstihdam ve İşsizlikle Mücadele

Sosyal devlet çalışabilir durumdaki herkesin çalışabilmesi için iş yerleri açar, açılmasını destekler, toplumdaki herkesin çalışabilmesi için gerekenleri yapar.

TÜRK EĞİTİM-SEN - www.turkegitimsen.org.tr

6. Sosyal Denge ve Barışı Sağlamak
Sosyal devletin temel amaçlarından biri de, sosyal dengeyi ve dolayısıyla sosyal bütünleşme ve barışı sağlamaktır. Sosyal devlet bu amaçla kişiler, sosyal sınıf ve zümreler ile farklı din ve mezheplere mensup olanların öncelikle yasalar karşısında eşit işlem görmelerini sağlamaya ve kişilerin, mensup oldukları sınıf, zümre, ırk, din veya mezhep nedeniyle ya da sahip olduğu ekonomik güçten ötürü ayrıcalıklı muamele görmesini engellemeye çalışır. Haksızlığa uğrayanları, güçsüz kişileri korur.

7. Ekonomik Büyüme ve Kalkınma
Ekonomik büyüme ve kalkınmanın sağlanması, sosyal devletin en önemli amaçlarından biri olarak kabul edilmektedir. Sosyal devlet, ekonomik büyüme ve kalkınmanın sağlanması amacıyla sermaye yatırımlarını teşvik eder, ekonomik faaliyetlerin tam istihdamı sağlayacak düzeyde gerçekleşmesi için gerekli koşulları ve ortamı sağlamaya çalışır. Bütün bunların sonucunda devlet; sağlık, eğitim, sosyal güvenlik gibi alanlara müdahale ederek ülkenin beşeri sermayesi olan ve ekonomik kalkınmada hayati bir önem taşıyan işgücünü geliştirmeye, sağlıklı ve verimli çalışması için gerekli ortamı hazırlamaya yönelik tedbirler alır.
Devlet, kişilerin sosyal ve ekonomik haklarını mali gücünün yeterliliği ölçüsünde yerine getirir.
İnsan Hakları, Devletin Örgütlenmesi ve İşleyişi

Yasama, yürütme ve yargı devletin üç organıdır.
Yasama yetkisini TBMM yerine getirir.
Türkiye Büyük Millet Meclisi, genel oyla seçilmiş 600 milletvekilinden oluşur.

<u>TBMM'nin görevleri şunlardır:</u>
• Anayasanın 87. maddesinde TBMM'nin görev ve yetkileri aşağıdaki şekilde sayılmıştır:
• Kanun koymak, değiştirmek ve kaldırmak,
• Cumhurbaşkanı yardımcılarını ve bakanları denetlemek,
• Bütçe ve kesin hesap kanun tekliflerini görüşmek ve kabul etmek,
• Para basılmasına karar vermek,
• Savaş ilânına karar vermek,
• Milletlerarası andlaşmaların onaylanmasını uygun bulmak,
• Genel ve özel af ilânına karar vermek,
• Anayasanın diğer maddelerinde öngörülen yetkileri kullanmak ve görevleri yerine getirmek.

Anayasanın diğer maddelerinde ise TBMM'ye aşağıdaki görev ve yetkiler verilmiştir,
• Anayasayı değiştirmek,
• Kalkınma planlarını onaylamak,
• TBMM İçtüzüğünü yapmak,
• Olağanüstü hal sırasında çıkarılan Cumhurbaşkanlığı kararnamelerini onaylamak, değiştirmek veya reddetmek.
• Olağanüstü hâl kararını onaylamak, süresini her defasında 4 ayı geçmemek üzere uzatmak, kaldırmak,
• TBMM Başkanını ve Başkanlık Divanı üyelerini seçmek,
• Anayasa Mahkemesine üye seçmek,
• Hâkimler ve Savcılar Kurulu üyelerinin bir kısmını seçmek,
• Radyo ve Televizyon Üst Kurulu üyelerini seçmek.
• Sayıştay Başkan ve üyelerini seçmek.
• Kamu Başdenetçisini ve kamu denetçilerini seçmek,
• Süresi dolmadan TBMM seçimlerinin yenilenmesine karar vermek,
• Cumhurbaşkanını, Cumhurbaşkanı yardımcılarını ve bakanları Yüce Divana sevk edebilmek,
• Milletvekili dokunulmazlığını kaldırmak,
• TBMM üyeliğinin düşmesine karar vermek,
• Türk Silahlı Kuvvetlerinin yabancı ülkelere gönderilmesine ve yabancı silahlı kuvvetlerin Türkiye'de bulunmasına izin vermek,
• Kamu iktisadî teşebbüslerini denetlemek.

Kanun teklifleri TBMM Genel Kurulunda kabul edildiğinde kanunlaşır ve bir kanun numarası alır.

Ancak, Genel Kurul tarafından kabul edilen kanunun bağlayıcı olabilmesi ve uygulanabilmesi için Resmî Gazetede yayımlanması ve yürürlüğe girmesi gerekir. Kanunlar Cumhurbaşkanlığına, onaylanması ve 15 gün içinde Resmî Gazetede yayımlanması gayesiyle gönderilir.
Cumhurbaşkanı, yayımlanmasını kısmen veya tamamen uygun bulmadığı kanunları bir daha görüşülmek üzere bu konuda gösterdiği gerekçe ile birlikte TBMM'ye gönderebilir. Ancak Cumhurbaşkanı bütçe kanunlarını bir daha görüşülmek üzere TBMM'ye iade edemez. Cumhurbaşkanı tarafından kısmen uygun bulunmama durumunda TBMM, o işin tamamını veya sadece uygun bulunmayan maddelerini görüşebilir. Bu görüşme sonucunda gönderilen metin değişti-

TÜRK EĞİTİM-SEN - www.turkegitimsen.org.tr

rilerek veya aynen kabul edilebilir. TBMM, geri gönderilen kanunu üye tamsayısının salt çoğunluğuyla (301 oy) aynen kabul ederse, Cumhurbaşkanı kanunu yayımlamak zorundadır. Meclis, geri gönderilen kanunda değişiklik yaparsa, Cumhurbaşkanı değiştirilen kanunu tekrar Meclise iade edebilir.

Yürütme yetkisi ve görevi Cumhurbaşkanı tarafından anayasa ve kanunlara uygun olarak kullanılır ve yerine getirilir.

Cumhurbaşkanı devletin başıdır ve yetkilerini kullanır. Asıl devlet işlerinin görüşülüp karara bağlandığı makam Bakanlar Kuruludur.
Hükümetin uygulamaları TBMM tarafından denetlenir.

Meclisin hükümeti denetleme yolları şunlardır: Türkiye Büyük Millet Meclisi; Meclis araştırması, genel görüşme, Meclis soruşturması ve yazılı soru yollarıyla bilgi edinme ve denetleme yetkisini kullanır. Meclis araştırması, belli bir konuda bilgi edinmek için yapılan incelemeden ibarettir. Genel görüşme, toplumu ve Devlet faaliyetlerini ilgilendiren belli bir konunun Türkiye Büyük Millet Meclisi Genel Kurulunda görüşülmesidir. Meclis soruşturması, Cumhurbaşkanı yardımcıları ve bakanlar hakkında 106 ncı maddenin beşinci, altıncı ve yedinci fıkraları uyarınca yapılan soruşturmadan ibarettir. Yazılı soru, yazılı olarak en geç onbeş gün içinde cevaplanmak üzere milletvekillerinin, Cumhurbaşkanı yardımcıları ve bakanlara yazılı olarak soru sormalarından ibarettir.

Yargı görevini ise Bağımsız Mahkemeler üstlenir.

Demokrasi
Siyasal denetimin doğrudan doğruya halkın ya da düzenli aralıklarla halkın özgürce seçtiği temsilcilerin elinde bulunduğu, toplumsal ve ekonomik durumu ne olursa olsun tüm yurttaşların eşit sayıldığı yönetim biçimine DEMOKRASİ denir. Demokrasi, halkın, halk tarafından, halka göre, halk için yönetilmesidir.

TÜRK EĞİTİM-SEN - www.turkegitimsen.org.tr

Demokrasinin Temel İlkeleri
a. Milli Egemenlik: Yönetme yetkisinin millete ait olması demektir. Demokraside egemenlik halka aittir. Halkın iradesi ve egemenliği, belirledikleri temsilciler aracılığıyla gerçekleşir. Halk temsilcilerini belirli bir süreliğine seçer; temsilciler de halk adına yasalar yapar. Ülke bu yasalara göre yönetilir.

<u>Dikkat:</u> ülkemizde yerel seçimler 5 yılda bir, genel seçimler 5 yılda bir cumhurbaşkanlığı seçimi ile birlikte yapılmaktadır.

b. Seçme Seçilme Hakkı: Seçme ve seçilme hakkı, demokrasinin sağladığı temel haklardan biridir. Temsilciler seçimle belirlenir. Halk, temsilcilerine kendisi adına yönetme yetkisini belirli bir süre için verir. Demokrasilerde gizli oy kullanma, serbest seçim, açık sayım ilkesi geçerlidir. Ülkemizde 18 yaşını dolduran, akli dengesi yerinde olanlar oy kullanabilir. Askerlik vazifesini yerine getirmekte olan er ve erbaşlar, askeri öğrenciler ve hükümlüler ise oy kullanamazlar

c. Katılım: Demokrasiler etkin ve aktif yurttaşlara gereksinim duyar. Yurttaşlar seçme ve seçilme haklarıyla yönetime iradesini yansıtır; bunun yanında sivil toplum kuruluşlarındaki etkinliğiyle hakların takipçisi olur.
d. Özgürlük: Özgürlük, bireyin, başkalarının haklarına zarar vermeden istediğini yapabilmesidir. Demokrasinin olmadığı yerde özgürlük ve insan hakları, özgürlük ve insan haklarının olmadığı yerde de demokrasi olmaz.
e. Eşitlik: Eşitlik, hakların kullanılmasında ayrım yapılmamasıdır. Demokraside eşitlik, yasalar önünde eşitliktir. Yasalar herkese aynı biçimde uygulanır; herhangi bir kişiye, aileye, zümreye ayrıcalık tanınmaz.
f. Çoğulculuk: Demokraside her görüşe, anlayışa, inanışa saygı gösterilir. Bu görüş ve anlayışların siyasi partilerle temsil edilmesine fırsat verilir. Seçimlere birden fazla siyasi parti katılır. Böylece farklı görüş ve düşünceler yönetimde kendini ifade olanağı bulur.
g. Çoğunluk: Demokraside çoğunluk ilkesi aranır. Seçimlerde Çoğunluğu elde eden parti iktidar olur. Diğer partilerde muhalefeti oluşturur. Demokraside çoğunluğun yanında azınlığında hakları korunur.

h. Hoşgörü: Demokrasi hoşgörü rejimidir. Farklılıklar ve farklı unsurlar demokraside birbirlerine tahammül etmeyi, birbirleriyle uzlaşmayı öğrenirler.
ı.Hukuk Devleti: Hukuk Devleti, yurttaşlarına hukuk güvenliği sağlayan, yöneticilerinde hukuka bağlı olduğu devlettir. Hukuk Devletinde Yasalar anayasaya uygundur; yargı bağımsızdır. Devletin yaptığı bütün işler yargı denetimine açıktır. Tüm vatandaşlar kanun önünde eşittir. Demokrasilerde hukukun üstünlüğü ilkesi benimsenir. İktidar hiçbir kimse ya da grubun tekelinde değildir.
i. Kuvvetler Ayrılığı: Demokrasilerde kuvvetler ayrılığı ilkesi uygulanır. Kuvvetler ayrılığı ilkesi (yasama, yürütme, yargının ayrı organlarda temsil edilmesi) iktidar tekelini kıran bir uygulamalıdır.

Türkiye'de demokratik sistem şu prensipler üzerinde durmaktadır.
- Bireysel özgürlüğü korur ve geliştirir.
- Çoğunluğun yönetimine dayanır.
- Halkın egemenliğine dayanır.
- Kuvvetler ayrımı esastır.
- İnsanlar doğuştan bazı vazgeçilmez ve devredilmez haklara sahiptirler.
- İnsan aklına inancı esas alır.
- İnsanlar yasalar önünde ve kamu hizmetlerinden yararlanma konusunda eşittir.
- Temsil esasına dayanır.

Demokrasinin Kurumları
Demokrasinin ilkelerine göre işleyebilmesi için aşağıdaki dört temel kurumun ve prensibin sistemde yer bulması gerekmektedir.
1. Seçimler ve Temsil
2. Çoğunluk ve Katılım sayısı
3. Siyasal partiler
4. Hukuk üstünlüğü

1. Seçimler ve Temsil
Günümüzde uygulanan seçim sistemleri, iki çeşittir. Bunlardan biri çoğunluk sistemi, diğeri nispi temsil sistemidir.
Çoğunluk sistemi, bir seçim çevresinde seçime giren partiler arasında en çok oy alan partinin seçimi kazanmış sayıldığı sistemdir.
Nispi temsil sistemi, seçime giren partilerin aldıkları geçerli oyların oranına göre temsilci çıkardığı sistemdir.

2. Siyasal Partiler
Siyasal kararları etkilemek ve bu amaçla siyasi iktidara gelmek için kurulan örgütlerdir.
Toplumdaki farklı görüşleri ve çözüm önerilerini sistemleştirir, bir araya getirir ve çıkar gruplarını belirli seçenekler etrafında toplar.

3. Çoğulculuk ve Katılım
Çoğulculuk, değişik görüşlerin varlığını ve yaşama hakkını tanımaktır.
Katılım, insanların tercihlerinin ve tercihlerindeki değişmelerin siyasal karar verme sürecini etkileyebilmesidir.

4. Hukukun Üstünlüğü
Bir devlette, yasama organı da dahil olmak üzere devletin bütün organları üzerinde hukukun mutlak bir egemenliğe sahip olmasıdır.
Hukukun üstünlüğü ilkesinin sağlanması için şu koşulları gerçekleştirilmesi gerekir:
- Temel haklar, anayasalarda değişmez bir biçimde yer almalıdır.
- Yürütme organı, anayasaya uygun olan yasaları uygulamalı ve hukuk düzenine bağlı kalmalıdır.
- Yargı kuruluşları bağımsız ve güvenilir olmalıdır.

DEMOKRASİ ÇEŞİTLERİ
1. Doğrudan Demokrasi:
Halk tarafından bizzat Kanunların yapılmasını ve kamu gücüne ilişkin kararların doğrudan halk tarafından alınmasını ifade eder. Halkın egemenliğini şahsen ve doğrudan doğruya kullandığı demokrasi türüdür. Küçük site devletlerinde ortaya çıkmış ve uygulanmış bir sistemdir. Bu sistemin uygulanması için nüfus azlığı ve zenginlik gereklidir.

2. Temsili Demokrasi:
Milletin seçtiği temsilciler aracılığı ile millete ait olan egemenliğin kullanılmasıdır. Temsili demokraside seçim temel araçtır. Günümüz devletlerinde olduğu gibi nüfusun kalabalık olması bu sistemi zorunlu kılar. .Temsilî demokrasi modelinde öne çıkan temel özellikler, "iktidarın meşru bir seçimle belirlenmesi", "çoğunluğun görüşünün kabul edilmesi" ve "kuvvetler ayrılığı ilkesi"dir.

3. Yarı Doğrudan Demokrasi:
Egemenliğin kullanılmasının halk ile temsilcileri arasında paylaştırıldığı demokrasi çeşididir. Bu

TÜRK EĞİTİM-SEN - www.turkegitimsen.org.tr

demokrasi türünde halk üç şekilde egemenliğin kullanılmasına katılabilmektedir: Referandum, halkın vetosu ve halkın kanun teklifi.

Dikkat: Türkiye temsili demokrasi ile yönetilmesine rağmen zaman zaman referandum yolu ile yarı doğrudan demokrasinin araçlarını da kullanmaktadır.

İNSAN HAKLARININ KORUMA ALTINA ALINMASI SÜRECİNDE ÖNEMLİ TARİHLER VE KURUMLAR

• 1215 Magna Charta Libertatum = Büyük Özgürlük Bildirgesi
• 39. madde: Hiç bir özgür insan yürürlükteki yasalara başvurmaksızın, tutuklanamaz, hapsedilemez, mülkü elinden alınamaz, sürülemez, ya da yok edilemez.
• İnsan hakları kavramının ilk belgesi kabul edilmektedir.
• Bunun yanında insan haklarına yer veren ilk yazılı belgelerden bir kaçı şunlardır: 1689 İngiliz İnsan Haklar Bildirgesi,
• 1776 Virginia Haklar Bildirgesi, 1776 ABD Bağımsızlık Bildirgesi,
• 1789 Fransız İnsan ve Yurttaş Hakları Bildirgesi

Birleşmiş Milletler Örgütü
İnsan haklarının uluslararası düzeyde korunması amacıyla ile 1945'te Birleşmiş Milletler Örgütü kurulmuştur. Birleşmiş Milletler Antlaşması'nda dünyanın her yerinde insan haklarına saygının gerçekleştirilmesi amaçlanmıştır.
Dikkat:

Birleşmiş Milletler Genel Kurulu'nun tarafından 10 Aralık 1948 tarihli kararı ile ilan edilen İnsan Hakları Evrensel Bildirgesi bu amaçla ortaya çıkan ilk uluslararası belgedir.

Dikkat: İnsan hakları evrensel bildirgesi günümüz anayasalarına temel oluşturmuştur.

Dikkat: İnsan haklarının korunmasına yönelik "Uluslararası Bildirgeler" ve "Uluslararası Anlaşmalar" olmak üzere uluslararası belgeler iki başlık altında toplanabilir.
Uluslararası bildirgeler:
Uluslararası bildirgeler, bildirgeye taraf devletler için bağlayıcı hükümler içermezler. Bildirgeler daha çok yol gösterici ve tavsiye niteliğindedir. Birleşmiş Milletler örgütü tarafından kabul edilen İnsan Hakları Evrensel Bildirgesi bu tür bir metne örnektir.

Uluslararası antlaşmalar:
Uluslararası antlaşmalar onaylandıklarında taraf devletler için bağlayıcı bir nitelik kazanırlar. Sözleşmenin gereğini yapmayan devletler için çeşitli yaptırımlar öngörülmüştür. Avrupa Konseyi'nce kabul edilen Avrupa Çocuk Hakları Sözleşmesi bu tür metne örnek gösterilebilir.

İnsan Haklarının Korunmasını Amaçlayan Uluslararası Kuruluşlar-Mekanizmalar
Birleşmiş Milletler Örgütü,
Avrupa Konseyi,
Avrupa İşkenceyi Önleme Komitesi,
Avrupa Güvenlik ve İş Birliği Teşkilatı

Birleşmiş Milletler
Dünyada barışın sağlanması ve insan haklarının korunması amacıyla 1945'te Birleşmiş Milletler Antlaşması imzalanmış ve Birleşmiş Milletler Örgütü kurulmuştur. Türkiye'de BM'nin kurucuları arasındadır. 1946'da BM tarafından kurulan İnsan Hakları Komisyonu 10 Aralık 1948'de insan Hakları Evrensel Bildirgesi adıyla kabul edilmiştir. Türkiye insan hakları evrensel bildirgesini 1949'da kabul etmiştir.

Avrupa Konseyi
Avrupa'da 2. Dünya Savaşının yol açtığı toplumsal, siyasal ve ekonomik problemler sonrasında Avrupa'da barışı ve düzeni sağlamak amacıyla 1949'da 10 Avrupa devletinin imzaladığı sözleşme ile Avrupa Konseyi kurulmuştur. • Türkiye Avrupa Konseyine 8 Ağustos 1949 tarihinde katılmıştır. Avrupa Konseyinde insan haklarına ve temel özgürlüklere uymayan üye devletlerin Konseyden çıkartılması yoluyla yaptırım uygulanmaktadır.

Avrupa Konseyi üç organdan oluşmaktadır;
Bakanlar Komitesi; üye ülkelerin dışişleri bakanlarından oluşur
Parlamenterler Meclisi; danışma organı niteliğindedir. Üye ülkelerin parlamenterlerinden oluşur.

TÜRK EĞİTİM-SEN - www.turkegitimsen.org.tr

Genel Sekreterlik.
Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi 4 Kasım 1950 tarihinde imzalanmıştır. Türkiye ise bu sözleşmeyi 18 Mayıs 1954'de onaylamıştır.
Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesiyle bireylere tanınan hakların korunması için kurulan denetim organları şunlardır:
Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi, Bakanlar Konseyi,
Delegeler Komitesidir.

Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi
Avrupa konseyine üye devletler tarafından seçilen yargıçlardan oluşur. Mahkeme sözleşmeyi imzalayan devletlerin sözleşme hükümlerini yerine getirip getirmediğini denetler.

Dikkat: Avrupa İnsan Hakları Mahkemesine yapılan başvurunun kabul edilebilmesi için başvuru konusunun sözleşme kapsamına girmesi ve iç hukuktaki bütün başvuru yollarının tüketilmiş olması gerekir. Ayrıca, olayın üzerinden 6 aydan fazla bir zaman geçmemelidir.

Bakanlar Komitesi
Bir denetim organıdır. İnsan Hakları Mahkemesinin kararlarının yerine getirilmesini denetlemektedir. Yılda iki kez toplanır. Siyasi yaptırım yetkisine sahiptir.

Delegeler Komitesi
Avrupa Konseyinin yürütme organıdır. Üye devletlerin daimi temsilcilerinden oluşan bir komitedir. İnsan Hakları Mahkemesi kararlarının yerine getirilip getirilmediğini denetleyen organdır.

Avrupa İşkenceyi Önleme Komitesi
İşkencenin ve Gayriinsani ya da Küçültücü Ceza veya Muamelenin Önlenmesine Dair Avrupa Sözleşmesi›ne taraf devlet sayısı kadar üyesi vardır. Komite üyelerinin görev süresi 4 yıldır. Komite, Sözleşme'nin ihlali iddialarını karara bağlayan yargısal bir organ değildir. Komite'nin denetim usullerinin esası, ihlalin gerçekleşmeden önlenmesidir. Bu amaçla Komite, taraf devletlerin yetki alanları içinde bulunan ve kişilerin kamu makamlarının eylemlerince özgürlüklerinden alıkondukları yerleri ziyaret edebilir ve bu yerlerde inceleme, araştırma ve denetleme yapabilir. Taraf devlet, Komite'nin ziyaretlerine izin vermek ve Komiteyle işbirliği yapmakla yükümlüdür. Komite ile işbirliği yapmayıp durumlarını iyileştirmeyi reddeden devletlerle ilgili olarak kamuya yönelik bir açıklama yapılabilir. Komite, Türkiye'ye ilişkin olarak 1992 ve 1996 yıllarda bu nitelikte açıklamalar yapmıştır.

Avrupa Güvenlik ve İşbirliği Teşkilatı (AGİT)
AGİT 1990'da oluşturularak hukuk devleti ve insan hakları konusunda yeni bir iş birliği döneminin başlamasını öngörmüştür.

İnsan haklarının Uluslararası **Korunmasında Sivil Toplum Örgütlerinin Yeri ve Rolü**
Eşit toplumsal haklara sahip olan vatandaşların oluşturduğu kuruluşlara sivil toplum örgütü veya sivil toplum denilmektedir.
Halkın kurduğu dernekler sendikalar, kulüpler, meslek kuruluşları, odalar, vakıflar vb. birer sivil toplum kuruluşlarıdır.

İnsan Haklarının korunması üzerine çalışan başlıca Uluslararası Sivil Toplum Kuruluşları
Uluslararası Kızılhaç Komitesi: Bu komite, savaş esirlerine kötü muamele edilmemesi için çaba harcar. Savaşlar sırasında oluşacak insan hakları ihlallerini ortadan kaldırmaya çalışır.
Uluslararası Hukuk Komisyonu: Bu komisyon dünyanın bütün ülkelerinde hukukun üstünlüğünün sağlanması için çalışır.
Uluslararası Af Örgütü: Düşünce suçlularının ve siyasi tutukluların serbest kalması için uğraşır.
Green Peace
Uluslararası (Lahey) Adalet Divanı Uluslararası Çalışma Örgütü
Birleşmiş Milletler
Dünya Sağlık Örgütü
Türkiye'de Yer Alan İnsan Haklarının Korunması Üzerine Ulusal Düzeyde Faaliyet Gösteren Başlıca Kamu Kuruluşları ve Sivil Toplum Örgütleri ise Şunlardır**:**
TBMM İnsan Haklarını İnceleme Komisyonu
İnsan Hakları Üst Kurulu
İnsan Hakları Eğitimi On Yılı Ulusal Komitesi
İnsan Hakları Danışma Kurulu
İnsan Hakları İhlali İddialarını İnceleme Heyeti
İl ve İlçe İnsan Hakları Kurulları
Sivil Toplum Örgütleri İnsan Hakları Derneği
Türkiye İnsan Haklar Vakfı
Helsinki Yurttaşlar Derneği
Türk Demokrasi Vakfı
Türkiye Gazeteciler Cemiyeti

TÜRK EĞİTİM-SEN - www.turkegitimsen.org.tr

3 TÜRK İDARE SİSTEMİ

İDARE HUKUKU
İdare hukuku, temeli anayasada belirlenen, idarenin faaliyet ve örgütlenmesine ilişkin kurallar öngören, kamuya tanınan üstünlük ve ayrıcalıklar ile bireye tanınan hak ve hürriyetlerin dengelenmesini sağlayan hukuk dalıdır.

İdare Hukuku'nun konusunu devlet idaresi (kamu idaresi) oluşturur.

İdare, kamu idaresi olarak, belli başlı iki anlamda kullanılmaktadır.
Organik Anlamda İdare: İdarenin, organı, kuruluşu, personeli, teşkilatı organik idaredir. Fonksiyonel **Anlamda İdare**: İdarenin faaliyetleri, eylemleri, işlemleri ve görevleri fonksiyonel idaredir.

Bir devlettin belli başlı üç görevi vardır: Yasama, yürütme ve yargı görevi Devlet bu görevlerini yerine getirmek için üç organa sahiptir. Yasama organı, yürütme organı ve yargı organı.

TÜRKİYE CUMHURİYETİ DEVLETİ İDARESİNİN GÖREVLERİ
Milli güvenliğin korunması: Türkiye de iç ve dış güvenliğin korunmasından ve Türk silahlı kuvvetlerinin yurt savunmasına hazır bulundurulmasından TBMM'ye karşı Cumhurbaşkanı sorumludur.
Kolluk faaliyetleri: İdarenin Kamu düzenini korumak ve sağlamak amacıyla yapmış olduğu faaliyetlerdir.
Kamu hizmetleri: İdare organlarının bayındırlık, eğitim, sağlık, haberleşeme gibi konulardaki faaliyetleridir.
Özendirme ve destekleme (teşvik) faaliyetleri: İdare belirli kişi, sektör veya çalışmaları kamu yararı amaçlı olarak destekleyebilir. Tarım ve sanayi teşvikleri bunlara örnek verilebilir.
İç düzen (özyönetim) faaliyetleri: İdarenin doğrudan topluma yönelik olmayan, ancak kamuya karşı diğer görevlerini düzenli, etkin ve amacına uygun olarak yerine getirebilmek için personel alımı, ihtiyaç duyduğu araç-gereç, malzemeyi ve taşınır-taşınmaz mallar ve maddi kaynakları sağlamaya yönelik faaliyetleridir.
Planlama faaliyetleri: Doğrudan idari fonksiyonun kapsamına girmeyen planlama faaliyetleri.

İDARE HUKUKUNUN KAYNAKLARI
Asli Kaynaklar:
Anayasa
Kanun = KHK = Uluslararası Antlaşmalar
Yönetmelik
Diğer düzenleyici işlemler İdari teamül ve tatbikat Hukukun genel ilkeleri

Yardımcı Kaynaklar: Yargısal içtihatlar, Doktrin

İDARE HUKUKUNA HÂKİM OLAN İLKELER
İdareyi doğrudan etkileyen anayasal ilkeler:
- Hukuk devleti ilkesi
- Laiklik ilkesi
- İdarenin kanuniliği ilkesi
- Merkezden ve yerinden yönetim ilkeleri
- Yetki genişliği
- Kamu tüzel kişiliği
- İdarenin bütünlüğü ilkesi
- Kanunsuz emir
- Savunma alınmadan kamu görevlilerine disiplin cezası verilemeyeceği ilkesi

"Hukuk devleti ilkesi, insan haklarına saygılı ve bu hakları koruyucu âdil bir hukuk düzeni kuran ve bunu devam ettirmekle kendini yükümlü sayan, bütün davranışlarında hukuk kurallarına ve Anayasa'ya uygun, bütün eylem ve işlemleri yargı denetimine bağlı olan devlet demektir"

Lâiklik, din ve devlet işlerinin birbirinden ayrılması ve her vatandaş için vicdan hürriyetinin sağlanması demektir. Atatürk'e göre "lâiklik" yalnız din ve dünya işlerinin ayrılması demek değildir. Tüm yurttaşların vicdan, ibadet ve din özgürlüğü demektir.

İdarenin Kanuniliği İlkesi (Kanuni İdare İlkesi); Anayasanın 123. Maddesine göre; idarenin kuruluş ve görevleri kanunla düzenlenmesidir.

TÜRK EĞİTİM-SEN - www.turkegitimsen.org.tr

Merkezden Yönetim İlkesi; İdarenin topluma sunacağı hizmetlerin başkent adı verilen devlet merkezinden ve tek elden yürütülmesidir.

Merkezden Yönetimin Özellikleri
Tüm idari hizmetler merkezde toplanmıştır.
Vatandaşlara sunulacak tüm idari hizmetler merkezde toplanmıştır. Bu hizmetlere ilişkin kararları alma ve uygulama yetkisi merkezdeki sayıları belirli ve sınırlı yetkililere ait olup, bu hizmetlerin yürütülmesinden doğacak sorumluluklar da merkeze aittir.

Bir taşra örgütü vardır
Merkezde toplanan idari hizmetlerin tüm ülke düzeyinde uygulanabilmesi için, merkezin tüm ülkeye yayılmış bir taşra teşkilatına ihtiyaç vardır. Taşradaki yetkililerin kendilerine ait karar alma yetkisi olmayıp merkezdeki yetkililerin emir ve talimatları doğrultusunda hizmetleri yerine getirirler.

Tüm kaynaklar da merkezde toplanmıştır
İdari hizmetlerin yürütülmesi için gerekli tüm parasal kaynaklar ile araç ve gereçler de merkezde toplanmıştır

Merkezden yönetimde tek bir tüzel kişilik vardır.
Merkezden yönetimde tek bir tüzel kişilik vardır o da devlet tüzel kişiliğidir. Bunu tek bütçe, tek mal varlığı ve tek karar organı olarak düşünebiliriz.

Yetki Genişliği İlkesi
• Yetki genişliği ilkesi, merkezden yönetim ilkesinin en önemli sakıncası olan bürokrasi ve kırtasiyeciliği ortadan kaldırmak için düşünülmüş bir araçtır.
• Merkezi idarenin taşradaki amirlerine belli konularda merkeze danışmadan, merkez adına kendiliklerinden karar alma yetkisinin verilmesine yetki genişliği denir.
• Anayasaya göre ülkemizde yetki genişliği ilkesi yalnızca merkezi idarenin taşra örgütlerinden il genel idaresinde vali tarafından uygulanmaktadır.

Yerinden Yönetim İlkesi
Merkezden yönetimin tersine, yerinden yönetim, topluma sunulacak bazı idari hizmetlerin devlet merkezinden ve tek elden değil, merkezi idare teşkilatı içinde yer almayan ve merkezi idare hiyerarşisine dâhil olmayan kamu tüzel kişileri tarafından yürütülmesidir.

Yerel Yönetim-Mahalli İdare
Belli bir yörede oturanlara, salt orada oturmaları dolayısıyla ortaya çıkan ortak gereksinimlerini karşılamak amacıyla tanınan özerkliği (kamu tüzel kişiliğini) ifade etmektedir.

Anayasaya göre il özel idaresi, belediye ve köy olmak üzere üç yerel yönetim (mahalli idare) kuruluşu vardır.

Kamu Tüzel Kişiliği
Kamu tüzel kişileri, Devlet tarafından yasayla veya yasanın açıkça verdiği yetkiye dayanılarak idari işlemle kurulan üstün ve ayrıcalıklı yetkilerle donatılmış kendilerine ait bütçeleri, mal varlıkları, personeli ve karar organı olan kuruluşlardır.

Bu kuruluşlar; il özel idaresi, belediye, köy, TRT, Üniversiteler, Atatürk Kültür Dil ve Tarih Yüksek Kurumu, kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşları vb. dir.

Kamu tüzel kişileri; kamulaştırma yapabilme, vergiden muaf tutulma, personelinin memur sayılabilmesi vb. üstün ve ayrıcalıklı yetkilere sahiptir.

İdarenin Bütünlüğü İlkesi
• İdareyi oluşturan örgütler, ilk bakışta birbirlerinden ayrı ve parçalanmış bir görünüm gösterseler dahi, gerek kuruluş ve gerek görevleri yönünden birbirlerinden tamamen bağımsız olarak düşünülemezler. Nitekim Anayasanın 123. Maddesinin 1. Fıkrasında idarenin kuruluş ve görevleriyle bir bütün olduğu açıkça belirtilmiştir.
• İdarenin kuruluş ve görevleri yönünden bütünlüğü, hiyerarşi ve idari vesayet olarak adlandırılan iki hukuki araçla sağlanır.

Hiyerarşi; merkezi idare kuruluşlarının arasındaki bütünlüğü sağladığı gibi, aynı tüzel kişilik içinde yer alan çeşitli örgüt ve birimler arasında da bütünlüğü sağlamaktadır.
İdari vesayet; merkezi idare kuruluşları ile yerinden yönetim kuruluşları arasındaki bütünlüğü sağlayan hukuki araçtır.

TÜRK EĞİTİM-SEN - www.turkegitimsen.org.tr

Düzenleyici İdari İşlemler
Belirli kişilere ve durumlara ilişkin olmayıp genel ve soyut ve kişilik dışı, objektif kurallar koyan idari işlemlere düzenleyici idari işlem denir. İdarenin düzenleyici işlemlerinden bir kısmı Anayasada yer alırken bir kısmı Anayasa da yer almaz ve bunlara adsız düzenleyici işlemler denir.

Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi ve yönetmelik Anayasada yer alan düzenleyici idari işlemlerdendir.

2017 yılında yapılan Anayasa değişiklikleriyle; Cumhurbaşkanı, Bakanlıklar ve kamu tüzel kişileri, kendi görev alanlarını ilgilendiren kanunların ve Cumhurbaşkanlığı kararnamelerinin uygulanmasını sağlamak üzere ve bunlara aykırı olmamak şartıyla yönetmelikler çıkarabilirler.

BİREYSEL İDARİ İŞLEMLER (İDARİ KARARLAR)
Belirli kişilere ve durumlara yönelik, somut, sübjektif hukuki durumlar yaratan idari işlemlerdir. Örneğin, atama, kamulaştırma, ruhsat verme, tahakkuk işlemleri vb.

İdari kararlar, idarenin tek yanlı olarak iradesini açıklamasıyla alınırlar. İdari kararlar, kural olarak ilgililerin rıza ve muvafakatine bağlı değildirler. Bu durum idari kararların tek yanlı olmasının bir sonucudur.

Hukuk devleti ilkesinin bir gereği olan kanuni idare ilkesi uyarınca, idarenin almış olduğu bir kararı Re'sen icra edebilmesi için yasal bir izne gerek vardır. İdarenin almış olduğu bir kararı re'sen icra edebilme yetkisi yok ise yapmış olduğu işlemlerini yürütebilmek için adli yargıya veya adli icraya başvurmak zorundadır.

İdari işlemler hukuka uygunluk karinesinden yararlanır. Yani idari işlemler, yapıldıkları anda hukuka uygun varsayılırlar. Çünkü idare, Anayasa ve kanunlara uygun davranmak zorundadır ve bu yüzden yapmış olduğu işlemler, yapıldıkları anda hukuka uygun kabul edilirler.

Yargısal Denetime Tabi Olma
Anayasaya göre, idarenin her türlü eylem ve işlemine karşı yargı yolu açıktır.

İdari Kararların Unsurları
İdari Yargılama Usulü Kanununa göre idari işlemlerin yetki, şekil, sebep, konu ve maksat olmak üzere beş unsuru vardır.

Yetki: İdari işlemlerin, herhangi bir organ, makam veya kamu görevlisi tarafından değil, Anayasa ve kanunların yetkili kıldığı organ, makam ve kamu görevlileri tarafından alınırlar.

Yetki Gaspı: İdarenin görev alanına giren bir konuda idare adına irade açıklamaya yetkili olmayan bir merciin ya da kamu görevlisinin karar alması kişi yönünden yetkisizlik olarak adlandırılır ve bu sakatlığa yetki gaspı adı verilir.

Yetki Devri: Yetki devri, karar alma yetkisinin bir makamdan diğer bir makama geçmesidir.
İmza Devri: İmza devri, bir işlemi imzayla belgelendirme yetkisinin bir kişiden diğer bir kişiye geçmesidir.
• Yetki devrinde karar alma yetkisi yetkiyi devreden makamdan ayrılmakta ve kendisine yetki devredilen makama geçmektedir. Yani kendisine yetki devredilen makam, kendi adına ve kendi hesabına işlem yapmaktadır.
• İmza devrinde ise karar alma yetkisi imza yetkisini devreden makamda kalmakta, sadece kararın imza ile belgelendirilmesi yetkisi devredilmektedir. Yani kendisine imza devredilen kişi, imzayı devreden kişi adına ve hesabına işlem yapmaktadır.

Şekil: İdari işlem ve kararlar kural olarak yazılı şekle tabidir. Bu işlemlerin kamu görevlisince imza edilmiş olması gereklidir. İmzalanmamış bir işlem yok hükmündedir. İstisnai durumlarda, idare sözlü olarak işlem tesis edebileceği gibi, susarak da işlem tesis edebilir

Sebep öğesi, idareyi bir işlemi yapmaya sevk eden hukuki veya fiili etkendir. Bu etkenler işlemden önce gelir ve onun dışında yer alır. Diğer bir ifadeyle "sebep " işlemin gerekçesini ifade eder.
Konu: İdari işlemlerin doğuracağı hukuki sonuç, kanunlarla belirlenir. Dolayısıyla idari makamlar, idari işlem tesis ettiklerinde, kanunlarda gösterilen hukuki sonuçları gerçekleştirmek zorundadırlar.

Maksat: İdari işlemlerin yöneldiği yegâne amaç kamu yararının sağlanmasıdır. Kişisel, felsefi, dini amaçlarla veya siyasi nedenlerle yapılan

TÜRK EĞİTİM-SEN - www.turkegitimsen.org.tr

idari işlemler maksat yönünden hukuka aykırı hale gelir.

İdari Kararlardaki Sakatlıklara Uygulanacak Yaptırım Türleri
Çok ağır ve bariz hukuki sakatlıklarda yokluk ve diğer sakatlıklarda ise hükümsüz kılma yaptırımları uygulanır.

Yokluk: İdarenin, hiçbir biçimde hukukla bağdaşmayan, asla yapamayacağı, yetkilerinin tamamıyla dışında tesis ettiği açık, bariz ve ağır biçimde hukuka aykırı sakat işlemler.

İDARENİN YETKİLERİ
İdare, kanunları uygulamak, üstlenmiş olduğu kamu hizmetlerini yürütebilmek, toplumun gereksinmelerini bu yolla karşılayabilmek için belirli kamusal üstünlükler ve yetkilerle donatılmıştır.

Bunlar:
• Örgütlenme yetkisi
• Re'sen icra yetkisi (İdari cezalar, tahsil yetkisi gibi)
• Mal edinme yetkisi (Kamulaştırma, istimlak, devletleştirme, özelleştirme gibi)

Kamulaştırma
Anayasanın 46. Maddesine göre, Devlet ve kamu tüzel kişileri; kamu yararının gerektirdiği hallerde, gerçek karşılıklarını peşin ödemek şartıyla, özel mülkiyette bulunan taşınmaz malların tamamını veya bir kısmını, kanunla gösterilen esas ve usullere göre, kamulaştırmaya ve bunlar üzerinde idari irtifaklar kurmaya yetkilidir.
• Kamulaştırma yapma yetkisi kural olarak Devlet ve kamu tüzel kişilerine aittir.
• Yukarıda belirttiğimiz gibi istisnai hallerde ve yasayla açıkça düzenlenen durumlarda özel kişiler lehine de kamulaştırma yapılabilir.
• Kamulaştırma işleminin sebebi ve amacı kamu yararıdır.

YARGI
Anayasaya göre yargı yetkisi, Türk Milleti adına bağımsız ve tarafsız mahkemelerce kullanılır. Türkiye'de yargı ayrılığı (uzman mahkeme sistemi) hâkimdir.

Mahkemelerin Bağımsızlığı İlkesi
Anayasa, yargı yetkisinin, Türk Milleti adına bağımsız ve tarafsız mahkemelerce kullanılacağını öngörmüştür

Hâkimler ve Savcılar Kurulu
Hâkimlik teminatının gerçekleştirilebilmesi için, hâkimlerin tayin, terfi, nakil, denetim ve disiplin gibi özlük işlerinin yürütme organı dışında kalan bir organ tarafından yürütülmesi zorunludur.
Bu nedenle Anayasa (m.159), hâkimlerin özlük işleri hakkında karar vermek üzere, mahkemelerin bağımsızlığı ve hâkimlik teminatı esaslarına göre kurulup görev yapacak olan Hâkimler ve Savcılar Kurulu oluşturulmasını öngörmüştür.

Hâkimler ve Savcılar Kurulu on üç üyeden oluşur; iki daire halinde çalışır. Kurulun
Başkanı Adalet Bakanıdır. Adalet Bakanlığı Bakan Yardımcısı Kurulun tabiî üyesidir. Hâkimler ve Savcılar Kurulu üyeleri Cumhurbaşkanı ve TBMM tarafından seçilir.

Yüksek Yargı Organları
Anayasa, kanunların anayasaya uygunluğunu denetlemek için Anayasa Mahkemesini; temyiz mercii olarak idari yargı alanında Danıştayı, adli yargı alanında Yargıtayı; mahkemeler arasındaki görev ve yetki uyuşmazlıklarını çözmek için Uyuşmazlık Mahkemesini; idarenin mali denetimi alanında görev yapmak üzere Sayıştayı ve seçim uyuşmazlıklarını kesin karara bağlamak üzere Yüksek Seçim Kurulunu öngörmüş bulunmaktadır.

Adli Yargı
• Geniş bir uygulama alanına sahip olan adli yargı, hukuk ve ceza yargısından oluşmaktadır. Diğer yargı kollarının görevine girmeyen davalara adli yargıda bakılır.
• Adli Yargı İlk Derece Mahkemeleri ile Bölge Adliye Mahkemelerinin Kuruluş, Görev ve Yetkileri Hakkında Kanuna göre, adli yargı ikinci derece mahkemeleri, bölge adliye mahkemeleridir
• Adli yargı alanında en üst mahkeme, Yargıtay'dır. Yargıtay, adlîye mahkemelerince verilen ve kanunun başka bir adli yargı merciine bırakmadığı nihai kararları ve hükümleri son merci olarak inceleyip karara bağlar. Ayrıca, kanunla belirtilen davalara ilk ve son derece mahkemesi olarak bakar.

İdari Yargı
İdari yargı mercileri; Danıştay, Bölge İdare Mahkemeleri, İdare ve Vergi Mahkemeleri'nden oluşur.

TÜRK EĞİTİM-SEN - www.turkegitimsen.org.tr

DANIŞTAY

• Danıştay sadece Ankara'da örgütlenmiş; Bölge İdare Mahkemeleri, İdare ve Vergi Mahkemeleri ise ilçelerde değil sadece bazı illerde teşkilatlanmıştır.

• Danıştay esas olarak bir temyiz mercii olup kanunda belirtilen hallerde aynı zamanda bir danışma merciidir.

• **Danıştay**; onbir dava, bir idari olmak üzere oniki Daireden oluşmaktadır.

• Danıştay'daki dairelerin her biri ayrı mahkeme gibi olup her dairenin kendi görev alanı var ve her daire sadece kendi görev alanındaki idari uyuşmazlıklarla ilgili davalara bakar.

• Bu daireler bir başkan dört üyeden oluşan beşer kişiyle toplanıp oy çokluğu veya oybirliği ile karar vermektedirler.

• Ayrıca bu dairelerin bir kısmı vergi dava dairesi bir kısmı ise idari dava dairesi olarak görev yapmaktadır. Vergi daireleri vergi uyuşmazlıklarına idari daireler idari uyuşmazlıklara bakar. Bunların üstünde İdari Dava Daireleri Kurulu ve Vergi Dava Daireleri Kurulu şeklinde iki heyet vardır. Bunlar da bu dairelerin ilk derece mahkemesi olarak baktığı davaların temyiz merciidir.

• İdari yargı teşkilatında Danıştay'ın bu yapısının altında Bölge İdare Mahkemeleri vardır. Bu mahkemeler birkaç şehri içine alacak şekilde örgütlenmiştir. Bölge İdare Mahkemeleri hiçbir davaya ilk derece mahkemesi olarak bakamayıp, istinaf mercii olarak idare ve vergi mahkemelerinin kesinleşmeyen kararlarına karşı yapılan istinaf başvurularını incelemekle ve bazı durumlarda dosyaların esası hakkında karar vermekle görevlidir.

• Danıştay'ın ilk derece mahkemesi olarak bakabildiği önemli davalar bulunmaktadır.

• Bölge İdare Mahkemelerinin altında da idare ve vergi mahkemeleri bulunmaktadır. Bunlar içerisinde idare mahkemeleri idari uyuşmazlıklar hakkındaki genel görevli idari yargı merciidir.

İdari yargı sistemimizde üç derece vardır: Danıştay derecesi, Bölge İdare Mahkemeleri Derecesi, idare ve vergi mahkemeleri derecesi.

Danıştay Daireleri

Danıştay, onbir dava, bir idari olmak üzere oniki Daireden oluşmaktadır.

Danıştay İdari İşler Kurulu

Kamu hizmetleri ile ilgili imtiyaz şartlaşma ve sözleşmeleri ile ilgili görüş bildirmek gibi idari işlerde görevlidir.

Danıştay İdari Dava Daireleri Kurulu

İdari Dava Daireleri Kurulu, ilk derece mahkemesi olarak Danıştay'da görülen idari davaların temyiz yeri ve Bölge İdare Mahkemelerinin ısrar kararlarının temyiz mercii olup ilk derece mahkemesi olarak dava dairelerinin aldığı yürütmeyi durdurma kararlarına karşı yapılan itirazları inceleyip kesin olarak karara bağlamakla görevlidir.

Vergi Dava Daireleri Kurulu

Vergi Dava Daireleri Kurulu, ilk derece Mahkemesi olarak Danıştay'da görülen vergi davalarının temyiz yeri ve Bölge İdare Mahkemelerinin ısrar kararlarının temyiz mercii olup ilk derece mahkemesi olarak dava dairelerinin aldığı yürütmeyi durdurma kararlarına karşı yapılan itirazları inceleyip kesin olarak karara bağlamakla görevlidir.

Danıştay'ın Görevleri

• İdare Mahkemeleri ile vergi mahkemelerinden verilen kararlar ve ilk derece mahkemesi olarak Danıştay'da görülen davalarla ilgili kararlara karşı temyiz istemlerini inceler ve karara bağlar.

• Danıştay Kanununda ve diğer kanunlarda yazılı idari davaları ilk ve son derece mahkemesi olarak karara bağlar.

• Kamu hizmetleri ile ilgili imtiyaz şartlaşma ve sözleşmeleri hakkında düşüncesini bildirir.

Danıştay ilk derece mahkemesi olarak;

• Cumhurbaşkanı kararlarına,

• Cumhurbaşkanınca çıkarılan Cumhurbaşkanlığı Kararnameleri dışındaki düzenleyici işlemlere,

• Bakanlıkların ile kamu kuruluşları veya kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşlarınca çıkarılan ve ülke çapında uygulanacak düzenleyici işlemlere,

• Danıştay İdari Dairesince veya İdari İşler Kurulunca verilen kararlar üzerine uygulanan eylem ve işlemlere,

• Birden çok idare veya vergi mahkemesinin yetki alanına giren işlere,

• Danıştay Yüksek Disiplin Kurulu kararları ile bu Kurulun görev alanı ile ilgili Danıştay Başkanlığı işlemlerine,

TÜRK EĞİTİM-SEN - www.turkegitimsen.org.tr

karşı açılacak iptal ve tam yargı davaları ile tahkim yolu öngörülmeyen kamu hizmetleri ile ilgili imtiyaz şartlaşma ve sözleşmelerinden doğan idari davaları karara bağlar.
Ayrıca Danıştay, belediyeler ile il özel idarelerinin seçimle gelen organlarının organlık sıfatlarını kaybetmeleri hakkındaki istemleri inceler ve karara bağlar.

Temyiz Yoluyla Danıştay'da Görülecek Davalar
• İdare mahkemeleri ile vergi mahkemelerince verilen nihai kararlar ve ilk derece mahkemesi olarak Danıştay'da görülen davalarla ilgili nihai kararlar Danıştay'da temyiz yoluyla incelenir ve karara bağlanır.
• İlk derece mahkemesi olarak Danıştay'da görülen davaların temyiz yeri ise konusuna göre ya İdari Dava Daireleri Kurulu ya da Vergi Dava Daireleri Kurulu'dur.

BÖLGE İDARE MAHKEMELERİ, İDARE VE VERGİ MAHKEMELERİ
• Bölge idare mahkemeleri, idare mahkemeleri ve vergi mahkemeleri bu Kanunla verilen görevleri yerine getirmek üzere kurulmuş genel görevli bağımsız mahkemelerdir.
• Bu mahkemeler bölgelerin coğrafi durumları ve iş hacmi göz önünde tutularak Adalet Bakanlığınca kurulur ve yargı çevreleri tespit olunur. Bu konuda İçişleri, Maliye Bakanlıkları ile Gümrük ve Tekel Bakanlığının görüşleri de alınır.
• Bu mahkemelerin kaldırılmasına veya yargı çevrelerinin değiştirilmesine, İçişleri, Maliye Bakanlıkları ile Gümrük ve Tekel Bakanlığının görüşleri alınarak, Adalet Bakanlığının önerisi üzerine Hâkimler ve Savcılar Yüksek Kurulunca karar verilir.
• Aynı yargı çevresinde birden fazla idare veya vergi mahkemesi kurulduğu takdirde, bu mahkemeler arasındaki iş bölümü, Hâkimler ve Savcılar Yüksek Kurulunca belirlenir.

İdare Mahkemeleri
İdare ve vergi mahkemelerinde birer başkan ile yeteri kadar üye bulunur. Mahkeme kurulları, kural olarak başkan ile iki üyeden oluşur.

İdare mahkemeleri, vergi mahkemelerinin görevine giren davalarla ilk derecede Danıştay'da çözümlenecek olanlar dışındaki:
• İptal davalarını,
• Tam yargı davalarını,
• Kamu hizmetlerinden birinin yürütülmesi için yapılan idari sözleşmelerden dolayı taraflar arasında çıkan uyuşmazlıklara ilişkin davaları (Tahkim yolu öngörülen imtiyaz şartlaşma ve sözleşmelerinden doğan uyuşmazlıklar hariç) çözümler.

Vergi Mahkemeleri
Vergi Mahkemeleri:
• Genel bütçeye, il özel idareleri, belediye ve köylere ait vergi, resim ve harçlar ile benzeri mali yükümler ve bunların zam ve cezaları ile tarifelere ilişkin davaları,
• a bendindeki konularda 6183 sayılı Amme Alacaklarının Tahsil Usulü Hakkında Kanunun uygulanmasına ilişkin davaları,
• Diğer kanunlarla verilen işleri çözümler.

Bölge İdare Mahkemeleri
Bölge idare mahkemeleri, başkanlık, başkanlar kurulu, daireler, bölge idare mahkemesi adalet komisyonu ve müdürlüklerden oluşur. Bölge idare mahkemelerinde biri idare diğeri vergi olmak üzere en az iki daire bulunur. Dairelerde bir başkan ile yeteri kadar üye bulunur.

Bölge idare mahkemeleri:
• İstinaf başvurularını inceleyip karara bağlamak,
• Yargı çevresindeki idare ve vergi mahkemeleri arasında çıkan görev ve yetki uyuşmazlıklarını kesin karara bağlamak,
• Diğer kanunlarda verilen görevleri yapmak ile görevlidir.

Uyuşmazlık Mahkemesi
• Anayasa'ya göre (m.158), Uyuşmazlık Mahkemesi adlî ve idari yargı mercileri arasındaki görev ve hüküm uyuşmazlıklarını kesin olarak çözümlemeye yetkilidir.
• Uyuşmazlık Mahkemesinin kuruluşu, üyelerinin nitelikleri ve seçimleri ile işleyişi, 12.6.1979 tarih ve 2247 sayılı Uyuşmazlık Mahkemesinin Kuruluş ve İşleyişi Hakkında Kanun ile düzenlenmiştir.
• Bu Mahkemenin başkanlığını Anayasa Mahkemesince, kendi üyeleri arasından görevlendirilen üye yapar. Diğer mahkemelerle, Anayasa Mahkemesi arasındaki görev uyuşmazlıklarında, Anayasa Mahkemesinin kararı esas alınır

TÜRK EĞİTİM-SEN - www.turkegitimsen.org.tr

SAYIŞTAY

• Anayasa'nın 160'ıncı maddesinde düzenlenen Sayıştay biri idari, diğeri yargısal olmak üzere iki görevi vardır.

• Sayıştay idari görevi, genel ve katma bütçeli dairelerin bütün gelir ve giderleri ile mallarını Türkiye Büyük Millet Meclisi adına incelemek ve denetlemektir. Sayıştay bu görevini yaparken idari bir organ durumundadır.

• Sayıştay'ın yargısal görevi ise, genel ve katma bütçeli dairelerin bütün gelir ve giderleriyle ilgili sorumluların hesap ve işlemlerini kesin hükme bağlamaktır.

Seçim Yargısı ve Yüksek Seçim Kurulu

Anayasa'nın 79'uncu maddesine göre, Seçimlerin başlamasından bitimine kadar, seçimin düzen içinde yönetimi ve dürüstlüğü ile ilgili bütün işlemleri yapma ve yaptırma, seçim süresince ve seçimden sonra seçim konularıyla ilgili bütün yolsuzlukları, şikâyet ve itirazları inceleme ve kesin karara bağlama ve Türkiye Büyük Millet Meclisi üyelerinin seçim tutanaklarını ve Cumhurbaşkanlığı seçimi tutanaklarını kabul etme görevi Yüksek Seçim Kurulunundur.

Yüksek Seçim Kurulunun kararları aleyhine başka bir mercie başvurulamaz.

ANAYASA MAHKEMESİ

• 1982 Anayasası'nın düzenlemesine göre, Anayasa Mahkemesi kanunların Anayasaya uygunluğunu denetlemekle görevli, "özel bir mahkeme" statüsündedir.

• Üye sayısı 15 olarak belirlenmiş, görev süresi 12 yıldır.

• On beş üyeden oluşan Anayasa Mahkemesi'nin üç üyesi Türkiye Büyük Millet Meclisi, on iki üyesi ise Cumhurbaşkanı tarafından seçilir.

Anayasa Mahkemesinin Görevleri

• Kanunların, Cumhurbaşkanlığı kararnamelerinin ve Türkiye Büyük Millet Meclisi İçtüzüğünün Anayasaya şekil ve esas bakımlarından uygunluğunu denetlemek; Anayasa değişikliklerini ise sadece şekil bakımından incelemek ve denetlemek.

• Bireysel başvuruları karara bağlamak

• Cumhurbaşkanını, Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanını, Cumhurbaşkanı yardımcılarını, bakanları, Anayasa Mahkemesi, Yargıtay, Danıştay Başkan ve üyelerini, Başsavcılarını, Cumhuriyet Başsavcı vekilini, Hâkimler ve Savcılar Kurulu ve Sayıştay Başkan ve üyelerini, Genelkurmay Başkanı, Kara, Deniz ve Hava Kuvvetleri Komutanların görevleri ile ilgili suçlardan dolayı Yüce Divan (Ceza Mahkemesi) sıfatıyla yargılamak.

• Cumhurbaşkanını görevi ile ilgili suçların yanı sıra kişisel suçlarından dolayı yargılamak. Yüce Divan'da savcılık görevini Cumhuriyet Başsavcısı yapar. Yüce Divanın kararları kesindir.

• Partilerin kapatılması davalarına bakmak

• Siyasi partilerin mali denetimini yapmak

• Milletvekillerinin yasama dokunulmazlıklarının kaldırılmasına veya üyeliklerinin düştüğüne dair

• TBMM kararlarına karşı açılan iptal davalarına bakmak

İDARİ TEŞKİLAT

Türkiye Cumhuriyeti İdaresi, Anayasaya göre, merkezden ve yerinden yönetim ilkelerine dayanır.

MERKEZİ İDARE

Merkezi idarede tek bir tüzel kişilik vardır o da devlet tüzel kişiliğidir. Merkezi idare başkent teşkilatı ile başkent teşkilatına bağlı taşra teşkilatından oluşmaktadır.

BAŞKENT TEŞKİLATI

Merkezi idarenin başkent örgütü, Cumhurbaşkanlığı teşkilatı ve başkente yardımcı kuruluşlardan oluşur.

CUMHURBAŞKANLIĞI TEŞKİLATI

• Cumhurbaşkanlığı Makamı
• Cumhurbaşkanlığı Özel Kalem Müdürlüğü
• Cumhurbaşkanlığı İdari İşler Başkanlığı
• Cumhurbaşkanı Yardımcıları
• Cumhurbaşkanlığı Politika Kurulları
• Cumhurbaşkanlığına Bağlı Kurum ve Kuruluşlar
• Bakanlıklar
• İdari Kurul ve Konseyler
• Cumhurbaşkanlığı Ofisleri

Cumhurbaşkanlığı Makamı

Cumhurbaşkanı Devletin başıdır. Yürütme yetkisi Cumhurbaşkanına aittir. Cumhurbaşkanı, Devlet başkanı sıfatıyla Türkiye Cumhuriyetini ve Türk Milletinin birliğini temsil eder; Anayasanın uygulanmasını, Devlet organlarının düzenli ve uyumlu çalışmasını temin eder.

TÜRK EĞİTİM-SEN - www.turkegitimsen.org.tr

Cumhurbaşkanlığı İdari İşler Başkanlığı
En yüksek Devlet memuru olan İdari İşler Başkanı, Cumhurbaşkanlığı İdari İşler Başkanlığının en üst amiridir.
İdari İşler Başkanı, Cumhurbaşkanlığı Özel Kalem Müdürü, Başdanışmanlar, Danışmanlar ve Genel Müdürler Cumhurbaşkanı tarafından; diğer personel ise üniversite öğretim elemanları gibi istisnalar saklı kalmak kaydıyla İdari İşler Başkanı tarafından atanır veya görevlendirilir.

Cumhurbaşkanı Yardımcıları
Cumhurbaşkanı yardımcıları ve bakanlar, milletvekili seçilme yeterliliğine sahip olanlar arasından Cumhurbaşkanı tarafından atanır ve görevden alınır. Cumhurbaşkanı yardımcıları ve bakanlar, Anayasanın 81 inci maddede yazılı şekilde Türkiye Büyük Millet Meclisi önünde andiçerler.
Cumhurbaşkanlığı makamının herhangi bir nedenle boşalması halinde, yenisi seçilene kadar en yaşlı Cumhurbaşkanı yardımcısı Cumhurbaşkanlığına vekâlet eder ve Cumhurbaşkanına ait yetkileri kullanır.

Cumhurbaşkanlığı Politika Kurulları
Cumhurbaşkanlığı bünyesinde aşağıda yer alan kurullar kurulmuştur.
- Bilim, Teknoloji ve Yenilik Politikaları Kurulu.
- Eğitim ve Öğretim Politikaları Kurulu.
- Ekonomi Politikaları Kurulu.
- Güvenlik ve Dış Politikalar Kurulu.
- Hukuk Politikaları Kurulu.
- Kültür ve Sanat Politikaları Kurulu.
- Sağlık ve Gıda Politikaları Kurulu.
- Sosyal Politikalar Kurulu.
- Yerel Yönetim Politikaları Kurulu.

Cumhurbaşkanlığına Bağlı Kurum ve Kuruluşlar
Aşağıda yer alan kurum ve kuruluşlar Cumhurbaşkanlığına bağlı olup, kanunları ve/veya Cumhurbaşkanlığı kararnamelerindeki hükümlere tabidir.
- Devlet Arşivleri Başkanlığı
- Devlet Denetleme Kurulu
- Diyanet İşleri Başkanlığı
- İletişim Başkanlığı
- Milli Güvenlik Kurulu Genel Sekreterliği
- Milli İstihbarat Teşkilatı Başkanlığı
- Milli Saraylar İdaresi Başkanlığı
- Savunma Sanayi Başkanlığı
- Strateji ve Bütçe Başkanlığı
- Türkiye Varlık Fonu

TÜRK EĞİTİM-SEN - www.turkegitimsen.org.tr

Bakanlıklar
Bakanlıkların Kurulması: Bakanlıkların kurulması, kaldırılması, görevleri ve yetkileri, teşkilat yapısı ile merkez ve taşra teşkilatlarının kurulması Cumhurbaşkanlığı kararnamesiyle düzenlenir.

CUMHURBAŞKANLIĞI'NA BAĞLI BAKANLIKLAR
17 bakanlık bulunmaktadır.
- Adalet Bakanlığı,
- İçişleri Bakanlığı,
- Milli Savunma Bakanlığı,
- Milli Eğitim Bakanlığı,
- Sağlık Bakanlığı,
- Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı,
- Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı
- Kültür ve Turizm Bakanlığı,
- Gençlik ve Spor Bakanlığı,
- Hazine ve Maliye Bakanlığı,
- Ulaştırma ve Altyapı Bakanlığı,
- Dışişleri Bakanlığı,
- Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı
- Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı,
- Tarım ve Orman Bakanlığı,
- Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı,
- Ticaret Bakanlığı.

Bakanların Atanması: Bakanlar, milletvekili seçilme yeterliliğine sahip olanlar arasından Cumhurbaşkanı tarafından atanır ve görevden alınır. Bakanlar, 81 inci maddede yazılı şekilde Türkiye Büyük Millet Meclisi önünde andiçerler. Türkiye Büyük Millet Meclisi üyeleri, bakan olarak atanırlarsa üyelikleri sona erer.
Bakan Yardımcıları
Bakan Yardımcıları, bakanın emrinde ve onun yardımcısı olup bakanlık hizmetlerini bakan adına ve bakanın direktif ve emirleri yönünde, bakanlığın amaç ve politikalarına, kalkınma planlarına ve yıllık programlara, stratejik plan ve performans hedefleri ile hizmet gereklerine, mevzuat hükümlerine uygun olarak düzenler ve yürütür.
Bakan ve her kademedeki Bakanlık yöneticileri sınırlarını açıkça belirtmek ve yazılı olmak kaydıyla, yetkilerinden bir kısmını alt kademelere devredebilir. Yetki devri, uygun araçlarla ilgililere duyurulur.

Bakanlık Merkez Teşkilatı
Bakanlık merkez teşkilatı, bakanlığın sorumlu olduğu hizmetlerin yürütülmesi, bu hizmetlerle ilgili amaç ve politika tayini, planlama, kaynak-

ları düzenleme ve sağlama, koordinasyon, gözetim ve takip, idareyi geliştirme ve denetim gibi görevleri yerine getirmek üzere gerekli birimlerden meydana gelir.

Bakanlık Taşra ve Yurtdışı Teşkilatı
Bakanlığın kuruluş amaçlarını gerçekleştirmek ve yürütmekte oldukları hizmetleri vatandaşlara sunmakla görevli bakanlık taşra teşkilatı, ihtiyaca göre aşağıdaki kuruluşların tamamından veya birkaçından meydana gelecek şekilde düzenlenir.
- İl valisine bağlı il kuruluşları,
- Kaymakama bağlı ilçe kuruluşları,
- Doğrudan merkeze bağlı taşra kuruluşları.

Yurtdışı Teşkilatı; kamu kurum ve kuruluşlarının yurtdışında devamlı veya geçici görev yapan, dış temsilcilik niteliği taşıyan veya taşımayan bütün kuruluşlarıdır.

İDARİ KURUL VE KONSEYLER
Çeşitli kanunlarla görev verilmiş, kurul, konsey ve komisyonlar şu şekildedir:
- Malvarlığının Dondurulmasını Değerlendirme Komisyonu,
- Kültür Varlıklarını Koruma Yüksek Kurulu,
- Ekonomik İşler Olağanüstü Hal Koordinasyon Kurulu,
- 4/6/1985 tarihli ve 3213 sayılı Maden Kanununun 7 nci maddesinde belirtilen Kurul,
- İthalatta Haksız Rekabeti Değerlendirme Kurulu,
- Bireysel Emeklilik Danışma Kurulu,
- Asgari Ücret Tespit Komisyonu,
- 4/12/2003 tarihli ve 5015 sayılı Petrol Piyasası Kanununun 16 ncı maddesinde belirtilen Komisyon,
- Toptancı Hal Konseyi
- Göç Kurulu

CUMHURBAŞKANLIĞI OFİSLERİ
- Dijital Dönüşüm Ofisi,
- Finans Ofisi,
- İnsan Kaynakları Ofisi
- Yatırım Ofisi

Ofisler, Cumhurbaşkanlığına bağlı, özel bütçeli, kamu tüzel kişiliğini haiz, idarî ve malî özerkliğe sahiptir.

TÜRK EĞİTİM-SEN - www.turkegitimsen.org.tr

MERKEZE BAĞLI YARDIMCI KURULUŞLAR
Milli Güvelik Kurulu
Anayasa Hukuku bölümünde Milli Güvenlik Kurulunu detaylı olarak incelediğimiz için burada tekrar bu kuruluştan bahsetmeyeceğiz.

Danıştay
Danıştay, hem yönetsel yargı sisteminin en üst düzey yüksek mahkemesi, hem de merkezi yönetimin en yüksek danışma ve inceleme birimidir.
Danıştay; onbir dava, bir idari olmak üzere oniki Daireden oluşmaktadır. Danıştay'ın görevleri idari görevleri ve yargısal görevleri olmak üzere ikiye ayrılır. Danıştay kararlarının türü ve özellikleri
Danışma kararları: Danıştay'ın belli hukuki ve idari sorunların açıklığa kavuşturulmasına yönelik kararlardır. Danıştay'ın sadece görüş bildirdiği, bağlayıcı olmayan kararlardır.

İnceleme Kararları: Danıştay'ın kısmen bağlayıcı kararlarıdır. Danışma kararlarından farklı olarak inceleme kararları kapsamlıdır ve yerindelik yönünden yapılır.

İdari Kararları: Danıştay'ın bir idare organı gibi aldığı kararlardır. Genellikle merkezin, idari vesayet yetkileriyle ilgili konularda verdiği kararlardır.

Sayıştay
- Sayıştay, Anayasayla düzenlenmiş mali bir denetim organı, aynı zamanda bir hesap mahkemesidir.
- Sayıştay denetimlerini TBMM adına yapar.
- Sayıştay Anayasal bir kuruluştur. Anayasada yargı bölümünde düzenlenmiş olsa da yüksek mahkemeler arasında sayılmamıştır.
- Kararları kesindir ve kararları aleyhine Anayasa Mahkemesi dâhil hiçbir yargı yerine başvurulamaz.
- Sayıştay üyelerinin tamamı TBMM tarafından gizli oyla seçilir.
- Sayıştay Başkanının görev süresi beş yıldır, bir kimse en fazla iki defa Sayıştay başkanı seçilebilir.
- Sayıştay, ilgili olduğu yılın sonundan itibaren 7 ay içinde TBMM'ye teslim edilen kesin hesap kanun tasarısı ile ilgili uygunluk bildirimini en geç 75 gün içinde TBMM'ye sunmakla görevlidir.

TAŞRA TEŞKİLATI
Başkent teşkilatı dışında merkezi idare, üstlendiği kamu hizmetlerinin tüm ülke düzeyinde yürütebilmek için taşrada da örgütlenmek zorundadır.

Anayasaya göre Taşra teşkilatı il idare kademeleri ve bölge kuruluşları seklinde ayrılır. Mülki idare kademeleri oluşturulurken ülkenin coğrafi, ekonomik şartları ve kamu hizmetlerinin gerekleri göz önüne alınır.

İl İdaresi
• İl ve ilçe kurulması, kaldırılması, merkezlerinin belirtilmesi, adlarının değiştirilmesi, bir ilçenin başka bir il'e bağlanması kanun ile
• Bucak kurulması, kaldırılması, merkezinin belirtilmesi, il ilçe ve bucak sınırlarının ve bucak adlarının değiştirilmesi bir köyün veya kas abanın veya bucağın başka bir il ve ilçeye bağlanması, mühim mevki ve tabii arazi adlarının değiştirilmesi Cumhurbaşkanı onayı ile olur.
• İllerin idaresinde yetki genişliği ilkesi uygulanır.
• İl genel idaresi; vali, il idare kurulu ve il idare şube başkanları (il müdürleri) olmak üzere üç birimden oluşur.
• Vali, ilde Cumhurbaşkanının temsilcisi ve idari yürütme vasıtasıdır. Vali İstisnai bir memurluktur.

İl İdare Kurulu
Valiye danışmanlık yapan yardımcı olan İl İdare Kurulu Valinin ya da Vali Muavininin başkanlığında;
• Hukuk İşleri Müdürü
• İl Milli Eğitim Müdürü
• İl Sağlık Müdürü
• İl Tarım Müdürü
• İl Veteriner Müdürü
• İl Bayındırlık Müdürü
• Defterdar'dan oluşur.

İlçe İdaresi
İl genel yönetiminin alt kademesi olan ilçe yönetimi Anayasa'da düzenlenmemiştir. İlçe idaresi kaymakam, ilçe idare şube başkanları ve ilçe idare kurulundan oluşur.

Kaymakam
İlçe genel idaresinin başı ve mercii kaymakamdır. Kaymakam, ilçede Cumhurbaşkanının idari yürütme vasıtasıdır. İlçenin genel idaresinden kaymakam sorumludur. Bakanlıkların kuruluş mevzuatına göre ilçede lüzumu kadar teşkilatı bulunur.

İlçe İdare Kurulu
Kaymakama yardımcı olmak üzere kaymakamın başkanlığında
• İlçe Yazı İşleri Müdürü
• Mal Müdürü
• Hükümet hekimi
• Milli Eğitim memuru
• Tarım memuru
• Veteriner'den ulaşır.

Bölge İdaresi
Anayasaya göre, merkezi idare teşkilatı olarak birden çok ili içine alan bölge idareleri kurmak mümkündür. Bunlar sadece koordinasyonla görevlendirilebilir, çünkü Anayasa bunlar için yetki genişliğini kabul etmemiştir.

Bugün için sadece bazı bakanlıklar bölgesel ölçekte örgütlenmiştir. Örneğin;
• Çalışma Bölge Müdürlükleri
• Karayolları Bölge Müdürlüğü
• Orman Genel Müdürlüğü
• Vakıflar Genel Müdürlüğü

YEREL YÖNETİM (MAHALLİ İDARELER)
Belli bir yörede oturanlara, salt orada oturmaları dolayısıyla ortaya çıkan ortak gereksinimlerini karşılamak amacıyla tanınan özerkliği (kamu tüzel kişiliğini) ifade etmektedir. Anayasaya göre il özel idaresi, belediye ve köy olmak üzere üç yerel yönetim (mahalli idare) kuruluşu vardır.

1982 Anayasası'nın 127. Maddesinde mahalli idarelerle ilgili özellikler şu şekilde belirtilmiştir:
• Görev ve yetkileri kanun ile düzenlenir.
• Mahalli idarelerin seçimleri, beş yılda bir yapılır
• Merkezi İdarenin mahalli idareler üzerinde vesayet yetkisi vardır.
• Mahalli idareler; İl (özel idaresi), belediye, köy olarak belirlenmiştir.

İl Özel İdaresi
5302 sayılı kanunun 3. maddesinde il özel idaresi; "İl halkının mahallî müşterek nitelikteki ihtiyaçlarını karşılamak üzere kurulan ve karar organı seçmenler tarafından seçilerek oluşturulan,

TÜRK EĞİTİM-SEN - www.turkegitimsen.org.tr

idarî ve malî özerkliğe sahip kamu tüzel kişisi" olarak tanımlanmıştır.

12.11.2012 tarih ve 6360 sayılı yeni Kanuna göre Büyükşehir olan 29 İlimizin İl Özel İdaresi kaldırılmıştır.

Daha sonra 14.03.2013 tarihinde Ordu İlimiz de Büyükşehir olmuştur. Böylece toplam 30 İlimizin İl Özel İdaresi kaldırılmıştır.

İl Özel İdaresinin Organları
İl özel idaresinin organları, "İl genel meclisi", "il encümeni" ve "vali" olarak belirlenmiştir.

BELEDİYELER
Belediye, belde sakinlerinin mahallî müşterek nitelikteki ihtiyaçlarını karşılamak üzere kurulan ve karar organı seçmenler tarafından seçilerek oluşturulan, idarî ve malî özerkliğe sahip kamu tüzel kişisidir.

Kuruluşu
Belediyelerin kuruluşu ilgili özellikler şu şekildedir:
• Nüfusu 5.000 ve üzerinde olan yerleşim birimlerinde belediye kurulabilir.
• Nüfusu 5.000'in altında da olsa ilçe merkezinde belediye kurulması zorunludur.

Belediyenin üç organı vardır. Bunlar, belediye meclisi, belediye encümeni ve belediye başkanıdır.

Büyükşehir Belediyesi
Belediye sınırları içindeki ve bu sınırlara en fazla 10.000 metre uzaklıktaki yerleşim birimlerinin son nüfus sayımına göre toplam nüfusu 750.000'den fazla olan il belediyeleri, fizikî yerleşim durumları ve ekonomik gelişmişlik düzeyleri de dikkate alınarak, kanunla büyükşehir belediyesine dönüştürülebilir.

Türkiye'deki 30 Büyükşehir
Adana – Adana Büyükşehir Belediyesi
Ankara – Ankara Büyükşehir Belediyesi
Antalya – Antalya Büyükşehir Belediyesi
Aydın – Aydın Büyükşehir Belediyesi
Balıkesir – Balıkesir Büyükşehir Belediyesi
Bursa – Bursa Büyükşehir Belediyesi
Denizli – Denizli Büyükşehir Belediyesi
Diyarbakır – Diyarbakır Büyükşehir Belediyesi
Erzurum – Erzurum Büyükşehir Belediyesi
Eskişehir – Eskişehir Büyükşehir Belediyesi
Gaziantep – Gaziantep Büyükşehir Belediyesi
Hatay – Hatay Büyükşehir Belediyesi
İstanbul – İstanbul Büyükşehir Belediyesi
İzmir – İzmir Büyükşehir Belediyesi
Kahramanmaraş – Kahramanmaraş Büyükşehir Belediyesi
Kayseri – Kayseri Büyükşehir Belediyesi
Kocaeli – Kocaeli Büyükşehir Belediyesi
Konya – Konya Büyükşehir Belediyesi
Malatya – Malatya Büyükşehir Belediyesi
Manisa – Manisa Büyükşehir Belediyesi
Mardin – Mardin Büyükşehir Belediyesi
Mersin – Mersin Büyükşehir Belediyesi
Muğla – Muğla Büyükşehir Belediyesi
Ordu – Ordu Büyükşehir Belediyesi
Sakarya – Sakarya Büyükşehir Belediyesi
Samsun – Samsun Büyükşehir Belediyesi
Şanlıurfa – Şanlıurfa Büyükşehir Belediyesi
Tekirdağ – Tekirdağ Büyükşehir Belediyesi
Trabzon – Trabzon Büyükşehir Belediyesi
Van – Van Büyükşehir Belediyesi

KÖY İDARESİ
Nüfusu 150'den fazla olan yerlerde, Çevre ve Şehircilik Bakanlığı ile Sağlık Bakanlığı'nın görüşü alınarak İçişleri Bakanlığı'nın kararı ile köy kurulur.
Köy idaresinin organları, köy derneği, ihtiyar meclisi ve muhtarlardır.

İktisadi Kamu Kurumları (KİT)
• Bunlar ticaret, sanayi, madencilik ve tarım gibi ekonomik faaliyetlerde bulunmak üzere, kamu sermayesi veya kamu sermayesinin katkısı ile kurulmuş bulunan kuruluşlardır. Devletin bir girişimci gibi ekonomik hayata katılması sonucu meydana gelmişlerdir.
• İktisadi kamu kurumları, sermayesi doğrudan doğruya devlete ait olanlar ve sermayesi bir başka iktisadi kamu kurumuna ait olanlar olmak üzere ikiye ayrılmaktadırlar.
• Sermayesi doğrudan doğruya devlete ait olanlar iktisadi devlet teşekkülleri (İDT) ve kamu iktisadi kuruluşlarıdır (KİK).
• Sermayesi bir başka İktisadi kamu kurumlarına ait olanlar ise müesseseler, bağlı ortaklıklar ve iştiraklerdir.
• TC Ziraat Bankası, Makine ve Kimya Endüstrisi Kurumu, Devlet Malzeme Ofisi, Türkiye Petrolleri Anonim Ortaklığı, ÇAYKUR devlet teşekküllerine örnek gösterilebilir.
• TCDD, Devlet Hava Meydanları İşletmesi Ge-

TÜRK EĞİTİM-SEN - www.turkegitimsen.org.tr

nel Müdürlüğü, T.C. Posta ve Telgraf Teşkilatı
• (PTT) Kamu İktisadi Kuruluşlarına (KİK) örnek gösterilebilir.

Sosyal Kamu Kurumları
Devletin çalışma hayatı, emeklilik, sağlık gibi konularda faaliyet gösteren kurumlarıdır. Sosyal Güvenlik Kurumu, Türkiye İş Kurumu Basın İlan Kurumu gibi kuruluşlar sosyal kamu kurumlarına örnek gösterilebilir.

Bilimsel Teknik ve Kültürel Kamu Kurumları
Devletin, bilim, yükseköğretim, kültür, sanat konularında kurmuş olduğu birimlerdir.
Devlet Tiyatroları Genel Müdürlüğü, Devlet Opera ve Balesi Genel Müdürlüğü, Türkiye ve Ortadoğu Amme İdaresi Enstitüsü (TODAİE) , TÜBİTAK, Üniversiteler, Türkiye Bilimler Akademisi (TÜBA), Atatürk Kültür Dil ve Tarih Yüksek Kurumu gibi kuruluşlar bilimsel teknik ve kültürel kamu kurumlarına örnek gösterilebilir.
Kamu Kurumu Niteliğindeki Meslek Kuruluşları (Örnekler)
• Türkiye Odalar ve Borsalar Birliği ile ticaret ve sanayi odaları
• Türkiye Ziraat Odaları Birliği ile ziraat odaları
• Türkiye Noterler Birliği ile noter odaları
• Türkiye Barolar Birliği ile barolar
• Türk Tabipler Birliği ile tabip odaları

DÜZENLEYİCİ ve DENETLEYİCİ KAMU KURUMLARI
Bağımsız idari otoriteler, sermaye piyasası, rekabet, radyo ve televizyon yayıncılığı bankacılık gibi kamusal yaşamın hassas alanlarında düzenleme ve denetleme görevini yerine getiren, devlet adına icra karar alma yetkisine sahip bağımsız nitelikte kuruluşlardır.
• Sermaye Piyasası Kurulu (SPK)
• Radyo ve Televizyon Üst Kurulu (RTÜK)
• Rekabet Kurumu (RK)
• Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumu (BDDK)
• Bilgi Teknolojileri ve İletişim Kurumu
• Enerji Piyasası Düzenleme Kurumu (EPDK)
• Kamu İhale Kurumu (KİK)
• Kamu Gözetimi, Muhasebe ve Denetim Standartları Kurumu)
• Kişisel Verileri Koruma Kurumu
• Nükleer Düzenleme Kurumu
•

TÜRK EĞİTİM-SEN - www.turkegitimsen.org.tr

Kolluk Faaliyetleri
İdarenin kamu düzenini korumak ve sağlamak amacıyla giriştiği ve kamu özgürlüklerini sınırlayıcı tüm faaliyetlerine kolluk faaliyetleri denir.

Kamu Düzeni
• Kamu düzeni, bozulduğunda kamu yararını olumsuz yönde etkileyen ve bozulmasının önlenmesiyle de kamu yararı gerçekleşen düzendir.
• Kamu düzeni; meydanlar, yollar ve parklar gibi umumi yerlerde ve gazino, kahvehane, tiyatro, sinema, otel, lokanta gibi umuma açık yerlerde geçerli bulunan düzeni ifade etmektedir.
• Kamu düzeni, bu gibi umuma açık yerlerde bireylerin güvenlik, dirlik ve esenlik içerisinde sağlıklı olarak yaşamalarının sağlanması anlamına gelmektedir.

Kamu Düzeninin Unsurları
• Güvenlik
• Dirlik ve Esenlik
• Genel Sağlık
• Genel Ahlak
Kamu Hizmetleri
Kamu hizmeti: Siyasal organlar tarafından kamuya yararlı olarak kabul edilen, bir kamu kuruluşunun ya kendisi ya da yakın denetimi ve gözetimi altında özel kesim tarafından yürütülen faaliyetlerdir.

İdarenin Sorumluluğu
Sorumluluk, zarar doğurucu davranışın sonuçlarını giderme yükümlülüğüdür.
Kamu idaresi kamu yararı için işlem ve faaliyette bulunmaktadır. Ancak bu faaliyetler yerine getirilirken istenmeden de olsa bazı kişiler veya toplumun belirli kesimleri zarar görebilir. İşte bu zararın üstlenilmesi ve karşılanması idare hukukuna idarenin mali sorumluluğu olarak geçmiştir.
Anayasanın 125. Maddesinin son fıkrasına göre "İdare, kendi eylem ve işlemlerinden doğan zararı ödemekle yükümlüdür."
Kamu Görevlisi Tanımı
Kamu hizmetinde çalışan, kamu kurumlarının insani (beşeri) öğesini oluşturan kişilere "kamu görevlisi" ya da "kamu personeli" denilmektedir.

4 PROTOKOL BİLGİLERİ

1- Protokolün Amacı, Önemi Ve Tanımı

• Protokolün önemli amaçlarından biri önde gelme sırasını saptamak ve titizlikle uygulamaktır.
• Devlet yetkililerinin, kamu kurum ve kuruluşlarının, örgütlenmiş tüm sosyal grupların kendi aralarında izledikleri protokol sırasına önde gelim denilmektedir.
• Önde gelme sıraları milli geleneklere, mevzuata, uluslararası anlaşmalara, uluslararası yerleşik uygulama kurallarına göre düzenlenmektedir.
• Protokol, özel ilişkilerimizde olduğu kadar resmi temaslarımızda da, saymayı ve saydırmayı, sevmeyi ve sevdirmeyi belli kurallar çerçevesinde, doğal ve içten geldiği intibaını vermek şeklinde, karşılıklı anlayış havası içinde gerçekleştirebilmektir.
• Bu her şeyden önce, uygar bir vatandaş olmanın da şartıdır.
• Yönetimde protokol, bir anlamda "Resmi Görgü Kuralları" demektir.

Alt kademede bulunan kimse ile üst kademede olan bir kimse özel hayatlarında çok samimi dost veya arkadaş olsalar bile, yönetimdeki resmi ilişkilerde daima protokol kurallarına göre hareket etmek zorundadırlar.

Örneğin; özel hayatında üstüne "Ağabey" diyen bir ast, makamda veya resmi olunması gereken bir ortamda "Sayın hocam" "Sayın Müdürüm" "Sayın Başkanım" gibi hitapları seçmelidir.

Protokolün çeşitli tanımları yapılmıştır.
Bunlardan bazıları şöyledir:
Protokol; devlet törenlerinde, diplomatik ilişkilerde, resmi ilişkilerde, sosyal hayatta usul ve şekil yönünden uygulanması gereken kurallar bütünüdür.
Protokol; uluslararası görgü kuralıdır.
Protokol; herkese layık olduğunu vermektir.
Protokol; haddini bilmektir.
Protokol; "Kendinden büyüğünün önüne geçmeme, Kendi seviyende olanla yan yana yürüme, Kendinden küçüğünün ardına düşmemedir."

Büyük Larousse sayfa 9590 da; "resmi törenlerde mevki sıralaması, selamlaşma, öncelik hakkı gibi konularda uyulması gereken kuralların tümü" olarak tanımlanmıştır.

2- Başkent'te ve başkent dışında protokol listesi:
Ülkemizde Devlet Protokolünün belirlenmesi ve yürütülmesinin sorumluluğu, ilgili mevzuatla Dışişleri Bakanlığı Protokol Genel Müdürlüğüne verilmiştir.
Dışişleri Bakanlığı Protokol Genel Müdürlüğü Başkent'te resmi törenlerde uygulanacak öndegelme sırasını Cumhurbaşkanlığının onayını almak suretiyle düzenlemektedir.
Şuan uygulanmakta olan öndegelme listesi aşağıda sunulmuştur.

a- Başkent protokol listesi
1. Cumhurbaşkanı
2. TBMM Başkanı
3. Cumhurbaşkanı Yardımcısı
4. Anayasa Mahkemesi Başkanı
5. Eski cumhurbaşkanları
6. Yargıtay Birinci Başkanı
7. Danıştay Başkanı
8. Bakanlar (bakanlık adlarının alfabetik sırası ile)
9. Genelkurmay Başkanı
10. Kuvvet Komutanları
11. Orgeneraller/Oramiraller
12. Yükseköğretim Kurulu Başkanı
13. Ana Muhalefet Partisi Lideri
14. TBMM Başkanvekilleri
15. TBMM'de grubu bulunan siyasi partilerin Genel Başkanları
16. TBMM Katip üyeleri ve idare amirleri
17. TBMM'de temsil edilen siyasi partilerin Genel Başkanları
18. TBMM'de grubu bulunan siyasi partilerin Grup Başkanları ve Grup Başkanvekilleri
19. TBMM'de grubu bulunan siyasi partilerin Genel Başkan Yardımcıları
20. TBMM'de grubu bulunan siyasi partilerin Genel Sekreterleri

TÜRK EĞİTİM-SEN - www.turkegitimsen.org.tr

21. TBMM üyeleri
22. Sayıştay Başkanı
23. Yargıtay Cumhuriyet Başsavcısı
24. Türkiye Barolar Birliği Başkanı
25. Danıştay Başsavcısı
26. Anayasa Mahkemesi Başkanvekilleri
27. Uyuşmazlık Mahkemesi Başkanı
28. Anayasa Mahkemesi üyeleri
29. Yargıtay Birinci Başkanvekilleri
30. Danıştay Başkanvekilleri
31. Hakimler ve Savcılar Kurulu Başkanvekili
32. Yargıtay Cumhuriyet Başsavcıvekili
33. Yüksek Seçim Kurulu Başkanı
34. Yüksek Hakem Kurulu Başkanı
35. Millî Güvenlik Kurulu Genel Sekreteri
36. Millî İstihbarat Teşkilatı Başkanı
37. Devlet Denetleme Kurulu Başkanı
38. Strateji ve Bütçe Başkanı
39. Savunma Sanayi Başkanı
40. İletişim Başkanı
41. Diyanet İşleri Başkanı
42. Devlet Arşivleri Başkanı
43. Millî Saraylar İdaresi Başkanı
44. Cumhurbaşkanlığı İdari İşler Başkanı
45. TBMM Genel Sekreteri
46. Cumhurbaşkanlığı Ofis Başkanları
47. Bakan yardımcıları
48. Kamu Denetçiliği Kurumu Başdenetçisi
49. Ankara Valisi
50. Ankara'daki üniversitelerin Rektörleri
51. Ankara Garnizon Komutanı
52. Ankara Büyükşehir Belediye Başkanı
53. Cumhurbaşkanlığı Politika Kurulu Başkanvekilleri
54. Yükseköğretim Kurulu üyeleri
55. Korgeneraller/Koramiraller
56. Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu Başkanı
57. Radyo ve Televizyon Üst Kurulu Başkanı
58. Türkiye Bilimler Akademisi Başkanı
59. Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası Başkanı
60. Rekabet Kurumu Başkanı
61. Özelleştirme İdaresi Başkanı
62. Sermaye Piyasası Kurulu Başkanı
63. TBMM Genel Sekreter Yardımcıları
64. Tümgeneraller/Tümamiraller
65. Yargıtay Daire Başkanları ve üyeleri
66. Danıştay Daire Başkanları ve üyeleri
67. Sayıştay Daire Başkanları ve üyeleri
68. Türkiye Enerji, Nükleer ve Maden Araştırma Kurumu Başkanı
69. TÜBİTAK Başkanı
70. Ankara'daki üniversitelerin Rektör Yardımcıları
71. Yüksek Seçim Kurulu üyeleri
72. Devlet Denetleme Kurulu üyeleri
73. Kamu Denetçiliği Kurumu Denetçileri
74. Tuğgeneraller/Tuğamiraller
75. Yükseköğretim Kurulu Genel Sekreteri
76. Türkiye İstatistik Kurumu Başkanı
77. Anadolu Ajansı Genel Müdürü
78. Türkiye Radyo Televizyon Kurumu Genel Müdürü
79. Meteoroloji Genel Müdürü
80. Vakıflar Genel Müdürü
81. Tapu ve Kadastro Genel Müdürü
82. Bakanlık Genel Müdürleri
83. Ankara'daki üniversitelerin fakültelerinin Dekanları ve Yardımcıları
84. Ankara'daki kamu kuruluşu niteliğindeki Meslek Kuruluşları Başkanları
85. Sivil ve Askerî Dernek Başkanları

b- Başkent dışındaki illerde protokol

1. Vali
2. (Milletvekilleri)
3. (Orgeneraller, Oramiraller)
4. Garnizon komutanı
5. Büyükşehir belediye başkanı (Büyükşehir'deki ilçede yapılan törende ilçe belediye başkanı)
6. Cumhuriyet Başsavcısı (Adalet Komisyonu Başkanı, Bölge idare Mahkemesi Başkanı)
7. Üniversite rektörleri
8. Baro başkanı
9. Rektör yardımcıları, fakülte dekanları, enstitü ve yüksekokul müdürleri
10. (İldeki genel ve katma bütçeli kuruluşların genel müdürleri)
11. Vali yardımcıları, il emniyet müdürleri, (Büyükşehir'deki ilçe kaymakamları ve ilçe belediye başkanları)
12. Hâkimler, savcılar, noter odası başkanı
13. İktidar partisi, ana muhalefet partisi ve TBMM›de grubu bulunan partilerin (Milletvekili sayısına göre) il başkanları
14. (Dekan yardımcıları enstitü ve yüksekokul müdür yardımcıları)
15. (Bakanlık müfettişleri, hesap uzmanları, Sayıştay denetçileri)
16. Bakanlıkların ve bağlı kuruluşların bölge ve il müdürleri (Bakanların imza sırasına göre),
17. (Genel müdürlük ve bölge müfettişleri)
18. Resmi banka müdürleri, KİT yöneticileri
19. TBMM'de grubu bulunmayan siyasi partile-

TÜRK EĞİTİM-SEN - www.turkegitimsen.org.tr

rin il başkanları (alfabetik)
20. İl genel meclisi ve belediye meclisi üyeleri
21. İldeki mesleki kuruluşların temsilcileri
22. Özel banka müdürleri
23. Kamu yararına çalışan dernek başkanları.

NOT:
• Generaller ve amiraller içinde orgeneral/oramiral varsa (görev, izni v.b. maksatla geçici olarak o bölgede bulunma hali dâhil) T.B.M.M. üyelerinden önce yer alırlar.
• Korgeneral/koramiral, tümgeneral/tümamiral, tuğgeneral/tuğamiraller tebrikata bir bütün olarak
• Bu liste Devlet protokolüne ilişkin esaslar belirleninceye kadar uygulanır.
• İlçe, bucak, kasaba ve köylerde tebrikata giriş sırası il' deki sıraya göre saptanır.
• Konferanslarda konuşmacılar arasında öndegelme sırası:
• Konferanslarda konuşmacılar, protokol öndegelme sıralarına göre, tercihen etkinliği düzenleyen tarafından dinleyicilere takdim edilir.
• Bilahare protokol öndegelme sırasının tersine en kıdemsizden başlamak suretiyle kürsüye davet edilir.
• Protokole göre en öndegelen konuşmacıdan sonra, ondan izin talep etme koşuluyla dahi olsa, diğer bir konuşmacının söz alması adabı muaşerete uymayan bir davranıştır.

4-Toplantı/konferans salonlarında oturma düzenleri:
• Toplantıda katılımcılar daima unvanlarına veya temsil ettiklerin kurumlarının protokoldeki yerine uygun olarak otururlar.
• Toplantılarda kullanılan U, yuvarlak, kare, dikdörtgen, köşegen ve hilal masa tiplerinin farklı anlamları, önemleri ve etkileri vardır.
• Zira, görüş alışverişi ve katılım sağlamak için yuvarlak masa; kısa ve öz toplantı ve görüşme yapmak için kare masa; otorite altında bir toplantı yapmak için dikdörtgen veya u masa, demokratik katılım sağlamak için köşegen veya hilal masa tercih edilir.
• Kare ve yuvarlak masa toplantı düzenleri eşit düzeydeki kişilerin yaptıkları toplantılar için uygundur. İki taraflı toplantılar için dikdörtgen masalar; tek taraflı toplantılar için U masalar; katılımcı-demokratik toplantılar için köşegen veya hilal masa düzeni tercih edilmelidir.
• İki taraflı toplantılarda yöneticiler daima dikdörtgen masanın orta merkezinde, kendi astları da sağında ve solunda yer almalıdır.
• Konferans vb. çeşitli etkinliklerin icra edildiği yerlerde, sabit koltukların konumuna göre tercih edilebilecek birkaç oturma düzeni, önde gelme sırasına göre verilen rakamlar aşağıda belirtilmiştir.

----------S a h n e----------
9 7 5 3 1 2 4 6 8 10
Şekil – 1

----------S a h n e ----------
8 6 4 2 1 3 5 7
Şekil – 2

---------- S a h n e ----------
11 10 9 5 3 1 2 4 6 7 8
Şekil – 3

5-Resmi bayram ve törenler:
Resmi bayram ve anma günlerinde uygulanacak program ve uygulanacak protokole ilişkin mevzuat ekte sunulmuştur.
Resmi bayram ve törenler söz konusu mevzuat esasları çerçevesinde gerçekleştirilir.
• Ulusal ve Resmi Bayramlarda Yapılacak Törenler Yönetmeliği
• Mahalli Kurtuluş Günleri, Atatürk Günleri ve Tarihi Günlerde Yapılacak Törenler Yönetmeliği
• Resmi Bayram ve Anma Günlerinde Anıtlara Konulacak Çelenklerin Hazırlanma, Taşınma ve Sunulması Hakkında Yönetmelik
• Türk Bayrağı Kanunu Türk Bayrağı Tüzüğü
• İllerde yapılacak törenlerde milletvekillerinin protokol sırasına ilişkin İçişleri Bakanlığının 2009/55 no' lu genelgesi

6- Bayrak
• Bayrağımızın şekil ve yapım standartları, çekilmesi, indirilmesi, konabileceği, örtüleceği yerler 22.9.1983 tarihli ve 2893 sayılı Türk Bayrağı Kanunu ile 25.1.1985 tarihli ve 85/9034 no'lu Türk Bayrağı Tüzüğüne göre saptanır.
• **Türk Bayrağı** makam odasında yöneticinin sağında, yönetim kurulu odasında başkanın sağında; kongre, konferans, toplantı ve törenlerde sahnede, kürsüde konuşmacının sağında; kurumsal bayraklar da solunda yer alır.
• Kurum binası önünde, binadan çıkana göre sağ direkte Türk bayrağı, sol direkte kurum bayrağı çekilir. Bina önünde üç direk varsa Türk bayrağı

TÜRK EĞİTİM-SEN - www.turkegitimsen.org.tr

ortada; dört ve daha fazla direk varsa sağ başta yer alır.
• Makam taşıtlarında Bayrak, sağ ön çamurluk üstündeki dikey direğe, Cumhurbaşkanları ve Devlet başkanları forsu ise sol ön çamurlukta yer alan direğe çekilir.
• Milletlerarası toplantı ve fuar mahalleri ile yabancı turistlerin kaldığı yerlerde bina ön yüzüne göre en sağdaki direğe Türk bayrağı, diğer ülke bayrakları alfabetik sırayla onun soluna çekilir. Bu durumda yabancı devlet bayraklarının ebadı, Bayrak ebadından büyük; direkleri, Bayrak direğinden yüksek olamaz.

Yas için yarıya çekilmesi: Bayrak, 10 Kasım'da Türkiye'de ve Dış Temsilciliklerimizde yarıya çekilir.
Türkiye Büyük Millet Meclisi önündeki Bayrak hiçbir zaman; Anıtkabir'deki Bayrak 10 Kasım dışında yarıya indirilmez.

7- Toplantıda alınması gereken tedbirler:
Toplantı, konferans vb. etkinliklerin organizasyon anlamında başarılı geçmesi için kimin nerede, hangi görevi yapacağı önceden belirlenmeli ve ilgililerin görevi başında olması sağlanmalıdır.

a- Salon düzeni;
• Konukların oturma düzeni için gerekli tedbirin alınması.
• Gerektiğinde karton vb.ne isim yazılarak masa veya koltuklara konulması.
• Protokole ilişkin zevatın oturacağı koltuklara başkalarının oturmalarının önlenmesi için tedbir alınması.
• Protokolde en üst zevatın; Cumhurbaşkanı, TBMM Başkanı ve Bakanın önünden katiyet geçilmemesi için tedbir alınması.
• Basın mensuplarının görevlerini uygun mekânda yapmaları için tedbir alınması.
• Sunu vb. için gerekli cihazların temini ve kontrolünün yapılması.
• Not kâğıdı, kalem vb. temini.
• Konuşmacıların masalarına su konulması.
• Ses cihazlarının, İstiklal Marşı'na ilişkin kasetin, ışık, aydınlatma ve havalandırmanın kontrolünün yapılması.
• Konuklara soru vb. için söz verilecekse seyyar mikrofon temini ve kontrolünün yapılması.
• Toplantının huzur ve güvenliğinin sağlanması için gerekli tedbirlerin alınması.

b- Karşılama;
• Bina girişinde konuklara rehberlik/yönlendirme yapılması.
• Konuklara salonda oturacağı yer konusunda yardımcı olunması.

c- Sunucu;
• Toplantı vb.nin amatörce düzenlendiği intibaını önlemek ve bu konudaki ihtiyacı karşılamak amacıyla, biri olmadığında diğeri görev yapmak üzere mikrofonik sese sahip iki sunucunun yetiştirilmesi önemlidir.
• Sunucu protokol kurallarına göre hareket etmeli; laubali hareketlerden ve gereksiz yere sözü uzatmaktan kaçınmalıdır.
• Kılık-kıyafetine dikkat etmelidir.

Cumhurbaşkanı, TBMM Başkanı ve bağlı bulunulan Bakanın telgrafları dışında diğer telgraf metinleri okunmamalı, telgraf gönderen diğer kişilerin isimleri de uzun liste halinde okunmamalı, sadece telgraf gönderenlere toplu olarak teşekkürle yetinilmelidir.

d- Fotoğraf-ses kaydı;
Fotoğraf ve video çekimi için tedbir alınması.
Toplantı tutanaklarının hazırlanması için tedbir alınması.

e- Koordine;
Toplantı ile ilgili olarak önceden bilgi verilmesi gereken kişi ve/veya makamlara gerekli bilginin zamanında verilmesi.
Toplantıya ilgili birim temsilcilerinin katılımının sağlanması.

8- Etkinliklerde sunucunun yapacağı takdim:
Etkinliklerde sunucunun yapacağı konuşma bölümleri ana hatları ile aşağıya çıkartılmıştır.
• Hitap,
• Sunuş; program takdiminden oluşan bölüm.
• Konuşmacıları takdim; Protokol sırasının tersinden konuşmalarını yapmak üzere konuşmacıları kürsüye daveti içeren bölüm.
• Kapanış; katılımcılara teşekkür ve etkinliğin/toplantının bittiğini belirten bölüm.

<u>Konferansta sunuşa ilişkin örnek bir metin:</u>
Hitap:
Sayın Bakanım, Sayın Valim,
Saygıdeğer katılımcılar, Teşkilatımızın kıymetli

TÜRK EĞİTİM-SEN - www.turkegitimsen.org.tr

mensupları, Değerli hanımefendiler, beyefendiler, **Sunuş:**
…Başkanlığınca düzenlenen "Küresel Isınma" konulu konferansa hoş geldiniz. Programı arz ediyorum:
Saygı duruşu ve İstiklal Marşı, Sayın…….'nun konuşmaları, Sayın…….'nun konferansını takdimleri,
Şimdi, Cumhuriyetimizin kurucusu Mustafa Kemal Atatürk, silah arkadaşları ve vatanları uğruna canlarını feda eden aziz şehitlerimiz için saygı duruşu ve ardından İstiklal Marşı'na davet etmek istiyorum, buyurunuz.
Konuşmacıları takdim:
- Programın açılış konuşmasını yapmak üzere Sayın …….'nu mikrofona davet ediyorum, buyurunuz efendim.
- Konuşmalarından dolayı değerli Hocamıza/Sayın ….'na teşekkür ediyorum.
Şimdide konferansını sunmak üzere Sayın…..'nu mikrofona davet ediyorum. Buyurunuz hocam/efendim.
Kapanış:
- Saygıdeğer konuklar, programımız burada bitmiştir. Sunmuş oldukları konferanstan dolayı Sayın
….'na, tüm katılımcılara ve siz değerli konuklara teşekkürlerimi/şükranlarımı sunuyorum.

<u>Temel atmada/açılışta sunuşa ilişkin örnek bir metin:</u>
Hitap:
Sayın Başkanım, Sayın Valim, Kıymetli konuklar, Basınımızın değerli mensupları,
Sunuş:
…Başkanlığınca yapımı tamamlanan "…Hizmet Binasının açılış törenine hoş geldiniz Programı arz ediyorum:
Saygı duruşu ve İstiklal Marşı,
Sayın…….'nun "Hizmet Binasının yapımına ilişkin sunumları, Sayın…….'nun hitapları,
Sayın…….. ve Sayın ….'in yapımı tamamlanan hizmet binasını hizmete açış kurdelesini kesmeleri ve hizmet binasının gezilmesi,
İkram
Şimdi, Cumhuriyetimizin kurucusu Mustafa Kemal Atatürk, silah arkadaşları ve vatanları uğruna canlarını feda eden aziz şehitlerimiz için saygı duruşu ve ardından İstiklal Marşı'na davet etmek istiyorum, buyurunuz.

Konuşmacıları takdim:
"…Hizmet Binası'nın yapımına ilişkin bilgi sunmak üzere Sayın …….'nu mikrofona davet ediyorum, buyurunuz efendim.
Konuşmalarından dolayı değerli Hocamıza/Sayın ….'na teşekkür ediyorum. Şimdide Sayın …..sizlere hitap edeceklerdir, buyurunuz efendim.
Hitaplarından dolayı Sayın …..'e şükranlarımı sunuyorum. Sayın…….. ve Sayın ….'i yapımı tamamlanan hizmet binasını hizmete açmak üzere alana davet ediyorum, buyurunuz efendim.
Kapanış:
Saygıdeğer konuklar, programımız burada bitmiştir. Teşriflerinden dolayı bizleri onurlandıran Sayın
…..'e ve siz değerli konuklara teşekkürlerimi/şükranlarımı sunuyorum, sağ olun, var olun efendim…

9- Makama gelen özellikli misafir/heyet ile ilgili alınacak önlemler:
• Misafir heyet ile ilgili bilgilerin temini,
• Görüşülecek konularla ilgili alt yapının oluşturulması için ilgili birimlerden bilgi talebi,
• Bina girişindeki görevlilere (müracaat, nizamiye vb.) haber verilmesi,
• Önemine göre hey'etin/misafirin bina girişinde karşılanıp-uğurlanması,
• Gerekmesi halende fotoğrafçı temini,
• İkram için gerekli tedbirlerin alınması,
• İlgili birim yetkililerinin hazır bulundurulması,
• Görüşmelerde not alınması gerekiyorsa gerekli tedbirlerin alınması,

10- Ziyaretlerde veya heyet karşılamada yazılı program bastırılması:
• Yurtiçi ve yurtdışı ziyaretlerde veya resmi yabancı heyet karşılamalarında yazılı program bastırılır.
• Bu program, duruma göre kitapçık şeklinde veya düz beyaz kâğıda yazılmalıdır.
• Programda; Resmi temaslara,
• Kültürel etkinliklere, Resmi yemeklere, yer verilir.

11- Yabancı devlet ve hükümet adamlarının yapmış oldukları ziyaretlere verilen isim:
a- Devlet Ziyareti:
• Yabancı Devlet Başkanlarının davet üzerine yaptıkları resmi ziyaretlerdir.
• Vaki bir davete istinat eden iade'i ziyaret aynı niteliktedir.

TÜRK EĞİTİM-SEN - www.turkegitimsen.org.tr

• Devlet Ziyaretlerinin törensel yönü diğer ziyaretlere nazaran daha geniş ve ayrıntılıdır.
• Törensel etkinliklerin kamuoyuna yönelik yanlarına ağırlık verilir.
• Başkentteki etkinlikler yanında ülkenin tarihi, sınaî, turistik bölgelerindeki önemli şehirlerinde geziler düzenlenir.

b- Resmi Ziyaret:
• Devlet ziyareti sınıflamasına girmeyen fakat programında çeşitli törenlerin yer aldığı bir ziyarettir.
• Hükümet Başkanı, Veliaht Prens, Cumhurbaşkanı Yardımcısı, Dışişleri Bakanı düzeyinde yapılan siyasi ağırlıklı ziyaretlerdir.
• Sırf Başkente hasredilen, içerik bakımından sınırlı kalan Devlet Başkanları ziyaretleri de bu kıstas çerçevesinde değerlendirilmektedir.
• Dışişleri Bakanı dışındaki Bakanların yaptıkları ziyaretler genelde resmi çalışma ziyareti kapsamında değerlendirilmektedir.

c- Resmi Çalışma Ziyareti:
Daha ziyade belirli konuların ele alındığı bir ziyaret olup Devlet Başkanı, Dışişleri Bakanı ve diğer Bakanlar düzeyinde yapılmaktadır. Genelde sık görüşen meslektaşlar arasında cereyan eder.

d- Özel Ziyaret:
• Yabancı Devlet adamlarının kendi talepleri üzerine gerçekleştirilen, hiçbir resmi niteliği olmayan, daha ziyade tatil ve turistik maksatlarla yapılan ziyaretlerdir.
• Ev sahibi ülke resmi maksatlarla katkıda bulunmaz.
• Hiçbir törene yer verilmez.
• Ev sahibi ülke makamları temel güvenlik ve trafik önlemlerini almak, gerekiyorsa VİP salonlarını açtırmakla yetinir.

12- Resmi yazışmalarda protokol:
• Resmi yazışmalar "Resmî Yazışmalarda Uygulanacak Esas ve Usuller Hakkında Yönetmelik" hükümleri çerçevesinde yapılmaktadır.
• Resmî yazışmalarda protokol kuralları kurumsal itibar açısından çok önemlidir.
• Resmi yazılarda uygulanan protokol kurallarının başında hitap, saygı sunumu, arz/rica ve imza konuları yer almaktadır. Bunlar eş düzey, üst ve dış kuruluşlar arasında son derece önemlidir. Zira bir eş ya da üst bir kuruluşa "rica" etmek saygısızlık kabul edilir ve hatta çatışma nedenidir. Çünkü yönetim dilinde rica etmek emretmektir (Gereğini rica ederim). İlke olarak örgütsel yaşamda üstlerin ricası emirdir.
• Uluslararası ve kurumlar arası resmî yazışmalarda, anlaşma ve sözleşmelerde tarafların imzasında düzey eşitliği, denklik ve karşılıklılık esastır.
• İmza, daima metnin altına ve ad soyadın üstüne atılır. İmza kişinin adının baş harfiyle soyadını el yazısıyla okunabilir şekilde yazmasıdır. İmzanın hukuki anlamı, "yukarıdaki metni kabul ediyorum" demektir.

13- Bazı protokol bilgileri:
Resmi iş hayatımızın çeşitli alanlarına ilişkin bazı protokol bilgileri aşağıda sunulmuştur:

a-Yöneticilerle/halkla ilişkilerde;
• Yöneticinize her zaman saygı ile hitap ediniz.
• Ona taşıdığı unvana göre "Sayın Müdürüm", "Sayın Başkanım", "Sayın Valim"... veya sadece "Efendim" gibi saygı ifade eden sözlerle hitap ediniz.
• Makama girerken ceketinizin düğmeli olmasına dikkat ediniz.
• Yöneticiniz "Buyurun, oturun" demedikçe oturmayınız.
• Amiriniz veya üstleriniz karşısında bacak bacak üstüne atarak oturmayınız.
• Otururken, üstünüz ayağa kalkarsa siz de kalkınız.
• Üstünüz ya da amiriniz görüşmenizin sonunda size "Memnun oldum, teşekkür ederim" derse ve toka etmek için elini uzatırsa, kalkıp gitmeniz gerektiğini anlayın.
• Kişinin kültür ve terbiyesi kendini önce konuşmasında, sonra yazışmasında göstermektedir.
• Bu nedenle konuşmada söze büyüğün başlamasına dikkat ediniz.
• Dileklerin ifadesi, konuşmada da, yazışmada da önem taşır.
• Küçük büyüğe başarı dileğinde bulunmaz.
• Başarı dileği büyükten küçüğe yönelir.
• Üste teşekkür edilmez, "Sağolun" denilir.
• Makama girerken yanınızda mutlaka ajanda ve kalem bulundurunuz.
• Makama evrak, çok yakın mesafeden değil karşıdan nezaketle sunulur.
• Üstünüz herhangi bir konuyu görüşmek için odanıza geldiğinde ona karşı saygılı davranınız, unutmayın o sizi odasına çağırabilirdi.

TÜRK EĞİTİM-SEN - www.turkegitimsen.org.tr

• Üst veya eş düzey birisi odanıza geldiğinde makamda oturulmamalı, misafir koltuğunda oturulmalıdır.
• Ziyarete veya iş görüşmelerine gelen kişilere hoş geldiniz deyin ve tokalaşmanız gerekirse mutlaka ayakta tokalaşın.
• Yalnız unutmayın, tokalaşırken önce el uzatma hakkı üste aittir.
• Üst elini uzatmadığı takdirde küçüğün elini uzatması uygun değildir.
• Hanımların ellerini sıkmak için erkeklerin el uzatmaları da aynı şekilde yanlıştır.
• Hanımların ellerini uzatmalarını beklemek gerekir.
• Tokalaşırken gücünüzü göstermeye çalışmayın, karşınızdaki insanın elini iğreti ya da itici bir biçimde de tutmayın, toka ettiğiniz kişinin gözüne bakın.
• Protokolde ve resmi ilişkilerde el öpme ve yanaktan öpüşme yoktur.
• Bu durum sadece gayri resmi ve samimi ilişkilerde söz konusudur.
• Gelen misafirinizin durumuna göre, bazılarını kapıda karşılayıp yine kapıda uğurlamanız gerekir.
• Misafir varken saate bakılmaz, başka işle meşgul olunmaz.
• Acil olmayan telefon görüşmeleri yapılmaz.
• Protokolde üst daima sağdadır.
• Ast olarak otururken, ayakta dururken veya yürürken daima üstünüzün soluna geçin.
• Seviyenizi bilin, kendinizi küçültmeyin.
• Bir söyleşi sırasında söz kesmeyiniz ve söz arasına girmeyiniz.
• Konuşmalarda küfür veya argo kelimeler kesinlikle kullanmayınız.
• Başkalarıyla ilişkilerinizde güler yüzlü ve terbiyeli olmaya azami dikkat edeniz.
• Çabuk kızmamaya, yersiz alınganlık göstermemeye çalışmalısınız.
• Resmi işlerinizde veya sosyal yaşantınızda dakik olmaya özen göstermelisiniz.

b- Tanışma, hitap ve selamlaşmada;

• Tanışma daima ayakta ve ilk karşılaşmada olur.
• Tanıştırmalarda daima küçüğü büyüğe, erkeği kadına, talebeyi hocaya, memuru amire, tek kişiyi topluluğa, yeni gelenleri önceden gelenlere unvanıyla, ad ve soyadıyla takdim edin.
• (Kütüphane Şubesi Müdürü Sayın Ali ÜNAL, gibi.)

TÜRK EĞİTİM-SEN - www.turkegitimsen.org.tr

• Ayakta bir kişi, oturan bir kişi ile tanıştırılıyor ise; oturan yerinden kalkıp tanıştığı kimseyi ayakta karşılamalıdır. Tek kişi topluluğa tanıştırılıyor ise, topluluğun ayağa kalkması gerekmez.
• Erkekler eldivenli ise el sıkışırken eldiveni çıkarmalıdırlar.
• Bayanlar eldivenle el sıkabilirler.
• Bir kişi diğerine tanıtılırken, el sıkışırken bir eli cepte olmak, başka yerlere bakmak, ağızda sigara bulundurmak saygısızlık kabul edilmektedir.
• Bir yere girdiğinizde önce kendinizi tanıtın.
• Başkalarına daima "Siz", "Beyefendi", "Ahmet bey" diye hitap ediniz, her zaman ve herkese
• "Lütfen" deyin ve teşekkür ediniz.
• Hoca, hacım, gibi laubali hitaplardan kaçınınız.
• İyi tanımadığınız kimselere ilk adlarıyla veya sen diye hitap etmeyiniz, laubali hareketlerle sırtına vurmayınız.
• Protokolde daima küçük büyüğe, kadın erkeğe, ast üste selam verir.
• Bu nedenle üstlerinize selam verin.
• Selam verirken sesimizi ne çok yükseltmeli, ne de duyulmasını zorlaştıracak şekilde kısmalıyız.
• Kendimizden yaşça ve mevkice küçük birine selam verirken veya selamını alırken, sesimize kibirli bir ton vermemeli, sesimiz tevazu ve şefkat ifade etmelidir.
• Kendimizden yaşça ve mevkice büyük birine selam verirken veya selamını alırken de sesimiz hürmet ifade etmeli; ancak aşırıya varan bir ses tonu da olmamalı.
• Takdim ve hitaplarda genel kaide; Devlet Başkanlarına, Parlamento Başkanlarına, Hükümet Başkanlarına ve Bakanlara, yabancı diplomatik misyon ve konsolosluk temsilciliği Şeflerine, üst düzey yöneticilere, askeri erkana resmi unvan veya rütbeleriyle hitap edilmesidir.
• Söylev ve "hoş geldiniz " ifadeleri dışında sivil zevata hitapta unvan kullanılması yerleşik bir usul değildir.
• İstisnası Devletin üst kademelerinde bulunanlara örneğin, "Sayın Cumhurbaşkanı", "Sayın Bakan", "Sayın Vali", "Sayın Büyükelçi" gibi resmi unvanlarıyla hitap edilmesidir.
• Askeri zevata "Generalim", "Albayım" şeklinde rütbeleriyle hitap caizdir.
• Özel şahıslara hitaplarda "Bay" yerine sözümüzü yönelteceğimiz kişinin soyadının önüne "Sayın" kelimesini eklememiz bir nezaket kuralıdır (Sayın ÖZ, gibi).
• Büyüklerimiz ve yeni tanıştığımız eşitlerimize "Beyefendi", "Hanımefendi" diye hitap etmemiz

gerekir. Takdimlerde sıfat soyadından sonra belirtilir.
• Ancak, profesör ve doktorlar için meslek soyadından önce söylenir.
• Askerlere hitapta rütbe ile birlikte "Bay" kelimesi kullanılmamalıdır.
• Sivil zevatın askeri zevata rütbesiyle hitap ettiklerini yukarıda belirtmiştik.
• Sivillerin rütbe önünde "Sayın" kelimesini kullanmaları asker muhataplarıyla aralarındaki önde gelme ve yaş farkına bağlıdır.

c- Telefon görüşmelerinde;
• Telefon açar açmaz, "Alo! Kiminle görüşüyorum?" diye söze başlamak çok ayıptır.
• Sesinizi hemen tanıyabilecek çok yakınınız dışında mutlaka telefon açtığınızda önce kendinizi tanıtmakla söze başlayın.
(İyi günler efendim. Ben Ahmet GÜLER, Mehmet ÖZTÜRK'le görüşebilir miyim? gibi…)
• Bir de unutmayın, telefonu kim açtıysa önce o kapatır.
• Ancak üstünüzle telefonla görüşürken üstünüz ahizeyi kapatmadan önce telefonu kapatmayın.
• Aradığımız kişiyle görüşemediğimiz takdirde, telefona çıkan kişiye mutlaka adımızı, soyadımızı ve unvanımızı bildirmemiz gerekir.
• Not bırakmamız gerekiyorsa, o takdirde, karşımızdaki kişiye bir not bırakıp bırakamayacağımız sorulmalı ve nazik bir üslupla -asla dikte ettirir gibi yapmadan- kısa bir not bırakılmalıdır.
• Notu alan kişiye de zahmeti için teşekkür etmeyi ihmal etmemek gerekir.
• Telefonla konuşurken içeriye bir büyüğünüz girerse, ayağa kalkıp başınızla selam veriniz.
• Büyüğünüz görgü kurallarını bilen biri ise, size oturmanızı ve devam etmenizi söyleyecektir.
• Siz de konuşmanızı kısa kesmeye özen gösteriniz.
• Bu mümkün olmazsa, karşı tarafa "Özür dilerim, ben sizi biraz sonra arayacağım." diyerek telefonu kapatabilirsiniz.
• Büronuzda sizden yaşça ve makamca büyük bir misafiriniz varken telefon çalarsa, ondan izin isteyerek cevap vermelisiniz.
• Telefon görüşmesini uzatmadan bitirmeniz de iyi bir davranış olacaktır.
• Üstlerinizden biri telefonla görüşürken odasına girmemelisiniz.
• Kazara odaya girip telefonla görüştüğünü fark ederseniz hemen dışarı çıkmalısınız.
• Sizin yanınızda rahat konuşamayacağını, iki kişinin konuşurken bir başkasının buna kulak misafirliği yapmasının görgü kurallarına aykırı olduğunu unutmayınız.
• Büronuzda birden fazla telefon varsa, biri ile konuşurken diğeri çalarsa onu açıp hiçbir şey demeden bekletmek hoş bir davranış değildir.
• Bunun iki sebebi vardır: Birincisi, arayan kişiyi gereksiz yere bekletmek ve ikinci telefonda konuştuklarınızı ona dinletmektir.
• İkincisi, arayan kişi amiriniz, hocanız, bir aile büyüğünüz olabilir.
• Bu takdirde, ona karşı kabalık yaptığınızı düşünerek hakkınızda menfi kanaat edinecektir.
• Aynı binada ve hele aynı katta bulunan amirinizi bir iş konusunda telefonla aramak görgü kurallarına aykırıdır.
• Üstlerinizin bunun aksine bir prensibi veya emri olmadıkça, bizzat makamına giderek konuyu arz etmelisiniz.
• Üstlerinizi kesinlikle sekreter aracılığıyla aramayınız.
• Özel telefon görüşmelerinizi mutlaka kendiniz yapınız.
• Resmi görüşmeler dışında sekreter aracılığıyla telefon görüşmesi yapmak görgüsüzlüktür.
• Telefon konuşmaları olabildiğince kısa ve açık olmalıdır.
• Gereksiz yere sözü uzatmak, telefonla sohbet etmek doğru değildir.
• Tanımadığımız kişilere yerli yersiz telefon açmak ve onlara yüz yüze söyleyemeyeceğimiz şeyler söylemek ahlaki zafiyeti göstermektedir.
• "Ben sana dönerim" denmemeli. "Sizi sonra arayacağım" denmelidir.
• Başkaları telefonla konuşurken onlara soru sormak, vedalaşmak doğru değildir.
• Telefon konuşması bittikten sonra karşılıklı iyi dilekler söylenmeden telefon kapatılmamalı, ahize yumuşak bir hareketle yerine bırakılmalıdır.
• Aksi takdirde karşınızdaki insanı istemeden rahatsız etmiş ve belki de kırmış olursunuz.
• Bir yanlışlık sonucu aranan numara yerine bir başka numara düşmüşse, telefon açan mutlaka özür dilemeli ve kendi aradığı numarayı bildirmelidir.
• Yanlış aranan kişide, muhatabını terslememeli, sakıncası yoksa kendi numarasını ve adını net bir biçimde söyleyerek özür dileyeni cevaplandırmalıdır.
• Telefon etmenin zamanı da çok önemlidir.
• Genel olarak sabah 09.00'dan önce ve gece

TÜRK EĞİTİM-SEN - www.turkegitimsen.org.tr

22.00'den sonra ev telefonundan aramak doğru değildir.
• Yaşça ve mevkice kendimizden büyükleri telefonla tebrik etmek doğru değildir.
• Bu tür tebrikler için yazılı bildirimler veya mümkünse bizzat ziyaretler daha uygundur.

d- Davet ve yemekte;
• Kokteyl davetleri, davet kartı gönderilerek yapılır ve genellikle bunlara cevap beklenmez.
• Cevap isteniyorsa, kartın sağ alt köşesine telefon numarasının üstüne L.C.V. (Lütfen cevap veriniz) yazılır. L.C.V'li davetlere katılıp katılamayacağına ilişkin cevap verilmelidir.
• Davetlilerin yemekte oturacakları yerleri ev sahipleri tarafından gösterilebileceği gibi; adları küçük kartlara yazılarak, yazılan bu isimlikler, yemek tabaklarının yanına veya peçetenin üstüne de konulabilir.
• Resmi yemeklerde, yemek mahalline amirlerden önce gelmek ve onlardan sonra kalkmak bir nezaket kuralıdır.
• Kıyafet genelde koyu renk elbisedir.
• Resepsiyona ya da yemeğe davetli olanların davetiyede yazılı olan yerde, tam saatinde ve belirtilen kıyafetle bulunmaları gerekir.
• Servis, oturan konuğun sol tarafından yapılır, tabak ve çatallar sağdan alınır.
• Sağdaki içecekler, soldaki yiyecekler bize aittir.
• Herkesin yemeği önüne konmadan ve üst/büyük yemeğe başlamadan veya buyurun demeden yemeğe başlanmaz.
• Büyük sofradan ayrılmadan ya da müsaade etmeden masadan kalkılmaz.
• Sofrada otururken çatal, bıçak, kaşık, bardak, tuzluk gibi şeylerle oynanmaz.
• Ekmek ısırılarak koparılmaz, elle parçalanır; ekmekle ağız, çatal, bıçak silinmez.
• Çatal veya bıçak kürdan yerine kullanılmaz.
• Kürdan da sofrada değil sofradan kalkınca uygun mekânda kullanılır.
• Yemek bitince çatal ve bıçak tabağın içine yan yana, sapları sağa doğru konulur.
• Dudaklarınız hiçbir zaman yağlı kalmasın; onları hemen siliniz.
• Bardağı ağzınıza götürmeden ağzınızı siliniz. Bardağı bir kerede tümüyle bitirmeyiniz.
• Sofrada bacak bacak üstüne atılmaz.
• Sofrada yemeğe herkesle beraber başlamak ve herkesle beraber bitirmek, erkeklerin sağ ve sollarındaki komşularıyla eşit derecede sohbet etmeleri doğru olur.
• Sofra nezaketi kuralları arasında, yemek yenilirken diğer konukların huzur veya iştahını kaçıracak hareketlerden kaçınılması çok önemlidir.
• Örneğin; burun silinmemesi, mendile tükürülmemesi, çorba ve kahvenin höpürdetilerek içilmemesi, ağız şapırdatılmaması, kürdanla diş karıştırılmaması, masaya abanılmaması, çeneye yaslanılmaması, kol dirseklerinin masaya konulmaması, dik oturulması gerektiği çoğunlukla bilinen şeyler olduğu halde, maalesef aksi davranışlara sık rastlanılmaktadır.

e- Toplu kullanım mekânlarında/araçlarında;
• Toplu kullanım mekânlarında/araçlarında (koridor, merdiven boşluğu, toplu taşım aracı, yemekhane vb.) yüksek sesle/bağırarak ve yerli yersiz konular konuşulmaz.
• Merdivenlerden ayaklar yere vurulmadan, gürültü çıkarılmadan çıkıp inilir.
• Merdivenden inen çıkana, asansöre binen inene yol vermelidir.
• Bu mekânlarda her halükarda astlar üstlere yol verir.
• Asansör gibi dar mekânlarda anlık bakış dışında göz göze bakmak uygun değildir.
• Toplu taşım araçlarına itişip-kakışmadan; büyüklerimize, bayanlara, engellilere, misafirlere öncelik vererek binip inilmelidir.
• Toplantı salonu, servis aracı vb. yerlerde unvan durumumuza uygun mekâna oturmalı ve üzerimize vazife olmayan konulara girmemeliyiz.
• Bu tür mekânlarda boş koltuk kalmamışsa sonradan gelen üstlerimize yer vermeliyiz.
• Yemekhanedeki lavaboda sümkürülmez, diğer lavabolarda da sümkürürken başkalarını rahatsız etmemeye gayret gösterilmeli ve lavabolar temiz bırakılmalıdır.

f- Otomobilde yerleşim;
Otomobilde yer konusu da protokolde önem arz eder.
Resmî taşıtlarda protokole uygun oturma düzeni daima unvan/rütbe veya kıdem sırasına göredir.
Resmî taşıtlardaki oturma düzeninde protokol yerleri:
1. yer arka sağ, 2. yer arka sol, 3. yer ön sağdır.
Şayet otomobilde koruma polisi varsa yine onur yeri sağ arka köşedir.
İkinci yer, sol arka; üçüncü yer arka ortadır.
Makam taşıtlarında makam sahibi yanında eşi de olsa sağ arkaya oturur.

TÜRK EĞİTİM-SEN - www.turkegitimsen.org.tr

Otomobil özel ise bu takdirde şoför yanındaki yer birincidir.
Bu yerin boş bırakılmaması gerekir.

g- Kılık – kıyafette;
• Her gün temiz ve bakımlı olmayı ihmal etmeyiniz.
• Günlük tıraş olunuz.
• Elbiseniz ütülü, ayakkabılarınız boyalı ve giysiniz renk olarak uyumlu olsun.
• Ceket cepleri dolu ve sarkık olmasın.
• Protokolde elbisenin rengi koyu renklerdir; lacivert ve siyahın tonları.
• 3 düğmeli cekette, alttaki düğmenin açık bırakılması daha uygundur.
• Mazeretsiz ayakkabının arkasına basmak ayıptır.
• Terlikle dolaşmak uygun değildir.
• Eller cepte ya da bir el cepte, bir elde tespihle dayıvari dolaşmak hiç uygun değildir.
• Abdest için bürodan lavaboya giderken kolların ve paçaların sıvalı, havlunun omuzda olması hiç şık olmaz.
• İhtiyaçlarınızı karşılayıp kıyafetinizi düzelttikten sonra lavaboyu terk etmeniz uygun olacaktır.
• Aile fertleri dışındaki insanların kılık kıyafetine müdahale etmek; onları beğenerek de olsa süzmek doğru bir davranış değildir.
• Başkalarının giyim kuşamıyla aşırı derecede ilgilenmek nasıl yakışıksız bir davranışsa; özellikle başkalarının dikkatini çekecek biçimde giyinmek veya başkalarını şaşırtacak acayiplikler peşinde koşmak da doğru değildir.
• Ter kokusu ya da ağır parfümle dolaşmak uygar bir insana yakışmaz.

h- Konuğu/heyeti karşılama, uğurlama ve heyete refakatte;
• Kamusal ve sosyal yaşamda konuk, özellikle onur konuğu, protokolde en önemli kişidir.
• Protokol kuralları konuklar için konmuştur.
• Konuk, ev sahibi yöneticinin davet ettiği ya da ziyaretini kabul ettiği unvan, mevki ve statü olarak dengi olan ve karşılanan, ağırlanan, uğurlanan kişidir.
• Protokolde herkes denginin konuğudur.
• Ast, üst için ziyaretçi; üst, ast için onur konuğudur.
• Konukları karşılama, ağırlama ve uğurlamada karşılıklılık esastır.
• Onur konuğu, davet sahibi yöneticinin üstü ya da davet edilen üst konuklar içinde protokol bakımından 1 numara olan devlet veya hükûmet adamı ya da eş düzey yabancı (ecnebi) konuktur.
• Onur konuğu uçakla geldiğinde havaalanında; otomobille geldiğinde kurum binasının ya da konutun önünde bizzat ev sahibi tarafından karşılanır ve uğurlanır.
• Ziyaretçi ise, yöneticiyi görmeye ve yönetici ile görüşmeye gelen kişidir.
• Heyeti karşılama, uğurlama ve heyete refakatte (Teşrifatçı açısından);
• Heyet/konuk ile ilgili gerekli bilgiler önceden temin edilmelidir.
• Konukların isim ve unvanları önceden doğru öğrenilmeli ve kendilerine saygı ile hitap edilmelidir.
• Heyet/konuk havaalanında durumuna göre VİP veya iç hatlar/dış hatlar bölümünde veya uçağın kapısında karşılanmalıdır.
• Pasaport ve bagaj işlemlerine yardımcı olunmalıdır.
• Araçta makam koltuğu sağ arka koltuktur.
• Araca binişte konuğun kapısının açılması bir nezaket kuralıdır.
• Konuğu karşılayanlardan konukla eş düzey olmayan; aralarında unvan itibariyle epeyce fark bulunan kişilerin araçta yan yana oturması doğru olmaz, bu durumda olan karşılayanın ön koltuğa oturması daha uygundur.
• Konuğun/heyet üyelerinin kalacakları otele yerleşmeleri konusunda yardımcı olunmalıdır. İntikallerde, refakatçi biraz önden giderek konuklara yol göstermelidir.
• Konuğa/heyet üyelerine gerekli ilgi ve alaka gösterilmeli, laubalilikten kaçınılmalıdır.
• Ziyaret edilecek makamlara gitmeden önce konuğun/heyetin uygun mekânda karşılanması için gidilecek makama önceden haber verilmelidir.
• Heyetin/konuğun Bakan, Başkan vb.ni ziyaretlerinde refakatçi mutlaka görüşmeleri not tutmalı, gerekirse kaset ve fotoğraf makinesi bulundurmalı, makamda durumuna uygun yere oturmalı ve konumuna uygun hareket etmelidir.
• Uğurlamada da karşılamada olduğu gibi bagaj, pasaport vb. işlemlerine yardımcı olunmalıdır.

TÜRK EĞİTİM-SEN - www.turkegitimsen.org.tr

ÖZEL KALEM BİRİMLERİNİN YAPILANMASI VE GÖREVLERI:
Özel kalemler yukarıda verilen protokol kuralları çerçevesinde görevlerini yerine getirirler.
Örnek olarak bir "Özel Kalem Müdürlüğü'nün yapılanması ve görevleri aşağıya çıkartılmıştır.

Özel Kalem Müdürlükleri genellikle üç ayrı alt bölümden oluşur. Bunlar;
I. Özel Kalem
II. Sekreterlik Bürosu
III. Evrak ve Yazı İşleri Bürosu

I. Özel Kalem:
Özel kalemin en önemli görevi, yöneticinin zamanını verimli ve etkili bir şekilde düzenlemek ve yönetmektir. Bu çerçevede özel kalemin görevlerinden bazıları aşağıya çıkartılmıştır.
• Yöneticiyi ziyaret etmek üzere gelen misafirlerle ilgilenmek, dilek ve taleplerini dinlemek, mümkün olanları bizzat halletmek veya ilgili birimlere göndermek, takip etmek, sonucu hakkında gerektiğinde makama bilgi sunmak. Böylece ilgililerce çözülebilecek meseleler için yöneticinin meşgul edilmemesini sağlamak.
• Yöneticinin günlük ve haftalık programını düzenlemek ve yürütmek,
• Randevu taleplerini toplayarak her gün bir veya iki defa makama sunmak, verilen talimata göre değerlendirmek, planlamak, "Randevu Takip Çizelgesine ve varsa bilgisayar ortamında işlemek, takip etmek ve düzenli bir şekilde gerçekleştirilmesini sağlamak.
• İşlemi biten Randevu Takip Çizelgelerini bir dosyada muhafaza etmek.
• Görüşme saatleri dışında randevusu olmayanları randevu alarak görüşmelerini sağlamak. Randevulu ziyaretçilerin de verilen sürelere uymalarını temin etmek.
• Makamın istediği randevuların alınmasını sağlamak, bunları kaydetmek, takip etmek ve sonuçlandırmak.
• Koordinenin sağlanabilmesi için verilen ve alınan randevular hakkında ilgilileri zamanında bilgilendirmek.
• Var ise kurum yayınında haber konusu yapılmak üzere, makamla görüşmeye gelen önemli kişileri ve heyetleri ilgili kişiye/birime bildirmek ve söz konusu birimden bir görevlinin görüşmelerde hazır bulunmasını sağlamak. İhtiyaç duyulması halinde bu kabil görüşmeleri takip ederek gerekli notları tutmaktır.
• Yabancı uyruklu ziyaretçiler hakkında önceden gerekli bilgileri toplamak, ihtiyaç duyulduğunda görüşme saatinde ziyaretçinin konuştuğu dile göre tercümanın bulundurulmasını sağlamak.
• Makama gelen misafirlere veya lüzumlu görülen yerlere verilmek üzere gerekli yayınları vb. temin etmek, devamlı hazır bulundurmak, alınan ve verilen yayınları vb. düzenli bir şekilde kaydetmek.
• Makamın katıldığı toplantı, brifing ve görüşmeleri takip etmek, bu hususlarda önceden gerekli tedbirleri almak, gerekmesi halende bunlara ait notların tutulmasını sağlamak.
• Gerektiğinde yöneticiye refakat etmek,
• Makamın yurtiçi ve yurtdışı gezileri ile ilgili iş ve işlemleri takip etmek (Pasaport, vize, onay, bilgi notları vb.), sonuçlandırılmasını sağlamak, gerekli bilgi ve belgeleri derlemek.
• Yöneticinin izin, yurtiçi, yurtdışı görev vb. durumlarda kime vekâlet vereceğini sorarak ilgililerce vekâlet onayı ile izin veya görev onayının hazırlanmasını sağlamak,
• Yöneticinin emir ve direktifiyle ilgili olarak, "Akıl Defteri" denilen bir bloknot ve ayrıca, yönetici için özel bir adres ve telefon rehberi tutmak,
• Yöneticinin emir ve direktiflerini ilgililere süratle intikal ettirerek, takip etmek ve sonuçlarını yöneticiye arz etmek,
• Çalıştığı kurumla ilgili haber bültenlerini ve teşkilatın süreli yayınlarını takip ederek zamanında makama sunulmasını sağlamak.
• Yöneticinin makama geliş ve ayrılışını takip ederek, gelişinde uygun mekânda karşılamak ve ayrılışında da aracın bina önünde hazır bulundurulmasını sağlayarak uğurlamak.
• Makam odasının hizmete hazır halde bulundurulmasını sağlamak.
• Görevini protokol kuralları çerçevesinde yerine getirmek.

II. Sekreterlik Bürosu:
• Makamın görüşmek istediği kişilerle telefon irtibatını sağlamak.
• Dışardan gelen telefonları almak, değerlendirmek ve gerekli yerlere irtibatlamak.
• Makam sahibinin bulunmadığı veya telefonla görüşme imkânının olmadığı zamanlarda arayanları ve verilen mesajları "Telefonla Arayanların Listesine bilgisayar ortamında kaydetmek suretiyle bir çıktısını alarak zamanında ilgiliye sunarak gereğini yapmak.

TÜRK EĞİTİM-SEN - www.turkegitimsen.org.tr

• Kurum/makam telefonları ile özel görüşmeler yapmamak, yapılmasına müsaade etmemek, telefonların gereksiz yere uzun süre meşgul edilmesini önlemek.
• PTT tarafından gönderilen aylık telefon faturalarını inceleyerek paraflamak, ilgilinin parafını/imzasını aldıktan sonra ödenmesi için ilgili birime intikalini sağlamak.
• İlgili makam/büro ile koordineli olarak randevuları kaydetmek ve telefon irtibatları sağlanırken bu randevuları dikkate almak.
• Telefonların her an hizmete hazır tutulmasını sağlamak, arıza durumunda vakit geçirmeden tamiri için gereğini yapmak.
• Sekreterlik Bürosu'nun gizlilik ölçüleri içinde hizmet vermesi ve gereksiz yere meşgul edilmemesi konusunda gerekli tedbirleri almak.
• Gerekli telefon rehberlerini ve önemli telefon numaralarını temin ederek hazır bulundurmak.
• Görevini protokol kuralları, özellikle telefonla konuşma adabı çerçevesinde yerine getirmek.

III- Evrak ve Yazı İsleri Bürosu:
• Makama elden, posta ve faksla gelen telgraf, mektup, davetiye ve diğer evrakı teslim almak, zaman kaybetmeden açmak, incelemek ve "Evrak Akış ve Talimat Fişi" düzenleyerek makama sunulmak üzere her gün bilgisayar ortamında kaydını yaparak günün belirlenen saatinde ilgiliye sunmak.
• Kişiye Özel zarfları açmadan ilgililere teslim etmek, ilgili genelge hükümlerine göre gizlilik ve ketumiyet ölçülerine riayet etmek.
• Makamın inceleme, paraf ve imzasından çıkan evrakı kaydederek ilgili birim ve kişilere göndermek.
• Makama gelen veya makamca gönderilen tebrik, taziye, davetiye vb. iş ve işlemlerin ön hazırlıklarını yapmak daktilo edilmelerini ve zamanında gönderilmelerini sağlamak.
• Yazılması istenen yazıları yazı tekniğine ve yazışma kurallarına uygun bir şekilde hazırlamak.
• Aylık, üç aylık, altı aylık, yıllık vb. faaliyet programlarını ve çalışma raporlarını düzenleyerek ilgili yerlere zamanında gönderilmesini sağlamak.
• Makamın parafına veya imzasına sunulmak üzere birimlerden imza kartonu ile gelen yazı ve dosyaları inceleyip gereken düzeltmeleri yaptırdıktan sonra makama sunulmasını sağlamak.
• Makamın parafından veya imzasından çıkan evrak ve dosyaları bekletmeden ilgili birimlere/makamlara göndermek.
• Makam tarafından verilen konuları incelemek, değerlendirmek, cevaplandırılması gereken hususların araştırılmasını yapmak ve zamanında cevaplarını hazırlayarak ilgililere sunmak.
• Makam için gerekli hizmet ve malzeme alımlarıyla ilgili ihtiyaçları tespit etmek, talep yazılarını hazırlamak, tedarikini sağlamak ve sarfını dikkatlice takip etmek.
• Makamda/birimde bulunan demirbaş eşyaların kayıt, tescil ve terkin işlemlerinin yürütülmesini sağlamak.
• Personelinin izin, sağlık raporlarının izne dönüştürülmesi vb. işlemlerini yürütmek, takip etmek ve birimdeki dosyalarını düzenlemek.
• Kurum merkez personeli veya yakınlarının düğün, ölüm vb. haberlerini takip ederek gerekli kutlama ve başsağlığı mesajlarının hazırlanıp gönderilmesini sağlamak.
• Makamı ilgilendiren mevzuatı (Kanun, yönetmelik, genelge vb.ni) toplamak, korumak ve her an istifadeye hazır halde tutmak.
• Özel kalem ve sekreterlik bürosuyla birlikte «Devlet Protokol Listesi» ile «Kurum Protokol Listesini hazır bulundurmak, değişiklikleri takip ederek güncelleştirmek.
• E-mail adresine gelen mesajları değerlendirip gereğini yapmak.
• İhtiyaç halinde yılsonunda gelen ve giden evrakın, konularına göre yıllık istatistiki dokümantasyonunu çıkarmak.
• Kurum dosyalama yönergesine uygun olarak dosyalama işlemlerini yapmak.
• Kurum arşiv hizmetleri yönetmeliği ve konuyla ilgili diğer mevzuat hükümlerine göre ilgili birimlerle koordineli bir şekilde arşiv, imha ve ayıklama işlemlerini yürütmek.
• Amirlerince görevleri ile ilgili verilecek diğer iş ve işlemleri yürütmek.

TÜRK EĞİTİM-SEN - www.turkegitimsen.org.tr

5 ATATÜRK İLKELERİ VE İNKILAP TARİHİ

KAVRAMLAR

• **Islahat**: Düzeltme, iyileştirme; Restorasyon, toplum hayatında belirli alanlarda yapılan düzeltmelerdir. Islahatlar ülkenin hukuk düzenine uygun olarak yapılır, zorlayıcı değildir.

• İhtilal: Halk hareketi sonucunda, baskı ve zor kullanarak, mevcut düzeni (rejimi) yıkarak yerine ilerici bir düzen (rejim) kurulması. Örn: Kurtuluş Savaşı, Fransız İhtilali

• İnkılap: Köklü yenilik demektir. Mevcut sistemin yerine ileri, çağdaş, modern sistem getirme.

• İrtica: Geriye dönüş. Mevcut düzenden (rejimden) daha geri olan bir düzeni (rejimi) getirme. Örn: 31 Mart Olayı

• **Konfederasyon**: Egemenliklerini, hukuk yapılarını, devlet başkanlarını ve kimliklerinin koruyarak ortak bir amaç için anlaşma şartları altında birleşmiş bağımsız devletlerin oluşturduğu topluluktur. Örn: Avrupa Birliği.

• **Reform:** Sözcük Anlamı; Yeniden düzenlemektir.

• Tarihsel Anlamı: 16. Yüzyılda Katolik kilisesindeki bozulmaya son vermek için, kilise dışında başlayan, dinsel yenileşme hareketidir.

• **Rönesans**: Sözcük Anlamı; Yeniden Doğuştur.

• Tarihsel Anlamı:15. ve 16. Yüzyılda Batı Avrupa'da edebiyat ve güzel sanatlarda meydana gelen değişme ve gelişmelerdir.

• **Devrim**: İhtilalin, inkılaplarla desteklenmiş şekline denir.

• **Evrim**: Zaman içinde, baskı olmaksızın, halkın isteğiyle gerçekleşen uzun süreli değişim.

• **Federasyon**: Yerel güçlerin ve boy beylerinin bir araya gelerek oluşturdukları siyasi birliktir.

• **Islahat:** Düzeltme, iyileştirme; Restorasyon. Toplum hayatında belirli alanlarda yapılan düzeltmelerdir. Islahatlar ülkenin hukuk düzenine uygun olarak yapılır, zorlayıcı değildir.

AYDINLANMA DÖNEMİNDE AVRUPA'DA MEYDANA GELEN GELİŞMELER

18 ve 19. Yüzyılda devletlerarasındaki ilişkileri etkileyen iki önemli gelişme olmuştur.

• **Fransız Devrimi**

• **Sanayi Devrimi**

TÜRK EĞİTİM-SEN - www.turkegitimsen.org.tr

A. Fransız Devriminin getirdiği sonuçlar:

• 19. Yüzyılda toplumlar arasındaki ilişkileri Fransız devrimi ile ortaya çıkan özgürlük düşüncesi ve milliyetçilik akımı etkilemiştir.

• Özellikle milliyetçilik düşüncesi, bağımsızlık duygularının güçlenmesine neden olmuştur. Her millet kendi devletini kurmalıdır düşüncesi imparatorlukların yıkılmasına neden oldu. Millî devletler kuruldu.

• Fransız Devrimi'nin gerçekleşmesinde aydınlanma etkili oldu (Hürriyet, eşitlik, adalet ilkeleri ortaya çıktı).

• Fransız devrimi ile yayılan eşitlik, özgürlük, adalet bağımsızlık gibi kavramlar devlet ve toplum hayatına girdi. İnsan hakları anayasalarla güvence altına alındı. Laiklik, devlet sistemi ve hukuk anlayışında yerini almaya başladı.

B. Sanayi Devrimi

• Bilim ve teknolojinin gelişmesi ile sanayi inkılabının temelleri atıldı.

• İngiltere'de başladı.

• Fabrikalaşma ile ucuz ve seri üretim gelişti.

• Ticaret canlandı.

• İnsan gücünün yerini makineler aldı.

• Sanayi inkılabı, Pazar ve hammadde arayışını başlattı.

• Bu nedenle sömürgecilik politikaları ortaya çıktı.

Sömürgecilik: Bir milletin başka milletleri siyasi ve ekonomik olarak egemenlik altına almasıdır.

Sonuçları:

• Sanayileşen devletler bu amaçla Güney Amerika, Afrika, Asya'nın belirli bölgelerinde sömürgeler elde ettiler.

• Bu konuda İngiltere başı çekerek sömürge imparatorluğu kurdu. Denizciliğe sömürgelerini elde tutabilmek için büyük önem verdi. İngiltere'yi Hollanda, Belçika ve Fransa izledi.

• Almanya ve İtalya ise siyasi birliklerini 19. Yüzyılın ikinci yarısında tamamlayarak kuvvetlendiler ve sömürgecilik faaliyetlerine girdiler.

• Rus Çarlığı ekonomik gelişimini hızlandırması için sıcak denizlere inmesi gerekiyordu. Ancak

sıcak denizlere açılan yolların bir bölümü Osmanlının elinde idi.
• Balkan devletleri ise Osmanlıdan ayrılmış ancak huzurlu değildiler
• İsveç ve Norveç birleşik krallık şeklinde yönetiliyordu. Ayrılık bağımsız oldular
• Japonya sanayileşmesini hızlandırarak Avrupa devletleri ile rekabete başladı.
• Amerika ise İngiltere'ye karşı 18. Yüzyılın sonlarında General Washington önderliğinde bağımsızlık mücadelesini kazandılar. Bütün gücünü sanayileşmeye harcadı.
• Sanayi inkılabının etkileri günümüzde de devam etmektedir.

OSMANLI DEVLETİNİN ÇÖKÜŞ NEDENLERİ
A. Dış Nedenler
• Bilim teknikteki gelişmeleri izleyememesi
• Coğrafi keşifler ve yeni ticaret yollarının bulunması
• Fransız ihtilalinin yaydığı milliyetçilik düşüncesi ile çıkan ayaklanmalar
• Uzun süren savaşlar
• Kapitülasyonlar
• Jeopolitik Konum
• Borçlar ve Duyun-ı Umumiye
• Sanayileşmiş devletlerin Osmanlı üzerindeki emelleri

B. İç Nedenler
• Yönetimde bozulma: Sancak uygulamasından Kafes uygulamasına geçiş
• Toprak düzeni/ ekonomide bozulma: Dirlik sisteminden
• Eğitimde bozulma: Müspet bilimlerin öğretilmesinden dogmatik öğretime geçiş
• Orduda bozulma: Yeniçeriliğin ve tımar sisteminin dejenere olması
• Adalet sisteminde bozulma: Hukuk sisteminde liyakatten uzaklaşma ve çok başlılık

ÇÖKÜŞÜ ÖNLEME ÇABALARI: ISLAHAT HAREKETLERİ
A. III. Selim Dönemi
• Meşveret Meclisi
• Layihalar (Raporlar)
• Mühendishane-i Berr-i Hümayun
B. IV. Mustafa dönemi
C. II. Mahmut Dönemi
• İsyanın bastırılması ve Sened-i İttifak
• Yeniçeri Ocağının Kaldırılması (Vaka-i Hayriye)
• Arazi yazımı ve Nüfus Sayımı
• İlköğretimin zorunluluğu
• Tebaa arasındaki eşitlik
• Harbiye ve Tıbbiyenin açılması
• Takvim-i Vekayi'nin çıkışı

II. Mahmut dönemi siyasi olayları
• Sırp İsyanı
• Mora İsyanı ve Yunanistan'ın Bağımsızlığı
• Navarin olayı ve Mehmet Ali Paşa Olayı
• 1838 Balta Limanı Ticaret Antlaşması

Tanzimat Fermanı Ve Getirdiği Yenilikler
• Mal ve can güvenliğinin sağlanması
• Verginin kazanca göre alınması
• Yargılamanın açık ve adil olması
• Miras hakkının tanınması

1853-1856 Kırım Harbi ve Islahat Fermanı
Gayrimüslimlerin askere alınması
Gayrimüslimlerin devlet memuru olabilmeleri
Yabancıların Osmanlı azınlıklarıyla ilgilenme hakları
Yabancılara Osmanlı Devleti'nden okul ve kilise yapma, mülk edinme hakkı

I. Meşrutiyet'in İlanı: (23 Aralık 1876)
• Jön Türkler/ Genç Osmanlılar Hareketi (1865)
• Namık Kemal ve Ziya Paşa gibi aydınların oluşturduğu gruba Genç Osmanlılar veya Jön Türkler denirdi. Bu grup yanlarına Mithat Paşa'yı da alarak Meşrutiyeti ilan etmesi koşuluyla II. Abdülhamit'i tahta çıkardılar.
• 23 Aralık 1976 'da Kanuni Esasi hazırlanarak I. Meşrutiyet ilan edildi.
• Kanuni Esasi Osmanlı Devletinin Avrupai tarzda ilk anayasasıdır.
• Kanuni Esasiye göre iki tane meclis kuruldu.
Meclisi Mebusan (Üyelerini halk seçecek)
Meclisi Ayan (Üyelerini Padişah seçecek)

II. Meşrutiyet'in İlanı: (24 TEMMUZ 1908)
• Jön Türkler 1889 yılında İttihat ve Terakki cemiyetini kurdular.
• Bu örgüt II. Meşrutiyetin ilan edilmesi için II. Abdülhamit'e baskı yaptılar.
• Baskılar sonunda II. Abdülhamit 24 Temmuz 1908 'de II. Meşrutiyeti ilan etti.
• 13 Nisan 1909'da Meşrutiyet yönetimine karşı olanlar büyük bir ayaklanma yaptılar (31 Mart Olayı).
• Ayaklanmayı İttihatçıların oluşturduğu ve M. Kemal'in Kurmay Başkanlığını yaptığı Hareket Ordusu bastırdı.

TÜRK EĞİTİM-SEN - www.turkegitimsen.org.tr

• İttihatçılar bu ayaklanmadan II. Abdülhamit›i sorumlu tutarak tahttan indirdiler.
• Kanun-i Esasi'de padişahın yetkisini kısıtlayan değişiklikler yaptılar.

OSMANLI DEVLETİNİ KURTARMA ÇABALARI: FİKİR HAREKETLERİ

A. Osmanlıcılık

Tanzimat'ın ilanıyla başlayan ve Meşrutiyetle devam eden bir süreçtir. Amaç: Fransız Devriminin de etkisiyle gelişen yasalar karşısında eşitlik ve yönetilenlere yönetimde temsil hakkının tanınmasıyla Osmanlı Devletinin parçalanma sürecinin önlenebileceği düşüncesi

B- İslamcılık

Özellikle 93 Harbi yenilgisi nedeniyle Sultan II. Abdülhamit ile Meşrutiyetçiler arasında meydana gelen çatışma sonucunda Meclis-i Mebusan kapatıldı. Halifelik kurumu ilk kez oldukça ön plana çıkarılarak İslam dünyasından destek sağlanma çabasına girişildi. II. Meşrutiyet'in ilanıyla sona erdi.

C- Türkçülük

1912-1913 Balkan Harbi faciasından sonra Osmanlı Devletinin Balkanlardaki varlığı sona erdi. Bu tarihten itibaren gelişen hareketin en önemli dinamiği Ziya Gökalp'tir.
Gökalp'e göre "yeniden yapılanma" için üç hamleye gerek vardır.
1-Türk kültürüne bağlanmak
2-İslam ümmetinden olmak
3-Batı uygarlığını benimsemek

D- Batıcılık

Çok homojen bir fikir akımı değildir.
• Celal Nuri'nin temsil ettiği görüş: Batı'nın yalnızca medeniyetini almak;
• Abdullah Cevdet'in temsil ettiği görüş: Yalnızca Batı medeniyeti vardır ve her şeyiyle onun alınması gerekir.

TRABLUSGARP SAVAŞI (1911-1912)

İtalya'nın Trablusgarp'ı İşgalinin Nedenleri

1- Birliğini geç kuran İtalya'nın ham madde ve pazar arayışı

Birliğini geç tamamlayan İtalya sömürgecilik yarışında geç kalmıştır.
1896'da Habeşistan'a saldırdıysa da; İtalya'nın bu saldırısı başarısızlıkla sonuçlanmıştır.

2- Trablusgarp'ın İtalya'ya yakın olması

3- Osmanlı Devleti'nin Libya'yı (Trablusgarp) savunacak gücünün olmaması

Osmanlı Devleti Trablusgarp'a karadan yardım edemezdi; çünkü Mısır, İtalya'nın Trablusgarp'ı işgalini onaylayan İngiltere'nin elindeydi.
Donanmasının güçsüzlüğünden dolayı da Osmanlı Devleti Trablusgarp'a denizden yardım ulaşamazdı.

4- İtalya'nın, Trablusgarp'ın işgali için, Avrupa devletlerinin onayını alması

Fransa, 1900'de, Fas'ı almasına yardımcı olduğu takdirde Trablusgarp'ı İtalya'nın işgal etmesine razı olabileceğini açıkladı.
1902'de ise Avusturya Bosna-Hersek üzerindeki emellerini İtalya'ya kabul ettirdiği için; İtalya'nın Trablusgarp'a yönelik olan emellerini kabul etti.
Fransa'nın işgali altındaki Tunus ile kendi işgali altındaki Mısır arasında Trablusgarp'ı tampon bölge olarak gören ve İtalya'yı bloklaşmada yanında tutmak isteyen İngiltere de İtalya'nın Trablusgarp'a yönelik emellerini olumlu karşıladı.
İtalya'nın Rusya'nın Boğazlara yönelik olan planlarını desteklemesinden dolayı; Rusya da İtalya'nın Trablusgarp'a yönelik olan emellerini onayladı.
Almanya ise oluşan bloklaşma hareketinde İtalya'yı kaybetmek istemediğinden dolayı İtalya'nın Trablusgarp'a yönelik olan hareketini kabul etti.

5-İtalya'nın, Trablusgarp'ın uygarlıkta geri bırakıldığı ve burada İtalyanlara kötü davranıldığı iddiası.

6- İtalya'nın Habeşistan'daki başarısızlığını telafi etmek istemesi

7- İtalyan Hükümeti'nin, kendi halkı karşısında, prestij artırmak istemesi.

Trablusgarp'ın İşgali

• Büyük devletlerle gizli görüşmeler yaparak Trablusgarp'ı ele geçirme serbestliği elde eden İtalya, haklı bir gerekçe göstermeden 28 Eylül 1911'de Trablusgarp üzerine harekete geçti.
• Osmanlı Devleti bölgeyi savunabilecek durumda olmadığından dolayı bir grup vatansever subay (Mustafa Kemal, Enver Paşa, Nuri Conker, Ali Çetinkaya, Fethi Okyar), halkı teşkilatlandırmak için Trablusgarp'a gitti. Bölgeye giden subaylardan Mustafa Kemal, Derne ve Tobruk'u teşkilatlandırırken; Enver Paşa, Bingazi'yi teşkilatlandırdı.

TÜRK EĞİTİM-SEN - www.turkegitimsen.org.tr

• Teşkilatlanmış olan asker ve halk karşısında İtalyanlar başarısız duruma düştüler.
• İtalya Trablusgarp'ta başarılı olamayacağını anlayınca; Osmanlı Devleti'ni barışa zorlamak için On İki Ada'yı işgal etti.
• Osmanlı Devleti bu durum karşısında yine de barışa yanaşmamış fakat 8 Ekim 1912'de Balkan Devletleri saldırınca; İtalya ile Uşi Antlaşması'nı imzalamak zorunda kalmıştır.

Uşi Antlaşması (18 Ekim 1912)
• Trablusgarp İtalyanlara verilecek
• On İki Ada, Yunan işgali ihtimaline binaen, geçici olarak, İtalyanlara bırakılacak
• Balkan Savaşlarından sonra I. Dünya Savaşı'nın başlaması On İki Ada meselesini küllendirdi.
• Savaş esnasında ise İtilaf Devletleri gizli anlaşmalarla On İki Ada'yı İtalya'ya bıraktılar.
• Lozan Antlaşması ile adalara resmen sahip olan İtalya, II. Dünya Savaşı'ndan sonra ise bölgeyi Yunanistan'a bıraktı.
• İtalya, Osmanlı Devleti'ne kapitülasyonların kaldırılması konusunda destek verecek
• Trablusgarp dini bakımdan halifeye bağlı kalacak (Böylelikle Osmanlı Devleti Trablusgarp halkıyla olan dini-kültürel bağını sürdürmeyi hedeflemiştir)

Trablusgarp Savaşı'nın Sonuçları
• İtalyanlar Trablusgarp'ı ele geçiremeyince Osmanlı Devleti'ni barışa zorlamak için On İki Ada'yı işgal etti.
• Balkan Savaşı'nın başlaması üzerine Osmanlı Devleti İtalya ile anlaşma yapmak zorunda kaldı.
• Osmanlı Devleti Kuzey Afrika'daki son toprak parçasını İtalya'ya verdi.
• Mustafa Kemal Paşa, Trablusgarp'ta kazandığı başarılar (Derne-Tobruk) sonucu binbaşı oldu.
• Kuzey Afrika'da İtalyan sömürgesi başladı
• On İki Ada fiilen Osmanlı Devleti'nin elinden çıktı.
• İtalyanlar ilk defa Ege Denizi'ne yerleşti.
• Balkan devletlerinin Osmanlı Devleti üzerine harekete geçişi kolaylaştı
• İttihat ve Terakki Partisi saygınlık kaybetti.
Önemli Not: Mustafa Kemal ilk defa sömürgeciliğe karşı savaştı.

TÜRK EĞİTİM-SEN - www.turkegitimsen.org.tr

I. BALKAN SAVAŞI (1912-1913)
Savaşın Nedenleri
• Rusya'nın Balkanlarda takip ettiği Panslavist politika
• Balkanlardaki gelişmelerin, Osmanlı tarafından, takip edilememesi
• Fransız İhtilali'nin etkisi (Milliyetçilik ve bağımsızlık) 4- Türklerin Balkanlardan tamamen atılmak istenmesi
• Savaş başlamadan önce; Arnavutluk, Makedonya, Selanik ve Yanya Osmanlı Devleti'nin elindeydi.
• Trablusgarp Savaşı esnasında, Osmanlı Devleti'nin güçsüz olduğunun anlaşılması
• Kiliseler sorununun Balkan devletlerinin lehine çözülmesi
• Balkan devletlerinin Osmanlı Devleti'ne karşı ittifak kurmaları
• İngiltere'nin, 1908'de Estonya'nın başkenti Reval'de yapılan görüşmeler sonucunda, Rusya'yı Balkan politikasında serbest bırakması

Katılan Devletler ve Savaşın sonucu
• Karadağ, Bulgaristan, Sırbistan ve Yunanistan Osmanlı Devleti'ne karşı savaştılar
• Bu devletlerin Bulgaristan önderliğinde birleşip; Osmanlı Devleti'ne saldırmasında Rusya etkili oldu. Savaş 8 Ekim 1912'de Karadağ'ın Osmanlı topraklarına saldırması ile başladı. Bulgarlar Çatalca'ya kadar gelmeyi başarırken; Rauf Orbay'ın Hamidiye Kruvazörü ile yaptığı başarılı mücadelelere rağmen Yunanlılar Ege Adalarını işgal etmeyi başarmıştır
• Osmanlı Devleti bütün cephelerde yenilerek Çatalca'ya kadar gerilemiştir.

Osmanlı Devleti'nin Başarısızlığının Nedenleri
• Ordunun siyasete karışması
• Savaştan önce askerlerin bir bölümünün terhis edilmesi
• Ordunun savaşa hazır olmaması
• Osmanlı donanmasının yetersiz olması
• Avrupa devletlerinin Balkan uluslarını desteklemesi
• İngiltere, Fransa ve Rusya'nın Balkan sınırlarının değişmeyeceğine dair verdikleri teminata güvenen Osmanlı Devleti'nin Balkanlar'da gelişen olayları dikkatli takip etmemesi.
• Balkan devletlerinin birlikte hareket etmesi
• Balkan devletlerinin ulaşım ve iletişim imkânlarını etkisiz hale getirmelerinden dolayı Osmanlı ordusunda iletişim ve ulaşım bozukluğu olması.

• Osmanlı Devleti'nin siyasal yalnızlık içinde olması.

Londra Antlaşması (30 MAYIS 1913)
• Midye-Enez çizgisinin batısındaki topraklar Balkan devletlerine bırakıldı (Osmanlı, Gelibolu Yarımadası hariç olmak üzere, Doğu Trakya ve Balkan topraklarının tamamını kaybetti.)
• Ege adalarının durumu ve Arnavutluk'un sınır durumu büyük devletlerin kararına bırakıldı
Ege Adaları fiilen elden çıkmıştır. I. Dünya Savaşı başlayınca; Ege Adaları meselesi askıya alınmış; Lozan Antlaşması ile Ege Adaları resmen Yunanistan'a verilmiştir.

Balkan Savaşı'nın Sonuçları
• Osmanlı Devleti'nin Balkanlar'daki varlığı tamamen sona erdi.
• Edirne ve Kırklareli Bulgaristan'a bırakıldı
• Gökçeada ve Bozcaada hariç, Ege Adaları fiilen elden çıktı
• Arnavutluk, 28 Kasım 1912'de, bağımsızlığını ilan etti. Bu durum İslamcılık politikasını da olumsuz etkiledi. (Osmanlı Devleti'nden ayrılan son Balkan devleti Arnavutluk'tur.)
• İttihat ve Terakki Partisi, 23 Ocak 1913'de düzenlediği Bab-ı Âli Baskını sonucunda hükûmeti tam olarak ele geçirdi. (Bu partinin resmî iktidar dönemi başladı.)
• İttihat ve Terakki Partisi 1889'da kurulan II. Meşrutiyetin ilanında etkili olan, 31 Mart Olayından itibaren yönetimde etkili olmaya başlayan, II. Meşrutiyet Döneminde Türkçülüğü devletin siyasi düşüncesi haline getiren partidir.
• Mustafa Kemal'in ordunun siyasete girmemesi şeklindeki görüşünün doğruluğu ispatlandı.
• Bulgaristan Ege Denizi'ne ulaşmıştır.
• Balkan devletleri arasındaki anlaşmazlık sonucunda II. Balkan Savaşı çıkmıştır.
• Balkanlar'dan Anadolu'ya göç başladı
• Mustafa Kemal siyaseti bırakmıştır.

Dikkat:
I. Balkan Savaşı'nda İstanbul tehdit altına girmiştir.
Londra Antlaşması II. Balkan Savaşı'nın çıkması üzerine yürürlükten kalkmıştır.

II. BALKAN SAVAŞI
Savaşın Nedenleri
• Bulgaristan'ın I. Balkan Savaşı sonucunda en büyük payı alması (Özellikle Makedonya üzerindeki anlaşmazlıklar) ve Ege Denizi'ne ulaşmasından dolayı Balkan devletlerinin aralarında anlaşmazlığa düşmesi.
• Bulgaristan'ın Ege Denizi'ne kadar genişlemesini Yunanistan'ın uygun görmeyişi.
• Osmanlı Devleti'nin bölgeden çekilmesiyle meydana gelen otorite boşluğu
• Yunanistan'ın çalışmaları sonucunda Sırbistan, Karadağ ve Romanya Bulgaristan'a karşı birleşmiştir. Bulgaristan'ın zor durumda olduğunu gören Enver Paşa harekete geçerek, Edirne ve Kırklareli'ni Bulgarlardan almıştır.
• II. Balkan Savaşı sonucunda Bulgaristan yenildi.

Savaş Sonucunda Yapılan Antlaşmalar
Bükreş Antlaşması (10 Ağustos 1913)
• Balkan devletleri arasında yapılmıştır.
• Bulgaristan I. Balkan Savaşı'nda aldığı toprakların büyük bir kısmını kaybetti.
• Bükreş Antlaşması Balkanlarda huzuru sağlayamadı.
• Bu antlaşmaya Osmanlı Devleti katılmadı.
• Bulgaristan Ege Denizi ile bağlantısını devam ettirdi.

İstanbul Antlaşması (29 Eylül 1913)
• İstanbul Antlaşması Osmanlı Devleti ile Bulgaristan arasında imzalandı.
• Meriç nehri iki ülke arasında sınır kabul edildi.
• Edirne, Kırklareli Dimetoka ve Kırkağaç Osmanlı Devletinde kaldı.
• Bulgaristan'daki Türklerin yasal hakları garanti altına alındı.
• Bulgaristan'daki Türklerin; isterlerse dört yıl içerisinde Türkiye' ye göç edebilecekleri kararlaştırıldı.

Genel sonuçlar
• Bulgaristan'ın Ege Denizi ile bağlantısı kesilmedi.
• Bugünkü Türk-Bulgar sınırı yaklaşık olarak çizildi.
• Osmanlı Devleti I. Dünya Savaşı öncesinde; savaş esnasında Bulgaristan üzerinden Almanya ile kara bağlantısı kurabilmek için Dimetoka'yı Bulgaristan'a bıraktı.

Atina Antlaşması (14 Kasım 1913)
• Atina Antlaşması Osmanlı Devleti ile Yunanistan arasında imzalandı.
• Yunanistan'daki Türklerin hakları güvence altına alındı.

TÜRK EĞİTİM-SEN - www.turkegitimsen.org.tr

• Yanya, Girit ve Selanik Yunanistan'a bırakıldı.
• Ege Adalarının durumu büyük devletlerin kararına bırakıldı.

Büyük devletler 16 Kasım 1913'te aldıkları karar ile İmroz, Bozcaada ve Meis dışındaki Ege Adalarını Yunanistan'a, On İki Ada'yı da İtalyanlara verdiler.

İst**anbul Antlaşması (13 Mart 1914)**
İstanbul Antlaşması Osmanlı Devleti ile Sırbistan arasında imzalandı. Osmanlı Devleti'nin Sırbistan ile sınırı olmadığı için; bu antlaşma ile yalnızca Sırbistan'da kalan Türklerin hakları görüşüldü.

II. Balkan Savaşı'nın Sonuçları
• Balkanlar'da azınlık durumuna düşen Türklerin hakları imzalanan antlaşmalarla güvence altına alındı
• Edirne ve Kırklareli Bulgaristan'dan geri alındı.
• Bulgaristan mağlubiyetini telafi etmek için I. Dünya Savaşı'na girdi.

Dikkat: İttihat ve Terakki Partisi savaştan sonra; orduyu, gençleştirmek ve Almanya'dan subaylar getirerek modernize etmek için harekete geçtiyse de; I. Dünya Savaşı başladığı için bu düşünce sonuçsuz kaldı.

• Mustafa Kemal Edirne'nin kurtuluşuna katılmıştır
• Arnavutluk, Balkan Savaşları'na katılmamıştır
• Balkan Savaşlarından sonra Balkanlarda Rusya, Osmanlı yerine Avusturya ile karşı karşıya geldi
• Osmanlı Devleti'nin Almanya'dan faydalanarak orduyu ıslah etmek istemesi Osmanlı ile Almanya'yı birbirine daha fazla yaklaştırmıştır.
• Türk ordusu II. Balkan Savaşı'nda sadece Bulgaristan ile savaşmıştır
• II. Balkan Savaşı esnasında Avrupalı devletlerin tepkisinden çekindiği için Osmanlı ordusu Meriç'in batısına geçmemiştir.
• Balkan Savaşları Osmanlı Devleti'nin I. Dünya Savaşı'na girmesinde etkili

I. DÜNYA SAVAŞI (1914-18)
Savaşın Genel Nedenleri
• Fransız İhtilali sonucunda ortaya çıkan düşüncelerin hızla yayılması
• Sanayi İnkılabı sonucunda gelişen sanayi, beraberinde hammadde ve Pazar ihtiyacını da ortaya çıkarmıştı. Hammadde ve Pazar ihtiyacı ise sömürgeci devletleri karşı karşıya getirdi.
• Almanya ve İtalya'nın siyasi birliklerini kurmaları sonucunda Avrupa'nın siyasi dengesinin bozulması
• Bloklar arası silahlanma yarışının hızlanması

Almanya, Fransa'dan Alses-Loren bölgesini aldıktan sonra kendisini Fransa karşısında güvensiz hissetmeye başladı ve kendini güvende hissetmek için ittifaklar ve bloklaşmalar dönemini başlattı.
Devletlerarası bu çıkar çatışmaları sonucunda Avrupa bloklara ayrılmıştır.
1883'te Almanya, Avusturya-Macaristan ve İtalya arasında üçlü ittifak(bağlaşma devletleri) kurulmuştur.
Savaş başladıktan sonra kendine Anadolu'dan pay verilen İtalya bu gruptan ayrılmış; ancak bu boşluk Osmanlı Devleti ve Bulgaristan'ın ittifak bloğuna katılmasıyla doldurulmaya çalışılmıştır.
1907'de ise İngiltere, Fransa ve Rusya arasında Üçlü İtilaf (Anlaşma Devletleri) kurulmuş bu gruba daha sonra Japonya, Sırbistan, Romanya, Belçika, Portekiz, Brezilya, ABD ve Yunanistan gibi devletler de katılmıştır.

Bloklaşmanın Önemi:
• Devletlerarası gerilim arttı.
• Fransa ile Almanya arasında XIX. yüzyıl sonlarında başlaması muhtemel olan ikili savaş ertelendi.
• Silahlı ve bloklu tehdide dayalı zoraki barış dönemi oluştu.
• Avusturya ile Sırbistan arasında 28 Temmuz 1914'de başlayan özel savaş dünya savaşına dönüştü.

Savaşın Özel Nedenleri
• **Almanya ile İngiltere arasında ortaya çıkan siyasi ve ekonomik rekabet**
Özel sebepler arasında en etkili sebep budur. Sömürgeleri kendi topraklarının 104 katına çıkan İngiltere, Almanya'yı sömürgeleri için bir tehdit unsuru olarak görüyordu. Almanya'nın İngiltere aleyhine büyümek istemesine rağmen; İngiltere mevcut durumunu korumak istiyordu.
• **Fransa'nın Sedan Savaşı sonucunda Almanya'ya kaptırdığı AlsesLoren** bölgesini geri almak istemesi
Almanya 1871 yılında, taş kömürü yönünden zengin olan AlsesLoren'i Sedan Savaşı ile Fransa'dan almıştı.

TÜRK EĞİTİM-SEN - www.turkegitimsen.org.tr

• Boğazları ele geçirip açık denizlere, okyanuslara inmek isteyen Rusya'nın Almanya ve Avusturya– Macaristan'ı etkisiz hale getirme düşüncesi.
• Rusların Slavları birleştirme (Panslavizm) politikasının Avusturya-Macaristan'ı etkilemesi (Slav- Germen çatışması)
• Rusya'nın Balkanlara yönelik politikasının Balkanlar üzerinden Orta Doğuya açılmak isteyen Almanya'yı tedirgin etmesi.
• Siyasi birliğini geç tamamlayan İtalya'nın yeni sömürgeler ele geçirmek ve Akdeniz'de etkili olmak istemesi.
• İtalya Akdeniz'e yönelik emelleri için Avusturya ile karşı karşıya geliyordu ki bu durum İtalya'nın I. Dünya Savaşı başladıktan sonra İttifak Grubunu terk ederek İngiltere'nin yanına geçmesinde de etkili oldu.
• **Dini ve kültürel yayılma yarışı**
Sömürgeci devletler ele geçirmek istedikleri bölgelerde öncelikle dinlerini ve kültürlerini yaymaya çalışıyordu
• **Hanedanlar arası mücadeleler**

Savaşın Başlaması
• Avusturya-Macaristan Veliahtı'nın Bosna-Hersek ziyareti sırasında öldürülmesi savaşın başlaması için bir kıvılcım olmuştur.
• Bu olaydan sonra Avusturya Sırbistan'a savaş açmıştır.
• Bunun üzerine Rusya Sırbistan'ın; Almanya da Avusturya'nın yanında yer almış ve İngiltere ile Fransa'nın da devreye girmesiyle 1. Dünya Savaşı başlamıştır.
• Dünya Savaşı'nın başlamasıyla Japonya da savaşa girmiş; Uzakdoğu'daki Alman sömürgelerini ele geçirerek kısa süre içinde amacına ulaşarak savaştan çekilmiştir.

İttifak (Bağlaşma) Grubu Devletler
• Avusturya-Macaristan İmparatorluğu
• Almanya
• İtalya
(İtalya savaş başlamadan önce İttifak grubundaysa da savaş başladıktan sonra; Avusturya ile çıkarları çatıştığı, Almanya'dan beklediği başarıyı bulamadığı, isteklerine İtilaf bloğunda ulaşacağına inandığı ve Gizli Antlaşmalarla kendisine yapılan teklifleri cazip bulduğu için 1915'den itibaren İtilaf bloğuna geçmiştir.)
• Osmanlı Devleti
• Bulgaristan
(Bulgaristan'ın savaşa girmesi ile Almanya ile Osmanlı arasında kara bağlantısı kurulmuştur.)

Dikkat: Balkan Savaşları Osmanlı ile Bulgaristan'ın I. Dünya Savaşı'na girmesinde etkili olan ortak sebeptir.

İtilaf (Anlaşma) Grubu Devletler
• İngiltere
• Fransa
• Rusya
• İtalya
• Japonya
• Sırbistan (Savaştan sonra Yugoslavya'nın çatısı altında siyasi varlığı sona erdi)
• Romanya (Rusya'nın baskıları ve Avusturya topraklarındaki emellerinin bir sonucu olarak savaşa girdi)
• Belçika (Almanya'nın Fransa'ya saldırırken Belçika üzerinden geçmesi, Belçika'yı savaşın içine çekti.)
• Karadağ (Savaştan sonra Yugoslavya çatısı altında siyasi varlığı sona erdi.)
• Yunanistan (Savaşın başlangıcında, gidişatında ve sonucunda önemli bir etkisi olmayan Yunanistan; savaşa en son katılan devlettir.)
• Portekiz
• ABD (ABD Almanya'nın ticaret ve yolcu gemilerini batırması ve ABD ile arasında gerginlik bulunan Meksika ile işbirliği yapması üzerine 2 Nisan 1917'de savaşa katıldı. ABD''in savaşa girmesiyle savaşın dengesi itilaf lehine bir şekil aldı. Savaşın başlangıcında etkili olmayan ABD savaşın sonucunda etkili olmuştur. ABD savaşa girerken Wilson Prensiplerini yayınladı. ABD'nin savaşa girmesi savaşın süresinin kısalmasında, savaşın İtilaf Devletleri lehine sonuçlanmasında, Rusya'nın savaştan çekilmesinden dolayı oluşan boşluğun doldurulmasında etkili oldu. ABD savaşa girmekle tarafsızlık politikasını da bozmuş oldu.)
• Brezilya

Almanya'nın Osmanlı Devletini Yanına Çekmek İstemesinin Nedenleri
Almanya, Osmanlı Devleti'nin jeopolitik konumundan faydalanarak şunları gerçekleştirmek istemiştir:
• Savaşı Orta Doğuya kaydırarak Avrupa'da rahatlamak Rusya'nın dikkatini Avrupa dışına çekmek

TÜRK EĞİTİM-SEN - www.turkegitimsen.org.tr

• İngilizlerin sömürge yollarını kesmek (Süveyş Kanalı...)
• Rusya ile İtilaf devletlerinin bağlantılarını kesmek (Boğazlar...)
• Osmanlı Devleti'nin halifelik gücünden faydalanarak;
Sömürgelerdeki Müslümanları İngiltere ve Fransa'ya karşı kışkırtmak
Rus hâkimiyeti altında yaşayan Müslüman Türkleri Rusya'ya karşı kışkırtmak

Dikkat: Çok iyi teçhiz edilip hazırlandığı takdirde Osmanlı ordusunun savaşabileceğine inanan Almanya'nın gerek bu beklentisi; gerekse Osmanlı Devleti'nin jeopolitik durumuna yönelik olan beklentisi büyük oranda gerçekleşti. Fakat Almanya, halifelik müessesesinden umduğunu bulamadı.
Almanya Osmanlı Devleti'ne ait olan Musul-Kerkük petrollerinden de faydalanmak istemiştir.

Osmanlı Devletinin Savaşa Giriş Nedenleri
• Son dönemlerde kaybettiği toprakları geri almak.
• Siyasi yalnızlıktan kurtulmak (İtilaf grubu savaş esnasında Osmanlı Devleti'nin yükünü çekmemek ve Rusya'yı küstürmemek için Osmanlı Devleti'ni yanlarına almamışlardır.)
• İttihat ve Terakki Partisinin; karşı grupla ittifak yapamaması, Almanların başarılı olacağını düşünüp, Alman desteğiyle ülkenin kalkınabileceği düşüncesi
• Kapitülasyonlar ve dış borçlar nedeniyle artan İngiliz ve Fransız baskısından kurtulmak.
• 2 Ağustos 1914'te Almanya ile Osmanlı arasında gizli bir antlaşma yapılması
• 19 Ağustos 1914'te Bulgaristan ile Osmanlı arasında bir dostluk antlaşması imzalanması
• Turan imparatorluğu kurma fikri (Enver Paşa Osmanlı bayrağı altında bütün Türk-İslam dünyasını birleştirmeyi hayal ediyordu.)
• Almanya'nın savaşı kazanacağına inanılması 9-Yunan "megaloidea"sını sonuçsuz bırakmak
• Almanya ile gizli ittifak yapılmış olması.
• Rus, İngiliz ve Fransız sömürgelerindeki Türk ve İslam ülkelerinin istiklale kavuşturulacağı düşüncesi

Osmanlı Devleti'nin Savaşa Girmesi
İngilizlerden kaçan Goeben ve Breslav adlı Alman gemileri Osmanlı Devletine sığınmıştır.
Osmanlı Devleti bu gemileri satın aldığını açıklamış Yavuz ve Midilli isimlerini vermiştir.
Ancak gemilerin Rusya'nın Sivastapol ve Odesa limanlarını bombalamaları üzerine Osmanlı Devleti savaşa girmek zorunda kalmıştır.
Rusya, İngiltere ve Fransa Osmanlı devletine savaş açınca; Osmanlı Devleti de 14 Kasım 1914'te Kutsal Cihat ilan etmiştir.

Osmanlı Devleti'nin savaşa girmesiyle
• Yeni cepheler açılmıştır.
• Savaş daha geniş alana yayılmış ve uzamıştır.
• Almanya ve müttefikleri avantaj sağlamıştır.
• İngiltere Kıbrıs'ı kendi topraklarına kattığını açıklamıştır.
• Savaş Ortadoğu'ya kaymıştır.
• Almanya Avrupa'da rahatlamıştır.
• Gizli antlaşmalar gündeme gelmiştir.
• İngiliz sömürge yolları tehlike altına girmiştir.
• Rusya'nın İtilaf devletleri ile bağlantısı zedelenmiştir.

Osmanlı Devleti'nin Savaş Öncesi Durumu
• Osmanlı Devleti İttihat ve Terakki Partisi tarafından yönetilmekteydi.
• Ordu Almanya'nın desteği ile modernize edilmeye çalışılmaktaydı.
• Suriye, Filistin, Irak, Lübnan ve Hicaz Osmanlı Devleti'nin elindeydi.
• Ege Adalarının durumu belirsizdi.
• On İki Ada hâlâ İtalya'nın elindeydi.
• Kıbrıs, İngiltere'nin elindeydi.
• Balkan Savaşlarından çıkan Osmanlı Devleti savaşa hazır değildi.

İtilaf Grubunun Osmanlı Devleti'nin Savaşa Girmesini İstememe Nedenleri
• Savaşın alanının genişleyecek olması.
• İngiliz sömürge yollarının tehlikeye girecek olması.
• Rusya ile İtilaf devletlerinin bağlantılarının kesilecek olması
• Şark meselesinin karışık bir ortama gelecek olması
•
• Sömürgelerdeki Müslümanların İngiltere ve Fransa'ya isyan etme ihtimalinin olması.

I. DÜNYA SAVAŞI'NDA OSMANLI DEVLETİ
• Trablusgarp ve Balkan savaşlarından yıpranmış olarak çıkan Osmanlı Devleti savaşın başında tarafsızlığını ilan etmiş, Boğazları kapatmış, seferberlik ilan etmiş (Seferberlik ilanı devletin savaşa gireceğinin bir habercisi sayılabilir.) ve

TÜRK EĞİTİM-SEN - www.turkegitimsen.org.tr

kapitülasyonları da tek taraflı olarak kaldırmış; ayrıca meclisi tatil etmiştir.
• Kapitülasyonların kaldırılmasına en büyük tepki Almanya ve Avusturya-Macaristan'dan gelmiştir.
• İtilaf Devletleri Osmanlı Devleti'nin ittifak tekliflerini kabul etmedikleri gibi kapitülasyonların kaldırılmasına da önemli bir tepkide bulunmamıştır.
• İttifak teklifi İngiltere ve Fransa tarafından reddedilen Osmanlı Devleti Almanya'ya daha fazla yakınlaşmıştır.
• Almanya da bu durumu değerlendirerek Osmanlı Devleti'ni kendi yanına çekme gayretini artırmıştır.
• Savaş başladıktan sonra İngilizlerin önünden kaçan Goeben ve Breslav isimli Alman gemilerini Osmanlı Devleti; uluslararası hukuka aykırı olmasına rağmen, Marmara'ya aldı.
• Bu gemilerin İngilizlerin Osmanlı Devleti'nden parasını aldığı halde, Osmanlı siparişi olan Sultan Osman ve Reşadiye gemilerine karşılık satın alındığı bildirildi.
• 11 Ağustos 1914'de meydana gelen bu olay halka da kabul ettirildi.
• Fakat halk devletin savaşa gireceğinden habersizdi.
• Yavuz ve Midilli adları verilerek Türk bayrağı çekilmiş olan Alman gemileri, Enver Paşa'nın emri ile Alman komutan Amiral Souchon komutasında Karadeniz'e çıkarıldı.
• Bu gemiler 28-29 Ekim 1914 gecesi Rusya'nın Odesa ve Sivastopol limanlarını bombaladılar.
• Bunun üzerine Rusya Osmanlı Devleti'ne 1 Kasım 1914'de savaş ilan etti.
• Resmi tarafsızlığını 12 Kasım 1914'e kadar koruyan Osmanlı Devleti; bu tarihte Rusya'ya savaş ilan etti.

OSMANLI DEVLETİ'NİN SAVAŞTIĞI CEPHELER

1. Kafkas Cephesi

Cephenin Açılma Sebepleri:
• Başlamış olan Rus taarruzunu durdurmak
• Bakü petrol bölgelerini el geçirme düşüncesi
• Orta Asya Türk dünyası ile irtibatlanarak Rusya'yı zor duruma düşürmek
• İngiltere'nin Hint sömürge yollarını kesmek
• Enver Paşa'nın Turan imparatorluğu kurma fikri
• Avrupa'da rahatlamak isteyen Almanya'nın Osmanlı Devleti'ni kışkırtması.

1 Kasım'da harekete geçmiş olan Rus birliklerine karşı Osmanlı 22 Aralık'ta harekete geçti. Osmanlı Devleti'nin Ruslar karşısında Azapköy ve Köprüköy savaşlarında kazandığı başarılar geçici oldu.
Bölgeye yardım getiren geminin Ruslar tarafından batırılmasından dolayı desteksiz kalan Osmanlı askeri, Rusya'nın teknik üstünlüğü ve bölgenin ağır kış şartları karşısında büyük bir mağlubiyet aldı. Erzurum, Erzincan, Bitlis, Muş, Van ve Trabzon Rusların eline geçti.
Çanakkale Savaşlarından sonra Kafkas cephesine atanan Mustafa Kemal Paşa 1916'da Muş ve Bitlis'i Ruslardan geri aldı.
Rusya'da Bolşevik İhtilali'nin başlaması (Ekim 1917) Kafkas Cephesinde Osmanlı lehine sonuçlar ortaya çıkarmış; Ruslarla Osmanlı arasında 15 Aralık 1917'de Erzincan Mütarekesi; Ruslar ile İttifak devletleri ve Osmanlı arasında 3 Mart 1918 ise Brest-Litowsk Antlaşması imzalanmıştır.

BrestLitovsk Antlaşması (3 Aralık 1918)
Rusya Kafkas cephesini terk ederek Kars, Ardahan ve Batum'u Osmanlı Devleti'ne geri verdi.
Önemi:
• Kafkas, Galiçya, Makedonya ve Romanya cephesi kapandı
• Berlin Antlaşması ile kaybedilen Elviye-i Selase (Batum, Kars ve Ardahan) Rusya'dan geri alındı
• Osmanlı askerî yönden rahatladı
• İtilaf bloğu sarsıldı.

Dikkat:
• Brest-Litowsk Antlaşması'nı İtilaf Devletleri onaylamadı.
• Ruslar Kafkaslardan çekilince; Gümrü civarında, İngilizlerin desteğiyle Ermeni Devleti kuruldu.
• Türkler antlaşmadan sonra geçici olarak Hazar'a kadar ilerlemiştir.
• Ruslar Elviye-i Selase'de plebisit (referandum) yapılmasını istemiştir.

Kafkas Cephesinin Özellikleri:
• Osmanlı Devleti'nin savaştığı ilk taarruz cephesidir.
• Osmanlı Devleti, mağlup olduğu halde, bu cephede toprak kazandı.
• Ruslar tarafından Osmanlı Devleti'ne karşı kullanılmaya çalışıldığından dolayı; bölgedeki Ermeniler 14 Mayıs 1915'de çıkarılan tehcir kanunu ile Suriye bölgesine gönderildi.

TÜRK EĞİTİM-SEN - www.turkegitimsen.org.tr

2. Kanal Cephesi
Cephenin Açılma Sebepleri:
• İngiltere'nin Hint sömürge yollarını kontrol altına almak.
• Mısır'ı İngiltere'den geri almak.
• İslam âlemini İngilizlere karşı harekete geçirmek.
• Almanya'nın telkinleri.
Cemal Paşa komutasındaki Osmanlı ordusu İngilizler karşısında tutunamayarak Filistin'e çekilmiştir.

Kanal Cephesinin Özellikleri:
• Osmanlı Devleti'nin ikinci taarruz cephesidir.
• Osmanlı Devleti'nin ilk kapanan cephesidir.
• Türk ordusu Tih sahrasında sıcaktan askerlerinin büyük çoğunluğunu kaybetmiştir.
• İngilizler deniz yoluyla sömürgelerinden yardım almıştır.
• Cephe 14 Ocak 1915'de açılmıştır.
• Osmanlı Devleti'ne Almanlar destek göndermiştir.
• Cephenin açılmasında bölgenin jeopolitik özelliği etkili olmuştur.
• Osmanlı Araplardan beklediği yardımı alamamıştır.

3. Irak Cephesi
Açılış Sebepleri:
• İngilizler, Hint Deniz yolunun güvenliğini sağlayarak bölgedeki Alman tehlikesini ortadan kaldırmak istemiştir.
• İngilizler Musul-Kerkük petrollerini ele geçirmek ve Kuzeye çıkarak Rusya'ya yardım etmek istemiştir.
• İngilizler Almanların Orta Doğudaki etkisini kırmak istemiştir.
Cephenin Özellikleri:
• İngilizler 24 Kasım 1915'de Ktesifon; 29 Nisan 1916'da Kutülamare'de Türklere mağlup olmuş ve İngiliz General Towsend Türklere esir olmuştur.
• İngilizler, 17 Mart 1917'de Bağdat'a girmeyi başarmıştır.

4. Çanakkale Cephesi
İtilaf devletleri tarafından açılmıştır.
Açılma nedenleri:
• İstanbul ve boğazları ele geçirerek Osmanlı Devleti'ni saf dışı bırakmak Savaşın alanını daraltmak ve süresini kısaltmak
• Rusya'ya askeri ve ekonomik yardım götürmek
• Savaşı kısa zamanda sonuçlandırmak
• Balkan uluslarını savaşın içine çekmek
• Osmanlı ile Almanya'nın kara bağlantısını kesmek.
• Rusya ile karadan bağlantı kurmak.
• Avusturya'yı Balkanlarda zor duruma düşürmek.
İtilaf Devletleri, bu cephede başarılı olunduğu takdirde, Balkan devletlerinin bu başarıdan cesaretlenerek Osmanlı Devleti ve Avusturya'dan pay almak için harekete geçebileceklerini tahmin ediyordu.
• Osmanlı ordularının Kafkas ve Kanal cephelerinden çekilmesini sağlamak
• Balkanlarda yeni cephe açarak ittifak devletlerinin birbirine olan irtibatını zayıflatmak.
• İngiltere'ni Kanal Cephesindeki yükünü hafifletmek.
• İngiliz sömürge yollarının kontrolünü sağlamak
• Osmanlı ile Almanya'nın bağlantılarını kesmek.
• Rus buğdayının Avrupa'ya naklini sağlamak.

İngiliz ve Fransız donanmalarının saldırısıyla 19 Şubat 1915'te denizde başlayan savaş 18 Mart 1915'de Osmanlı Devleti'nin zaferi ile sonuçlanmış (Seddülbahir ve Kumkale başarısı); 25 Nisanda başlayan kara savaşları da ittifak devletlerinin mağlubiyeti ile sonuçlanmıştır.
Bu başarılarda; askerlerine "Ben size taarruzu değil ölmeyi emrediyorum" diyen, XIX. tümen komutanı Mustafa Kemal'in Anafartalar, Conkbayırı ve Arıburnu'nda kazandığı başarılar etkili olmuştur.

Nusret mayın gemisinin boğaza döşediği mayınlar da Osmanlı Devleti'nin başarılı olmasında etkili olmuştur.

Sonuçları:
• Dünya Savaşı uzadı.
• Rusya'ya yardım götürülemediğinden dolayı Rusya'da artan ekonomik kriz Bolşevik ihtilaline zemin hazırlandı.
• İngiltere ve Fransa itibar kaybetti ve büyük zarar gördü.
• İttifak devletleri safında Sırbistan ve Yunanistan'a karşı savaşa giren Bulgaristan Osmanlı ile Almanya arasında kara bağlantısı kurdu. (Bulgaristan Rusya'nın başarılı olarak Balkanlar'a inmesini de istemiyordu.)

TÜRK EĞİTİM-SEN - www.turkegitimsen.org.tr

• Türk ulusunun kendine olan güveni arttı. Bu güven Millî Mücadeleye taşındı
• Yaklaşık yarım milyon insan hayatını kaybetti
• Askerlerine "Ben size Taarruzu değil ölmeyi emrediyorum "diyen 19.Tümen Komutanı Mustafa Kemal Paşa bu cephede kazandığı başarılarla tanınmış, generalliğe terfi etmiş ve Millî Mücadelede önder olarak kabul edilmiştir.
• Osmanlı Devleti'nin saygınlığı arttı.
• İngiliz ve Fransız donanmalarının da mağlup olabileceği görüldü
• Sömürge altındaki milletler cesaretlenmiştir.
• Yunanistan ve Romanya'nın savaşa girip girmeme konusundaki tereddütleri artmıştır.
• İngiltere ve Fransa'nın boğazlara saldırmasını çıkarlarına uygun bulmayan Rusya'nın; boğazlar kendisine terk edilmediği takdirde Almanya ile barışacağını ileri sürerek İngiltere ve Fransa'yı tehdit etmesi, ilk defa gizli antlaşmaları gündeme getirdi.

Cephenin Özellikleri:
• Osmanlı Devleti'nin zaferi ile sonuçlanan tek cephedir.
• İstanbul'u tehdit eden tek cephedir.
• Saldırının İstanbul'u tehdit etmesi Türk milletinin savunma azmini artırmıştır.
• Mustafa Kemal savaş esnasında albay; savaş sonrasında ise general olmuştur.

5. Hicaz Ve Yemen Cephesi
Osmanlı Devleti; bu cephede kutsal yerleri korumak için savaşmış; ancak Arapların İngilizlerle beraber hareket etmesinden dolayı başarılı olamamıştır. İngilizlerin 1917'de Akabe'yi ele geçirmeleri sonucunda bölgedeki Osmanlı hâkimiyeti sona ermiştir.

Cephenin Özellikleri:
Araplar arasında Milliyetçiliğin güçlendiği ve İslamcılığın iflas ettiği görülmüştür.
• Fahrettin Paşa'nın Medine savunması meşhurdur.
• I.Dünya Savaşından sonra Arap bölgelerinde İngiltere ve Fransa mandater sistemler kurmuştur.

6. Filistin Ve Suriye Cephesi
• Kanal harekâtının başarısız olması üzerine karşı taarruza geçen İngilizler Kudüs'ü Osmanlı Devleti'nden almıştır.
• İngiliz ilerleyişi Mustafa Kemal Paşa tarafından Halep'in kuzeyinde durdurulmuştur.
• Cephenin genel komutanı Alman Liman Von-Sanders idi.
• Mondros Mütarekesi imzalanınca; Yıldırım Orduları Komutanlığı Liman VonSanders'ten alınarak Mustafa Kemal'e verilmiştir.
• Mustafa Kemal, bundan sonra bölgede savunma tedbirleri almaya başladıysa da; İstanbul'a geri çağrılmıştır.

Cephenin Özellikleri:
• I.Dünya savaşı esnasında Mustafa Kemal'in savaştığı son cephedir.
• Bu cephede savaşlar sürerken, Mondros Mütarekesi imzalandı.
• Mustafa Kemal'in mütareke sonrasında Türk ordusunu hızlı bir şekilde Anadolu'ya çekmesi, mütareke gereğince İtilaf devletlerine teslim edilmesi gereken Türk askerinin, teslim olmasını önledi ki bu askerler Kurtuluş Savaşının askeri gücünü oluşturdu.
Bu cepheye İtalyanlar ve Fransızlar da asker göndermiştir.

7. GALİÇYA-MAKEDONYA-ROMANYA CEPHESİ
Osmanlı Devleti bu cephelerde müttefiklerine yardım etmek ve Makedonya üzerinden geçen ve Almanya ile kara bağlantısını sağlayan demir yolunun güvenliğini sağlamak için savaşmıştır.
Osmanlı Devleti bu cephelerde Rus, Sırp, Romen ve Fransız güçlerine karşı savaşmıştır.
BrestLitowsk Antlaşması ile bu cephe kapanmıştır.
Bu cephe Osmanlı Devleti'nin toprakları dışında savaştığı cephedir.

OSMANLI DEVLETİNİ PAYLAŞMA TASARILARI (GİZLİ ANTLAŞMALAR)
Gizli Antlaşmaların Yapılma Sebepleri
• Şark meselesini (Osmanlı ülkesini paylaşma meselesi) halletmek.
• İtilaf bloğunun birlik ve istikrarını sağlamak
• Savaştan sonra Osmanlı Devleti'ni paylaşma konusunda anlaşmazlığa düşmemek
• İtalya'yı İtilaf bloğuna katmak.
• Rusya'yı İtilaf bloğunda tutmak

TÜRK EĞİTİM-SEN - www.turkegitimsen.org.tr

1. Boğazlar Antlaşması (Mart-Nisan 1915)
Çanakkale Savaşı esnasında Rusya boğazlar konusunda tedirginleşince; İngiltere, Fransa ve Rusya arasında imzalanan antlaşma ile boğazlar ve çevresi Rusya'ya bırakılmıştır.

Antlaşmanın Önemi:
Rusya'nın Almanya tarafına geçmesi önlendi
Gizli antlaşmalar başladı
İngiltere ve Fransa ilk defa Rusya'nın boğazlar konusundaki isteklerini kabul etti.

Dikkat: Rus Çarlığı yıkıldıktan sonra; tekrar yapılan gizli antlaşmalar sonucunda boğazlar bölgesinin yönetiminin İtilafların ortak kontrolünde olmasına karar verildi.

2. Londra Antlaşması (26 Nisan 1915)
• Bu antlaşma İngiltere, Fransa ve İtalya arasında imzalandı.
• İtalya'ya 12 Ada ve Antalya bırakıldığı gibi; İtalya'ya, Osmanlı Devleti'nin Libya üzerindeki halifelik haklarının da kaldırılacağı vaat edildi.
• Bu antlaşma sonucunda İtalya İtilaf bloğuna geçti.

3. Sykes-Picot (1916)
Bu antlaşma İngiltere ile Fransa arasında imzalanmıştır.
• Musul hariç, Irak İngiltere'ye bırakıldı
• Adana, Antakya, Lübnan ve Suriye kıyıları Fransa'ya bırakıldı.
• Musul, Ürdün ve Suriye'nin bir kısmında Arap krallığının kurulması ve bu devletin Fransa ile İngiltere'nin ortak denetiminde olması kararlaştırıldı.
• Filistin'de, Rusya, İngiltere, Fransa, İtalya ve Şerif Hüseyin tarafından kararlaştırılarak, uluslararası bir yönetimin kurulması kararlaştırıldı.
• Hicaz'ın serbest bölge olması kararlaştırıldı.
• Bu anlaşma ile Arap bölgeleri (Orta Doğu) paylaşılmıştır.

4. Petrograd Protokolü
Bu antlaşma Rusya, Fransa ve İngiltere arasında imzalandı. Rusya'ya, İngiltere ve Fransa'nın Orta Doğu çıkarlarını kabul etmesine karşılık boğazlar bölgesine ek olarak Trabzon'a kadar Doğu Karadeniz, Erzurum, Van ve Bitlis verildi.

5. Mc Mahon (1916)
İngiltere'nin Mısır valisi ile Şerif Hüseyin arasında imzalanmıştır. Şerif Hüseyin'e bağımsız bir Arap devleti vaat edilmiştir. Arapları Osmanlı Devleti'ne karşı savaştırmak isteyen İngilizler bu tür gizli antlaşmalarla amaçlarına ulaşmıştır.

6. Saint Jean de Maurienne (19 Nisan 1917)
• Bu antlaşma İngiltere, Fransa ve İtalya arasında imzalanmıştır.
• On İki Ada, Antalya, İzmir, Aydın ve Muğla İtalya'ya bırakılmıştır.
• İngiltere; İzmir'in İtalya'ya verilmesini Rusya istemeyeceğinden dolayı; bu antlaşmanın geçerli olabilmesini, Rusya'nın antlaşmayı imzalamasına bağlamıştır.
• Rusya kısa bir süre sonra savaştan çekildiği için bu antlaşma Rusya tarafından imzalanamamıştır.
• Paris Konferansında İzmir'i Yunanistan'a bırakmak isteyen İngiltere'ye İtalya karşı çıkınca; İngiltere Saint Jean de Maurienne Antlaşması'nın geçersizliğini ileri sürmüştür.

Gizli Antlaşmaların Önemi:
• İtilaf devletleri aralarında çıkar birliği sağlamışlardır.
• Savaş daha bitmeden, Osmanlı toprakları paylaşılmıştır.
• Bu antlaşmalar Mondros Mütarekesi'nin ağır şartlar taşımasında etkili olmuştur.
• İtilaf devletleri aralarındaki birlik ve bütünlüğü güçlendirmişlerdir.
• Gizli antlaşmalar İtilaf devletlerinin zaferden emin olduğunu gösterir.

Gizli Antlaşmaların Özellikleri:
• Şark meselesini halletmeye yöneliktirler
• Osmanlı toprakları paylaşılmıştır.
• İtilaf Devletleri çıkar birliği sağlamıştır.
• Osmanlı Devleti'nin savaşa girmesinin bir sonucu olarak gündeme gelmiştir.

Dikkat:
• Yunanistan gizli antlaşmalara katılmadığı halde; savaştan sonra toplanan Paris Konferansı'nda İzmir ve civarını alarak Osmanlı Devleti'nin paylaşımına açıkça katılmıştır.
• Rusya gizli antlaşmalara katıldığı halde; savaştan çekildiğinden dolayı; savaştan sonra Osmanlı Devleti'nin paylaşımına katılamamıştır.
• İtalya gizli antlaşmalara katıldığı halde; savaştan sonra antlaşmalardan umduğunu bulamamış ki bu durum İtalya ile İngiltere ve Fransa'nın arasını açmıştır.

TÜRK EĞİTİM-SEN - www.turkegitimsen.org.tr

• Gizli antlaşmaları dünyaya ilk defa Çarlık Rusya'sını, İngiltere, Fransa ve İtalya'yı dünya kamuoyuna kötü göstermek isteyen Bolşevikler duyurmuştur.
• Wilson İlkeleri gizli antlaşmaları hukuken geçersiz saymıştır.
• İngiltere ve Fransa ABD ile çelişkiye düşmeden gizli antlaşmaları uygulayabilmek için, Paris Konferansında mandater sistem düşüncesini ortaya attılar. Mondros Mütarekesi'ne 7 ve 24. maddeleri koydular. Azınlıkları Osmanlı Devleti'ne karşı kışkırttılar.
• Mondros Mütarekesi'nden sonra başlayan işgaller, genelde, gizli antlaşmalar doğrultusunda oldu
• Rusya'nın savaştan çekilmesi üzerine; Doğu Anadolu'da Ermeni Devleti kurulmasına; Ermenilerin koruyuculuğunun ABD'ye verilmesine ve Boğazlar üzerinde ortak yönetim kurulmasına karar verildi.
• Mondros Mütarekesi'nin imzalanması ile gizli antlaşmalar uygulamaya girdi.
• İşgal güçleri gizli antlaşmaları daha rahat uygulayabilmek için Mondros Mütarekesi'ni işlerini kolaylaştıracak şekilde hazırladılar.

Wilson İlkeleri (8 Ocak 1918)
ABD Cumhurbaşkanı Woodrow Wilson I. Dünya Savaşı sonrasında yapılacak barışın esaslarını yayınladığı on dört ilke ile açıklamış, İtilaf devletleri de ABD'yi yanlarında tutmak istediklerinden dolayı bu ilkeleri kabul ettiklerini bildirmişlerdir. ABD başkanı Wilson, savaştan sonra barışın devam etmesini bir daha böyle büyük savaşların çıkmamasını istiyordu.

<u>İlkeler:</u>
Galip devletler yenilen devletlerden toprak ve savaş tazminatı almayacak.
• Bu madde yeni sömürgeler oluşmasına karşıdır.
• Mağlup devletlerin mütareke imzalamasını hızlandırmıştır.
• Savaştan sonra imzalanan antlaşmalar bu maddeye uymamıştır.
Devletlerarası antlaşmalarda açık diplomasi esası uygulanacak. Gizli antlaşmalar hukuken geçersiz sayılmıştır.
Karasuları dışındaki denizlerde tam serbestlik sağlanacak
Uluslararası ekonomik engeller kaldırılacak ve devletlerarasında eşitlik sağlanacak
Silahlanmanın azaltılması yolunda karşılıklı güvenceler verilecektir.
İlk silahsızlanma çağrısıdır.
Rusya, Belçika, Romanya, İtalya, Sırbistan, Karadağ ve Romanya'nın sınırları tekrar saptanacak
Devletlerarası anlaşmazlıkları barış yoluyla çözecek uluslararası bir örgüt olarak Milletler Cemiyeti'nin kurulması istenmiştir. Bu cemiyet Paris Konferansında kurulmuştur. Bu madde Wilson Prensiplerinin uyulan tek maddesidir. Savaş uluslararası meselelerin çözülmesinde araç olmaktan çıkarılmak istenmiştir.
Boğazlar bütün ulusların ticaret gemilerine açık olacak.
Osmanlı İmparatorluğu'nda Türklerin oturduğu bölgelerin egemenliği sağlanacak; diğer bölgelerdeki uluslara da kendilerini geliştirme hakkı verilecektir.
Osmanlı Devletinin devam edeceği, fakat parçalanacağı vurgulanmıştır. Bu madde Mondros Mütarekesi'nden sonra Anadolu'da başlayan işgallerin hukuk dışı; bu durum karşısında Türk Kurtuluş Savaşının ise hukuka uygun olduğunu gösterir. Bu madde azınlıklar için ilham kaynağı olmuştur.
Alses Loren Fransa'ya geri verilecektir.
Bu madde "savaştan sonra mağlup devletlerden toprak alınmayacaktır" maddesi ile çelişmektedir.

Wilson Prensiplerinin Önemi:
• İttifak grubu mütareke imzalama konusunda cesaretlendi (Savaşın bitişi hızlandı)
• Çok uluslu imparatorlukların parçalanması ön görüldü
• Wilson İlkeleri İtilaf Devletlerinin çıkarlarına ters düşmüştür. Bu nedenle kabullenmiş gibi göründükleri bu ilkeleri kendi çıkarları doğrultusunda yorumlamışlardır. İttifak devletleri ise bu ilkeleri barışın anahtarı olarak görüp benimsemişlerdir.
• Savaştan sonra prensiplerine uyulmadığını gören ABD belli bir dönem Avrupa siyasetinden çekildi.
• İmzalanan antlaşmalarda prensiplere uyulmadı
• Kurtuluş Savaşı ve II. Dünya Savaşı'nın çıkması Wilson Prensipleri'nin amacına ulaşmadığını gösterir.

TÜRK EĞİTİM-SEN - www.turkegitimsen.org.tr

Savaşı Bitiren Ateşkes Antlaşmaları
- Bulgaristan : (Selanik-29 Eylül 1918)
- Osmanlı : (Mondros-30 Ekim 1918)
- Avusturya : (Villa gusti-3 Kasım 1918)
- Almanya : (Redhondes-11 Kasım 1918)

Dikkat:
Almanya'da 9 Kasım 1918'de cumhuriyet ilan edildi.
Avusturya'nın savaştan çekilmesinde kendisine bağlı azınlıkların isyan etmeleri etkili oldu.
Romanya, Rusya savaştan çekilince savaştan çekildi
Bulgaristan'ın savaştan çekilmesi Osmanlı Devleti ile Almanya'nın kara bağlantısını kesti.

MONDROS MÜTAREKESİ (30 EKİM 1918)
Osmanlı Devleti'nin Mütarekeyi İmzalama Sebepleri:
- Osmanlı Devleti'nin savaşacak gücünün kalmaması
- Bulgaristan'ın savaştan çekilmesi sonucunda Osmanlı ile Almanya'nın kara bağlantısının kesilmesi
- Wilson Prensiplerinden cesaret alınması
- Güney cephelerinin çökmesi
- Savaş taraftarı olan İttihat ve Terakki Partisi'nin ülkeyi terk etmesi sonucunda başa Hürriyet ve İtilaf Fırkasının gelmesi.

Mondros Mütarekesi; 30 Ekim 1918'de Osmanlı adına Bahriye Nazırı Rauf Orbay ile İtilaf Devletleri adına İngiliz Amirali Caltrop arasında Limni Adası'nın Mondros Limanı'nda Agamemnon Zırhlısı'nda imzalanmıştır.
Mondros Mütarekesi'nin Bazı Maddeleri (Tamamı 25 maddedir)
1. Anlaşma devletleri güvenliklerini tehdit edecek bir durum ortaya çıktığında istedikleri stratejik bir bölgeyi işgal edebilecektir.(7.Madde)
- Mütarekenin en önemli maddesi 7. maddedir.
- Bu madde İtilaf Devletlerinin Anadolu'da yaptıkları işgallerin hukuki dayanağı olmuştur.
- İtilaf Devletleri bu maddeyi ateşkese koyarak Wilson ilkelerine ters düşmekten kurtulmuşlardır.
- Bu madde Osmanlı ülkesini işgale açık hale getirip ülke bütünlüğünü bozmuştur.

2. Doğu Anadolu'da altı ilde (Vilayet-i Sitte: Erzurum, Van, Elazığ, Sivas, Bitlis, Diyarbakır) bir karışıklık çıktığında İtilaf Devletleri bu illerin herhangi birini işgal edebilecektir.(24.Madde)
Bu madde anlaşma devletlerinin Doğu Anadolu'da bağımsız bir Ermeni Devleti kurma projelerinin en önemli göstergesidir.
3. Sınırların korunması ve iç güvenliğin sağlanması dışındaki Osmanlı orduları terhis edilecek; ayrıca orduya ait cephane, taşıtlar ve donanma anlaşma devletlerine bırakılacaktır.
Böylece Osmanlı Devleti yapılacak işgaller karşısında savunmasız hale getirilmeye çalışılmıştır. Bu madde Anadolu'nun işgal edileceğini gösterir.
4. İran ve Kafkasya'daki Osmanlı birlikleri geri çekilecek. Kuzey Afrika ve Orta Doğu da bulunan Osmanlı askerî birlikleri en yakın itilaf devletine teslim olacaktır.
5. Ermenilerle İtilaf Devletlerinden alınan esirler serbest bırakılacak; Türk esirler İtilaf Devletlerinin denetiminde kalacaktır.
Bu durum devletlerin eşitliği ilkesine aykırıdır.
6. Haberleşme ve Ulaşıma ait bütün araç-gereçler anlaşma devletinin denetiminde bırakılacaktır.
- Böylece, işgalci devletlere karşı topyekûn bir mücadelenin Türkler tarafından başlatılması engellenmeye çalışılmıştır.
- Bu durum bölgesel direniş hareketlerinin vatanın bütününe yönelik hale getirilmesini kısa bir için de olsa geciktirmiştir.
- Bu madde işgallerin başlayacağını gösterir.

7. Limanlar, Toros Tünelleri, tersaneler ve demir yolları anlaşma devletlerine bırakılacak
8. Anlaşma devletleri akaryakıt ve kömür ihtiyaçlarını Osmanlı devletinden karşılayacak ve bu maddeler ihraç edilmeyecektir.
Anlaşma devletleri bu tür maddelerle Osmanlı Devleti'nin ekonomik bağımsızlığını ortadan kaldırmış ve Osmanlı Devleti'ni ekonomik bakımdan kendilerine bağımlı hale getirmeye çalışmışlardır.
9. Boğazlar İtilaf devletlerinin işgalinde olacaktır.
Bu madde Osmanlı Devleti'nin boğazlar üzerindeki egemenliğini sona erdirdiği gibi; İstanbul'u güvenliksiz hale getirdi ve Anadolu ile Rumeli'nin bağlantısını kesti.
10. Batum işgal edilecektir.
İngiltere bu madde ile Kafkasya'yı işgal ederek Osmanlı ile Rusya'nın bağlantısını kesmek istemiştir.
11. Osmanlı Devleti, ittifak grubu ile ilişkilerini kesecektir.

TÜRK EĞİTİM-SEN - www.turkegitimsen.org.tr

Mondros Mütarekesi'nin Önemi:
• Osmanlı Devleti İtilaf devletlerine teslim olmuştur.
• Osmanlı Devleti fiilen sona ermiştir.
• Gizli antlaşmaların uygulama safhası başlamıştır.
• Millî cemiyetler kurulmuştur.
• Mütarekeyi imzalayan Rauf Orbay'ın başarılı profili zedelendi.
• Mütarekenin imzalandığı tarihte Mustafa Kemal Suriye'dedir.
• Gizli antlaşmaların var olması mütarekenin ağır şartlar taşımasında etkili oldu.

Paris Konferansı (18 Ocak 1919)
İtilaf Devletleri yenilen devletlerle imzalanacak barış antlaşmalarının şartlarını tespit etmek ve bozulan dengeleri kendi lehlerine kurmak için Paris'te bir barış konferansı toplamıştır.
Bu konferansa 32 Devlet katılmıştır.
Konferans İngiltere ve Fransa'nın etkisi altında kalmıştır.
Paris'te ilk olarak Milletler Cemiyetinin kurulması kararlaştırılmıştır.
Ancak ABD diğer konularla fazla ilgilenmemiş ve infirat (yalnızlık) politikasına geri dönmüştür.

En fazla tartışılan mesele Osmanlı ile imzalanacak olan antlaşma olmasına rağmen; aralarında çıkar çatışmasına düşen galipler Osmanlı ile imzalanacak olan antlaşmayı karara bağlayamamışlardır.

Batı Anadolu'nun kendisine bırakılması için çaba harcayan Yunanistan konferansa Batı Anadolu'da Rumların çoğunlukta olduğunu gösteren ve İzmir civarında Rumların Türkler tarafından katledildiğini ileri süren sahte raporlar ile geldi. Güçlü bir İtalya'nın Batı Anadolu'da varlığını istemeyen İngiltere Yunanistan'ın verdiği sahte raporları kullanarak İzmir ve civarının Yunanistan tarafından işgal edilmesini Konferansa kabul ettirdi. İtalya ise bu durumdan dolayı konferansı terk etti. İtilaf devletleri arasında ilk çatlak oluştu.

Osmanlı ülkesini milletler prensibine göre bölerek; ilgilendiği bölgeleri mandater sistem aldatmacası ile sömürü sınırları içine almak isteyen İngiltere konferansa Kürt, Ermeni, Rum ve Arapları da davet etti. Bu milletler konferansa İngiliz çıkarlarına hizmet edecek şekilde sahte raporlarla geldiler. İlk defa bu konferans esnasında Doğu Anadolu'da bir Ermeni devletinin kurulmasına karar verildi.

Wilson prensiplerinde kurulması istenen Milletler Cemiyeti (Cemiyet-i Akvam) kurulmuştur. Görevi uluslararası anlaşmazlıkları çözümleyerek dünya barışının devamını sağlamak olan bu cemiyet İngiliz çıkarlarına hizmet etmekten başka bir işe yaramamıştır. Kurtuluş Savaşı ve II. Dünya Savaşının çıkması bu durumu açıkça göstermektedir. Bu cemiyetin iç tüzüğü I. Dünya Savaşı sonucunda imzalanan bütün antlaşmalara konulmuştur. Bu cemiyetin kurulması Wilson prensiplerinin kısmen uygulandığını gösterir.

İngiltere ve Fransa ABD ve dünya kamuoyuna dürüst görünerek sömürgeciliklerini devam ettirebilmek için; yeni kurulan bir devletin büyük bir devlet tarafından Milletler Cemiyeti adına yönetilmesi esasına dayanan **Mandater Sistem** düşüncesini konferansa kabul ettirdiler. Bu sistem sömürgeciliğin şekil değiştirmiş halidir.
Tamirat adı altında savaş tazminatı alınmasına karar verildi.

BARIŞ ANTLAŞMALARI
1. Versailles (Versay) (28 Haziran 1919)
Versay Antlaşması Almanya ile imzalanmıştır.
Bazı Maddeleri:
• Almanya Alses bölgesi ve Saar bölgesini Fransa'ya; deniz aşırı bölgelerini İngiltere, Fransa, Belçika ve Japonya'ya bıraktı.
• Danzig serbest bölge olarak kabul edildi.
• Almanya Avusturya ile birleşmemeyi garanti etti.
• Almanya Yugoslavya ve Çekoslovakya'yı tanıdı.
• Askerlik mecburi olmaktan çıkarıldı.
• Kiel Kanalı ve Alman nehirleri uluslararası hale getirildi.
• Almanya ekonomik yükümlülüklere uyacağını ve savaş tazminatını vereceğini kabul etti.

Önemi:
• İngiltere ve Fransa en güçlü rakibinden kurtuldu
• Almanya uzun süre savaşamayacak hale getirildi
• Antlaşma hükümlerini uygun bulmayan Almanya II. Dünya Savaşının çıkmasında etkili oldu
• Alman sömürgeleri İngiltere, Fransa, Belçika ve Japonya arasında paylaşıldı.

TÜRK EĞİTİM-SEN - www.turkegitimsen.org.tr

2. Saint Germain (Sen Jermen) (10 Eylül 1919)
Bu antlaşma Avusturya ile imzalanmıştır.
Bazı Maddeleri:
• Avusturya Macaristan, Yugoslavya ve Çekoslovakya'yı tanıdı
• Almanya ile birleşmemeyi garanti etti
• Mağlubiyetin gerektirdiği yükümlülükleri kabul etti.
Avusturya'nın denizle bağlantısı kesildi.

3. Neuilly (Nöyyi) Antlaşması (27 Kasım 1919)
Bu antlaşma Bulgaristan ile imzalanmıştır.
Bazı maddeleri:
• Bulgaristan Gümülcine ve Dedeağaç'ı Yunanistan'a; Dobruca'yı Romanya'ya bıraktı.
• Mağlubiyetin getirdiği yükümlülükleri kabul etti.
• Ordu 25.000 ile sınırlandırıldı.
Bulgaristan'ın Ege ile bağlantısı kesildi.

4. Trianon (Triyanon) Antlaşması (6 Haziran 1920)
Macaristan'daki rejim değişikliği nedeniyle bu antlaşmanın imzalanması gecikmiştir. Macaristan bu antlaşma ile bağımsız bir devlet olarak tanınmakla beraber denize çıkışı olmayan küçük bir devlet haline gelmiştir.
Macaristan'a mağlup devlet muamelesi yapılmıştır.

Barış Antlaşmalarının Genel Özellikleri:
• Yeni devletler kuruldu
• Askeri ve ekonomik sınırlamalar getirildi
• Sınırlar değiştirildi.

İtilaf Grubunun Savaştaki Dezavantajları
• Rusya'nın savaştan çekilmesi
• Sömürgelerde bıkkınlık görülmesi
• Çanakkale'nin geçilememesi
• Osmanlı Devleti'nin savaşı Orta Doğu'ya çekmesi

Bulgaristan'ın İttifak Grubuna girmesi İttifak Grubunun Savaştaki Dezavantajları
• İngilizlerin denizlerde güçlü olması
• İngiltere'nin sömürgelerinden destek alması
• Avusturya ve Osmanlı Devleti'nin etnik problemlerle uğraşması
• ABD'nin İtilaf Grubunda savaşa girmesi
• İtalya'nın İtilaf Grubuna geçmesi

Rusya'nın Savaştan Çekilmesinin Sonuçları
• İngilizler Anadolu için Yunanlıları ön plana çıkarmaya başladı
• Ermenilerin koruyuculuğu ABD'ye verildi
• Gizli antlaşmalar değişti
• Brest-Litowsk Antlaşması imzalandı
• Kafkas, Galiçya, Romanya ve Makedonya cepheleri kapandı
• Osmanlı Kars, Ardahan ve Batum'u geri aldı
• İtilaf bloğunda oluşan boşluk önce İtalya ile sonra ise ABD ile doldurulmaya çalışıldı

I. Dünya Savaşının Genel Sonuçları
• Avrupa'daki mevcut dengele değişti
• Rakiplerini etkisiz hale getiren İngiltere ve Fransa en kazançlı devletler olurken; galipler safında yer alan İtalya ve Rusya hedefledikleri amaçlarına ulaşamamışlardır.
• Osmanlı ve Avusturya-Macaristan İmparatorluğu parçalanmış; Çarlık Rusya'sı yıkılmıştır.
• Türkiye, Macaristan, Polonya, Çekoslovakya, Yugoslavya, Letonya, Litvanya ve Ukrayna gibi yeni devletler kurulmuştur.
• Yugoslavya, Sırbistan, Karadağ, Bosna Hersek, Makedonya ve Slovenya'nın birleşmesi sonucunda kurulmuştur.
• Cemiyet-i Akvam kurulmuştur(1920)
• Sömürgecilik yerini Manda ve Himayeye bırakmıştır.
• Barış Antlaşmalarında milliyetçilik prensibine dikkat edilmemesi azınlık sorununun ortaya çıkmasına sebep olmuştur.
• Merkezi İmparatorlukların parçalanması sonucu Avrupa ve Orta Doğu'da denge boşlukları ortaya çıkmıştır.
• Komünizm, Faşizm, Nazizm gibi, demokratik olmayan, totaliter rejimler ortaya çıkmıştır.
• Sivil savunma düşüncesi ortaya çıkmış; böylece cephe gerisindeki sivil halkın korunması amaçlanmıştır.
• Barış Antlaşmaları devletlerin eşitliği ilkesine aykırı olduğu için sürekli bir barış ortamı sağlanamamış, bu yüzden II. Dünya Savaşı çıkmıştır.
• Bazı devletler ekonomik krizlere girdi
• Ümmetçilik ve Turancılık iflas etti.
• Millîyetçilik güçlendi ve ulusal devletlerin kuruluşu hızlandı
• Deniz altı gemileri önem kazandı
• ABD tekrar içine kapandı
• İngiltere ve Fransa Orta Doğu kaynaklarını ele geçirdi

TÜRK EĞİTİM-SEN - www.turkegitimsen.org.tr

• Suriye, Irak, Lübnan ve Hicaz Osmanlı Devleti'nden ayrıldı.
• Irak, Suriye, Lübnan ve Filistin'de mandater yönetimler kuruldu.
• İttihat ve Terakki Partisi dağıldı.

Dikkat:
• I.Dünya Savaşında ilk defa tank ve kimyasal silah kullanıldı
• Savaştan sonra sınırlar çizilirken milliyetlerin dağılımı dikkate alınmadığından dolayı savaştan sonra da milliyet olayları devam etti.
• İtalya savaş başlamadan önce Fransa ile gizli antlaşma yaptı
• Paris konferansında Doğu Trakya Yunanistan'a verildi.
• ABD I. ve II. Dünya Savaşının bitmesinde etkili oldu.
• ABD savaşa girerken uluslararası dengede yerini almak istedi.
• ABD savaşa 2 Şubat 1918'de fiilen girdi.
• Savaştan sonra; Almanya'nın güçlenmemesi İngiltere ve Fransa için temel politika oldu.
• Versay, Nöyyi, Saint Germain ve Triannon antlaşmaları II. Dünya Savaşı'nın çıkması ile yürürlükten kalktı.
• ABD ve Osmanlı savaşın başlamasında etkili olmamıştır.
• Boğazların Osmanlı Devleti'nin elinde olması; Mustafa Kemal'e göre Osmanlı Devleti'ni savaşa sokabilecek stratejik bir etkendi.
• Rusya'da Bolşevik ihtilali çıkınca; Ermenistan, Gürcistan ve Azerbaycan bağımsız oldu.
• Ukrayna 22 Ocak 1918'de bağımsız oldu
• Savaştan önce İngiliz sömürgeleri kendisinin 104 katı; Fransız sömürgeleri ise kendisinin 20 katıdır.
• Osmanlı Devleti'ni paylaşmak savaşın başlangıç sebeplerinden değildir.
• Mağlup devletlerin bir daha savaşmaya cesaret edememesi için antlaşmalara ağır maddeler kondu.
• I.Dünya Savaşı'nda Danimarka, Norveç, İsveç, İsviçre ve İspanya tarafsız kalmıştır.
• Osmanlı, ABD, Yunanistan, Bulgaristan, Japonya ve Romanya savaşın başlangıcında etkili olmamıştır.

MONDROS MÜTAREKESİ'NE TEPKİLER
A. MİLLİ CEMİYETLER
1. Trakya Paşaeli Cemiyeti
• Mavri Mira Cemiyetinin Trakya'ya yönelik olarak yürüttüğü bölücü faaliyetlere karşı kurulmuştur.
• İstanbul ve boğazların işgal edilmesi bu cemiyetle Anadolu'nun bağlantısını kesmiştir.
• Bu cemiyet Osmanlı Devleti'nin yıkılması halinde Trakya'da bir cumhuriyet kurmayı planlamaktadır.
• Edirne Kongresini düzenlemiştir.

2. İzmir Müdafaa-i Hukuk Cemiyeti:
• Ege Bölgesinde Yunanlıların bölücü faaliyetlerine karşı çalıştı.
• 2-9 Mart 1919 tarihinde İzmir'de Müdafaa-i Hukuk Kongresini düzenledi.

3. Kilikyalılar Cemiyeti:
Adana ve civarının Ermeni ve Fransızlara karşı bütünlüğünü korumak için kuruldu

4. Redd-i İlhak Cemiyeti:
• İzmir'in işgaline tepki olarak kuruldu
• Balıkesir ve Alaşehir kongrelerini düzenleyerek Ege Bölgesini örgütledi
• Kuva-yı Millîye'yi harekete geçirerek silahlı direniş başlattı.

5. Trabzon Muhafaza-i Hukuk-ı Millîye Cemiyeti:
• Orta ve Doğu Karadeniz'deki Rum ve Ermeni faaliyetlerine karşı kuruldu.
• Erzurum Kongresinin toplanmasına yardımcı oldu.
• Erzurum Kongresinde Doğu Anadolu Müdafaa-i Hukuk Cemiyeti ile birleşti.

6. Millî Kongre Cemiyeti:
• İstanbul'da kuruldu
• İlk defa Kuva-yı Millîye tabirini kullandı
• Millî mücadele için birleşmeyi savundu
• Genelde basın yayın yoluyla propagandayı ilke edindi.
• 16 Mart 1920'de İstanbul'un işgaliyle bu cemiyet dağıldı.

7. Doğu Anadolu Müdafaa-i Hukuk Cemiyeti:
• Doğu Anadolu'nun Ermenilere karşı bütünlüğünü korumak için kuruldu.
• XV. kolordunun Erzurum'da dağılmamış halde olması bu cemiyeti daha da etkin hale getirdi.
• Erzurum Kongresini düzenledi
• Le Pays gazetesini çıkardı.

TÜRK EĞİTİM-SEN - www.turkegitimsen.org.tr

Cemiyet; Türkleri azınlıklara göre daha güçlü tutmak için şu kararları aldı:
• İşgallere karşı direnilecektir.
• Basın yayın yoluyla propaganda yapılacaktır
• Bölge dışına göç edilmeyecektir.
• Bilim, iktisat ve din teşkilatları kurulacaktır.

Millî Cemiyetlerin Özellikleri:
• Türk halkının Mondros Mütarekesi'ne ilk tepkisidir.
• Basın yayın faaliyetlerinin elverişli olmasından, elçiliklerin varlığından ve merkez durumunda olmasından dolayı İstanbul'u merkez edindiler
• Millî mücadeleye örgütsel zemin hazırladılar
• Halk arasında Millî bilinci uyandırdılar
• İşgalleri ve azınlıkların bölücü faaliyetlerini önlemeye çalıştılar
• Bölgesel niteliklidirler
• Mustafa Kemal gibi birleştirici bir liderden yoksun oluşları en büyük eksiklikleridir.
• İstanbul Hükûmeti'ne, bağlı olmadıkları gibi; karşı da değillerdir.
• Sivas kongresinden önceki en büyük eksiklikleri tek elden idare edilmemeleridir.
• Türkçülük duyguları ile kurulmuşlardır.
• Genellikle ittihatçılar tarafından kurulmuşlardır.
• Programları bölgesel kurtuluşa yöneliktir. Bütünü kapsayan plan ve programları yoktur.
• Önce basın yayın yoluyla propagandayı ilke edindiyseler de; kanlı işgallerin başlamasıyla silahlı mücadeleyi başlattılar.
• Sivas Kongresinde Anadolu ve Rumeli Cemiyeti adı altında birleştiler

B. AZINLIKLARIN KURDUĞU CEMİYETLER
1. Mavri Mira:
• Fener Rum patrikhanesi tarafından kuruldu
• Bizans İmparatorluğunu yeniden canlandırmayı ve Ege'de ilerleyen Yunanlılara yardım ederek Batı Anadolu ve Trakya'yı Yunanistan'a katmayı amaçlıyordu. (megalo idea)
• Yunan Kızılhaçı, Göçmenler Komisyonu ve Rum izcilik kuruluşları bu cemiyetin alt kollarıydı

2. Pontus Rum Cemiyeti:
• Merzifon'da Amerikan Koleji'nde kuruldu
• Batum'dan Sinop'a kadar uzanan ve merkezi Samsun veya Trabzon olabilecek bir Rum devleti kurmayı amaçlıyordu.
• MÖ. 281'de kurulan Pontus Devleti'ni MS 63'de Romalılar yıktı. 1204'de tekrar kurulan Pontus Devleti'ni 1461'de Fatih yıktı.

3. Kardos Cemiyeti:
Bu cemiyet Rum göçmenlerine yardımcı olmak görüntüsü altında Pontus Cemiyetine yardımcı oluyordu.

4. Etnik-i Eterya Cemiyeti:
Bu cemiyet bağımsız Yunanistan'ı oluşturmak için 1814 yılında Filiki Eterya adıyla kurulmuştur. I. Dünya Savaşından sonra ise Yunanistan'ı büyütmek ve Bizans Devletini kurmak için çalıştı

5. Hınçak ve Taşnak Sütyun Cemiyetleri
Doğu Anadolu ve Çukurova toprakları ile Karadeniz bölgesinin bir kısmını Ermenistan'a katmak için çalıştılar.

6. Makabi-Alyans İsrailit **Cemiyetleri:**
• Yahudi devleti kurmak için çalışmışlardır.
• Ekonomik çıkarlarının korunması ön planda olmuştur.

7. Rum-Ermeni Birlik Komitesi:
Rum ve Ermeni cemiyetleri arasındaki koordinasyonu sağladı.

Azınlıklar Türkleri Hıristiyan katliamı yapıyor olarak göstererek Anadolu'nun işgalini başlatmak ve yıldırma faaliyetleri ile hedefledikleri bölgelerden Türkleri kaçırarak ilgili bölgelerde çoğunluk olmak istemişlerdir.

Azınlık Cemiyetlerinin Özellikleri:
• Wilson Prensiplerinden ilham aldılar
• Mondros Mütarekesi, azınlıkların çalışmaları için uygun zemin oluşturdu
• Azınlıklar Osmanlı ülkesini sömürmek isteyen işgalciler tarafından kullanıldılar
• Kiliseleri ve yabancı okullarını üs edindiler
• İşgal devletlerinden yardım gördüler
• Çıkardıkları olaylar ile TBMM'yi meşgul ettiler

C. MİLLİ VARLIĞA DÜŞMAN CEMİYETLER
1. Sulh ve Selamet-i Osmaniye Cemiyeti:
Kurtuluşun padişahın emirlerine bağlı kalmakla mümkün olacağını savunmuştur.

TÜRK EĞİTİM-SEN - www.turkegitimsen.org.tr

2. Teali İslam Cemiyeti:
Kurtuluşun halifenin emirlerine ve İslam'ın prensiplerine uymakla mümkün olacağını savunmuştur.

3. İngiliz Muhipleri Cemiyeti:
Kurtuluşun İngilizlerin himayesi ile mümkün olacağına inanıyordu Bu cemiyet hükûmet tarafından da desteklenmiştir.

4. Wilson Prensipleri Cemiyeti:
Bu cemiyetin taraftarları Wilson ilkelerinden ilham almıştır
Kurtuluşun ABD mandasına girmekle mümkün olacağına inanmışlardır.

5. Kürt Teali Cemiyeti:
Bu cemiyetin taraftarları Wilson Prensiplerine dayanarak; halifeye bağlı olarak bir Kürt devleti kurmayı planlamışlardır.

6. Hürriyet ve İtilaf Fırkası:
1911 yılında İttihat ve Terakki Partisi'ne karşı kuruldu 1918'den itibaren yönetimde etkili olmaya başladı
Anadolu hareketini İttihatçıların hareketi olarak gören parti Kurtuluş Savaşı'na karşı gelişin liderliğini üstlendi.

İŞGALLER
İşgalcilerin İşgallere Hazırladığı Zemin
- Mondros Mütarekesi'ne 7 ve 24. maddeler konuldu
- Osmanlı ordusu terhis edildi
- Osmanlı Devleti'nin savaş araç ve gereçleri kontrol altına alındı
- Haberleşme ve ulaşım kontrol altına alındı
- Osmanlı yönetimi denetim altına alındı
- Boğazlar denetim altına alınarak Anadolu ile Rumeli'nin bağlantısı kesildi
- Azınlıklar kışkırtıldı

İşgaller Mondros Mütarekesi'ne dayanılarak başlamıştır.
3 Kasım 1918'de Musul'u işgal ederek İngilizler işgal faaliyetlerini başlattılar.
13 Kasım 1918'de ise Yunanlılar da içinde olmak üzere İtilaf donanması İstanbul'u filen işgal etti.

Dikkat:
İşgallere karşı ilk tepki, 19 Aralık 1918'de Hatay'a bağlı Dörtyol'un Karakese Köyü'nde Mehmet Kara'nın Fransızlara attığı kurşundur.
Batı cephesinde ilk Kuva-yı Millîye direnişi ise Ali Çetinkaya komutasında Ayvalık'ta, Yunanlılara karşı geçekleştirdi.
İngiliz İşgal Bölgeleri: Çanakkale, Musul, Batum, Antep, Maraş, Konya, Bilecik, Samsun, Merzifon
Fransız işgal Bölgeleri: Adana, Dörtyol, Mersin, Osmaniye, Afyon, Antep, Maraş, Urfa
İtalyan İşgal Bölgeleri: Antalya, Kuşadası, Fethiye, Marmaris, Bodrum

İZMİR'İN İŞGALİ (15 MAYIS 1919)
Yunanlılar Paris Konferansı'nda çıkarttıkları karar doğrultusunda İzmir'i işgal etmişlerdir.

İşgalin Önemi:
- Kuva-yı Millîye ortaya çıkmaya başladı
- Millî bilinç uyandı
- Halkı Millî Mücadele için örgütlemek kolaylaştı
- Mitingler düzenlendi
- Redd-i İlhak Cemiyeti kuruldu
- Halk, işgalcilere güvenilemeyeceğini anladı.

Amiral Bristol Raporu:
İzmir'in işgali dünya kamuoyunda büyük bir yankı ve kınamaya sebep olunca; olayın sorumlusu durumunda olan İtilaf devletleri kamuoyunu yatıştırmak ve İzmir bölgesindeki durumu öğrenebilmek için bölgeye Amiral Bristol önderliğinde bir rapor heyeti göndermişlerdir.

Bristol Raporunun İçeriği:
- Bölgedeki olayların sorumlusu Türkler değil; Rumlardır.
- Bölgede Türkler çoğunluktadır.
- Yunanlıların bölgeyi işgali ilhaka yöneliktir. Bölgenin güvenliğini sağlamaya yönelik değildir.
- Bölgeden Yunanlılar çekilerek; bölgeye İtilaf devletlerinin güvenlik birlikleri yerleşmelidir.

Bristol Raporunun Önemi:
- Yunanlıların Paris Konferansına sahte rapor verdiği ortaya çıkmıştır.
- Yunan işgalinin niteliği dünyaya duyurulmuştur.
- İşgalin gereksiz ve haksız olduğu belirtilmiştir.
- İlk defa uluslararası bir belge Türk Millî Mücadelesinin haklılığını göstermiştir.

TÜRK EĞİTİM-SEN - www.turkegitimsen.org.tr

KUVA-YI MİLLİYE
Kuva-yı Millîye, işgaller karşısında, halkın harekete geçerek kendi bölgelerini korumaya çalışması hareketidir.

Kuva-yı Millîye'nin Özellikleri
- İşgallere tepki olarak ortaya çıktılar.
- Bölgesel olarak hareket ettiler.
- Düzenli ordu kurulana kadar düşmanı oyaladılar.
- Düzenli ordunun temelini oluşturdular.
- TBMM'ye karşı oluşan isyanları bastırdılar.
- Desteği halktan aldılar.
- Tutarsız davranışları halk ile Kuva-yı Millîye'nin vurucu gücü olan milislerin arasını açtı.
- Ortaya çıkışında işgaller ve işgaller karşısında Osmanlı Devletinin tepkisizliği etkili oldu
- Millî cemiyetlerin silahlı koludurlar.
- Disiplin ve birlikten yoksun oluşları en büyük eksiklikleridir.

KURTULUŞ SAVAŞININ HAZIRLIK DÖNEMİ
Mustafa Kemal'in Samsun'a Çıkışı (19 MAYIS 1919)
Orta ve Doğu Karadeniz Bölgesinde Pontus Rum Cemiyeti'nin çalışmaları sonucunda bölgedeki Rum halkı karışıklıklar çıkarıyor ve olayın sorumlusu olarak da Türk halkı gösteriliyordu. Bu durum karşısında İngilizler, Osmanlı Hükûmeti'ne bölgede güvenliğin sağlanmasını; aksi takdirde, bölgeyi işgal edeceklerini bildirdiler. Rumların da zaten beklentisi, bölgenin İngilizler tarafından işgal edilerek Rumların işlerinin kolaylaştırılmasıydı.
Bölgede güvenliğin sağlanması için İstanbul yönetimi IX. Ordu Müfettişi olarak Mustafa Kemal'i görevlendirdi. Mustafa Kemal bölgede hareket edebilmek için IX. Ordu Bölgesindeki sivil makamlara da emir verme yetkisini aldı.
Mustafa Kemal'in Görevi:
- Görev bölgesindeki orduları terhis etmek
- Asayiş ve güvenliği sağlamak
- Halkın elindeki silah ve cephaneyi toplamak
- Halka silah ve cephane dağıtan kuruluşları ortadan kaldırmak

Samsun'a Çıkışın Önemi:
- Mustafa Kemal Millî Mücadeleyi başlattı
- Mustafa Kemal "Ya istiklal! Ya ölüm!" parolasını benimsedi.
- Kurtuluşun ulusal olacağı vurgulandı.

HAVZA GENELGESİ (28 MAYIS 1919)
Samsun bölgesini, İngiliz ve Rumların varlığından dolayı, Millî Mücadele çalışmalarının başlaması için uygun görmeyen Mustafa Kemal; Samsun'dan Havza'ya hareket etti.
Anadolu'daki komutanlarla da irtibat kurarak orduların terhis edilmemesini sağlamaya çalışan Mustafa Kemal; Havza'da, Millî bilincin uyanması ve İtilaf devletlerinin Türk halkının tepkisini görmesi için İzmir'in işgalini protesto eden bir miting düzenledi. Bu tür mitinglerin tüm yurtta da yapılmasını istedi.
Mustafa Kemal yurdun çeşitli yerlerinde başlayan halk heyecanını ortak bir çizgi üzerinde birleştirmek istiyor ve ferdi bilinçten ulusal bilince ulaşılmasını istiyordu.

<u>Açıklamalar:</u>
- Mustafa Kemal İzmir'in işgalini halkın uyarılması ve birleştirilmesi için kullanmak istemiştir.
- Mustafa Kemal'in isteği üzerine bundan sonra mitingler düzenlenmesi, Mustafa Kemal'in lider olarak benimseneceğini göstermektedir.
- Mustafa Kemal'e Havza'daki faaliyetlerinin sonucu olarak; İngilizlerin baskısıyla, 8 Haziran 1919'da İstanbul Hükûmeti'nden, kendisini İstanbul'a geri çağıran bir telgraf geldi.

AMASYA GENELGESİ-TAMİMİ (22 HAZİRAN 1919)
Sebebi, ülkenin içinde bulunduğu durumu millete duyurarak milleti bağımsızlık ve egemenlik için mücadeleye çağırmaktır.

Genelgenin Hazırlayıcıları: Mustafa Kemal, Refet Bele, Ali Fuat Cebesoy, Rauf Orbay, Kazım Karabekir(Erzurum'da)

Genelgenin Maddeleri:
Vatanın bütünlüğü ve milletin istiklali tehlikededir.
- Durum ve Kurtuluş Savaşının gereği ortaya konmaktadır.
- Kurtuluş Savaşının bölgesel değil; bütünsel olduğu vurgulanmıştır.
- Bölücülere ve bölgesel kurtuluşu amaçlayanlara bir tepkidir.

İstanbul'daki hükûmet baskı altında olduğundan dolayı, üzerine almış olduğu sorumluluğun gereklerini yerine getirememektedir. Bu durum milletimizi yok olmuş gibi gösteriyor.
- İlk defa İstanbul hükûmetine tepki gösterilmiştir.

TÜRK EĞİTİM-SEN - www.turkegitimsen.org.tr

• İstanbul hükûmetinin bu tutumu da, durumun bir parçası olarak, belirtilmiştir.

Mustafa Kemal Millî Mücadele esnasında Millî güçte bölünme yaşanmaması için padişaha karşı doğrudan tepki göstermeyip; tepkilerinde İstanbul hükûmetini hedef almıştır.

Milletin istiklalini yine milletin azim ve kararı kurtaracaktır.

• Millî egemenlik fikri ilk defa üstü kapalı bir şekilde vurgulandı.
• Kurtarıcı olarak, padişah, mandacı ve himayeci devletlerin yerini milletin kendisi aldı.
• Kaderine razı olmaya bir karşı çıkış vardır.
• İleride Millî egemenliğe dayalı devletin kurulacağına dair ilk işaretler verilmiştir.
• Mustafa Kemal'in Türk milletine güvendiği ve mücadeleyi millete mal etmek istediği anlaşılmaktadır.

Milletin durum ve davranışını göz önünde tutmak ve haklarını dile getirip bütün dünyaya duyurmak için her türlü etki ve denetimden kurtulmuş Millî bir kurulun varlığı gereklidir.

• İlk defa Heyet-i Temsiliye'nin kurulması istenmektedir.
• Kurtuluş Savaşı'na, kişisellikten çıkarılarak, ulusal karakter kazandırılmaya çalışılmaktadır.
• Genelgenin ihtilalci yönü görülmektedir.

Anadolu'nun her yönden güvenli yeri olan Sivas'ta Millî bir kongre toplanmalıdır.

• Ulusal bir kongrenin toplanması istenmiştir.
• Millî birlik ve beraberliğin sağlanması amaçlanmıştır.

Kongreye her sancaktan milletin güvenini kazanmış üç delege katılmalıdır. Delegeleri müdafaa-i hukuk cemiyetleri ve belediyeler seçmelidir. Delegelerin kongreye geliş güzergâhları ve zamanları Millî bir sır olarak saklanmalıdır.

• Kararların ulusal olması amaçlanmıştır.
• Delegelerin milletin güvenini kazanmış kişilerden olmasının istenmesi kongrede alınacak kararların bütün millet tarafından kabul edilebilmesi içindir.
• Delegelerin Millî Mücadele taraftarı olması için delegelerin müdafaa-i hukuk cemiyetleri tarafından belirlenmesi istenmiştir.
• Delegelerin seçimle belirlenmek istenmesi ileride seçime dayalı bir sistemin olabileceğini de göstermektedir.

Doğu ileri adına 10 Temmuz 1919'da Erzurum'da bir kongre toplanacaktır. Bu tarihe kadar diğer illerin temsilcileri de Sivas'a gelebilirlerse; Erzurum kongresine katılmış olan delegeler Sivas'a hareket edecektir.

Amasya Genelgesinin Önemi:

• Kurtuluş Savaşının gereği (Ülkenin bütünlüğü ve milletin bağımsızlığı tehlikededir.); amacı (Vatanın bütünlüğünün ve milletin bağımsızlık ve egemenliğinin sağlanması) ve yöntemi (Mücadeleyi halk yapacaktır.) ortaya konmuştur.
• İşgalciler ve İstanbul hükûmetine bir tepkidir.
• Millî mücadelenin programıdır.
• Mustafa Kemal'in millete ilk çağrısıdır.
• Türk inkılabının ihtilal safhası başlamıştır.
• Kurtuluşun tek elden yürütülmesi için ortam hazırlanmaya çalışılmıştır.
• Millî bağımsızlık hukuki yönden belgelere bağlanmıştır.
• Evrensel haklar dile getirilmiştir.
• Mustafa Kemal bu genelgeyi yayınlayarak ilk defa İstanbul'un verdiği yetkileri aşmıştır.

<u>Açıklamalar:</u>

• Amasya Genelgesinin yayınlanmasından sonra İçişleri Bakanı Ali Kemal, Mustafa Kemal'e görevinden alındığını ve İstanbul'a geri dönmesi gerektiğini bildirdi. (Gerekçe olarak ise yetkilerini aştığı bildirildi.) Vakit kazanmak isteyen Mustafa Kemal ise " Ben sadece padişahtan emir alırım" diyerek karşılık vermiştir. 7-8 Temmuz 1919 günü İstanbul'dan Mustafa Kemal'in görevden alındığına dair telgraf geldi. Mustafa Kemal ise 8-9 Temmuz 1919 günü askerlik mesleğinden ayrılarak sine-i millete döndüğünü bildirdi.
• Amasya Genelgesinin esasları ilk defa Erzurum Kongresinde karara dönüştü.
• Genelgeden sonra, İstanbul'un Anadolu'ya egemen değil tabi olması gerektiği bildirildi.
• Genelgenin uygulanması ile ordu mensuplarının görevlendirilmesi Türk ordusunu da ihtilalin içine çekmiştir.

ERZURUM KONGRESİ (23 TEMMUZ-7 AĞUSTOS 1919)

Erzurum Kongresi Doğu Anadolu Müdafaa-i Hukuk Cemiyeti ile Trabzon Muhafaza-i Hukuk-ı Milliye Cemiyeti tarafından Rum ve Ermenilere karşı Doğu Anadolu ve Karadeniz Bölgesinin bütünlüğünün korunması için toplanmıştır.

Kongrede Alınan Kararlar:

Millî sınırlar içinde vatan bir bütündür bölünemez

TÜRK EĞİTİM-SEN - www.turkegitimsen.org.tr

• Bu madde Sivas Kongresi ve Misak-ı Millî kararlarının da ilk maddesidir.
• Bölgesel amaçlı olarak toplanan kongre bütünü ilgilendiren karar almıştır.
• Bütün bölücülere tepki gösterilmiştir.
Her türlü yabancı müdahalesine karşı millet, birlik olarak kendisini müdafaa edecektir.
Vatanın ve istiklalin muhafaza ve teminine İstanbul Hükûmeti muktedir olamadığı takdirde; gayeyi temin için Anadolu'da geçici bir hükûmet kurulacaktır. Hükûmeti Millî kongre seçecektir. Kongre toplantı halinde değilse; bu işi temsil heyeti yapacaktır.
• İlk defa geçici hükûmetten bahsedildi
• İlk defa açıkça yeni bir devletten bahsedildi.
Kuva-yı Millîye'yi âmil**, irade-i Millîyeyi** hâkim kılmak esastır.
• İlk defa millet iradesinden açıkça bahsedildi.
Hıristiyan azınlığa siyasi hâkimiyetimizi zedeleyici ve sosyal dengemizi bozucu ayrıcalıklar verilemez.
Manda ve himaye kabul edilemez
• Bağımsızlığın koşulsuz olarak sağlanacağı vurgulanmıştır.
• Mandacılığa ilk defa tepki gösterilmiştir.
Millî meclisin derhal toplanmasına ve hükûmet işlerinin meclisin denetimi altında yürütülmesine çalışılacaktır.
• İlk defa Meclis-i Mebusan'ın toplanması istenmiştir.
• Tutarsız davranışlar içinde olan Damat Ferit Paşa hükûmeti kontrol altına alınmaya çalışılmıştır.
Ulusal irade padişah ve halifeyi de kurtaracaktır.
Mustafa Kemal birlik ve beraberliğin devamı için böyle bir kararı da kongrede almıştır.
Milletimiz insani ve asri gayeleri tebcil; sınai ve iktisadi hal ve ihtiyacımızı takdir eder.
Dışarıdan gelebilecek yardımların insani amaçlarla olması durumunda kabul edilebileceği vurgulanmıştır.

Kongrenin Önemi:
• Erzurum Kongresi toplanış amacı ve katılımı yönüyle bölgeseldir. Fakat Mustafa Kemal kongreye katıldığı için kongrede ulusal kararlar da alınmıştır.
• İstanbul'un muhalefetine karşı toplandığından ve aldığı karalardan dolayı ihtilalci bir kongredir.
• Tam bağımsızlık ve Millî egemenlik fikirleri açıkça vurgulandı.
• Mustafa Kemal başkanlığında, dokuz kişiden oluşan ve Doğu illerini temsil eden temsil heyeti kuruldu.
• İlk defa ulusal sınırlardan bahsedildi
• Doğu Anadolu'daki cemiyetler ve Trabzon Muhafaza-i Hukuk-ı Millîye Cemiyeti, Doğu Anadolu Müdafaa-i Hukuk-ı Millîye Cemiyetinin çatısı altında birleştirildi.
• Azınlık haklarına ilk defa tepki gösterildi
• Sivil bir vatandaş olan Mustafa Kemal'in, kongreye ve temsil heyetine başkan seçilmesi, Mustafa Kemal'in yetki problemini ortadan kaldırdı.
• İstanbul hükûmeti Mustafa Kemal, Rauf Orbay ve Refet Bele için tutuklama kararı çıkardı. (30 Temmuz 1919) 9 Ağustos 1919'da ise Mustafa Kemal askerlikten ihraç edildi.
• Ulusal güçlerin birleştirilmesi için ilk adım atıldı
• Ermenilere karşı takip edilecek yol belirlendi
• Bağımsızlık, dış politika ilkesi olarak benimsendi.
• Sivas Kongresi ve Misak-ı Millî Kararlarına zemin hazırlandı.

Açıklamalar:
• Gücün tüm yurttan alınması için Sivas Kongresinin toplanmasına da gerek duyuldu
• Mustafa Kemal ilk defa sivil bir vatandaş olarak Erzurum Kongresinde görev almıştır.
• Erzurum Kongresinde dış işlerle de ilgili kararlar alınması, kongrenin meclis gibi hareket ettiğini gösterir.
• Askeri yetkileri alınan Mustafa Kemal'in emrine Kazım Karabekir'in gönüllü olarak girmesi Mustafa Kemal'in liderlik sorunun çözülmesinde etkili olduğu gibi örgütlenme döneminde Mustafa Kemal'in işini de kolaylaştırmıştır.
• Mustafa Kemal bölge dışından olduğu için ilk anda Erzurum Kongresine alınmak istenmedi. Kongreden Kazım Bey ve Cevat Dursun'un istifa etmesi sonucunda Mustafa Kemal ve Rauf Orbay kongreye alındı.
• Kongreye 56 delege katıldı. İstanbul'un baskıları sonucunda Elazığ valisi Ali Galip Elazığ, Mardin ve Diyarbakır delegelerinin kongreye katılmasını engelledi.

BALIKESİR KONGRESİ (26-31 TEMMUZ 1919)
Balıkesir Kongresi Yunanlılara karşı Batı Anadolu'nun bütünlüğü için; Redd-i İlhak Cemiyetinin çalışmaları sonucunda Hacim Muhittin başkanlığında toplanmıştır.

TÜRK EĞİTİM-SEN - www.turkegitimsen.org.tr

Alınan Kararlar:
• Yunanlılara karşı Kuva-yı Millîye'nin güçlendirileceği kararlaştırıldı.
• Batı Anadolu'daki güçlerin birleştirileceği kararlaştırıldı.
• Seferberlik ilan edildi.
• Padişaha bağlılık bildirildi.
Balıkesir Kongresi Amasya Genelgesinin bağımsızlık yönünü kabul etmiştir. Batı Anadolu örgütlenmeye çalışılmıştır.

ALAŞEHİR KONGRESİ (16-25 AĞUSTOS 1919)
Batı Anadolu'nun Yunanlılara karşı bütünlüğünün korunması için Redd-i İlhak Cemiyeti'nin çalışmaları sonucunda Hacim Muhittin başkanlığında toplanmıştır.

Alınan Kararlar:
• Erzurum ve Balıkesir Kongresinin kararları görüşüldü
• Millî mücadeleyi destekleme kararı alındı
• Yunanlılarla savaşma kararı alındı
• Gerektiğinde büyük devletlerin yardımının alınabileceği vurgulandı

SİVAS KONGRESİ (4-11 EYLÜL 1919)
Bütünlük ve bağımsızlığı korumak için nasıl bir politika izleneceğinin saptanması; saptanan politikanın bütünü kapsayacak şekilde tüm milletçe uygulanması amaçlanmıştır.

Kongrenin Karşılaştığı Sorunlar:
• İstanbul hükûmeti ve işgal güçlerinin engellemesi sonucunda kongreye beklenildiği kadar üye katılamadı (38 kişi katıldı.)
• Elazığ Valisi Ali Galip'in kongreyi basacağı şayiası yayıldı (Ali Galip Sivas'taki askeri birlikten çekindiği için kongreyi basamadı)
• Fransızların Sivas'ı işgal edeceği haberleri yayıldı. (Mustafa Kemal böyle bir şeyin mümkün olmayacağını belirtti.)
• İlk anda Mustafa Kemal kongreye başkan seçilmek istenmediyse de; uzun tartışmalar sonucunda Mustafa Kemal kongreye başkan seçildi.
• Delegelerin büyük bir çoğunluğu ABD mandasını savundu. Fakat Mustafa Kemal, ABD mandasının Türk milleti için uygun olmadığını delegelere anlatıp kabul ettirince; ABD mandası da kesin olarak reddedildi.(ABD Doğu Anadolu'da bir Ermeni devletinin kurulmasını istiyor; Osmanlı ülkesinin parçalanmasını öngörüyor; Türkiye'nin mandaterliğini ise istemiyordu.)
• İstanbul Hükûmeti Mustafa Kemal ve kongreye katılanlar için tutuklama kararı çıkardı.

Erzurum Kongresinin kararları Sivas Kongresinin birinci maddesi olarak kabul edildiği için Sivas Kongresi Erzurum Kongresine göre daha kısa sürmüştür.

Alınan Kararlar:
1. Osmanlı hükûmeti bir dış baskı karşısında vatanın her hangi parçasını terk ve ihmal etmek zorunda kalırsa; halife ve saltanatın, vatan ve milletin korunmasını sağlayacak her türlü tedbir alınmıştır.
2. İtilaf devletlerinden haklarımıza saygı gösteren haklı ve adaletli bir karara varmalarını bekleriz
3. Millî cemiyetler Anadolu ve Rumeli Müdafaa-i Hukuk Cemiyeti altında toplanmıştır.
• Birlik sağlanmıştır.
• Cemiyetler bölgesel olmaktan çıkarak ulusallaşmıştır.
• Kuva-yı Millîye için komuta birliği sağlanmıştır.
• Kurtuluş Savaşının tek elden yönetilmesi kolaylaşmıştır.
4. Mustafa Kemal başkanlığında tüm yurdu temsil edecek şekilde 15 kişiden oluşan temsil heyeti kuruldu.
5. Ali Fuat Cebesoy Batı Cephesi Kuva-yı Millîye komutanlığına tayin edildi.
• Heyet-i Temsiliye ilk defa hükûmet gibi yürütme yetkisi kullandı.
• Batı cephesinin oluşturulması için ilk adım atıldı
6. İrade-i Millîye Gazetesinin çıkarılmasına karar verildi.
Damat Ferit Paşa hükûmetinin iş başından uzaklaştırılmasına kadar İstanbul ile ilişkilerin kesildiği bildirildi.
Bu karardan yaklaşık yirmi gün sonra Damat Ferit Paşa hükûmeti istifa ederek yerine Ali Rıza Paşa hükûmeti geldi. Bu durum Sivas Kongresinin olumlu bir sonucudur ve Millî Mücadelecilerin İstanbul karşısında güçlendiğini gösterir.

Kongrenin Önemi:
• Kongreler dönemi kapandı
• Misak-ı Millî esasları belirlendi
• Heyet-i Temsiliye bütün vatanı temsil eder hale geldi
• Millî birlik ve beraberlik büyük oranda sağlandı
• Ulusal örgütlenme tüm vatanı kapsadı

TÜRK EĞİTİM-SEN - www.turkegitimsen.org.tr

• Gücünü halktan alan yeni bir otorite ortaya çıktı
• Mustafa Kemal lider olarak benimsendi
• Erzurum Kongresi kararları ulus düzeyinde genelleşti
• Mondros Mütarekesi reddedildi
• Sivas Kongresi milleti temsil eden tek kurul haline geldi
• Tam bağımsızlık ve Millî egemenlik ilkeleri temel prensip olarak kabul edildi
• Mandacılık kesin olarak reddedildi
• Kuva-yı Millîye cepheleri arasında kumanda birliği sağlandı

Açıklamalar:
• Erzurum Kongresi; Doğu Bölgesinin, Osmanlı Devleti tarafından terk edilmek istenen yerinde geçici bir yönetim kurulacağından bahsederken; Sivas Kongresi bu kararı bütün yurdu kapsayacak şekilde kabul etti.
• Mustafa Kemal ve arkadaşları 1 Mayıs 1919'da idama mahkûm edildi
• İzinsiz toplanmasından; hakkında tutuklama kararı olan Mustafa Kemal'i kendisine başkan seçtiğinden ve aldığı kararlardan dolayı Sivas Kongresi de ihtilalci bir nitelik taşır.

AMASYA GÖRÜŞMELERİ (20-22 EKİM 1919)
Damat Ferit Paşa 2 Ekim 1919'da istifa edince, yeni hükûmeti Ali Rıza Paşa kurumuştur. Mustafa Kemal, Ali Rıza Paşa hükûmetini Damat Ferit Paşa hükûmetine nazaran daha ılıman olduğundan dolayı desteklediği gibi; ülkedeki birliğin sağlanıp korunması için İstanbul Hükûmeti ile iyi geçinmeye çalışmıştır. Mustafa Kemal ile Ali Rıza Paşa'nın karşılıklı görüşmeleri sonucunda Amasya'da, her iki tarafın uzlaşması amacıyla bir mülakat yapılmasına karar verildi. Amasya Görüşmelerine İstanbul

Hükûmeti adına Bahriye Nazırı Salih Paşa katıldı. Millî mücadele hareketi adına Mustafa Kemal ve arkadaşları katıldı.

Alınan Kararlar:
• Hiçbir vilayet terk edilmeyecek, himaye kabul edilmeyecektir. Bütünlük ve istiklal korunacaktır.
• Azınlıklara siyasi hâkimiyetimizi zedeleyici ve sosyal dengemizi bozucu ayrıcalıklar verilmeyecektir.
• Anadolu ve Rumeli Müdafaa-i Hukuk Cemiyeti, İstanbul Hükûmeti tarafından tanınacaktır.
• Meclis-i Mebusan toplanmalıdır.
• Meclis-i Mebusan, İstanbul dışında toplanmalıdır. (Meclisin, İstanbul'da toplanması halinde, mili mücadele ruhunu yansıtamayacağı ve rahat çalışamayacağı düşünülmüştür.)
• Sivas Kongresi kararları meclis tarafından onaylanmalıdır.
• Yapılacak antlaşmalar için Heyet-i Temsiliye'nin onayı alınmalıdır.
• Seçimler serbest yapılmalıdır.

Önemi:
• Millî mücadele, Heyet-i Temsiliye ve Anadolu ve Rumeli Müdafaa-i Hukuk Cemiyeti, İstanbul Hükûmeti tarafından hukuken tanındı
• Temsil Heyeti ile İstanbul arasındaki ilişkiler yumuşadı
• İstanbul Anadolu'ya bağlı olmaya başladı.
• İtilaf Devletleri Anadolu hareketini İstanbul vasıtasıyla kontrol altına alamayacaklarını anlamıştır.
• Meclis-i Mebusan'ın toplanması kararlaştırılmıştır.

Açıklamalar:
• Görüşmelerde egemenlikten değil; bağımsızlıktan bahsedilmiştir.
• Meclisin İstanbul dışında toplanması meselesinde anlaşmaya varılamadı
• Salih Paşa kararların tamamını kendisinin kabul etmesinin bir anlam ifade etmediğini; kararların hükûmet tarafından kabul edilmesinin önemli olduğunu; kararların hükûmet tarafından kabul edilmesi için elinden geleni yapacağını; bu konuda başarılı olamadığı takdirde istifa edeceğini açıkladı.
• Hükûmet, sadece Meclis-i Mebusan'ın açılması kararını tam olarak onayladı. Salih Paşa ise istifa etmedi.

HEYET-İ TEMSİLİYENİN ANKARA'YA GELMESİ (27 ARALIK 1919)
Sebepleri:
• Ankara'nın güvenli olması
• Meclis-i Mebusan çalışmalarının yakından izlenmek istenmesi
• Ankara'nın batı cephesine yakın olması
• Ankara'nın iletişim ve ulaşım yönünden uygun olması.

Meclis-i Mebusan İçin Seçimlerin Yapılması
İşgal güçleri, seçimleri saltanat yanlılarının kazanacağını düşündüğünden seçimlere pek müdahale etmediler. Fakat Kasım 1919'da yapılan

TÜRK EĞİTİM-SEN - www.turkegitimsen.org.tr

seçimlerden Millî Mücadele taraftarlarının çoğunluk olarak çıkması işgalcilerin Anadolu hareketini hâlâ anlayamadığını gösterdi. İşgalciler padişahın kontrolünde toplanacak olan bir meclisten kendi aleyhlerine bir kararın çıkmayacağını zannettiklerinden dolayı meclisin açılmasın da karışmadılar. Meclisin Misak-ı Millî kararlarını alması ise işgalcilerin Anadolu hareketini anlayamadığını bir defa daha göstermektedir.

MECLİS-İ MEBUSAN'IN AÇILMASI (12 OCAK 1920)

Padişah meclisin İstanbul dışında toplanmasını, meclisin kendi kontrolünden çıkma olasılığından dolayı uygun görmüyordu. Meclisin İstanbul dışında toplanmasının anayasaya uygun olmayışı ise padişaha bu konuda dayanak sağlamaktaydı. Mustafa Kemal ise işgal altındaki İstanbul'da, padişah başkanlığında toplanacak olan bir mecliste Millî Mücadele adına sağlıklı kararların çıkmayacağını tahmin ediyor ve meclisin Anadolu'da toplanmasını istiyordu. Mustafa Kemal meclisten sağlıklı kararlar çıktığı takdirde Millî Mücadelenin meşrulaşacağına inanıyordu. Fakat her şeye rağmen bu meclisin kurtuluşu gerçekleştiremeyeceğini düşünüyor ve bu durumu milletin de görmesini istiyordu. Bu açıdan meclisin İstanbul'da toplanması ve Misak-ı Millî kararlarından dolayı İstanbul'un işgal edilerek meclisin dağıtılması dolaylı yönlerden de olsa olumlu oldu.
Erzurum mebusu seçilen Mustafa Kemal güvenlik meselesinden dolayı İstanbul'da toplanan meclise katılmadı.

Mustafa Kemal'in İstanbul'a Gönderdiği Mebus Arkadaşlarından İstekleri:

1. Mecliste Millî Mücadelecilerin birlikte hareket etmesini sağlayacak olan bir Müdafaa-i Hukuk grubu oluşması
Mecliste müdafaa-i hukuk grubu bazı mebusların çekimser davranmasından dolayı kurulamayıp; bu grubun yerine içinde saltanat yanlılarının da olduğu ve Misak-ı Millî'yi ilan edecek olan Felah-ı Vatan grubu kuruldu.
2. Sivas Kongresi kararları mecliste onaylanması
Meclis Sivas Kongresinin bağımsızlıkla ilgili kararlarını onayladı(Misak-ı Millî). Fakat padişah kontrolündeki mecliste Sivas Kongresinin Millî egemenlikle ilgili maddeleri tartışma konusu dahi yapılamadı.
3. Mustafa Kemal meclise başkan seçilmesi
• Mustafa Kemal işgalcilere ve İstanbul otoritesine Millî hareketin gücünü göstermek istiyordu.
• Meclis dağıtıldığı takdirde, meclis başkanı sıfatıyla, meclisi Anadolu'da toplamayı amaçlıyordu.
• Mustafa Kemal meclise başkan seçilmemiştir.

MİSAK-I MİLLİ [MİLLİ ANT] (28 OCAK 1920)

• Millî sınırlar içinde vatan bir bütündür bölünemez.
(Bu madde Erzurum ve Sivas Kongresinin de ilk maddesidir. Ülkeyi bölmek isteyenlere karşı bir tepkidir. Kurtarılacak vatanın sınırları belli olmuştur.)
• İşgal altındaki Arap topraklarının geleceği bölge halkının vereceği oylara göre belirlenecektir.
• Kars, Ardahan ve Batum'un geleceğinin belirlenmesi için halk oylaması yapılacaktır.
• Batı Trakya'nın geleceğinin belirlenmesi için halk oylaması yapılacaktır.
• İstanbul ve Marmara Denizi her türlü tehlikeden uzak tutulursa; Boğazların dünya ticaret ve ulaşımına açılması mümkündür.
• Azınlık hakları komşu ülkelerde Müslüman azınlığa verilen haklar kadar olacaktır.
• Siyasi, iktisadi ve hukuki gelişmemizi engelleyen sınırlamalar (kapitülasyonlar) kabul edilemez.

Misak-ı Millî'nin Önemi:

• Millî mücadelenin hedefi kesin olarak belli oldu
• Millî sınırlar meclis onayından geçti
• Milliyetçilik anlayışının yerleştiği görüldü
• Meclis, kapitülasyonlara ilk ciddi tepkiyi gösterdi.
• Millî Mücadele için meclisin desteği alındı
• Kurtarılacak vatan belli oldu
• Türk halkının temel hakları dile getirildi.
• Ulusal devlet anlayışı kabul edildi
• Alınan kararlar Turancılığın benimsenmediğini gösterdi
• Ümmetçiliğin yerini ulusçuluk aldı
• Mustafa Kemal'in askerlik hakları iade edildi
• Misak-ı Millî'yi öfkeyle karşılayan İtilaf Devletleri, İstanbul'u resmen işgal etti.
• Tam bağımsızlık ilkesi benimsendi

Açıklamalar:

• Misak-ı Millî'de hedefler belirlendiği halde; hedeflere gidilecek yolun belirtilmemesi Mustafa Kemal'e hareket serbestliği verdi.
• Misak-ı Millî kararları Wilson Prensipleri ile çelişmez.

TÜRK EĞİTİM-SEN - www.turkegitimsen.org.tr

• Misak-ı Millî'de Osmanlı borçlarının ödenmesine de değinilmiştir.
• Ulusal egemenlikten bahsedilmedi
• Misak-ı Millî Lozan Konferansı'nda bütün dünyaca kabul edildi.
• Sınırların belirlenmesinde Mondros Mütarekesi'nin imzalandığı anda işgal edilmeyen yerler ve Türklerin çoğunlukta olduğu bölgeler ölçü alındı.
• Misak-ı Millî ilk defa Londra Konferansı'nda dünyaya duyuruldu.

İSTANBUL'UN RESMEN İŞGALİ (16 MART 1920)

Sebepleri:
• Meclis-i Mebusan'ın Misak-ı Millî'yi kabul etmesi
• Mustafa Kemal'in otoritesini kırmak
• Millî Mücadele'yi Türk halkının gözünde kötü göstermek
• Panislamist eğilimlerin ve giderek güçlenen Bolşevik yayılmacılığın İngiltere'nin bölgesel çıkarlarını tehdit edecek duruma gelmesi

Sonuçları:
• Son Osmanlı Mebusan Meclisi dağıtıldı
• Damat Ferit Paşa tekrar hükûmet başkanı oldu
• İstanbul'daki Türkler de kurtuluş adına İstanbul'da ümit kalmadığını görünce Anadolu'ya geçti
• Damat Ferit Paşa'nın tekrar yönetime getirilmesi halkı İstanbul Hükûmeti'nden soğuttu
• TBMM'nin açılışına zemin hazırlandı
• Padişah tutuklu duruma düştüğünden dolayı; Mustafa Kemal'e padişah adına söz söyleme imkânı doğdu
• Türk halkı nezdinde İngilizlerin, bütün planları ortaya çıktı.
• İngilizler, Osmanlı Meclisi'ne saldırmakla Millî iradeye ve demokrasiye karşı olan saygısızlıklarını gösterdiler
• Bazı mebuslar sürgün edildi, bazı mebuslar tutuklandı; bazıları ise Anadolu'ya kaçtı.
• İstanbul'dan Anadolu'ya göç başladı
• Mustafa Kemal'in meclisin İstanbul'da toplanmamasına dair yaptığı itirazların haklılığı ortaya çıktı.

İşgalciler halkın kendilerine karşı tepkisini önlemek ve işgalden Millî Mücadelecileri sorumlu tutmak için şu genelgeyi yayınladılar:
• İşgal geçicidir
• Saltanatın devamını ve güçlenmesini istemekteyiz
• Anadolu'da işgal devletlerinin isteklerine muhalefet edildiği takdirde; İstanbul da Türklerin elinden alınacaktır.
• İstanbul'dan verilecek emirlere uyulmalıdır.

Mustafa Kemal'in İşgale Tepkisi:
• İşgalciler kınandı
• İstanbul ile ilişkiler kesildi
• Anadolu'daki bazı işgalci subaylar, Malta'ya sürgün edilen Türk mebuslarına karşılık tutuklandı
• Osmanlı Devleti'nin Anadolu'daki gelir kaynaklarına el kondu
• İşgalcilerin sevkiyat yaptıkları Ulukışla-Geyve Demiryolu işlemez hale getirildi.

Ek Bilgi: İstanbul'un işgal edildiğini Anadolu'ya Telgrafçı Hamdi Bey haber vermiştir.

TBMM'NİN AÇILMASI (23 NİSAN 1920)

TBMM'nin Açılış Amaçları:
• Millî iradeyi egemen kılmak
• Ulusal güçleri bir arada tutmak
• Bağımsızlığı sağlamak
• Bağımsızlı ve egemenliği sağlayacak otorite ve gücü oluşturmak

TBMM'ye öncelikle, işgal dolayısıyla İstanbul'dan kaçıp gelen mebuslar kabul edilmiş, görüşmeler kaldığı yerden başlatılarak, Ankara'daki Meclis, Meclis-i Mebusan'ın devamı gibi gösterilmiştir.

Mustafa Kemal'in Meclisin Çalışma Şartlarını Belirlemek İçin Meclise Sunduğu Öneri:
• TBMM'nin üstünde hiç bir güç yoktur. TBMM bütün güçlerin üzerinde kabul edilmiştir. 2-Hükûmet kurmak gereklidir.
(Bu madde meclisin kuruculuk yönünü gösterir)
• Geçici olduğu bildirilerek bir hükûmet başkanı tanımak; ya da padişah vekili çıkarmak doğru değildir.
(Bu madde açılan meclisin daimi olduğunu vurgulamaktadır.)
• Mecliste yoğunlaşan ulusal iradenin yurdun alın yazısına doğrudan doğruya el koymasını kabul etmek temel ilkedir.
• Yasama ve yürütme TBMM'ye aittir.

18 Eylül 1920'de kurulan İstiklal Mahkemelerinin üyeleri de milletvekillerinden oluştuğundan dolayı yargı da meclisin eline geçmiştir.
Yasama, yürütme ve yargının mecliste toplanmasına güçler birliği ilkesi denilir.
Güçler birliği ilkesi olağan üstü durumdan dolayı

TÜRK EĞİTİM-SEN - www.turkegitimsen.org.tr

kabul edilmiştir. Hızlı karar alınıp; alınan kararların hızlı uygulanması amaçlanmıştır.
Güçler birliği ilkesi demokrasiye uygun değildir. Demokrasiye uygun olan kuvvetler ayrılığı ilkesi 1961 Anayasası ile kabul edilmiştir.
• Meclisten seçilecek bir kurul meclis adına hükümet işlerine bakar. Oluşturulan bu kurul yani İcra Vekilleri Heyetinin başkanı meclisin de başkanıdır.
Kurulan bu sisteme meclis hükûmeti sistemi denilir. Bu sistemde bakanlar meclisten tek tek seçilir.
Meclis hükûmeti sisteminde hükûmet üyeleri meclisten tek tek seçildiğinden dolayı hükûmetin kurulması gecikir; dolayısıyla da yürütme olumsuz etkilenirdi.
Meclis hükûmeti sistemi Cumhuriyet ilan edilene kadar devam etmiştir.
Saltanat devam ettiğinden dolayı devlet başkanlığı kurumu oluşturulamamıştır. Meclis başkanlığı ile hükûmet başkanlığı aynı kişide toplanmıştır.
• Padişah ve halife baskı ve zordan kurtulduğu zaman, meclisin düzenleyeceği yasal ilkeler doğrultusunda yerini alır.
Birliğe ihtiyaç duyulan bu dönemde padişahlık ve halifelik kurumunun açıkça karşısına geçilmemiştir.
Bu madde ileride saltanat ve halifeliğin kaldırılabileceğini göstermektedir. Çünkü padişah ve halifenin durumunu meclisin belirleyeceği dile getirilmiştir.

Bu önerge Teşkilat-ı Esasiye Kanunu kabul edilene kadar meclisin çalışma şartlarını belirlemiştir.

TBMM'nin Açılmasının Önemi:
• Millî egemenlik ilkesi kurumlaştı
• Halkçı, ulusçu ve demokratik bir Türk devleti oluştu
• Temsil Heyeti'nin görevi sona erdi
• Ulusal örgütlenme tamamlandı

TBMM'nin Özellikleri:
• İhtilalcidir: İstanbul'daki otoriteye rağmen meclis açılmış, yeni bir devlet oluşturulup; Hıyanet-i Vataniye gibi kanunlar çıkarılmıştır.
• Kurucudur: Yeni bir hükûmet ve yeni bir devlet ortaya çıkarılmış; bir devlet için gerekli olan kanunlar ve anayasa hazırlanmıştır.
• Halkçı, demokratik ve ulusçudur.
• Millî egemenlik ilkesi temel ilkedir.
• Güçler birliği ilkesi kabul edilmiştir
• İstiklal mahkemelerini kurmakla yargı gücünü ortaya koymuştur.
• Kurtarıcı bir meclistir.
• Meclis hükûmeti sistemi kabul edilmiştir.
• İlk meclisteki vekiller arasında fikir birliği yoktur. Misak-ı Millî (bağımsızlık) birleştikleri tek fikirdir. Meclisin bu özelliğinden dolayı da bu meclis inkılapları yapmaya uygun değildir.
• Dış politikada ilk temas Rusya ile kurdu ve ilk elçisini Rusya'ya gönderdi.
• 30 Nisan 1920'de varlığını dünya devletlerine duyurdu.

TBMM'nin Otoritesini Artırma Çalışmaları:
• İstanbul Hükûmeti'nin çalışmaları yok sayıldı
• Otoriteyi artırıcı tedbirler alındı
• Hıyanet-i Vataniye Kanunu çıkarıldı
• İstiklal Mahkemeleri kuruldu
• İsyanlar bastırıldı
• Anayasa ilan edildi

TBMM'nin Birliği Sağlama ve Devam Ettirme Çalışmaları:
• Yapılacak idari, siyasi vb. değişimler savaş sonrasına bırakıldı
• Kurulan devletin yönetim şeklinin cumhuriyet olduğu ifade edilmedi
• Güçler birliği ilkesi kabul edildi
• Padişah ve halifeye karşı, savaş bitene kadar açıkça tavır takınılmadı

I. Meclis 23 Nisan 1920 ile 1 Nisan 1923 tarihleri arasında çalışmıştır.
11 Ağustos 1923'de ise II. Meclis çalışmalarına başlamıştır.

I. Meclisin Yenilenme Nedenleri:
• Devlet sisteminin geliştirilmesi ve barıştan sonra izlenecek olan politikaların belirlenmesi konusunda milletvekillerinin anlaşmazlığa düşmesi.
• İtilaf Devletlerinin Lozan görüşmelerini keserek Türkiye'deki tartışmalı ortamdan yararlanmak istemesi
• Meclisin savaş döneminde yıpranmış olması
• Meclisin inkılapları yapmaya uygun olmayışı

TÜRK EĞİTİM-SEN - www.turkegitimsen.org.tr

İÇ İSYANLAR
Sebepleri:
• İşgalcilerin işgallerini yerleştirmek, kolaylaştırmak istemesi
• Osmanlı yönetiminin Mustafa Kemal ve arkadaşlarını etkisiz duruma getirmek istemesi
• TBMM'nin halktan yeni fedakârlıklar istemesi
• İtilaf devletlerinin Millî Mücadeleyi iç karışıklıklarla yıpratmak istemesi
• Osmanlı ordusunun terhis edilmiş olmasından dolayı oluşan asayişsizlik
• Bazı Kuva-yı Millîye'cilerin ve Millî Mücadelecilerin tutarsız davranışları
• Millî mücadele politikasının bazı çıkar çevrelerini rahatsız etmesi
• Azınlıkların emelleri
• Bazı Kuva-yı Millîyeci'lerin düzenli ordunun emrine girmek istemeyişi

A-İstanbul Hükûmeti Tarafından Desteklenen İsyanlar
1. Ahmet Anzavur İsyanı:
• İngilizlerin, Millî Mücadelecileri Çanakkale Boğazı çevresine yanaştırmak istemeyişi
• İstanbul yönetiminin Millî Mücadeleden duyduğu tedirginlik

Özellikleri:
• İsyan Marmara'nın güneyinde Susurluk civarında çıkmıştır.
• Millî mücadelecilere karşı bölgedeki halk kışkırtıldı
• İsyan TBMM açılmadan önce başladı
• Saltanat yanlısı bir isyandır
• İsyan önce Ethem Bey tarafından bastırıldıysa da; Ahmet Anzavur tekrar isyan çıkardı. Bu isyanı ise Ali Fuat Cebesoy 20 Mayıs 1920'de kesin olarak bastırdı.

2. Kuva-yı İnzibatiye (Halifelik Ordusu) İsyanı Sebepleri:
• İngilizlerin, Millî Mücadelecileri Boğazlar çevresine yanaştırmak istememesi
• İstanbul yönetiminin duyduğu tedirginlikler

Halifelik ordusu denilen isyancı birliğini Süleyman Şefik İngilizlerin istek ve desteği ile hazırladı. Birliğin oluşturulmasında genellikle Enver Paşa'nın ordudan tasfiye ettiği eski subaylar kullanıldı.

Özellikleri:
• İsyan Adapazarı civarında başladı
• Ethem Bey ve Refet Bele tarafından bastırıldı
• İsyanın bastırılması sonucunda Kuva-yı İnzibatiye birliğinin çoğu Millî Mücadele saflarına geçti

Ahmet Anzavur ve Kuva-yı İnzibatiye İsyanlarının başarısız olması İngilizlere; İstanbul Hükümeti'nin başarısız olduğunu gösterdi ki bundan sonra İngilizler direkt kendileri isyanları desteklemeye başladılar.
Dikkat: 28 Nisan 1920'de Anadolu'da, padişah adına, asayiş sağlamak için Anadolu Fevkalade Müfettişliği kuruldu.

İSTANBUL YÖNETİMİ İLE İŞGALCİLERİN DÜZENLETTİRDİĞİ İSYANLAR
Bozkır-Zeynelabidin İsyanı
Millî mücadeleye karşı çıkan ilk isyandır Padişah taraftarı bir isyandır
Konya havalisinde çıkmıştır.

Bolu-Düzce Ayaklanması
12 Nisan 1920'de başladı
Ethem Bey tarafından bastırıldı

Çapanoğulları İsyanı
Yozgat, Çorum ve Tokat havalisinde etkili oldu
Bölgedeki halk kullanılmak istendi
Ethem Bey tarafından bastırıldı

Delibaş Mehmet-Konya İsyanı
Halifelik taraftarı bir isyandır
Konya ve Isparta'da etkili oldu
İsyanın çıkarılmasında İngiliz, Fransız, İtalyan ve Yunanlılar etkili oldu
Millî kuvvetler karşısında tutunamayan Delibaş Mehmet önce Fransızlara sonra Yunanlılara sığınmıştır.

Çopur Musa İsyanı:
İsyan Afyon'da çıktı
İsyanın çıkmasında Yunanlıların kışkırtmaları da etkili oldu
İsyan Refet Bele tarafından bastırıldı

Diğer İsyanlar
Cemil Çeto İsyanı (17 Haziran 1920):
Millî Aşireti İsyanı (8 Haziran 1920):
Koçgiri İsyanı: 9- Ali Batı İsyanı

TÜRK EĞİTİM-SEN - www.turkegitimsen.org.tr

KUVA-YI MİLLÎYE'CİLERİN ÇIKARDIĞI İSYANLAR
Demirci Mehmet Efe İsyanı:
Yunanlılara karşı başarılı mücadeleler vermiş olan Mehmet Efe, düzenli ordu kurulurken ilk günlerde düzenli ordunun emrine girmek istemedi
Demirci Mehmet Efe ikna edildi ve efeleriyle birlikte düzenli ordunun emrine alındı.

Ethem Bey İsyanı:
Yunanlılara karşı başarılı mücadeleler veren ve isyanların bastırılmasında büyük katkıları olan Ethem Bey düzenli ordunun emrine girmeyerek isyan etmiştir.
Ethem Bey düzenli orduya karşı girdiği mücadelede başarılı olamayınca; 5 Ocak 1921'de Yunanlılara sığınmış; kendisine bağlı birlikler ise 20 Ocak 1921'de düzenli ordunun emrine girmiştir.

Azınlıkların Çıkardığı İsyanlar Sebepleri:
• Osmanlı Devleti'nden toprak koparma düşüncesi
• Emellerinin olduğu bölgelerde çoğunluk olma düşüncesi ile Türk milletini yıldırarak, bölgeden kaçırma
• İşlerini kolaylaştırma düşüncesi ile işgallere zemin hazırlama
• İşgal devletlerinin kışkırtmaları

Ermeni isyanları
Gümrü ve Ankara Antlaşmaları ile bitirilirken; Karadeniz'deki Rum isyanları Şubat 1923'e kadar devam etti.

TBMM'nin İsyanlara Karşı Aldığı Önlemler:
• İstanbul ile ilişkiler kesildi
• İstanbul Hükûmeti'nin icraatları yok sayıldı
• İstanbul'un halkı Millî Mücadelecilere karşı kışkırtmak için yayınladığı fetvalara karşı; Ankara müftüsü Rıfat Börekçi fetva yayınladı
• Damat Ferit Paşa vatan haini kabul edildi
• 29 Nisan 1920' Hıyanet-i Vataniye Kanunu çıkarıldı
• 18 Eylül 1920'de İstiklal Mahkemeleri kuruldu
• İsyanlara karşı Kuva-yı Millîye, merkez ordusu ve düzenli ordu kullanıldı

İsyanların Sonuçları:
• Anadolu daha fazla işgal altında kaldı
• Millî mücadelenin başarıya ulaşması gecikti
• Yunanlılar Anadolu'da daha fazla ilerledi
• Kardeşkanı akıtıldı
• Anadolu birliği zedelendi
• Ekonomik zayiatlar oldu
• İsyanları bastıran TBMM'nin otoritesi arttı

Açıklamalar:
• İsyanları kışkırtan ve çıkaranlar kutsal değerleri kullandılar
• Padişaha bağlılık, Millî Mücadeleyi halka kötü gösterdi
• Asker kaçaklarının bir kısmı isyanların insan gücünü oluşturdu
• Yunan ordusu dahî bazı dönemlerde halifelik ordusu olarak tanıtıldı
• İsyanların bastırılmasında TBMM'nin güçler birliği ilkesi etkili oldu
• TBMM'ye karşı çıkarılan isyanlarda İstanbul yönetimi Millî Egemenliği; İşgalciler Millî Bağımsızlığı hedef almıştır.
• 19 Mayıs 1919'da başlayan isyanlar 1921 yılı sonlarına kadar devam etti.

SEVR ANTLAŞMASI (10 AĞUSTOS 1920)
Antlaşmanın Geç İmzalanmasının Sebepleri:
• Mondros Mütareke'sinin kalıcı hükümler içermesi.
• Osmanlı Devleti'ni paylaşmak isteyen devletlerin çıkar çatışmasına girmesi
• İşgalcilerin iç isyanlar ve Yunan işgalinin sonucunu beklemesi
• Kurtuluş Savaşının başlamış olması
• Yunanlıların İzmir'i işgal etmesinin paylaşım planlarını değiştirmesi

İtilaf devletlerine göre Osmanlı ile imzalanacak olan antlaşma Türk halkını kısmen rahatlatır ve Mustafa Kemal'den koparırdı.

Yunan güçleri 22 Haziran 1920'de, imzalanacak olan antlaşmanın kabulüne zemin hazırlamak için, Milne Hattını aşarak; Bursa-Uşak çizgisinde harekete geçti. Yunanlılar 20 Temmuz 1920'de Doğu Trakya'yı işgal ettiler. (3 Kasım 1919'da İngilizler tarafından Yunanlıların güvenliğinin sağlanması ve Yunan işgalinin yerleşmesi için, İzmir, Aydın, Manisa'nın bir kısmı, Soma ve Ayvalık'ın bir kısmını Yunan işgali altında bırakacak şekilde çizilen ve Yunanlıların ve Kuva-yıMillîye'nin karşılıklı olarak geçmesi yasaklanan hatta Milne Hattı denilir.)

TÜRK EĞİTİM-SEN - www.turkegitimsen.org.tr

Bu gelişmeler üzerine Saltanat Şurası meseleyi görüşmek üzere 22 Temmuz 1920'de toplandı. Yapılan şurada Rıza Paşa hariç tüm üyeler Sevr Antlaşması'nın imzalanması yönünde kararı bildirdi. Saltanat Şurası'nın Sevr Antlaşması'nı imzalamak istemesinde Bursa ve Doğu Trakya'nın işgal edilmesi etkili oldu.
Antlaşmanın maddelerini hafifletmek için Damat Ferit Paşa Fransa'daki Sevr kasabasına gittiyse de etkili olamadı.
Sevr Antlaşması'nı imzalamak için Rıza Tevfik, Reşat Halis ve Hadi Paşa'dan oluşan grup Fransa'ya gönderildi.
İşgalci devletler Sevr Antlaşması'nın imzalanması ile Şark Meselesinin hallolacağına inanıyordu.

TBMM, Sevr Antlaşması'nı tanımadığı gibi; 19 Ağustos 1920'de aldığı kararla, antlaşmayı imzalayanları vatan haini kabul etti. Türk milletinin bu antlaşmaya cevabı ise Kurtuluş Savaşı oldu. Halk bu durum karşısında Millî Mücadelenin gereğini daha iyi anladı.
Padişah Sevr Antlaşması'nın imzalanmasını kabul etmekle hukuka ve Millî iradeye aykırı davranmıştır. Çünkü Kanun-ı Esasi'ye göre bir antlaşmanın imzalanabilmesi için Meclis-i Mebusan'ın onayının alınması gerekir. Sevr Antlaşması bu yönüyle hukuka aykırı olduğu gibi; Meclis- i Mebusan'ın aldığı Misak-ı Millî kararları ile çeliştiği için Millî iradeye de aykırıdır. Türklerin çoğunlukta olduğu Anadolu'yu böldüğü için evrensel beyannamelere de aykırıdır. (Fransız İhtilali'nin yaydığı fikirler ve Wilson Prensipleri)

Sevr Antlaşması'nın İçeriği:
• Osmanlı ülkesi; Giresun, Ordu, Samsun, Tokat, Çorum, Amasya, Sinop, Kastamonu, Çankırı, Ankara, Eskişehir, Bolu, Zonguldak, Bilecik, İstanbul ve Kayseri'nin doğusu ile sınırlı kalıyordu.
• Boğazlar her zaman bütün devletlerin gemilerine açık tutulacak; Türklerin hiç bir etkisinin bulunmadığı, kendine has polis gücü, bütçesi ve bayrağı olan bir komisyon tarafından yönetilecek. (İlk defa Boğazların yönetimi için komisyon kurulması kararı verilmiştir. Bu madde İstanbul'un güvenliğini tehlikeye düşürüyordu.
• Midye-Büyük Çekmece hattının batısı ve İzmir dâhil Batı Anadolu Yunanistan'a verilecek
• Doğu Anadolu'da sınırları Wilson tarafından çizilecek ve Karadeniz ile Akdeniz'e çıkışı olan bir Ermeni devleti kurulacaktır.
• Doğu Anadolu'da bir Kürt devleti kurulacaktır.
• Antalya ve Konya havalisi İç Batı Anadolu'nun içlerine kadar İtalyanlara verilecektir.
• Mardin, Urfa, Antep, Adana, Malatya ve Sivas dolaylarını birleştiren bölge ve Suriye Fransa'ya verilecektir.
• Hicaz hariç olmak üzere Arabistan ve Musul İngiltere'ye verilecektir.
• Rodos ve On İki Ada İtalya'ya; Ege Adaları Yunanistan'a verilecektir.
• Brest Litovsk Antlaşması tanınmayacaktır.
• Osmanlı ordusunun mevcudu 50.700'ü geçmeyecek; askerlik mecburi olmaktan çıkarılacak, deniz gücü 13 ufak gemiyi geçmeyecek, orduda tank, ağır makineli tüfek, top ve uçak bulunmayacaktır.
• Osmanlı maliyesini işgalcilerin oluşturacağı bir komisyon düzenleyecektir.
• Kapitülasyonlar genişletilerek bütün devletlere verilecektir.
• Azınlık hakları artırılacak; azınlık haklarının garantisi için bir komisyon kurulacaktır.
• Osmanlı savaş tazminatı ödeyecektir.

Antlaşmanın Önemi:
• Osmanlı Devleti sömürge durumuna getirildi
• İşgalciler şark meselesini hallettiklerine inandı
• Halkın direnme gücü kamçılandı
• Türk milleti İstanbul yönetimine ve İngilizlerle güvenilemeyeceğini bir defa daha anladı.
• Azınlıklar emellerine ulaştığını zannetti.

Açıklamalar:
Osmanlı yönetimine göre Sevr Antlaşması tamamen yok olmaktan daha iyiydi
Bu antlaşma Ayastefanos Antlaşması gibi geçersiz ve uygulanmayan bir antlaşmadır.

DÜZENLİ ORDUNUN KURULMASI
İzmir'in işgalinden sonra Kuva-yı Millîye birlikleri Ayvalık, Bergama, Soma, Akhisar, Salihli, Nazilli ve Aydın'da Yunanlılara karşı başarılı mücadeleler vermiştir.
Kuva-yı Millîye düşmanı oylayabiliyor fakat düşmanı yurttan atacak şekilde karşı taarruza geçemiyordu. Bu durumu bilen Mustafa Kemal, düzenli ordunun kurulmasının şart olduğuna inanıyor; fakat bu düşüncesini meclise kabul ettiremiyordu.
22 Haziran 1920'de başlayan Yunan Taarruzu Gediz muharebelerinde Kuva-yı Millîye'nin mağlubiyetine sebep oldu. Kuva-yı Millîye'nin komu-

TÜRK EĞİTİM-SEN - www.turkegitimsen.org.tr

tanı olan Ali Fuat Cebesoy mağlubiyete Kuva- yı Millîye'nin disiplinsizlik ve düzensizliğini sebep gösterirken; Kuva-yı Millîye'ciler mağlubiyetin sebebi olarak Ali Fuat Cebesoy'un başarısızlığını ileri sürüyorlardı. Gediz Muharebeleri, Mustafa Kemal'in düzenli ordu konusundaki düşüncelerini haklı çıkarmış ve bunun üzerine 8 Kasım 1920'de yapılan meclis toplantısı sonucunda Ali Fuat Cebesoy'un Moskova büyükelçiliğine tayin edilmesine ve düzenli ordunun kurulmasına karar verilmiştir.
Batı Cephesinde düzenli orduyu kurmakla İsmet İnönü görevlendirildi. Cephenin güneyi ise Refet Bele'nin komutasına verildi.

27 Aralık 1920'de Kuva-yı Seyyare'nin, kaldırılarak düzenli orduya katılması kararlaştırıldı
Düzenli Ordunun Kurulma Sebepleri:
• Halk ile Kuva-yı Millîye birliklerinin karşı karşıya gelmeye başlaması
• Yunan ilerleyişinin durdurulamayışı
• Kuva-yı Millîye 'in merkezi otoriteden yoksun oluşu
• Kuva-yı Millîye 'in bölgesel amaçlı olması

Düzenli Ordunun Özellikleri:
• Kurtuluş Savaşı'nda sadece Yunanlılara karşı savaştı
• TBMM'ye karşı oluşan bazı isyanları bastırdı
• Tekâlif-i Millîye Emirlerinin uygulanması sonucunda taarruz gücüne ulaştı
• İnönü Muharebesi ilk savaşı ve ilk başarısıdır.
• Eskişehir-Kütahya Muharebeleri tek başarısızlığıdır.

KURTULUŞ SAVAŞI
GİRİŞ:
• Halk kongreler yolu ile örgütlenip birleştirilmiştir.
• Güneyde Fransız ve Ermenilere karşı Kuva-yı Millîye; Doğu Anadolu'da Ermenilere karşıdan kalan
• XV. Kolordu; Batı Anadolu'da Yunanlılara karşı TBMM'nin kurduğu düzenli ordu kullanılmıştır.
• Ordu taarruz gücüne ulaşana kadar Yunanlılara karşı batı cephesinde savunmada kalınmıştır.
• Kurtuluş Savaşında bağımsızlık ve egemenlik birlikte yürütülmüştür.
• Kurtuluş Savaşı, Türk milletinin I. Dünya savaşının sonuçlarına bir tepkisidir.
• Mondros Mütareke'sinin Osmanlı devletini etkisiz duruma getirmesi, kurtuluş mücadelesini halkın yapmasına sebep olmuştur.
• Kurtuluş savaşı için ilk adımları Millî cemiyetler atmış, kurtuluşu TBMM tamamlamıştır.
• İtalyan ve İngilizlerle askeri mücadele olmamasına rağmen; en fazla diplomatik mücadele İngilizlerle olmuştur.
• TBMM'de ilk bunalım ordu, ikinci bunalım ise hükûmet meselesinden dolayı çıkmıştır.

CEPHELER
A. DOĞU CEPHESİ
Ermeni Sorunu:
Ermeniler Osmanlı ülkesinde rahat bir şekilde yaşıyordu. Osmanlı Devletinde bakanlık ve yargıçlık yapan Ermeniler dahi vardı. Van, Bitlis, Diyarbakır, Tokat ve İstanbul yoğun olarak yerleştikleri yerlerdi. Osmanlı ülkesinin her yerine istedikleri gibi yayılmışlardı.
Fatih zamanında İstanbul'da Ermeni patrikhanesi kurulmuştur. Tanzimat Dönemi'nde Fransızlar Katoliklerin; İngilizler Protestanların koruyuculuğunu yaparken; Ruslar da Ortodoksların ve Ermenilerin koruyuculuğunu yapıyordu.
Osmanlı Devleti, Ermenilere devlete bağlılıklarından dolayı millet-i sadıka diyordu. XIX. yüzyılda birçok ayaklanma olurken; Ermeniler bu ayaklanmalardan pek etkilenmemiştir. Doğu Anadolu'da karışıklıklar çıkararak, bu bölgeden güneye inmeyi planlayan Rusya, Ayastefanos Antlaşması'ndan itibaren Ermeni meselesini gündeme getirmiştir. Doğu Anadolu'da bir Ermeni Devleti kurdurarak Rusya'nın güneye inmesini önlemek isteyen İngiltere ise Berlin Konferansında Ermeni meselesini gündeme getirdi. Yani Ermeni meselesi İngiltere ile Rusya'nın kışkırtmaları sonucu ortaya çıkmıştır.

Rusya ve İngiltere'nin kışkırtmaları sonucunda XIX. yüzyılın sonlarında Ermeniler arasında da millîyetçilik çalışmaları görülmeye başladı. Ermeniler teşkilatlanmak için Hınçak (1887) ve Taşnak-Sütyun (1890) cemiyetlerini kurdular.
Osmanlı ülkesinde en son isyan eden azınlık olan ve hiç bir bölgede yeterli çoğunluğu olmayan Ermenilerin, Osmanlı ülkesinde isyanlar çıkararak başarıya ulaşmaları mümkün değildi.
Ermeniler XX. yüzyılın başlarında Osmanlı Bankasını bastılar, 1904'de Sason isyanını; 1914'de Zeytun İsyanını çıkardılar. II. Abdülhamit'e suikast düzenlediler.
I. Dünya Savaşı esnasında Ruslar tarafından kullanılan Ermeniler yıllarca birlikte yaşadıkları Türk-

TÜRK EĞİTİM-SEN - www.turkegitimsen.org.tr

lere saldırmaktan çekinmediler. Osmanlı Devleti Doğu Anadolu'da Türklerle Ermeniler arasında olayların çıkmaması için Ermenileri 14 Mayıs 1915'de çıkardığı tehcir kanunu ile Suriye bölgesine göç ettirdi.
Brest Litovsk Antlaşması ile Rusya I. Dünya Savaşından çekilince; İngilizler Batum petrol bölgesinde etkili olabilmek ve Osmanlı ile Rusya arasında tampon bölge oluşturmak için Gümrü civarında Ermenilere devlet kurdurdu. (28 Mayıs 1918)

Paris Konferansında, Doğu Anadolu'da, Ermeni devletinin kurulması kabul edildi. Mondros Mütarekesi'nin İngilizce metninde Doğu illerine Ermeni vilayetleri denmesi de İngilizlerin Ermenilerle ilgili düşüncesini, daha Paris Konferansından önce ortaya koyuyordu.
Doğu Anadolu'da kurulacak olan Ermeni devletinin mandaterliği Paris Konferansı esnasında ABD'ye verilmiştir. ABD, Ermeni mandaterliğinden Aralık 1919'da oluşturulan Harbord Raporu sonucunda vazgeçmiştir. Bu rapor Ermenilerin Doğu Anadolu'da azınlıkta olduğunu, Türklerin mücadeleye hazır olduğunu ve ABD için Doğu Anadolu'ya yönelik olarak alınacak bir mandaterliğin zararlı olacağı belirtiyordu.

Doğu Anadolu'daki Ermeni olaylarından dolayı Kazım Karabekir komutanı olduğu XV. kolorduyu dağıtmamıştı. Bu kolordunun varlığı Ermeniler için kısmen de olsa caydırıcı bir unsurdu. Bölge Doğu Anadolu Müdafaa-i Hukuk Cemiyetinin çalışmaları sonucu örgütlenmişti.
9 Haziran 1920'de Kazım Karabekir'in, TBMM tarafından, Doğu Cephesi Komutanlığı'na atanması sonucunda devletin ilk cephesi oluşmuş oldu.
28 Ekim 1920'de harekete geçen Türk ordusu karşısında tutunamayacağını anlayan Ermeniler barış isteyince, 3 Aralık 1920'de Kazım Karabekir, TBMM adına Ermenilerle Gümrü Antlaşması'nı imzaladı.

5 Aralık 1920'de Ermenistan Sovyet Rusya yönetimine girdiği için Gümrü Antlaşması Ermeni meclisinden geçememiştir.

Gümrü Antlaşması (3 ARALIK 1920)
- Ermeniler Kars, Gümrü ve Sarıkamış'ı terk edecek
- Aras Nehri ile Çıldır Gölü arası Türk-Ermeni sınırı olacak
- Ermeniler TBMM aleyhine olan antlaşmaları tanımayacaktır.
- Göç ettirilmiş olan Ermeniler altı ay içinde Türkiye'ye geri dönebilecektir.

Ermeniler Kars civarından çekilince; Türkiye, Devleti Gürcüler ile sınır komşusu oldu. Ardahan'ın bir kısmı, Artvin ve Batum Gürcülerin elindeydi. TBMM'nin verdiği ültimatom sonucunda 23 Şubat 1921'de Gürcüler Artvin, Ardahan ve Batum'u terk etti. (Batum Antlaşması)

Gümrü Antlaşması'nın Önemi:
Mondros Mütarekesi ile belirlenen sınırlar ilk defa aşılmıştır.
TBMM'nin ilk askeri ve siyasi başarısı görüldü
Ermenistan TBMM'yi antlaşma imzalayarak tanıyan ilk devlet oldu
Misak-ı Millî yönünde ilk adım atıldı
Sevr Antlaşması'na ilk darbe vuruldu
Doğu sınırının belirlenmesi yönünde ilk adım atıldı
Doğudaki güçleri batıya kaydırma imkânı oluştu

B. GÜNEY CEPHESİ
Mondros Mütarekesi'nden sonra İngilizler 9 Kasım 1918'de İskenderun'u, 17 Aralık 1918'de Antep'i, 22 Şubat 1919'da Maraş'ı ve 24 Mart 1919'da Urfa'yı işgal ettiler.
Fransızlar ise Mersin, Adana, Hatay ve Osmaniye'yi işgal ettiler.

İngilizler petrol bölgelerine karşılık Maraş (30 Ekim 1919), Urfa (30 Ekim 1919) ve Antep'i (5 Kasım
1919) Fransızlara devrettiler.

Fransızlar Suriye ve Mısır'dan getirdikleri Ermenilere intikam alayları kurdurarak, Ermenileri bölgedeki Türklere karşı kullandılar. Ermeniler Çukurova'da devlet kurmak istediklerinden dolayı Türklere karşı saldırıya geçtiler.

Batı Anadolu'da düşmana karşı seçilmiş seyyar güçler savaş verirken; Güney Cephesi'nde kadın, çocuk, ihtiyar olmak üzere halk düşmana karşı topyekûn bir mücadeleye girmiştir.
Sivas Kongresinde, güney cephesinin, gönderilecek subaylarca düzenlenip halkın düşmana karşı harekete geçirilmesi planlanmıştır.

Fransızlar ile Türk halkı arasında ilk ciddi çarpışmalar **Sütçü İmam**'ın harekete geçmesi ile

TÜRK EĞİTİM-SEN - www.turkegitimsen.org.tr

Maraş'ta başlamıştır. Maraş halkı Fransızları 10 Şubat 1920'de Maraş'tan atmayı başardı.

11 Nisan 1920'de ise Urfa halkı Fransızları memleketlerinden atmayı başardı.
Şahin Bey mücadelesi ile ünlenen Antep ise bütün gayretlerine rağmen Fransızlara teslim olmak zorunda kaldı.(Şubat 1921)

TBMM daha sonradan Maraş'a kahraman; Urfa'ya şanlı; Antep'e ise gazi unvanını vermiştir. Adana'da ise mücadeleler 20 Ekim 1921'de imzalanan Ankara Antlaşması'na kadar devam etti. Güney cephesi Ankara Antlaşması ile kapanmış ve Adana ile Antep savaş yapılmadan Fransızlardan geri alınmıştır.

C. BATI CEPHESİ
Yunanlıların Anadolu'da İlerleme Sebepleri:
• Osmanlı ordusunun terhis edilmiş olması
• Cephede ilk dönemde disiplin olmaması
• İsyanlardan dolayı Anadolu'da birliğin geç sağlanması
• İngilizlerin Yunanlılara yardım etmesi
• Mondros Mütarekesi'nin taşıdığı ağır maddelerden dolayı Osmanlı Devletinin üzerine düşen sorumluluğu yerine getirememesi

Paris Konferansında, Türkiye'nin mandaterliğinin hiç bir devlet tarafından alınmamasını savunan Fransa; Yunanistan'ın İzmir'i terk etmesini de istiyordu.
Dünya Müslümanlarından çekinen İngilizler İstanbul'u paylaşım planları içine almamıştır. Paris Konferansında Kürtlerin mandaterliğini İngilizler kabul etmiştir.
Batı Anadolu'da Yunanlılara karşı ilk mücadeleyi Kuva-yı Millîye birlikleri verdi. 1921 yılının başlarında oluşan düzenli ordu ise ilk savaşını Ethem Bey'e karşı vermek zorunda kaldı
8-9 Temmuz 1920'de Bursa işgal edilince meclis kürsüsüne siyah bir örtü çekildi. Bu örtü 6 Eylül 1922'de kaldırılmıştır.

I. İNÖNÜ SAVAŞI (6-10 OCAK 1921)
Sebepleri:
• Demir yolu hattından dolayı Yunanlılar Eskişehir'i ele geçirmek istiyordu.
• Yunanlılar, yardım alabilmek için, batılı devletlere güçlerini ispatlamak istiyordu
• Yunanlılar Ethem Bey'in isyanından faydalanmak istiyordu.
• Yunanlılar TBMM'ye Sevr Antlaşması'nı kabul ettirmek istiyordu
• İsmet İnönü komutasındaki düzenli ordu Yunanlıları durdurmayı başarmıştır.

İnönü Zaferinin Önemi:
• Düzenli ordu ilk zaferini kazandı
• İtilaf devletleri arasında anlaşmazlık yaşandı
• İsmet İnönü tuğgeneral rütbesi aldı
• TBMM'nin içte ve dışta saygınlığı arttı.
• Ethem Bey isyanı bastırıldı
• Afganistan ve SSCB ile dostluk anlaşması imzalandı
• İstiklal Marşı kabul edildi.(12 Mart 1921)
• Teşkilat-ı Esasiye Kanunu kabul adildi
• Halkın orduya ve TBMM'ye karşı güveni arttı
• Asker toplama işi kolaylaştı
• İstanbul Hükûmeti ve TBMM Londra Konferansı'na davet edildi

LONDRA KONFERANSI (23 ŞUBAT-12 MART 1921)
Sebepleri:
• Düzenli ordunun I. İnönü başarısı
• İtilaflar arasındaki anlaşmazlıklara çözüm aramak
• Rusya ile TBMM'nin yaklaşmaya başlaması
• TBMM'ye Sevr Antlaşması'nın kabul ettirilmek istenmesi
• Yunan ordusuna zaman kazandırma düşüncesi
• TBMM'nin Gümrü başarısı
• Güneyde Fransızlara karşı başarılı mücadeleler verilmesi

Konferansa İngiltere, Fransa, İtalya, Yunanistan, Osmanlı Devleti ve TBMM katıldı.
TBMM'yi hukuken tanımak istemeyen İngilizler TBMM'yi konferansa direkt olarak davet etmeyip Londra Konferansına Türkiye'den öncelikle İstanbul Hükümeti'ni çağırmıştır.
İngilizler, konferansta ikilik çıkarmak amacıyla ve TBMM'ye Sevr Antlaşması'nı kabul ettirmek için İstanbul Hükümeti'nden TBMM adına Mustafa Kemal'in uygun göreceği bir temsilci getirmesini istemiştir.
Mustafa Kemal konferansa direkt olarak davet edilmedikçe TBMM'nin katılamayacağını bildirince; TBMM de İtalya aracılığı ile konferansa direkt olarak davet edildi.
Konferansa TBMM adına Bekir Sami Bey; İstanbul Hükûmeti adına ise Tevfik Paşa katıldı. Konferansta Türk delegeleri arasında ikilik çıkarmak

TÜRK EĞİTİM-SEN - www.turkegitimsen.org.tr

isteyen İtilaf Devletleri ilk konuşma hakkını Tevfik Paşa'ya verdiler.
İtilaf devletlerinin oyununu bozmak isteyen Tevfik Paşa " Söz milletimin asıl temsilcilerinindir, sözün Anadolu kuruluna verilmesin rica ederim" der.

Mustafa Kemal, Türkler adına konferanstan olumlu bir sonuç çıkmayacağını biliyor; fakat şu sebeplerden dolayı konferansa katılımı kabul ediyordu:
• Türklerin haklı davasını ve Misak-ı Millî 'sini dünyaya duyurmak
• İşgalcilerin "Türk milleti barışa yanaşmıyor" tezini çürütmek
• Yeni kurulan orduya zaman kazandırmak
• TBMM'yi hukuken tanıtmak

Konferansta işgalciler Türklere sürekli olarak Sevr Antlaşması'nı kabul ettirmeye çalışmıştır. Sadece Sevr Antlaşması'nda belirlenen asker sayısının bir miktar artırılabileceği söylenmiştir.
Bekir Sami Bey Fransa, İngiltere ve İtalya ile esir mübadelesine ve ekonomiye yönelik antlaşmalar imzalamıştır. Bekir Sami Bey bu antlaşmalarda eşitlik ilkesini gözetmemiştir. İtalya ve Fransa'ya
ekonomik tavizler verirken; İngilizlerle yaptığı esir mübadelesi antlaşmasına göre İngilizlerin sadece Malta'daki esirleri serbest bırakmasını; diğerlerini ise değişim dışı tutmasını kabul etmiştir. Bekir Sami Bey'in yaptığı bu antlaşmaları TBMM eşitlik ilkesine uymadığı için kabul etmediği gibi; Bekir Sami Bey'i de dışişleri bakanlığından almıştır. Bu antlaşmalar TBMM'nin antlaşma imzalanabilecek diplomatik saygınlığa ulaştığını göstermiştir.

Konferansın Önemi:
• TBMM hukuken tanındı
• Sevr Antlaşması'ndan işgalcilerin taviz verebileceği görüldü
• İşgalciler arasındaki görüş ayrılıkları büyüdü
• Konferanstan sonuç çıkmaması Türk milletine tam zafer kazanılması gerektiğini gösterdi.

TÜRK-AFGAN DOSTLUK ANTLAŞMASI (1 MART 1921)
TBMM ve Afganistan karşılıklı olarak birbirinin meşruluğunu tanımayı ve yardımlaşmayı kabul ettiler.
Önemi: İlk defa bir doğulu İslam devleti TBMM'yi ve Misak-ı Millîyi tanıdı.
Afganistan 1919'a kadar İngiliz sömürgesi altındaydı.

MOSKOVA ANTLAŞMASI (16 MART 1921)
Türk-Rus Yakınlaşmasının Sebepleri:
• TBMM'nin Gümrü başarısı
• İnönü Zaferi
• TBMM'nin güvenilir dost imajı vermesi
• SSCB'nin dost arayışı
• TBMM'nin İtilaf devletleri ile yaklaşıyor olması
• Boğazların açık halde oluşunun SSCB'yi kendi adına endişelendirmesi
• Güneyde Fransızlara karşı başarılar kazanılması
• Mustafa Kemal'in diplomatik çabaları
• Her iki ülkenin de ortak düşmanının olması
• Rusya'nın Anadolu Mücadelesini kendi rejimine dönüştürmek istemesi

Antlaşmanın Maddeleri:
• Liman hizmetlerinden Türkiye'nin faydalanması şartıyla, Batum Gürcistan'a bırakılacaktır.
• Ermeni ve Gürcüler ile yapılan antlaşmalar kabul edilecektir.
• Boğazların rejimi Türkiye'nin egemenlik hakları korunmak şartıyla Kara Deniz'e sahildar devletlerce düzenlenecektir.
• Birinin tanımadığı uluslararası antlaşmayı diğeri de tanımayacaktır.
• Osmanlı Devleti ile Rus Çarlığının yaptığı antlaşmalar geçersiz sayılacaktır.
• Artvin ve Ardahan TBMM'de kalacaktır.
• Gerekli durumlarda karşılıklı yardımlaşılacaktır.

Antlaşmanın Önemi:
• İlk defa Avrupalı bir devlet antlaşma imzalayarak TBMM'yi ve Misak-ı Millîyi tanıdı
• Rusya Sevr Antlaşması'nı geçersiz saydı
• Batum'un Gürcistan'a bırakılması ile Misak-ı Millî 'den ilk taviz verildi
• Rusya kapitülasyonları kaldıran ilk devlet oldu
• TBMM ile SSCB arasında ilk antlaşma imzalandı
• Doğu cephesinin güvenliği pekiştirildi.
• TBMM diplomatik bir zafer elde etti.
• İşgalci devletlere karşı denge politikası izlenebilmesi için önemli bir koz elde edildi.
• İki devlet karşılıklı olarak birbirinin rejimini tanıdı.

TÜRK EĞİTİM-SEN - www.turkegitimsen.org.tr

Rusya ile ilişkiler Mayıs 1920'de başlamıştır. Haziran 1920'de ise Rusya Misak-ı Millî'yi tanımıştır.

II. İNÖNÜ ZAFERİ (23 MART-31 MART 1921)
Sebepleri:
• Londra Konferansında TBMM'nin Sevr Antlaşması'nı kabul etmemesi.
• Yunanlıların Eskişehir'i ele geçirmek istemesi
• Yunanlıların güçlerini Avrupalı devletlere göstererek, onlardan yardım almak istemesi. İsmet Paşa komutasındaki Türk ordusu Yunanlıları ikinci defa durdurmayı başarmıştır.
• Mustafa Kemal İsmet Paşa'ya çektiği telgrafta "Siz orada yalnız düşmanı değil; milletin makûs talihini de yendiniz" demiştir.

Zaferin Önemi:
• İnönü Zaferinin rastlantı olmadığı görüldü
• Ordunun taarruza hazır olmadığı görüldü
8 Nisan 1921'de Türk ordusu Aslıhanlar 'da karşı taarruza geçtiyse de başarılı olamadı.
• Cephenin güneyi de RefetBele 'den alınarak İsmet Paşa'nın komutasına verildi.
• İtilaf bloğundaki ayrılık düşüncesi güçlendi.

ESKİŞEHİR-KÜTAHYA MUHAREBELERİ (10-24 TEMMUZ 1921)
Türk ordusunun daha fazla güçlenmeden imha edilmesi gerektiğine inanan Yunanlılar 10 Temmuzda tekrar harekete geçmiştir. Zaferden emin olan Yunan kralı bu savaş öncesinde İzmir'e gelmiştir.
Yunanlılar karşısında Türk ordusu tutunamayınca; Türk ordusunun telef olmasını önlemek isteyen Mustafa Kemal, İsmet Paşadan Türk ordusunu Sakarya'nın doğusuna çekmesini istedi. Yunanlılar Sakarya'nın doğusunu hem tam olarak bilmiyorlar; hem de Yunanlıların bu bölgeye ait savaş planları yoktu.

Önemi:
• Türk ordusu Kurtuluş Savaşı esnasında ilk ve tek mağlubiyetini almıştır.
• Afyon, Kütahya ve Eskişehir Yunanlıların eline geçmiştir.
• Mecliste tartışmalar başlamıştır.
• Meclisteki bazı milletvekilleri başkentin Kayseri'ye taşınmasını teklif etmiştir.
• Fransızlar barış yapmaktan vazgeçti.
• Kuva-yı Millîye' ye geri dönme tartışmaları başladı.

TÜRK EĞİTİM-SEN - www.turkegitimsen.org.tr

BAŞKOMUTANLIK KANUNU (5 AĞUSTOS 1921)
Kanunun Çıkarılma Sebebi:
Olağanüstü durumdan dolayı kararların hızlı alınıp; hızlı uygulanması gerekiyordu.
Mustafa Kemal Millî iradeye olan saygısından dolayı başkomutanlık yetkisini meclisten sadece üç aylık kısa bir süre için istemiştir. Başkomutanlık yetkisi daha sonradan, Büyük Taarruz öncesinde süresiz olmak üzere (20 Temmuz 1922), iki defa uzatıldıysa da Cumhuriyetin ilanı ile sona ermiştir.

Önemi:
• Meclis ilk defa bütün yetkilerini bir kişiye vermiştir.
• Mustafa Kemal tekrar askerlik mesleğine dönmüştür.
• Mustafa Kemal Kurtuluş Savaşını daha rahat idare etme imkânına kavuşmuştur.

Başkomutanın Yetki ve Sorumlulukları:
• Meclisin tüm yetkilerini taşır.
• Meclis kararı ile yetki süresi uzatılır.
• Kararları kanun niteliğindedir.
• Görev süresi dolmadan yargılanamaz

Başkomutanlık süresinin uzatılması ve süresiz hale getirilmesi; meclisin Mustafa Kemal'e güvendiğini ve Mustafa Kemal'in başkomutanlık yetkisini iyi kullandığını gösterir.

TEKÂLİF-İ MİLLİYE EMİRLERİ (7-8 AĞUSTOS 1921)
Kanunun Çıkarılış Sebebi:
Türk ordusunun taarruz gücüne ulaşabilmesi için Türk milleti topyekûn seferber edilmek istenmiştir.

Maddeleri:
• Her ilçede bir tekâlif-i Millîye komisyonu kurulacaktır.
• Kanunun uygulanması için İstiklal Mahkemeleri çalışacaktır
• Her aile bir giyimlik elbise; bir çift çorap; bir çift çarık verecektir.
• Bedeli sonradan ödenmek üzere; halk ve esnafın elinde bulunan yiyecek, giyecek gibi her türlü temel gereksinim maddeleri ve teknik araç gereçlerle ulaşım araç gereçlerinin %40'ına el konulacaktır.
• Halk elinde bulunan ulaşım araçları ile her ay Millî Mücadele adına 100 kilometre taşıma yapacaktır.

• Gerekirse sahipsiz mallara el konulacaktır.
• Halk elinde bulunan silah ve cephanenin tümünü teslim edecektir.
• Gerektiğinde, zanaat erbabı orduya katılacaktır.

Açıklamalar:
Halktan yardımlar toplanamadan Sakarya Savaşı başlamıştır.
Bu vergiler Osmanlı zamanında toplanan avarız vergisi ile benzerlik gösterir.

SAKARYA MEYDAN SAVAŞI (23 AĞUSTOS-12 EYLÜL 1921)
Yunanlılar Ankara'ya kadar ilerleyerek savaşı kesin olarak sonuçlandırmak için harekete geçmiştir.

Yüz kilometrelik bir alana yayılmış olan Türk ordusu düşman karşısında dağılma emareleri gösterdiyse de; Mustafa Kemal'in "Hattı müdafaa yoktur. Sathı müdafaa vardır. O satıh tüm vatandır. Vatanın her karış toprağı yurttaşın kanı ile ıslanmadıkça terk olunamaz" sözü Türk askerinin savunma azmini artırmıştır. 10 Eylülden itibaren kendisini toparlayan Türk ordusu, Yunanlıları, durdurduğu gibi; Sakarya Nehri'nin batısına atmayı da başarmıştır. Ordunun taarruz gücü olmadığı için savaşa devam etmemiştir.

İngilizler Yunanlılara Zaman Kazandırmak İçin Ateşkes Teklifinde Bulundular:
• Savaş durdurulacak
• İki tarafın kuvvetleri denetlenecek
• Kuvvetler artırılmayacak
• Askersiz ara bölge oluşturulacak
• İtilaflar her iki tarafın askeri gücünü denetleyebilecek

Bağımsızlık olgusu ile bağdaşmayan bu ateşkes önerisi ilke olarak kabul edildiyse de; TBMM bu ateşkesin şartlarını bütün olarak kabul etmedi.

TBMM ateşkesin tam olarak kabul edilebilmesi için Yunanlıların Anadolu'yu terk etmesini istemiştir. Fakat asıl amaçları Yunanlılara zaman kazandırmak olan işgal devletleri bu öneriyi kabul etmemiştir.

Açıklamalar:
Türk ordusu, Kurtuluş Savaşında, en fazla Sakarya Savaşında şehit vermiştir.
Türkler ve Yunanlılar Sakarya Savaşında uçak kullanmıştır.

Sakarya Zaferinin Önemi:
• Türk ordusunun II. Viyana Bozgunundan beri devam eden geri çekilişi ve savunması sona erip; taarruz dönemi başladı.
• İtilaf bloğu dağıldı.
• İtalyanlar Anadolu'yu terk etti.
• Fransa ile TBMM arasında Ankara Antlaşması imzalandı
• İngiltere ile 22 Ekim 1921'de TBMM esir mübadelesi antlaşması imzaladı
• Azerbaycan, Gürcistan, Ermenistan ile TBMM arasında Kars Antlaşması imzalandı.
• 2 Ocak 1922'de TBMM ile Ukrayna arasında dostluk antlaşması imzalandı
• İngilizler TBMM'ye ateşkes teklifinde bulundu.
• Yunanlıların taarruz gücü kırıldı.
• Mustafa Kemal'e gazilik unvanı ve mareşallik rütbesi verildi. (19 Eylül 1921)
• Yunanlılar Doğu Trakya üzerinden İstanbul'a yapmak istedikleri saldırıdan vazgeçtiler.

Türk ordusunun en fazla insan kaybı Sakarya Savaşında oldu.

KARS ANTLAŞMASI (13 EKİM 1921)
Sakarya Zaferi Ermenistan, Azerbaycan ve Gürcistan'ı Rusya'nın da teşviki ile TBMM ile antlaşma imzalamaya yönlendirdi.
TBMM ile üç Sovyet cumhuriyeti arasındaki antlaşma Türkiye'nin doğu sınırına son halini verdi.
(Türkiye'nin Batum'un liman hizmetlerinden faydalanma hakkı da sona erdi.)

ANKARA ANTLAŞMASI (20 EKİM 1921)
Sebepleri:
• TBMM'ni Sakarya Zaferi
• Fransızların Yunan zaferinden ümidini kesmesi
• İngiltere'nin Almanya'ya yaklaşmaya başlaması
• Türklerin her türlü bölücü harekete karşı olması ve bu tür pürüzleri gidermek için mücadeleyi göze alması
Fransa ile TBMM arasında Eskişehir-Kütahya Savaşlarından önce barış görüşmeleri başlamış; fakat Türk ordusunun bu savaştaki başarısızlığı Fransızları ümitlendirmiş ve Fransızlar Yunanistan ile Türkler arasındaki mücadelenin kesin sonucunu beklemeye başlamıştır.

Antlaşmanın İçeriği:
• Fransa işgali altında bulunan Adana ve Antep'i terk edecektir.

TÜRK EĞİTİM-SEN - www.turkegitimsen.org.tr

• Hatay ve İskenderun Fransa'nın mandaterliği altında bulunan Suriye'de kalacaktır.
• Fransa Hatay'ın nüfusuna ve kültürüne müdahale etmeyecektir.
• Fransa bölgeden çekilmek zorunda kalırsa; Hatay ve civarını Suriye'ye bırakmayacaktır.

Bu madde Mustafa Kemal'in ileri görüşlülüğünü gösterir. Çünkü Fransa 1936'da bölgeyi terk edecek ve bölgedeki statünün yeniden belirlenmesi gerekecektir.

Önemi:
• Güney cephesi kapanmıştır.
• Misak-ı Millî'den taviz verilmiştir.
• Dış politikada başarılı ve sözü geçer olmanın şartının iç politikada da başarılı olmaktan geçtiği görülmüştür.
• Güney sınırı ilk haliyle çizilmiştir.
• İtilaf bloğu parçalanmıştır.
• Adana ve Antep kurtarıldı.
• Hatay Misak-ı Millî sınırlarının dışında kaldı.
• Güneydeki Ermeni sorunu kapandı.

BÜYÜK TAARRUZ (26 AĞUSTOS 1922)
Taarruz İçin Yapılan Hazırlıklar:
• Mustafa Kemal'in başkomutanlık süresi uzatıldı.
• Rusya'dan ve bazı doğulu ülkelerden yardım sağlandı.
• Doğu ve güney cephesinde tam güvenlik sağlandı.
• İstanbul'dan silah ve cephane kaçırıldı.
• Kamuoyu oluşturmak için Avrupa'ya diplomatlar gönderildi.
• Fransa ve İtalya'nın bıraktığı silahlar toplandı.
• Fransa ve İtalya'dan silah satın alındı.
• Tekalif-i Millîye emirleri uygulandı.
• Ordu yoğun bir eğitime tabi tutuldu.

Türk ordusu 26 Ağustos 1922'de taarruza geçti.
30 Ağustos 1922'de ise Dumlupınar'da Yunan ordusu ile Türk ordusu arasında Başkomutan Meydan Muharebesi oldu.
Başkomutan Meydan Muharebesinde Türk ordusu karşısında mağlup olan Yunan ordusu batı yönünde kaçmaya başladı. Mustafa Kemal Türk ordusunun bu zaferi üzerine Yunanlıların ülkeden tamamen atılması için orduya **"Ordular ilk hedefiniz Ak Denizdir İleri!"** emrini verdi.
9 Eylülde Yunanlılar İzmir'den atılırken son Yunan kalıntıları ise 18 Eylülde Kapıdağ Yarımadası'ndan atıldı.

Türk ordusu, 18 Eylülden itibaren Marmara'ya yönelince; İngilizler ile karşı karşıya geldi. İngilizler bu durum karşısında TBMM'ye ateşkes teklifinde bulundular. İngilizler Türk ordusu Marmara'ya girdiği takdirde Türk ordusuna karşı savaşabileceklerini bildirdiler. SSCB kozunu İngilizlere karşı çok iyi kullanan Mustafa Kemal ise Doğu Rumeli Yunanlılar tarafından boşaltılmadığı takdirde Türk ordusunun savaşa devam edeceğini bildirdi. İngilizler Yunanlıların Doğu Rumeli'yi boşaltması şartını kabul ederek mütareke yapılmasın istediler.

Büyük Taarruzun Önemi:
Yunanlılar Anadolu'dan atıldı.
TBMM eşit devletler konumuna geldi.
İngilizler ile Türk ordusunun savaşma ihtimali oluştu.
Mudanya Mütarekesi'ne zemin oluştu.
Yunan başkomutanı esir alındı.

MUDANYA MÜTAREKESİ (11 EKİM 1922)
Sebepleri:
• Yunanlıların kesin olarak mağlup olması
• İngiltere'nin politik yalnızlığa düşmesi.
• İngiliz dominyonlarının bıkkınlık göstermesi.
• Lloyd George Hükümeti'nin sert eleştirilere maruz kalması
• Mustafa Kemal'in SSCB ile yardımlaşma manevralarına girmesi.

TBMM, İngiltere, Fransa, İtalya'nın doğrudan katıldığı ve Yunanlıların Mudanya açıklarından bir gemiden dolaylı olarak takip ettiği Mudanya Mütarekesi görüşmeleri 3 Ekim 1922'de başladı.

Mütarekenin Maddeleri:
• Yunanlılar Doğu Trakya'yı 15 gün içinde Meriç'e kadar boşaltacak; bölgede Türk yönetimi 30 gün sonra başlayacaktır.
• İstanbul ve çevresinin yönetimi TBMM'ye bırakılacaktır.
• Türk ordusu barış imzalanana kadar; Çanakkale ve Kocaeli Yarımadası'nda belirlenen çizgide duracaktır.
• Türkiye barış imzalanana kadar Doğu Trakya'da 8000 jandarmadan daha fazla güç bulundurmayacaktır.
• Boğazların durumu yapılacak olan antlaşma ile belirlenecektir.

TÜRK EĞİTİM-SEN - www.turkegitimsen.org.tr

Mütarekenin Önemi:
• Savaşın silahlı mücadele dönemi sona erip; diplomatik mücadele dönemi başladı.
• Lloyd George Hükûmeti istifa etti.
• İsmet Paşa diplomatik başarısını ispat etti.
• Doğu Trakya savaş yapılmadan kurtarıldı.
• Osmanlı yönetimi mütarekeye çağrılmamakla ve İstanbul ve çevresinin yönetimi TBMM'ye bırakılmakla Osmanlı Devletinin hukuken sona erdiği kabul edildi.
• İngiltere TBMM'nin meşruluğunu tanıdı.

LOZAN ANTLAŞMASI (24 TEMMUZ 1923)

Mustafa Kemal; Yunanlıların İzmir'de yaptığı tahribatın görülerek, Yunanistan'dan daha fazla savaş tazminatı alınması ve görüşmeleri daha yakından takip edebilmek için barış görüşmelerinin İzmir'de olmasını istemiştir. Görüşmelerin tarafsız bir ülkede olmasını isteyen Avrupalı devletler ise görüşmelerin İsviçre'nin Lozan kentinde olmasına karar vermiştir.
Rauf Orbay bakanlar kurulu başkanı olduğu için görüşmelere katılmak istemiş; fakat görüşmelere Mondros Mütarekesi'ni imzalayan bir kişinin gidemeyeceğini savunan Mustafa Kemal; barış görüşmelerine İsmet Paşa'nın gitmesini uygun bulmuştur.
Görüşmelere TBMM adına baş delege olarak İsmet İnönü, Rıza Nur ve Hasan Saka katılmıştır.

Mustafa Kemal TBMM delegelerinden; barış görüşmeleri esnasında kapitülasyonlar ve Ermeni meselesi hakkında taviz verilmemesini istemiştir.

Lozan'da barış görüşmeleri 20 Kasım 1922'de başladı.
Borçlar, Irak sınırı, kapitülasyonlar, Boğazlar ve İstanbul'un boşaltılması meselesinden dolayı görüşmeler 4 Şubat 1923'de kesildi.
Yahudi cemaati lideri Haim Naum Efendi'nin ara buluculuğu sonucunda görüşmeler 23 Nisan 1923'de tekrar başlayıp, 24 Temmuz 1923'de sonuçlandı.

SINIRLAR
• **Doğu Sınırı:** Kars Antlaşması ile belirlenen sınır ölçü alındı.
• **Irak Sınırı**: Musul petrol bölgesini Türkiye'ye bırakmak istemeyen İngiltere Irak sınırının çizilmesinde sorun çıkardı. Görüşmelerde vakit kaybedilmek istenmediğinden dolayı, Irak sınırı meselesinin, Lozan Görüşmelerinden sonra Türkiye ile İngiltere arasındaki ikili görüşmelerle halledilmesi kararlaştırıldı.
Irak sınırının çizilmesi, Lozan'da çözüme kavuşturulamayan tek meseledir.
• **Suriye Sınırı:** Ankara Antlaşması ile belirlenen sınır ölçü alındı.
• **On İki Ada:** İtalya'ya bırakıldı.
• **Ege Adaları:** Bozcaada ve Gökçeada dışındaki diğer adaların Yunanistan'a, silahlandırmamak şartıyla bırakılmasına karar verildi.
• **Boğazlar:** Boğazlar başkanlığını Türk delegenin yapacağı şekilde bir komisyon tarafından yönetilecektir. Bu komisyon milletler cemiyeti tarafından denetlenecek ve statü milletler cemiyetinin garantisinde olacaktır. Boğazlardan serbest geçiş olacaktır. Ticaret gemilerinin geçişi serbest olacak; fakat savaş gemileri tonaja tabi tutulacaktır. Türk askeri olağanüstü durumlar hariç boğazlar bölgesinin 20 km gerisinde duracaktır.
Türkiye açısından Lozan Antlaşması'nın en problemli maddesi boğazlarla ilgili olanıydı. Bu madde adeta Türkiye'yi mağlup durumuna düşürerek, egemenlik haklarını kısıtlamıştır.
İstanbul'un Boşaltılması: Antlaşmanın imzalanmasından 6 hafta sonra İstanbul boşaltıla-caktır. İşgalciler 2 Ekim 1923'de İstanbul'u terk etti. Kapitülasyonlar ve Düyun-ı Umumiye: Kapitülasyonlar ve Düyun-ı Umumiye kaldırıldı.
• **Borçlar:** Osmanlı Devleti'nin en fazla Fransa'ya borcu olduğundan dolayı, borçlar en fazla Fransa ile tartışıldı. Borçların I. Dünya Savaşı sonucunda Osmanlı Devleti'nden ayrılan devletlerle TBMM arasında paylaştırılarak ödenmesine ve TBMM'nin üzerine düşen borcu taksitler halinde ödemesine karar verildi.
• **Ermeni Meselesi**: Kapandı.
• **Azınlıklar:** TBMM, azınlıklar bahane edilerek iç işlerine karışılmaması için bütün azınlıkları Türk vatandaşı kabul etti. İstanbul'daki Rumlar ile Batı Trakya'daki Türkler hariç; diğer azınlıkların ve dışarıdaki Türklerin ülkelerine dönebileceği kabul edildi.
• **Yabancı Okullar**: Yabancı okulları iç meselesi sayan TBMM Lozan Görüşmelerinde yabancı okulları tartışma konusu yaptırmadı.
• **Savaş Tazminatı**: Yunanistan, Karaağaç bölgesini savaş tazminatı olarak Türkiye'ye verecektir. Bu madde Trakya'nın I. Dünya Savaşı öncesindeki sınırını değiştirmiştir.
• **Patrikhane**: Patrikhane İstanbul'da kalacaktır. Patrik seçimini, başka devletleri iç işlerine karıştırmak istemeyen Türkiye yapacaktır. Türkiye Ortodoks din adamlarının belirlediği üç adaydan

TÜRK EĞİTİM-SEN - www.turkegitimsen.org.tr

birini patrik olarak tayin edecektir. Patriğin siyasal yetkileri olmayacaktır.
• **Kıbrıs**: İngiltere kendi toprağı saydığı Kıbrıs'ı görüşmeler esnasında tartışma konusu yaptırmadı.

Lozan Antlaşması'nın Önemi:
• Türkiye Devleti tanındı.
• Osmanlı devletinin sona erdiği kabul edildi.
• Türk devletinin tam bağımsızlığı kabul edildi.
• Osmanlı Devleti'nin bıraktığı asırlık sorunlar kapandı.
• Devrimler için ortam hazırlandı.
• Sevr Antlaşması yürürlükten kalktı.
• Sömürge altında yaşayan milletlere örnek oldu.

Lozan Antlaşması'nın Eleştirilen Yönleri:
• Batı Trakya ve Ege Adaları'nın geri alınamaması
• Patrikhanenin İstanbul'da kalması
• Musul'un alınamaması
• Boğazların statüsü

Lozan'ı eleştirenlerin; günün şartlarını, bilmediği veya düşünmediği anlaşılmaktadır. Tarihçi araştırdığı olayın geçtiği dönemin şartlarını bilmek zorundadır.

Lozan Antlaşması'nın Özellikleri:
• Dünya Savaşı sonrasında imzalanan antlaşmalar arasında günümüze kadar geçerliliğini koruyan tek antlaşmadır.
• Dünya Savaşı sonucunda imzalanan en son antlaşmadır.
• Yeni bir devletin kurulduğunu belgelemiştir.
• 23 Ağustos 1923'de II. Meclis tarafından onaylandı.
• Rusya ve Bulgaristan sadece Boğazlar rejimi için katıldı.
• 143 maddedir.

Lozan Antlaşması'nı I. Dünya Savaşı'ndan Sonra İmzalanan Diğer Antlaşmalardan Ayıran Farklar:
• Askeri kısıtlamalar yoktur.
• Türkiye savaş tazminatı vermemiştir
• Türkiye'ye ekonomik yaptırımlar uygulanmamıştır.
• Zaferi simgelemektedir.
• Türkiye eşit devletler statüsündedir.

TÜRK EĞİTİM-SEN - www.turkegitimsen.org.tr

SİYASİ İNKILAPLAR
A-Saltanatın Kaldırılması (1 Kasım 1922)
Sebepleri:
İstanbul Hükûmeti de İtilaf devletleri tarafından Lozan Görüşmelerine çağrıldı. Bu durum, TBMM ile İstanbul Hükûmeti arasında ikilik oluşturabilirdi.
Saltanatın millî egemenlik ilkesine aykırı olması.
Bazı çevrelerin hâlâ saltanat yönetimini istemesi

Saltanatın Kaldırılmasının Önemi:
• Lozan'da ikilik çıkması önlendi.
• Millî egemenlik ilkesi güçlendirildi.
• Osmanlıların siyasi varlığı sona erdi.
• Devlet başkanı sorunu ortaya çıktı.
• Siyasi yetki ile dini yetkinin birbirinden ayrılması ile laiklik yönünde ilk adım atılmış oldu.

Açıklamalar:
• Vahdettin saltanatın kaldırılmasından sonra güvenliğini tehlikede gördüğünden dolayı İngiltere'ye sığındı.
• Vahdettin'in, İngilizlerden sığınma talebinde bulunduğu mektupta "Müslümanların halifesi" imzasını kullanması, saltanatın kaldırılmasını kabul ettiğini gösterir.
• Vahdettin'in halifeliği yurt dışında istismar edebileceğini düşünen TBMM 18 Kasım 1922'de Abdülmecit Efendi'yi halife olarak belirledi.
• Padişahın Millî Mücadeledeki tutumu saltanatın kaldırılmasını halk nazarında kolaylaştırdı.
• Mustafa Kemal birleştirici yönünden dolayı Millî Mücadelenin ilk yıllarından saltanata açıkça karşı çıkmadı.
• Teşkilat-ı Esasiye kanunu padişah ve halifeyi sembolik hale getirmiştir.

B-Cumhuriyetin İlanı (29 Ekim 1923)
TBMM'nin açılması ile cumhuriyete dayalı bir devlet kurulmuş fakat ortamın müsait olmamasından dolayı kurulan sistemin adı açıkça söylenememiştir.
İtilaf devletlerinin İstanbul'u boşaltması ile devlet merkezinin neresi olacağı sorunu ortaya çıkmış; 13 Ekim 1923'de Ankara'nın başkent ilan edilmesi ile bu sorun ortadan kalkmıştır.
Ekim 1923'de meclis başkanı yardımcısı ve içişleri bakanı seçilmesi gerekiyor, fakat meclis bu seçim işinde anlaşma sağlayamıyordu. Meclisin çalışamaz hale gelmesi ise hükûmet bunalımını oluşturdu. Bunun üzerine Ali Fethi Okyar Hükûmeti istifa etti (27 Ekim). Yeni hükûmetin kurul-

ması konusunda da problemler çıktı. Bu aksaklıklar meclis hükûmeti sisteminden kaynaklanıyordu. Bu sisteme göre bakanlar meclisten tek tek seçiliyordu. Mustafa Kemal mecliste oluşan bunalımın rejimden kaynaklandığını ve bu bunalımın kabine sistemi ile aşılacağını belirterek cumhuriyetin ilan edilmesine karar verdi. Kabine sistemine göre meclis cumhurbaşkanını seçecek, cumhurbaşkanı başbakanı tayin edecek; başbakan da meclisten uyumlu çalışabileceği kişileri bakan olarak belirleyerek kabineyi kuracaktır.
Mustafa Kemal ilk cumhurbaşkanı, İsmet İnönü ilk başbakan, Ali Fethi Okyar ilk meclis başkanı oldu.

Cumhuriyetin İlanının Önemi:
- Rejimin ve devletin adı belli oldu.
- Devlet başkanlığı sorunu çözüldü.
- Kabine sistemine geçildi.
- 1921 Anayasası'nda ilk önemli değişiklik yapıldı.
- Daha uyumlu ve yürütmeyi aksatmayacak hükûmetlerin oluşması için zemin hazırlandı.
- Meclis başkanlığı ile hükûmet başkanlığı birbirinden ayrıldı.

Yasama ve yürütme görevlerinin TBMM'nin açıldığı zaman TBMM'ye verilmesi cumhuriyet sisteminin oluşacağının habercisiydi.

Halifeliğin Kaldırılması (3 Mart 1924)
Sebepleri:
- Halife Abdülmecit'in TBMM'nin belirlediği kurallara uymaması.
- Halifeliğin laiklikle bağdaşmaması.
- Halifeliğin cumhuriyet rejimi ile çelişki içinde olması
- Halifelik makamının cumhuriyet karşıtları için sığınak haline gelmesi.
- Halifelik makamının yapılacak inkılaplar için engel görülmesi.
- İslam ülkelerinde sömürgeleri olan Avrupalı devletlerin halifeliği temsil eden Türkiye'yi kendileri için potansiyel tehlike olarak görmesinin Türkiye'nin dışişlerini olumsuz etkilemesi.

Halifeliğin Kaldırıldığı Gün;
- Tevhid-i Tedrisat Kanunu kabul edildi.
- Şer'iyye ve Evkaf Vekâleti kaldırılarak yerine Vakıflar Genel Müdürlüğü ve Diyanet İşleri Başkanlığı kuruldu.
- Genelkurmay Başkanlığı ve Millî Savunma Bakanlığı'nın yetkilerini bünyesinde bulunduran Erkan-ı Harbiye Vekâleti kaldırılarak; yerine Genelkurmay Başkanlığı ve Millî Savunma Bakanlığı oluşturuldu. Böylece askeri yetki ile siyasi yetki bir-birinden ayrılmış oldu.
- 19 Aralık 1924'de komutanlık ile milletvekilliği birbirinden ayrıldı. Olağanüstü durumdan dolayı Kurtuluş Savaşı yıllarında komutanlardan bir kısmı aynı zamanda milletvekiliydi.
- Osmanlı hanedanı mensuplarının yurt dışına çıkarılmasına karar verildi.

1921 Anayasası şer'î hükümlerin yürürlüğünü TBMM'ye vermekle halifeliği yetkisiz ve sembolik duruma getirmiştir.

Halifeliğin Kaldırılmasının Önemi:
- Laikliğe geçişin en önemli aşaması oldu.
- Cumhuriyetin karakteri tam olarak belli oldu.
- Ümmetçilik en önemli dayanağını kaybetti.
- Ulusal egemenlik pekiştirildi.
- İnkılap süreci hızlandı
- Dış ilişkilere yönelik soğukluk ortadan kalktı.
- Ümmetçilikten milliyetçiliğe geçişte önemli bir adım daha atıldı.

D. Anayasal Hareketler
1921 Anayasası-Teşkilat-ı Esasiye Kanunu (20 Ocak 1921)
Teşkilat-ı Esasiye'nin Yapısı:
- Gerekli görüldüğünde Kanun-ı Esasi'nin uygulanması uygun görülmüştür.
- Yasama, yürütme ve yargı meclise aittir.
- Egemenlik kayıtsız şartsız milletindir.
- TBMM süre dolmadan seçimleri yenileyebilir.
- Savaşa ve barışa TBMM karar verir.
- Şer'i hükümlerin yürürlüğünü TBMM yapar.
- Bakanlar meclis tarafından seçilir.
- Vekiller iki yılda bir seçilir.
- TBMM başkanı icra vekilleri heyetinin de başkanıdır.

Teşkilat-ı Esasiye'nin Özellikleri:
- Olağanüstü durum için hazırlandığından dolayı geniş kapsamlı değildir.
- Millî Egemenliği yansıtan ilk siyasi belgedir.
- Temel hak ve hürriyetlere yer verilmemiştir.
- 23 madde bir ek bölümden oluşur.
- Yeni devlete işlerlik kazandırdı.
- Laik bir anayasa değildir.
- Kuvvet ve yetkinin kaynağı millettir.

TÜRK EĞİTİM-SEN - www.turkegitimsen.org.tr

• Meclisin üstünde güç yoktur.
• En önemli değişikliğini cumhuriyetin ilanı ile gördü.
• Yeni devletin kurulduğunu belgeledi.
• TBMM'nin meşruluğunu tanıttı.
• Amasya Genelgesinden itibaren oluşan ruh resmi hüviyet kazandı.
• Meclis hükûmeti sistemi benimsendi.
• Millî egemenlik ilkesi yasallaştı.

Teşkilat-ı Esasiye'nin Geç İlan Edilme Sebepleri:
Kanun-ı Esasinin varlığı.
TBMM'nin kendisini tam olarak ispatlayamaması.
Yeni bir anayasanın kabulü yeni bir devletin oluştuğunu gösterir ki bu da birliği zedeleyebilirdi.

1924 Anayasası (20 Nisan 1924): Kapsamı:
• Egemenlik milletindir.
• Devletin şekli cumhuriyettir.
• Devletin dini İslam, Başkenti Ankara, dili Türkçedir.
• Yasama, yürütme ve yargı meclise aittir.
• Kişi hürriyeti başkasının hürriyetinin başladığı yerde biter.
• Vekiller 4 yılda bir seçilir.
• Seçme yaşı 22; seçilme yaşı 30'dur.
• Cumhurbaşkanı 4 yılda bir seçilir. Tekrar seçilebilir.
• Seçme ve seçilme erkekler aittir.
• Vatandaşlar kanun önünde eşittir.
• Kabine sistemi geçerlidir.
• Cumhuriyet sistemi değiştirilemez.

Özellikleri:
• Meclis hükûmeti sistemi ile parlamenter sistem arasında bir geçiştir.
• Türk İnkılabının hukuki temelleri atıldı.
• Yargı kısmen meclisin dışına alındı.
• Kanun-ı Esasi kesin olarak yürürlükten kalktı.
• En uzun ömürlü anayasamızdır.
• İnkılaplar dönemi anayasası olduğundan dolayı, en fazla değişikliğe uğrayan anayasamızdır.
• 1928'de, anayasadan "devletin dini İslam'dır" maddesi atılarak, anayasa laikleşti.
• 1934'de kadınların seçme ve seçilme hakkı anayasaya alındı.
• 1937'de Atatürk ilkeleri anayasaya alındı.
• 1945'de anayasanın dili sadeleştirildi.
• 1952'de anayasanın eski dili tekrar kabul edildi.

TÜRK EĞİTİM-SEN - www.turkegitimsen.org.tr

1961 Anayasası:
Kapsamı:
• Kuvvetler ayrılığı prensibi benimsendi.
• Cumhuriyet senatosu kuruldu.
• Nispi temsil sistemi benimsendi.
• Anayasa mahkemesi kuruldu.
• Kişisel hak ve hürriyetler genişletildi.
• Cumhuriyetin nitelikleri değişmez kabul edildi.
• Sosyal hukuk devleti anlayışı benimsendi.
• Yürütme sınırlandırıldı.
• Cumhurbaşkanlığı makamının yetkileri kısıtlandı.
• Üniversiteler, TRT, DPT ve MGK anayasaya alındı.
• Anayasa Mahkemesi, Kanun Hükmünde kararname çıkarma, Yüksek Savcılar Kurulu, Yüksek Hâkimler Kurulu ve Askeri Yüksek İdare Mahkemesi benimsendi.
• Meclis 450 üyeden, cumhuriyet senatosu 150 üyeden oluştu.
• Vekiller 4 yılda bir; senatörler 6 yılda bir seçilecektir.
• Siyasi parti hakları anayasaya alındı.

1961 Anayasasının Özellikleri:
• 27 Mayıs 1961 askeri darbesi sonucunda hazırlandı.
• Yapılan darbeyi haklı gösterme eğilimindedir.
• Siyasi iktidarın uygulamalarına karşı olduğu için bir tepki anayasasıdır.

1982 Anayasasının Özellikleri:
• 12 Eylül 1980 askeri darbesi sonucunda hazırlanmıştır.
• 1982'de yapılan referandum sonucunda hem anayasa hem de cumhurbaşkanı belirlendi.
• Kişisel hak ve hürriyetler kısıtlandı.
• Cumhuriyet senatosu kaldırıldı.
• Milletvekili sayısı 400 olarak belirlendi. (1987'de 450'ye çıkarıldı.)
• Milletvekili seçimlerinin 5; cumhurbaşkanlığı seçiminin 7 yılda bir yapılması kabul edildi.
• Yapılan darbeyi haklı gösterme eğilimindedir.
• Yürütmeyi güçlendirmeye çalışmıştır.
• Değişmeyecek hükümleri çoktur.

TBMM'nin Yetkileri:
• Kanun koymak ve değiştirmek
• Bakanlar kurulunu denetlemek
• Bütçeyi görüşmek
• Para basılmasına karar vermek
• Savaş ve barışa karar vermek

• Uluslararası antlaşmaları görüşmek
• Genel ve özel af çıkarmak
• Ölüm cezalarının uygulanmasını onaylamak
• Süre dolmadan seçimlerin yenilenmesine karar vermek

Çok Partili Hayata Geçiş Denemeleri
23 Nisan 1920'de açılan ilk TBMM'de siyasi partiler yoktur. Bütün vekiller Misak-ı Millî'yi gerçekleştirme fikri etrafında birleşmişti. İlk anayasa hazırlanırken; mecliste Tesanüt, İstiklal, Islahat ve Halk Zümresi gibi gruplar oluştu. Mustafa Kemal bu zor durumun aşılabilmesi için meclis de I. Grup da denilen Anadolu ve Rumeli Müdafaa-i Hukuk Grubunu kurdu. Mustafa Kemal yapacağı işleri bu grupla beraber yapmaya çalıştı. Bu grubun karşısında olanların tümüne birden II. Grup, ya da Muhafaza-i Mukaddesat Grubu dendi.
Lozan görüşmelerinin olduğu dönemde, devletin yönetim şekli ve barıştan sonra izlenecek iç siyaset konusunda mecliste görüş ayrılıkları ortaya çıktı. Bu durum karşısında meclis 1 Nisan 1923'de seçimlerin yeniden yapılarak meclisin yenilenmesi kararını alarak dağıldı.
Mustafa Kemal yeni meclis için yapılan seçimlere inkılâpçı kişilerin aday olmasını sağladı. Seçimler 23 Nisan 1923'de yapıldı ve II. Meclis 11 Ağustos 1923'de çalışmaya başladı. Lozan Antlaşması'nın onaylanması, Ankara'nın başkent ilan edilmesi ve cumhuriyetin ilan edilmesi gibi birçok iş II. Meclis tarafından yapıldı. 1923-1927 arasındaki büyük inkılâpları yaptığından dolayı II. Meclise "inkılapçı meclis" de denilir.

1. Cumhuriyet Halk Partisi:
Anadolu ve Rumeli Müdafaa-i Hukuk Grubu 9 Eylül 1923'de Halk Fırkasına dönüştü. Mustafa Kemal, gerçekleştirmeyi düşündüğü inkılapları par-ti programına koymuş ve bu partiyi her hangi bir toplumsal sınıfın değil; bütün halkın partisi yapmaya çalışmıştır. Mustafa Kemal bu şekilde inkılapları halka mal etmek istiyordu. Halk Fırkası 1924'de Cumhuriyet Halk Fırkası; 1935'de ise Cumhuriyet Halk Partisi adını almıştır. Bu partinin başkanlığını ve cumhurbaşkanlığını 1938'e kadar Mustafa Kemal yürüttü. 1938 ile 1950 arasında İsmet İnönü CHP'nin başkanlığını yürüttü. Parti 1980'de kapatıldı.

CHP devletçilik ilkesini benimsemiş olmasından dolayı kendisinden sonra kurulan partilerden ayrılır.

• Halkın istek ve şikâyetlerinin meclise daha iyi yansıması için çok partili hayat denendi. Fakat gerek halk buna hazır olmadığından gerek se inkılâplar tam olarak oturmadığından dolayı çok partili hayatın uygulanması sonraya bırakıldı.
• 18 Ekim 1920'de Türk Komünist Partisi kuruldu. Bu partinin kuruluşunda SSCB'nin yardımını devam ettirebilmek, gizli komünist çalışmalarını kontrol altına almak, Rusya'nın baskı ve gizli girişimlerinden kurtulmak düşüncesi etkili oldu.
• Tek parti sistemi hükûmetin denetlenmesini güçlendirmekteydi.

2. Terakkiperver Cumhuriyet Fırkası:
Milletvekilleri arasında saltanatın kaldırılması, halifeliğin kaldırılması ve cumhuriyetin ilanı sonucunda görüş ayrılıkları ortaya çıktı. Halk Fırkası içinde en fazla karşı çıkılan konular, devletçilik ve inkılapçılık oldu. Görüş ayrılıklarının giderek artması sonucunda CHF'den ayrılan milletvekilleri ile ordudaki görevlerinden ayrılan milletvekilleri **17 Kasım 1924'de Terakkiperver Cumhuriyet Fırkasını** (TCF) kurdular. (Kazım Karabekir, Rauf Orbay, Ali Fuat Cebesoy ve Adnan Adıvar partinin ileri gelenleridir.)
Partinin, dini inançlara saygılı olduğunu slogan haline getirmesi, eski düzen yanlılarının bu partide toplanmasına neden oldu. Doğu'daki bazı illerin TCF yöneticilerinin bir kısmının Şeyh Sait isyanına adının karışması nedeniyle, parti Bakanlar Kurulu kararıyla kapatıldı.
TCF, cumhuriyet döneminin ilk muhalefet partisidir.
TCF, devletçilik ile inkılapların hızlı ve köktenci olmasına karşıydı. 2-Ekonomide liberalizmi benimsiyordu.

Şeyh Sait İsyanı-Doğu İsyanı:
• Yenilik hareketlerinin istenmemesi. (Toprak reformu başta olmak üzere feodal yapıyı etkisizleştirmeye yönelik olarak bölgede yapılmak istenen yeni düzenlemeler vb.)
• Eski düzen yanlılarının (Cumhuriyet karşıtlarının), din elden gidiyor parolasını kullanması
• Musul'u Türkiye'ye vermek istemeyen İngiltere'nin Irak ile Türkiye arasına tampon vazifesi görecek olan Kürt Devleti kurdurmak istemesi.
• Doğu Anadolu'nun yıllarca ihmal edilmiş olması.
• TCF'nin eski düzen yanlılarına ümit verici tutumu

TÜRK EĞİTİM-SEN - www.turkegitimsen.org.tr

• Toprak ağalarının yeni devleti ve uygulamalarını kendi çıkarlarına uygun bulmaması.

13 Şubat 1925'de Diyarbakır'da başlayan isyan Genç, Erzurum, Elazığ, Muş ve Bitlis'te etkili oldu. Bu bunalımlı dönemde Ali Fethi Okyar Hükûmeti istifa etti.

Yeni hükûmeti oluşturan İsmet İnönü İsyana karşı şu önlemleri aldı:
Bölgede sıkıyönetim ilan edildi.
Bölgeye ordu sevk edildi.
Hıyanet-i Vataniye Kanunu'nu tamamlar nitelikte olan ve rejimin tartışılmasını yasaklayan Takrir-i Sükûn Kanunu ilan edildi. (4 Mart 1925'den 2 Mart 1927'ye kadar yürürlükte kalan bu kanun inkılapların kabul edilmesi ve uygulanmasını kolaylaştırdı.)
İstiklal Mahkemeleri yeniden kuruldu.
İsyan 15 Nisan 1925'de tamamen bastırıldı ve suçlular cezalandırıldı.

Şeyh Sait İsyanının Sonuçları:
• İstiklal Mahkemeleri tekrar kuruldu.
• Takrir-i Sükûn Kanunu çıkarıldı.
• TCF kapatıldı.
• İlk çok partili hayat denemesi başarısız sonuçlandı.
• Musul meselesi İngiltere lehine sonuçlandı.
• Devrimler konusunda dikkatli olunması gerektiği görüldü.
• Cumhuriyetin demokratikleştirilmesi çabalarında yavaşlamaya neden oldu.

Bu isyan laikliğe ve devrimlere karşı oluşan ilk ciddi isyandır.

Mustafa Kemal'e Suikast Girişimi: (İzmir Suikastı): (16 Haziran 1926)
Sebepleri:
• Cumhuriyet rejiminden rahatsızlık duyan bazı grupların, rejimin kurucu lideri olan Mustafa Kemal'i ortadan kaldırarak amacına ulaşmak istemesi.
• Rejimi değiştirmek isteyen çevrelerin düşünceleri.
• Mustafa Kemal'in İzmir gezisi sırasında gerçekleştirilmesi düşünülen bu girişimden Giritli Şevki denilen kayıkçının ihbarı sayesinde devletin haberi oldu ve suikast girişimi etkisiz hale getirildi.

Önemi:
• İttihatçılar tasfiye edildi. (Yapılan yargılamalarda suikast girişimiyle ilişkisi olduğu tespit edilen bir gurup eski İttihatçılar çeşitli cezalara çarptırıldılar).
• Muhalifler sindirildi.
• TCF'nin kapatılmasının haklılığı daha iyi anlaşıldı.
• Mustafa Kemal "Benim naçiz vücudum elbet bir gün toprak olacaktır. Fakat Türkiye Cumhuriyeti ilelebet yaşayacaktır" diyerek Türkiye Cumhuriyeti Devleti'nin varlığının devamının kendi sağlığına bağlı olmadığını; bu devletin sağlam temeller üzerine bina edildiğini vurgulamıştır.

3. Serbest Cumhuriyet Fırkası: (12 Ağustos 1930)
Kurulma Sebepleri:
• 1929'da meydana gelen dünya ekonomik bunalımının Türkiye'yi de olumsuz etkilemesinden dolayı, TBMM'de de sorunlar yaşanmaya başlanmıştır. Mustafa Kemal bu bunalımın yeni bir partinin kurulması ile aşılacağına inanmaktadır.
• Meclise, demokrasinin gereği olan çok sesliliği getirmek.
• Ülkenin çok partili hayata hazır hale geldiğinin tahmin edilmesi.

Mustafa Kemal arkadaşı olan Ali Fethi Okyar'a Serbest Cumhuriyet Fırkasını kurdurtmuştur.

Serbest Cumhuriyet Fırkası, devletçi ekonomi yerine liberal ekonomiyi savunmuştur.
Parti inkılaplar ve Mustafa Kemal'e saygılıydı.
Mustafa Kemal başkanı olduğu CHP ile SCF arasında tarafsız olacağına dair, Ali Fethi Okyar'a söz vermiştir.
Bir kaç ay sonra eski sistemi savunanların SCF'de toplanması ve rejime karşıt söylemlerin yoğunlaşması nedeniyle partinin hedefinden farklı bir mecraya sürükleneceği endişesiyle Ali Fethi Okyar, 17 Kasım 1930'da SCF'yi kapattı.
Menemen Olayı : (23 Aralık 1930):
Derviş Mehmet denilen bir isyancı "şeriat isteriz" diyerek Menemen halkını isyana çağırdı. İsyanı önlemeye çalışan Asteğmen Mustafa Fehmi Kubilay isyancılar tarafından öldürüldü. Bölgeye gelen askeri birlikler isyanı bastırdı.

Önemi:
• Çok partili hayat için gerekli ortamın henüz oluşmadığı görüldü.

TÜRK EĞİTİM-SEN - www.turkegitimsen.org.tr

• Rejimin yerleşmesi için daha dikkatli olunması gerektiği görüldü.
• SCF'nin kendi kendini kapatmasının haklılığı anlaşıldı.
İnkılapların yerleşmesi için 1945 yılına kadar bir daha çok partili hayat denenmedi.

4. Demokrat Parti (1946): Kuruluş Sebepleri:
• CHP'de parti içi muhalefetin artması.
• II. Dünya Savaşı'nı demokrat devletlerin kazanması.
• Türkiye'nin çok partili hayata hazır hale gelmesi.

Demokrat Parti, CHP'den ayrılan Celal Bayar, Adnan Menderes, Fuat Köprülü ve Refik Koraltan öncülüğünde kuruldu.
"Açık oy, gizli tasnif" esasına göre yapılan 1946 yılında yapılan seçimlerini CHP'nin kazandığı ilan edildi. Ancak, seçim sonuçlarına yönelik yoğun tartışmalar yaşandı.

Hukuk güvencesi altına alınan ve "gizli oy, açık tasnif" esasına göre yapılan 1950 seçimlerini, DP ezici bir çoğunlukla kazandı ve ilk defa Türkiye'de CHP dışında başka bir parti yönetime geldi.
DP iktidarı 27 Mayıs 1960 askeri darbesine kadar devam etti.

17 Eylül 1961'de devrin başbakanı Adnan Menderes idam edildi.

Kadınlara Siyasal Hakların Verilmesi
Kadınlara 3 Nisan 1930'da belediye seçimlerinde seçme ve seçilme hakkı;
29 Ekim 1933'de muhtar seçimlerinde seçme ve seçilme hakkı;
5 Aralık 1934'de ise milletvekili seçimlerinde seçme ve seçilme hakkı verildi.

Kadınlara Siyasal Hakların Verilmesinin Önemi:
• Kadın, siyasal alanda erkeğe eşit hale geldi.
• Ulusal irade meclise tam olarak yansıdı.
• Millî Egemenlik ve Halkçılık pekişti.
• Türk kadını Avrupa ülkelerinde kadınlara verilmiş olan haklardan daha fazla hakka sahip oldu.
1935 seçimlerinde 18 kadın milletvekili meclise girmiştir.

TÜRK EĞİTİM-SEN - www.turkegitimsen.org.tr

HUKUK ALANINDA YAPILAN YENİLİKLER
Osmanlı Hukukunun Özellikleri:
• Şer'î ve örfî olmak üzere ikiye ayrılır.
• Din ve mezhep farkları ile kapitülasyonlar, mezhep birliğini engellemiştir.
• Tanzimat döneminden itibaren batı hukuku taklit edilmeye başlandı.
• Kadın hakları kısıtlıdır.
• Mahkemelerde tek yargıç vardır.
• Avukatlık Kurumu son döneme kadar yoktur.
• Laik değildir.

A. Medeni Kanun'un Kabulü (17 Şubat 1926) Sebepleri:
• Osmanlı Devleti'nin son döneminde hazırlanmış olan Mecellenin halkın medeni hukuka dair ihtiyaçlarını tam karşılayamaması.
• Mecelle'nin sadece Hanefi Fıkhını ölçü alması.
• Bütün vatandaşlarını eşit kabul eden Türkiye Cumhuriyeti'nin yapısına, Osmanlı zamanından kalan hukukun uymaması.
• Devletin laik olması için hukukun da laik olması gerektiği
• Hukuk birliğinin bulunmaması

İsviçre Medeni Kanunu'nun Türk Medeni Kanunu Olarak Kabul Edilmesinin Sebepleri:
• Mevcut kanunların en yenisi olması
• Demokratik olması.
• Akılcı ve pratik olması.
• Kadın ve erkek eşitliğine uygun olması.

Medeni Kanunun Getirdiği Yenilikler:
• Hukuk birliği ve düzeni sağlandı.
• Vatandaşlar arasında hak ve ödevler bakımından eşitlik sağlandı.
• Mirasta kadın erkek eşitliği sağlandı.
• Toplumsal alanda kadın erkek eşitliği sağlandı.
• Hukukta din ve mezhep farkı kaldırıldı.
• Patrikhanenin din işleri dışındaki yetkileri kaldırıldı.
• Boşanma hakkı kadına da verildi.
• Boşanma durumunda kadın ve çocukların hakları güvence altına alındı.
• Patrikhane ve konsoloslukların mahkeme kurma hakkı ellerinden alındı.
• Hukuk düzeni laikleşti.
• Modern Türk ailesi oluştu.
• Aile hayatında eşitlik sağlandı.
• Kadına meslek seçme özgürlüğü verildi.
• Lozan Antlaşması'nın 48'nci maddesine göre azınlıklar kendi medeni meselelerini kendi mah-

kemelerinde halledecekti. Medeni kanunun kabulü ile azınlıkların bu hakkı kaldırıldı.
• Azınlıkların hukuk özerkliği kesin olarak bitti.
• Millet bilincinin oluşması için önemli bir adım atıldı.
• Kadın ve erkek için tek eşle evlilik benimsendi.
• Evlenme devlet kontrolüne alındı.

Açıklamalar:
• Kapitülasyonlar, yabancı uyruklu kişilerin Osmanlı hukukuna uymasını engelliyordu.
• Medeni Kanun kadınlara siyasal haklar vermemiştir.
• Devlet yapısının laikleşmesi 1928'de tamamlandı.
• 1922-1928 arası laikleşmenin hızlı olduğu dönemdir.
• 1923-1933 çağdaşlaşmanın hızlı olduğu dönemdir.

Laikliğin Aşamaları:
• Saltanatın kaldırılması
• Halifeliğin kaldırılması
• Şer'iyye ve Evkaf Vekâleti'nin kaldırılması.
• Tevhid-i Tedrisat Kanunu' (Öğretim Birliği)nun çıkarılması.
• Tekke, zaviye, dergâh ve türbelerin kapatılması. (30 Kasım 1925)
• Kılık kıyafet devrimi
• Medeni Hukukun kabulü (17 Şubat 1926)
• Anayasadan "devletin dini İslam'dır" maddesinin çıkarılması. (1928)
• Şeri hükümlerin uygulama yetkisinin TBMM'den alınması (10 Nisan 1928)
• 1937'de Laikliğin anayasaya alınması.

Hukukta laikliğin benimsenmesi; Avrupalıların, ülkemizde yaşayan Hıristiyanların haklarını bahane ederek, iç işlerimize karışmasını önledi.

EĞİTİM YENİLİKLERİ
Sebepleri:
• Eğitimi çağdaşlaştırmak
• Millî, demokratik ve laik bir toplum oluşturmak
• Eğitimi birleştirmek
• Eğitimdeki ikilik ve karışıklığı önlemek
• Cumhuriyet rejimini güçlendirecek eğitim sistemini oluşturmak.
• Kültür ikiliği ve çatışmasını önlemek.

TÜRK EĞİTİM-SEN - www.turkegitimsen.org.tr

Yapılan Düzenlemeler
• Tevhidi Tedrisat Kanununun kabul edilmesi
• Maarif Teşkilatı Hakkında Kanun çıkarılması
• Latin harflerinin kabulü
• Türk Tarih Kurumu'nun açılması
• Türk Dil Kurumu'nun açılması
• Medreselerin kapatılması (Şeriye ve evkaf kanunu ile medreselerin ödenekleri kesildi ve kapatılması sağlandı.)

A. Tevhid-i Tedrisat Kanunu (3 Mart 1924)
• Eğitim ve öğretimde birlik sağlandı.
• Bütün okullar Millî Eğitim Bakanlığına bağlandı.
• Eğitim devletçi, Milliyetçi ve laik bir karakter kazandı.
• Azınlık okullarının zararlı faaliyetleri durduruldu.
• Yabancı okullara Türkçe dersleri kondu.
• Medreseler kapatıldı.
• İlköğretim zorunlu ve parasız duruma getirildi.
• Eğitimde eşitlik sağlandı.

Din adamı ihtiyacını karşılamak için İmam Hatip Liseleri ve İlahiyat Fakülteleri açılmıştır.

B. Maarif Teşkilatı Kanunu'nun Kabulü (2 Mart 1926)
2 Mart 1926'da Maarif Teşkilatı Kanunu çıkarıldı. Ders programları çağdaşlaştırıldı. Devlet izni olmadan okul açılması yasaklandı. Çağdışı dersler kaldırıldı.

C. Yeni Türk Harflerinin (Latin Alfabesi) Kabulü (1 Kasım 1928)
Sebepleri:
• Arap harflerinin okuma ve yazmayı zorlaştırması.
• Avrupa ile ilişkilerin kolaylaştırılmak istenmesi
• Öz Türkçe'yi yeniden canlandırmak
• Okuma yazma oranını artırmak
• Arap alfabesinin Türkçe'nin yapısına uymaması.
• Alfabe aracılığıyla yaşanmakta olan Arap kültürünün Türk kültürü üzerindeki egemenliğine son vermek
• Aynı tarihlerde başta Azerbaycan olmak üzere Türk dünyasına mensup ülkelerle ortak alfabede buluşarak kültürel bağı sürdürme çabası

1928 yılında Millet Mektepleri açılarak eğitim seferberliği başlatılmıştır. Mustafa Kemal bu okullarda 24 Kasım 1928'de ders verdiği için, kendisine "Başöğretmen" denilmiştir.

Üniversite reformu çerçevesinde 1933 yılında İstanbul Darülfünunu kapatılarak yeni bir anlayış ve programla İstanbul Üniversitesi kuruldu.
Dil –Tarih – Coğrafya Fakültesi açıldı. (1936) Yüksek Ziraat Enstitüsü açıldı.
Güzel Sanatlar Akademisi açıldı.

D. Türk Tarih Kurumu'nun Kurulması: (15 Nisan 1931)
TTK'nın Kurulmasının Sebepleri:
• Türk vatanının bütünlüğüne karşı girişilecek tertipleri tarihi kanıtlarla etkisiz hale getirmek.
• Türklerin üstün medeni kabiliyetini ve dünya medeniyetine yaptığı hizmetleri gözler önüne sermek.
• Türk tarihinin derinliklerini araştırmak.
• Ortak tarih bilinci oluşturmak

Sonuçları:
• Türk Tarih Kurumu'nun kurulması "ulusçuluk" ile ilgilidir.
• Osmanlı Devleti'nde Tanzimat Dönemi'ne kadar İslam Tarihi; Tanzimat Dönemi'nde Osmanlı Tarihi; II. Meşrutiyet Dönemi'nde ise Türk Tarihi ağırlıklı olarak okutuldu.
• 1932'de Türk Tarih Tezi ortaya atıldı.

TTK'nın açılmasıyla "Millî Tarih" anlayışı getirilmiştir.

E. Türk Dil Kurumu'nun Kurulması: (12 Temmuz 1932)
TDK'nın Kurulma Sebepleri:
• Türkçe'yi yabancı dillerin etkisinden kurtarmak.
• Türkçe'nin kökenlerini araştırmak.
• Türkçe'yi bilim dili haline getirmek.
• Türkçe'yi halkın anlayacağı şekle getirmek.
• Türkçe'nin zenginliğini ortaya koymak
• Konuşma dili, yazı dili ve bilim dili arasındaki farkları gidermek.
• Dildeki Osmanlıcılığı bitirmek
• Halk ile aydınlar arasında dil uzlaşması sağlamak 9-Resmi dil ile halk dili arasındaki farkları gidermek.

Açıklamalar:
TDK'nın kurulması "ulusçuluk" ile ilgilidir
Halk Evleri açıldı.

TOPLUMSAL YAŞAYIŞIN DÜZENLENMESİ
• Şapka İnkılabı (25 Kasım 1925)
• Tekke – zaviye ve türbelerin kapatılması (30 Kasım 1925)
• Miladi Takvim (26 Aralık 1925)
• Ölçü ve tartıların değiştirilmesi (1 Nisan 1931)
• Soyadı Kanunu (1934)
• Hafta Tatili (1935'te yalnızca Pazar günü; 1974'te Cumartesi ve Pazar günleri)

A. Tekke, Zaviye ve Türbelerin Kapatılması: (30 Kasım 1925)
Türk halkının bilime, akılcılığa ve laik düşünceye yönelmesi açısından önemli bir adım atıldı.

Dikkat:
• Aynı gün şeyh, derviş, mürit gibi unvanların kullanılması ve kurumlarla ilgili elbiselerin giyilmesi ve muskacılık yasaklandı.
• Türbeler kapatılırken Yavuz ve Fatih gibi Türk büyüklerinin türbelerinin kapatılmaması; Türk İnkılâbının "tarihi kökleri koparmaya yönelik olmadığını" gösterdi.

B. Kılık-Kıyafetin Düzenlenmesi: (25 Kasım 1925)
• Türk halkının görünümünü çağdaşlaştırmak
• Ayrılık ifade eden giysilerin giyimini durdurmak.
• Çağdaşlaşmayı ve birliği sağlamak.

Açıklamalar:
• Şapka devrimi Kastamonu'dan başlatılmıştır.
• Kadınların giyimi konusunda kanun çıkarılmayıp; bu durum doğal haline bırakıldı.
• 3 Aralık 1934'de çıkarılan bir kanunla din adamlarının ibadet yerlerinin dışında dini kıyafet giymeleri yasaklandı. (Diyanet İşleri Başkanı, Patrik ve Haham Başı bu kuralın dışında tutuldu.)

C. Soyadı Kanununun Kabulü : (21 Haziran 1934)
• Medeni Kanunun uygulanmasından doğan aksaklıkları gidermek.
• Toplumda ayrılık ifade eden lakapları kaldırarak birliği güçlendirmek.
• Eşitlik ilkesini güçlendirmek.

TÜRK EĞİTİM-SEN - www.turkegitimsen.org.tr

Açıklamalar:
• Aynı gün ağa, hoca, molla, paşa ve bey gibi unvanların kullanımı yasaklandı.
• Osmanlı Devleti'nden kalan unvanların taşınması yasaklandı.
• TBMM, Mustafa Kemal'e "Atatürk" soyadını verdi ve bu soyadının başkalarınca kullanmasını yasakladı.

D. Miladi Takvimin Kabulü : (26 Aralık 1925)
Avrupa ile Türkiye arasındaki ilişkileri kolaylaştırmak

Açıklamalar:
Aynı gün Avrupa'nın saat ölçüsü kabul edildi.
1931'de Avrupaî tarz ağırlık ve uzunluk ölçüleri kabul edildi.
1935'de haftalık tatil Cumadan Pazara alındı.
1928'de uluslararası rakamlar kabul edildi.
Uzunluk ve ağırlık alanındaki değişiklikler ve hafta tatilinin değiştirilmesi Avrupa ile ticari ilişkileri kolaylaştırmaya yöneliktir.

EKONOMİK DÜZENLEMELER
• İzmir İktisat Kongresi (18 Şubat -4 Mart 1923)
• Aşar (Öşür) Vergisi'nin Kaldırılması (17 Şubat 1925)
• Teşvik-i Sanayi Kanunu (28 Mayıs 1927)
• Devlet Bankalarının Kurulması (Etibank, Sümerbank, İş Bankası)
• Beş Yıllık Kalkınma Planı (1933-1939)
• Beş Yıllık Kalkınma Planı (1938 -II. Dünya Savaşı nedeniyle uygulanamadı)
• Ulaşım alanında yapılan yenilikler

Açıklamalar:
TBMM, 1 Mart 1922'de ekonomi çalışmalarının başlıca noktalarını şöyle belirlemiştir:
• Sanayii canlandırmak ve modern araçlara sahip olmak
• Ormanları iyi hale getirmek
• Toplum menfaatini doğrudan ilgilendiren kuruluşları ve iktisadi girişimleri gücümüz oranında devletleştirmek.
• Madenlerimizi işletmek ve bu alana yönelen sermayeyi himaye etmek
• Ekonomik bağımsızlığın korunabilmesi için bütçeyi ekonomik yapı ile uygun tutmak

A. İzmir İktisat Kongresi (17 Şubat-4 Mart 1923) (Lozan Konferansı'na ara verildiği sırada toplandı).

Kongrenin Toplanma Sebepleri:
• Millî ekonominin amaçlarını ve amaçlara ulaşmak için izlenecek yöntemi belirlemek
• Ekonomik bağımsızlığın yöntemini belirlemek
• Millî ekonominin temellerini atmak

Kongrenin özelliği:
Türk devletinin ekonomik meselelerinin görüşüldüğü ve tartışıldığı ilk kongredir. Ekonomik bağımsızlığın önemi vurgulandı.

Açıklamalar:
Bağımsız ekonomi için ilk adım Lozan'da kapitülasyonların kaldırılması ile atıldı.
İzmir İktisat Kongresi bağımsız, liberal ve millî ekonomiyi benimsedi.
1930'da Merkez Bankası'nın kurulması, Türk parasını yabancı sermayenin elinden kurtardı.
İzmir İktisat Kongresi'nde Misak-ı İktisadi kabul edildi.

Cumhuriyetin ilk yıllarında özel girişimin, desteklenmesine rağmen, beklenen verimi gösterememesinin sebepleri:
• Özel sermayenin yetersizliği
• Yetişmiş iş gücünün yetersizliği
• Deneyim ve bilgi eksikliği
• 1929'da dünya ekonomik bunalımının çıkması

Kongre, "devletçilik" ilkesinin ilk ayağını oluşturur. Cumhuriyet'in ilanından sonra ekonomide devletçilik politikası uygulandı. Özel sektörün ekonomide başarısız olması üzerine devletçilik ilkesi doğmuştur.

Devletçi Ekonomiye Geçişin Sebepleri:
Özel girişimin üzerine düşen görevi yerine getirememesi (Özel teşebbüsün desteklenmesi için 1924'de İş Bankası kuruldu. 1927'de Teşvik-i Sanayi Kanunu çıkarıldı.)
Devletin gelişebilmesi için vakit kaybetmeden büyük sanayi atılımlarının yapılmasının gerekmesi.

I. Beş Yıllık Kalkınma Planı
1929 dünya ekonomik bunalımının etkisiyle, 1933 yılında planlı ekonomi dönemine geçilerek I. Beş Yıllık Kalkınma Planı hazırlandı

Önemi:
İlk defa planlı ekonomi dönemi başladı.
Devletçi ekonomi (Karma Ekonomi): Büyük atı-

TÜRK EĞİTİM-SEN - www.turkegitimsen.org.tr

lımları devlet yapsa da; özel teşebbüse de iş imkânı tanınır bir yapı oluşturuldu.
İlk büyük atılımlar bu dönemde yapıldı.
Ülkede ilk fabrikalar bu dönemde kuruldu.
(Malatya Kayseri Ve Bursa'da Dokuma Fabrikası, Gemlik Suni İpek, Beykoz Deri Fabrikası v.b.)
Toprak reformu tam olarak gerçekleştirilemedi.

1937'de II. Beş Yıllık Sanayi Planı hazırlandıysa da; II. Dünya Savaşı'nın başlamasından dolayı uygulanamadı.

B. Tarımın Geliştirilmesi İçin Alınan Önlemler
• Aşar (öşür) vergisi kaldırıldı (17 Şubat 1925) Vergi gelirlerinin %40'ını oluşturan aşarın kaldırılması ilk bütçe açığını oluşturdu. TBMM'nin bu kararı tarıma verilen önemi gösterir.
• Ziraat Bankası kuruldu. (Çiftçiye kredi sağlamak için)
• Kooperatifler kuruldu (1929) (Tarım kredi kooperatifleri)
• Yüksek Ziraat Enstitüsü kuruldu.
• Tohum ıslah istasyonları ve numune çiftlikleri kuruldu.
• Toprak reformu için 1926'dan itibaren teşebbüsler yapıldı.

C. Ticari Hayatın Düzenlenmesi
• Lozan Antlaşması ile Kapitülasyonlar kaldırıldı.
• Ticareti koruyan kanunlar çıkarıldı.
• İş Bankası kuruldu. (1924)
• 1926'da çıkarılan Kabotaj Kanunu ile Türk denizlerinde yük ve yolcu taşıma işleri Türk gemicilerine verildi.

D. Sanayi ve Madencilik
• Millî sanayiinin korunması ve gelişmesi için kapitülasyonlar kaldırıldı.
• Büyük yatırımlar devlet tarafından yapıldı.
• Özel teşebbüs desteklendi.
• 1925'de Sanayi ve Maden Bankası kuruldu.
• 28 Mayıs 1927'de Teşvik-i Sanayi Kanunu çıkarıldı.
• Planlı Ekonomi uygulanarak ilk büyük fabrikalar kuruldu.
• 1933'de Sümerbank kuruldu.
• 1935'de Etibank ve MTA kuruldu.
• Kayseri, Ereğli, Nazilli, Malatya ve Bursa merinos dokuma fabrikaları; İzmit selüloz ve kağıt; Beykoz deri ve kundura; Paşabahçe cam; Karabük demir-çelik fabrikaları açıldı.

Uşak Şeker Fabrikası Teşvik-i Sanayi Kanunu sonucunda kurulmuştur.

E. Bayındırlık ve Ulaştırma
• 1927'de Devlet Demir Yolları Genel Müdürlüğü kuruldu. Karayolu yapımında asıl gelişme 1950'den sonra görüldü.
• 1933'de Millî Hava Ulaştırma Teşkilatı kuruldu.
• 1938'de denizciliğin geliştirilmesi için Denizbank, 1939'da Devlet Denizyolları İdaresi kuruldu.

DIŞ POLİTİKA
• İç ve dış politika ilkesi olarak "Yurtta Sulh, Cihanda Sulh" ilkesi benimsendi.
• Savaş korunma amacı olarak görüldü. Başka bir devletin topraklarını almak için politika izlenmedi.
• Millî Egemenlik ve millî menfaatler ön planda tutuldu.
• İlk yıllarda Misak-ı Millî gerçekleştirilmeye çalışıldı.
• 1920-1936 yılları arasında batıya karşı SSCB'nin dostluğu devam ettirildi.
• 1936-1945 yılları arasında İtalya'nın saldırgan tutumuna karşı ve batı ile ilişkileri yumuşatmak için İngiltere ile dost geçinildi.
• 1945'den sonra SSCB tehdidine karşı ABD ile dost geçinildi.
• 1928'de Afganistan ile dostluk antlaşması imzalandı
• 1930'a kadar Lozan'dan kalan problemler halledildi.
• 1925'de SSCB ile saldırmazlık antlaşması imzalandı.
• 1928'de İtalya ile tarafsızlık ve uzlaşma antlaşması imzalandı.
• 1935-1938 arasında Avrupa'nın bloklaşma durumundan dolayı Avrupalı devletlere karşı çok yönlü bir politika izlendi ki bu da Montrö Antlaşması'nın imzalanmasında etkili oldu.
• 1919-1920 arası Türkiye'nin dost arayışı dönemidir.
• 1920 sonrasında bir yandan SSCB ile iyi geçinilirken; bir yandan da işgalciler arasındaki ayrılıklardan faydalanmanın yolu arandı.
• 1923-1930 arasında Lozan'dan kalan problemler halledildi.
• Millî çıkarların korunmasına, devletlerin eşitliği ilkesine uyulmasına ve ittifaklar kurulmasına önem verildi.

TÜRK EĞİTİM-SEN - www.turkegitimsen.org.tr

A. Nüfus Mübadelesi ve Etabli Sorunu
Nüfus mübadelesi sorunu, Lozan görüşmelerinde halledildiği halde uygulanma safhasında Yunanistan problem çıkarmıştır. Lozan'da imzalanan Türk-Yunan Ahali Mübadelesi Sözleşmesi gereğince Türkiye'deki Ortodoks Hristiyanlar (Rumlar), İstanbul'dakiler hariç olmak üzere Yunanistan'a; Yunanistan'da bulunan Müslümanlar, Batı Trakya hariç olmak üzere Türkiye'ye göç ettirilecekti.

Buna rağmen uygulamada Yunanistan İstanbul'da daha fazla Rum kalmasını istiyor; Türkiye ise sözleşme çerçevesinde bu işi halletmek istiyordu. Bu durum taraflar arasındaki ilişkilerin zaman zaman gerginleşmesine neden olmuştu. Nüfus mübadelesi sorunu Yunan başkanı ile Mustafa Kemal arasında 1930 yılında görüşülerek 10 Haziran 1930'da imzalanan Ankara Antlaşması ile halledildi. Bu antlaşmadan sonra Türk-Yunan ilişkileri düzelmiştir. Türkiye ile Yunanistan arasındaki dostluk ilişkileri 1954 yılında meydana gelen Kıbrıs sorununa kadar devam etmiştir.

B. Yabancı Okullar
Lozan Antlaşması'na göre yabancı okulları Türkiye'nin belirleyeceği şartlara uyacaktı.
Türkiye 1924 yılında okullarda dini ayin yapılması için bulundurulan salonların kapatılmasına; 1925 ve 1926 yıllarında ise yabancı okullarda Türkçe, Tarih ve Coğrafya gibi derslerin Türk öğretmenler tarafından Türkçe olarak okutulmasına; derslerde Türklük aleyhine bilgiler olmamasına ve okulların Türk müfettişler tarafından denetlenmesine dair kanunlar çıkardı.
Fransa ve Papalık başta olmak üzere, Avrupalı devletler Türkiye'nin yabancı okullar konusundaki uygulamalarına karşı çıktı. Fakat okullar meselesini, ulusal egemenlik melesi olarak gören Türkiye yabancı devletleri iç işlerine karıştırmadan çıkardığı yasalara uygun şekilde uygulamalar yaptı.

C. Dış Borçlar Meselesi
Bilindiği gibi Osmanlı döneminden kalan dış borçlar meselesi, Lozan Konferansı'nda üzerinde en fazla tartışılan konulardan biridir.
Türk tarafı, bu borçların bir bölümünün, Osmanlı Devleti'nden ayrılarak bağımsız olan diğer devletlerce karşılanmasını taraflara kabul ettirmişse de geriye kalan kısmını, Fransız Frangı olarak taksitle ödemeyi kabul etmek zorunda kalmıştı.
1929'da yaşanan dünya ekonomik bunalımı Türkiye'yi de olumsuz etkiledi ve Türkiye Fransa'ya olan borcunu gerektiği gibi ödeyemez hale geldi. Bu durumdan dolayı Fransa ile bir müddet gerginlik yaşandıysa da; sorun 1930 yılında karşılıklı görüşmeler sonucunda çözüldü.

D. Irak Sınırı ve Musul Meselesi
• Musul Meselesi, Lozan'da üzerinde uzlaşmaya varılamadığı için daha sonra Türkiye ile İngiltere arasında görüşülmek üzere bırakılan tek önemli sorundu.
• İngiltere zengin petrol yataklarına sahip olmasından dolayı Musul'u Türkiye'ye bırakmak istemiyor, sömürgeci düşünce ve ahlakı doğrultusunda bu konuyu kendi lehine çözümleyebilmek için her yolu deniyordu.
• Türkiye ise, hem tarihi, hem stratejik, hem de nüfus yapısı itibarıyla Musul'dan vazgeçmek istemiyordu.
• Musul Meselesi'nin çözümü için Türkiye ile İngiltere arasında görüşmeler 19 Mayıs 1924'te başladı. Fakat İngiltere Hakkâri'yi de tartışmalı bölgeden görmek isteyince görüşmeler kesildi.
• Bundan sonra mesele önce Milletler Cemiyeti'ne, sonra Lahey Adalet Divanı'na gitti.
• Meselenin kendi konusu olmadığını ileri söyleyen Adalet Divanı meseleyi tekrar Milletler Cemiyeti'ne havale etti.
• Meselenin bu şekilde uzatılması; İngiltere'nin zaman kazanarak Musul ve civarında olaylar çıkarıp meseleyi lehine çözümleyebilmek isteyişinin bir sonucudur.
5 Haziran 1926'da imzalanan Ankara Antlaşması ile;
Musul ve çevresi İngiliz mandaterliği altında bulunan Irak'a bırakıldı.
Irak Hükûmeti Musul petrol gelirlerinin vergisinin %10'unu 25 yıl süre ile Türkiye'ye vermeyi kabul etti.

Dikkat:
• Bugünkü Türkiye-Irak sınırı çizildi.
• Türk-İngiliz ilişkileri düzelmeye başladı.
• Misak-ı Millî 'den taviz verildi.

E. Türkiye'nin Milletler Cemiyeti'ne Girişi
• Milletler Cemiyeti, I. Dünya Savaşı'ndan sonra İngiltere'nin önderliği ve inisiyatifinde 10 Ocak 1920'de Cenevre'de kurulmuştur.
• Musul Meselesi'nde İngiltere'nin çıkarlarına

TÜRK EĞİTİM-SEN - www.turkegitimsen.org.tr

hizmet etmiş olduğu için, Türkiye Milletler Cemiyeti'ne uzun bir süre güven duymadı.
• Türkiye'nin Avrupa'ya çok yakınlaşmak istemeyişinde SSCB'yi küstürmeme düşüncesinin de etkisi vardır.
• Türkiye'nin Milletler Cemiyeti'ne girmek gibi bir amacı yoktu.
• Lozan'dan sonra Türkiye'nin barış yolunda gösterdiği çabalar ve Musul'u Irak'a bırakmasından dolayı Türkiye'ye karşı sıcak davranmaya başlayan İngiltere Türkiye'yi Milletler Cemiyeti üyeliğine davet edince; uluslararası barışa katkıda bulunmak istediğini göstermek isteyen Türkiye Milletler Cemiyeti'ne 18 Temmuz 1932'de üye oldu.
1934'de SSCB de Milletler Cemiyeti'ne üye oldu.

F. Balkan Antantı: 9 Şubat 1934

Antant'ın Oluşmasının Sebebi: 1933'ten sonra İtalya'nın hızlı bir şekilde silahlanarak Balkanlar'a yönelik yayılmacı politikalar üretmesi Balkan devletlerini ve Türkiye'yi endişelendirmiştir.

Antantı Oluşturan Devletler:
• Türkiye
• Yunanistan
• Romanya
• Yugoslavya

Bu antant, taraf devletlerin toprak bütünlüğüne saygı gösterme ve iç işlerine karışmama esasına dayanıyordu. Aralarında çeşitli anlaşmazlıklar bulunan bu devletlerin bir araya gelmelerinde Türkiye'nin önemli rolü olmuştur.

Önemi:
• Türkiye Yunan sınırını güvence altına aldı.
• Türkiye bölgede lider konumunda olduğunu gösterdi.
• Türkiye uluslararası barışa katkıda bulunmak istediğini gösterdi.
• Montrö Antlaşması için Türkiye taraftar buldu.
Balkan Antantı II. Dünya Savaşı'nın başlaması ile dağıldı.

G. Montrö Sözleşmesi (20 Temmuz 1936)

Türkiye, Lozan görüşmelerindeki bütün çabalarına rağmen, Boğazların statüsünü, ulusal egemenlik ilkesine uygun şekilde çözümleyememişti. Bununla birlikte, kabul edilen statünün uygulanması konusunda Milletler Cemiyeti'nin etkili olacağı ve Avrupa'da silahsızlanmanın gerçekleşeceği ümidini de taşımaktaydı.

Ancak, 1933 yılından itibaren Almanya ve İtalya'nın hızlı bir şekilde silahlanması ve Milletler Cemiyeti'nin bu gelişmeye çözüm üretemeyişi, Türkiye'yi Boğazların güvenliği konusunda endişelendirdi. Lozan Antlaşması'nın Türkiye'yi Boğazlar konusunda kısıtlayan hükümlerinin kaldırılması için Türkiye 10 Nisan 1936'da Lozan'ı imzalayan devletlere birer nota gönderdi.

Antlaşmaların hiçe sayıldığı ve devletlerin dost arayışı içinde olduğu bir dönemde Türkiye'nin istekleri olumlu karşılandı ve Boğazların statüsü İsviçre'nin Montrö kentinde tekrar görüşüldü.

Montrö Sözleşmesi'nin İçeriği:
• Boğazlar komisyonu kaldırılarak görevleri Türk devletine devredildi.
• Boğazlara Türkiye'nin asker sokması kabul edildi.
• Ticaret gemilerinin Boğazlardan serbest geçişi kabul edildi.
• Savaş gemilerinin Boğazlardan geçişine sınırlama getirildi.
• Savaş zamanında Türkiye'ye Boğazları kapatma hakkı tanındı.

Önemi:
• Misak-ı Millî yönünde önemli bir adım atıldı.
• Türkiye'nin uluslararası güç dengesinde önemi arttı.
• SSCB kendisini Karadeniz'de güvende hissetti.
• Türkiye'nin Doğu Akdeniz'deki durumu güçlendi.

Açıklamalar:
İtalya sözleşmeyi daha sonra imzaladı. (İtalya Habeşistan'a saldırdığı zaman MC'de olan Türkiye de İtalya'nın bu davranışını kınamak zorunda kalmıştı.)
İngiltere Türkiye'nin Doğu Akdeniz'de güçlü olmasını istiyordu.
SSCB Lozan'ın oluşturduğu Boğazlar rejimini benimsemiyordu.
Japonya II. Dünya Savaşı'ndan sonra görüşmeden çekildi.

H. Sadabat Paktı (9 Temmuz 1937)

Sebebi: İtalya'nın Akdeniz Havzası ve Ortadoğu'ya yönelik saldırgan tutumu.

TÜRK EĞİTİM-SEN - www.turkegitimsen.org.tr

Katılan Devletler:
- Türkiye
- İran
- Afganistan
- Irak

Önemi:
- Türkiye İran ve Irak sınırını güvence altına aldı.
- İtalya'ya karşı Balkanlar'da önemli bir caydırıcılık rolü üstlenmiş olan Türkiye Sadabat Paktı ile de tavrını devam ettirerek dünya barışına katkıda bulunma istediğini göstermiştir.
- Türkiye bölgede öncü konumda olduğunu göstermiştir.

Dikkat: II. Dünya Savaşı başlayınca pakt dağılmıştır.

I. Hatay Sorunu

Fransa, 1936 yılında Hatay'dan çekilerek, bölgeyi Suriye'ye bırakmak isteyince; bu durumun Türkiye ile Fransa arasında imzalanan Ankara Antlaşması'na aykırılık teşkil ettiğini ileri süren Türkiye Milletler Cemiyeti'ne başvurarak Türkiye-Suriye sınırının belirlenmesinde Türkiye'nin de taraf olduğunu belirtti. Bu talebe, Fransa ve Suriye'nin karşı çıkmalarına rağmen II. Dünya Savaşı'nın belirtilerinin ortaya çıkması, Almanya'nın Fransa'nın elinde bulunan bazı topraklara yönelik iddialarının yüksek sesle dillendirilmesi, İngiltere'nin de desteğini alan Türkiye'nin isteklerinin değerlendirilmesini sağladı.

3 Temmuz 1938'de Hatay meselesi çözümlendi. Bu çözüm doğrultusunda; 5 Temmuz 1938'de Türk askeri Hatay'a girdi. 2 Eylül 1938'de Hatay Meclisi açıldı. Tayfur Sökmen devlet başkanı, Abdurrahman Melek başbakan oldu. Hatay Meclisi'nin verdiği kararla Hatay 29 Haziran 1939'da Türkiye'ye katıldı.

Önemi:
- Misak-ı Millî yönünde son adım atıldı.
- Güney sınırımız son halini aldı.
- Mustafa Kemal, II. Dünya Savaşı öncesi gelişmeleri, silaha başvurmaksızın diplomasinin imkânlarından yararlanarak Türkiye'nin lehine kullanmış ve dâhiyane bir siyaset izlediğini göstermiştir.

Hatay Türkiye'ye katılan son toprak parçasıdır.

TÜRK EĞİTİM-SEN - www.turkegitimsen.org.tr

II. DÜNYA SAVAŞI (1939-1945)

I. Dünya Savaşından Sonra Barışı Koruma Çabaları:
- Milletler Cemiyeti kuruldu.
- Çekoslovakya, Romanya ve Yugoslavya arasında Küçük Antant kuruldu.
- Fransa ile Almanya 1925'te Locarno Antlaşması'nı imzaladı.
- Anlaşmazlıklara çözüm bulmak için Fransa ile ABD 1928'de Kellog Paktı'nı kurdu. (Bu pakta Türkiye 1929'da katıldı.)
- Balkan Antantı, Sadabat Paktı ve Montrö Sözleşmesi yapıldı.

Savaşın başlamasında Almanya ve İtalya'nın saldırgan tutumu etkili oldu.
- Almanya ile İtalya'nın 1936'da kurduğu Mihver Devletler Grubu'na 1937'de Japonya da katıldı. Mihver Devletler karşısında İngiltere ile Fransa Müttefik Devletler Grubu'nu oluşturdu.
- 1936'da Habeşistan'a saldıran İtalya daha sonra Arnavutluk'u ele geçirdi.
- Hitler 1938'de Avusturya'yı Almanya'ya bağladı.
- Almanlar 1939'da Çekoslovakya'yı işgal etti.
- Almanya ve Rusya aynı dönemde Polonya'yı işgal edince Fransa ve İngiltere olaya müdahale etti ve
- II. Dünya Savaşı başladı.
- Almanya Rusya'ya da savaş ilan edince Ruslar İngiltere tarafına geçti. (1941)
- Japonya ABD'nin deniz üslerine ve Çin'e saldırınca; ABD ve Çin Japonya'ya karşı savaşa girdi. 1942'de rejim değişikliği yaşayan İtalya, İngiltere tarafına geçti.
- ABD, İngiltere ve Fransa'nın yaptığı Normandiya Çıkarması sonucunda Almanya teslim oldu.
- ABD'nin Japonya'nın Hiroşima ve Nagazaki kentlerine atom bombası atması sonucunda Japonya da savaştan çekildi.

Türkiye; savaş esnasında İngiltere ve Rusya tarafından savaşa girmesi yolunda zorlandıysa da, tarafsız kalmayı başardı. Almanya Bulgaristan'a girince; Almanya ile Türkiye arasında 1941'de saldırmazlık antlaşması imzalandı. Türkiye savaşın bitmesine az bir zaman kala 1945'te Almanya ile Japonya'ya savaş ilan etti fakat savaşa fiilen girmedi. (Türkiye'nin bu tutumunda BM'ye girme arzusu vardır.)

Kuzey Afrika Savaşları Almanya ve İtalya'nın karşısında İngiltere'nin üstünlüğü ile sonuçlandı.

II. Dünya Savaşı'nın Sonuçları:
- Almanya doğu-batı olmak üzere ikiye ayrıldı. Doğu Almanya sosyalizme kaydı.
- ABD ve SSCB süper güç haline geldi.
- Orta ve Doğu Avrupa SSCB'nin kontrolüne girdi.
- ABD ile SSCB arasında soğuk savaş dönemi başladı.
- Hindistan, Pakistan, Mısır, Cezayir, Tunus ve Libya bağımsız oldu.
- 1948'de İsrail Devleti kuruldu.
- Sömürgecilik hız kaybetti.
- Çin'de komünizm yayıldı.
- Milletler Cemiyeti, Birleşmiş Milletler Teşkilatı'na dönüştü.
- TC-ABD ilişkileri gelişmeye başladı.
- Filistin bağımsızlaştı
- NATO ve Varşova paktları kuruldu.
- Türkiye'de çok partili hayat başladı.
- Yalta Konferansı'nda dengeler kuruldu.
- Paris Konferansı'nda antlaşmalar görüşüldü.

II. DÜNYA SAVAŞI'DAN SONRA BARIŞI KORUMA ÇABALARI
- Birleşmiş Milletler Teşkilatı kuruldu.
- NATO kuruldu.
- Balkan Paktı kuruldu.
- Bağdat Paktı kuruldu.

A. BİRLEŞMİŞ MİLLETLER

BM Teşkilatının Yapısı ve Özellikleri:

Genel Kurul: Teşkilattaki devletlerin üyeleri bu kuruldadır.

Güvenlik Konseyi: 15 üyesi vardır. Bu üyelerden ABD, İngiltere, Çin, Fransa ve Rusya veto hakkına sahiptir.

Ekonomik ve Sosyal Konsey: Savaşlara sebep olabilecek sosyal ve ekonomik faktörleri ortadan kaldırmaya çalışır.

Vesayet Konseyi: Kendi kendini idare edemeyecek devletleri idare etmek için kurulan bu birim günümüzde önemini kaybetmiştir.

Milletlerarası Adalet Divanı: BM'nin yargı organıdır.

Sekreterlik: Personelden oluşur.

Türkiye de BM'nin kurucularındandır.

B. NATO VE ÖZELLİKLERİ
- Brüksel merkez olmak üzere 1948'de kuruldu.
- Uluslararası barışın korunması ve komünizme karşı korunum amaçlandı.
- ABD, Kanada, İngiltere, Fransa, Hollanda, Lüksemburg, Belçika, Danimarka, İzlanda, İtalya, Norveç, Portekiz, Yunanistan, Almanya, İspanya ve Türkiye teşkilatın üyesidir.
- Kore Savaşı'na asker göndermesi Türkiye'nin NATO'ya girmesinde etkili oldu. (1952)

C. VARŞOVA PAKTI

Rusya'nın öncülüğünde Avrupa'nın sosyalist ülkelerinin bir araya gelmesiyle kuruldu.

Bu ülkeler: Arnavutluk, Bulgaristan, Çekoslovakya, Doğu Almanya, Macaristan, Polonya, Romanya ve SSCB

Teşkilat, 1990'lı yılların başından itibaren Komünizmin önemini kaybetmesi ile dağıldı.

D. BALKAN PAKTI (1954)

Kuruluş Sebebi: SSCB'nin Balkanlar'a yönelik saldırgan tutumu

Kurucu Üyeleri:
- Türkiye
- Yugoslavya
- Yunanistan

Yugoslavya'nın SSCB'ye yaklaşması ve Kıbrıs Meselesinden dolayı pakt kurulduğu yıl dağıldı.

E. BAĞDAT PAKTI (1955)

Kuruluş Sebebi: SSCB'nin Orta Doğu'ya yönelik saldırgan tutumu

Kurucu Üyeleri:
- Türkiye
- Pakistan
- İran
- Irak

1958'de Irak pakttan ayrılınca; paktı İngiltere dıştan desteklemeye başladı ki paktın bu haline CENTO denilir.

ATATÜRKÇÜLÜK VE TÜRK İNKILÂBININ ÖZELLİKLERİ
- Uyum içinde işleyen düşünce ve ilkelerden oluşan bir bütündür.
- Milletin ihtiyaçlarından doğmuştur.
- Millî bir düşünce sistemidir.
- İlerleme ve yenileşmeye açıktır.
- Temelinde insanlığın binlerce yıldır işlediği evrensel değerler vardır.
- Dışarıdan alınmış bir ideoloji değildir.

TÜRK EĞİTİM-SEN - www.turkegitimsen.org.tr

• Doğmasının en önemli sebebi, kişisel devlet yönetiminin (monarşi) hiç bir kesimin istek ve ihtiyaçlarını karşılayamamasıdır.
• Türk İnkılâbında Fransız ve Rus İhtilalinden farklı olarak; fikri ve ideolojik hazırlık safhası yoktur.
• Bağımsızlık ve egemenlik birlikte yürütülmüştür.

Türk İnkılabının Evrenselliğinin Kanıtları:
• Tüm dünyada etkili olmuştur
• Sömürülen milletlere örnek olmuştur.
• Günümüz meseleleri için ve başka milletler için çözümler içermektedir.

Türk İnkılabını Osmanlı Islahatlarından Ayıran Farklar:
• Kapsamlı, değişimci ve köklüdür.
• Sadece devleti ve kurumları değil, halkı da yüceltmeyi amaçlamıştır.
• Islahatlar tereddütlü; inkılâplar kararlıdır.
• İnkılâplarda dış baskı yoktur.
• Sıra izlendi: Önce çağdaşlaşmayı engelleyen kurumlar kaldırıldı; sonra yenilik yapıldı.

ATATÜRK İLKELERİ

A. Cumhuriyetçilik
• Devletin rejim şeklidir.
• Halk egemenliğini esas alır
• Demokratiktir.
• Seçme ve seçilme hakkı tüm vatandaşlara verilir.
• Hükûmet ile millet arasında kopukluk yoktur.
• Anayasanın değiştirilemez ve değiştirilmesi teklif edilemez maddesidir.
• Mustafa Kemal'in parti tartışmalarının dışında tuttuğu bir ilkedir.
• Saltanatın kaldırılması, Cumhuriyetin ilanı, Halifeliğin kaldırılması Cumhuriyetçilik yolunda yapılmış devrimlerdir.

B. Milliyetçilik
• Kurtuluş Savaşı'nın yapılmasında ve Türk Devleti'nin kurulmasında temel ilke oldu.
• Bu ilke, fedakârlık ve dayanışmayı gerektirir.
• Irkçılık ve ümmetçiliği ret eder.
• Türkiye Cumhuriyeti'ni benimseyen ve "Türküm" diyen herkes Türk'tür.
• Millî birlik ve beraberlik esastır.
• Benimsediği eşitlik ilkesi ile Faşizm ve Nazizm'den ayrılır.

TÜRK EĞİTİM-SEN - www.turkegitimsen.org.tr

• TBMM'nin açılması, Saltanatın kaldırılması, Cumhuriyet yönetiminin kurulması, Halifeliğin kaldırılması, Tevhid-i Tedrisat Kanunu'nun çıkarılması, Türk Harflerinin kabulü, TTK ve TDK'nin kurulması bu ilke ile ilgilidir.

C. Halkçılık
• Cumhuriyetçilik ve Milliyetçiliğin doğal sonucudur.
• Halkın eşitliği esastır.
• Halkın menfaatleri ön plandadır.
• Sınıf mücadelesi değil; sosyal dayanışma esastır.
• Sınıfçılık olmadığı için Komünizmden ayrılır.

Halkçılık İlkesi ve İnkılaplar:
• TBMM'nin açılması
• Saltanatın kaldırılması
• Cumhuriyetin ilanı
• Halifeliğin kaldırılması
• Türk Medeni Kanunu'nun kabulü
• Aşarın kaldırılması
• Kılık-kıyafet devrimi
• Soyadı Kanunu
• Kadınlara siyasal hakların verilmesi
• Türk Harflerinin kabulü

D. Devletçilik
• Devletçilik; devletin ekonomik, sosyal ve kültürel alanlarda daha hızlı bir gelişme sağlamak amacıyla yaptığı uygulamalardır.
• Bu ilke halkçılığın tamamlayıcısıdır.
• Ekonomide planlı kalkınma hedeflenmiştir.
• Karma ekonomiyi esas alan devletçilik ilkesinde özel mülkiyetin olması, devletçiliği komünizmden ayırır.
• Müdahalecidir; katı değildir.
• Zamanın şartlarına göre değişmiştir.

E. İnkılapçılık
• Çağın değişen şartlarına göre değişimi ve modernleşmeyi esas alır.
• TBMM'nin açılması ile başlayan Türk İnkılâbının devam ettiğini gösterir.
• Durağan değildir.

F. Laiklik
• Din-devlet işlerinin ayrılmasını ve vicdan hürriyetini esas alır.
• Parti tartışmalarının dışında tutulan bir ilkedir

• Devlet, vatandaşların inanma ve inanmama hakkını anayasa ile güvence altına almıştır.
• Din egemenliği değil; millet egemenliği esastır.
• Hukuk birliği ve hukukun dinden bağımsız olması esastır.
• Yabancı devletlerin azınlıkların haklarını bahane ederek Türk Devleti'nin iç işlerine karışmasını önlemiştir.
• Millî birlik ve beraberlik için önemlidir.

Açıklamalar:
• 1928'de anayasadan "devletin dini İslam'dır" maddesi çıkarıldı.
• 1928'de milletvekillerinin yemin şekli bugünkü haline getirildi.
• 1937'de 6 ilke anayasaya alındı.
• Türk Milleti için dini dış politikada kullanma dönemi I. Dünya Savaşı ile bitti.
• Kurtuluş Savaşı ümmet ideolojisi yerine millet ideolojisini getirdi.

TÜRK EĞİTİM-SEN - www.turkegitimsen.org.tr

6 GENEL KÜLTÜR

Dünyanın en büyük havacılık, uzay ve teknoloji festivali **TEKNOFEST2023** etkinlikleri, 27 Nisan - 1 Mayıs 2023 tarihleri arasında İstanbul Atatürk Havalimanı Etkinlik Alanında gerçekleştirilmiştir.

Türkiye'nin ilk ve tek Havacılık, Uzay ve Teknoloji Festivali **TEKNOFEST2022** yılında 30 Ağustos 4 Eylül tarihleri arasında milli mücadele şehri Samsun'da düzenlenmiştir.

Çanakkale Köprüsü, 18 Mart Çanakkale Deniz Zaferi'nin 107. yıl dönümünde (18 Mart 2022) açıldı. Dünyanın en uzun orta açıklıklı köprüsü unvanına sahip 4 bin 608 metre uzunluğundaki 1915 Çanakkale Köprüsü, 2 bin 23 metrelik orta açıklığı Cumhuriyet'in 100'üncü kuruluş yıl dönümünü, 318 metrelik çelik kuleleri de Çanakkale Deniz Zaferi'nin kazanıldığı 18 Mart 1915'i sembolize ediyor.

Sondaj gemilerinin adları; Fatih, Yavuz, Kanuni ve Sultan Abdülhamit Han olarak belirlendi.

2023 Türk Dünyası Kültür Başkenti seçilen şehir ise Azerbaycan'ın **Suşa** kenti olmuştur.

Malatya'nın Battalgazi İlçesi'nde bulunan **Arslantepe** Höyüğü 44. Dünya Miras Komitesi toplantısında alınan kararla UNESCO Dünya Miras Listesine girmiştir.

Şanlıurfa, Azerbaycan'ın başkenti Bakü'deki İslam İşbirliği Teşkilatı turizm bakanlarının katılımı ile gerçekleşen toplantıda **2023 yılı İslam Dünyası Turizm Başkenti** seçildi.

Türkiye'nin ilk istihbarat gemisi **"TCG Ufuk"** hizmete girdi.

Dünyaca ünlü Brezilyalı roman ve söz yazarı **Paulo Coelho**, Türkçe'ye **"Okçu'nun Yolu"** (The Archer) adıyla çevrilen son kitabını olimpiyat şampiyonu milli sporcu **Mete Gazoz'a** adadı. Milli okçu Mete Gazoz, katıldığı 2020 Tokyo Olimpiyatları'nda altın madalya kazanarak tarihi bir başarıya imza atmıştı

Türkiye'nin Güney Kore'den satın aldığı ilk yüzer doğal gaz depolama ve gazlaştırma gemisi **Ertuğrul Gazi Gemisi'**dir.

Türkiye'nin yüksek teknolojili ilk yerli otomobili **TOGG' un üretileceği fabrikanın temeli**, 18 Temmuz 2020'de Bursa'nın **(Otomobil Bilişim Vadisi)** Gemlik ilçesinde atılmıştır.

Avrupa Birliği'nin (AB) 2021 için hazırladığı ilham veren olaylar listesinin ilk sırasında koronavirüs aşısını geliştiren Alman biyoteknoloji firması BioNTech'in kurucuları Türk bilim insanları **Uğur Şahin ile Özlem Türeci**'ye yer verildi.

Bugüne kadar 1 milyon 500 bini aşkın kişinin hayatını kaybetmesine neden olan yeni tip koronavirüsün **(COVID-19)** Çin'in Hubei eyaletine bağlı **Wuhan kentinde** ortaya çıkmıştır.

Şair, yazar ve fikir adamı **Sezai Karakoç** hayatını kaybetti (16 Kasım 2021). Karakoç, 1960 baharında bir siyaset, düşünce ve edebiyat dergisi olarak nitelediği **Diriliş Dergisi**'ni çıkarmaya başladı. Mona Roza şiiri en ünlü şiiridir.

Kişisel gelişim kitapları ile bilinen psikolog, yazar **Doğan Cüceloğlu** hayatını kaybetti. "İçimizdeki Çocuk" en bilinen eseridir. Var Mısın?, Öğretmenim Bir Bakar Mısın?, Evlenmeden Önce, Geliştiren Anne - Baba, Dervişin Aklı, Gerçek Özgürlük, Mış Gibi Yetişkinler, Mış Gibi Yaşamlar, Başarıya Götüren Aile, Öğretmen Olmak, Savaşçı bazı eserleridir.

Türk sanat müziği bestecisi Münir Nurettin Selçuk›un oğlu, besteci, piyanist ve yorumcu **Timur Selçuk** hayatını kaybetti. "Ayrılanlar için", "Sen Nerdesin", "Beyaz Güvercin" ve "İspanyol Meyhanesi" biline en ünlü eserleridir.
Deneme ve öykü yazarı olan "Gül Yetiştiren Adam" **Rasim** Özdeneören, 82 yaşında hayatını kaybetti. Özdenören, Türk edebiyatına damga vuran Cahit Zarifoğlu, Erdem Bayazıt, Nuri Pakdil, Mehmet Akif inan, Alaeddin Özdeneren ve

TÜRK EĞİTİM-SEN - www.turkegitimsen.org.tr

Ali Kutlay'dan oluşan **'Yedi Güzel Adam'** arasında yer alıyordu.

Konya, Avrupa Spor Başkentleri ve Şehirleri Federasyonu (ACES Europe) tarafından 2022 Yılı Ödülleri Töreni'nde "2023 Dünya Spor Başkenti" ilan edildi.

Milli tenisçi İpek Öz, Isveç'te düzenlenen Bastad Turnuvası'nda tek kadınlarda şampiyon oldu.

Milli eskrimci Aleyna Ertürk, Birleşik Arap Emirlikleri'nde düzenlenen Gençler ve Yıldızlar Dünya Şampiyonası›nda yıldız kadınlar epe kategorisinde altın madalya kazandı.

Taha Akgül, Macaristan'da organize edilen Avrupa Güreş Şampiyonası'nda madalya kazanıp, 9'uncu kez Avrupa Şampiyonu olmuştur.

Macaristan'da düzenlenen Avrupa Güreş Şampiyonası'nda **Rıza Kayaalp**, altın madalya kazanıp ve 11'inci kez Avrupa Şampiyonu oldu.

2021 World Para Swimming Series yarışlarında 50 metre sırt üstünde Olimpiyat ve Avrupa Şampiyonası'nda **Sümeyye Boyacı**, kadınlar 50 metre sırtüstünde 43.83'lük derecesiyle birinci olarak altın madalya kazandı. Milli yüzücü Sümmeye Boyacı, Portekiz'in Madeira Adası'nda düzenlenen Para Yüzme Dünya Şampiyonası'nda 41, 58 derecesiyle dünya şampiyonu oldu.

Dünyanın en büyük futbol organizasyonu olan **2022 Futbol Dünya Kupası** 21 Kasım - 18 Aralık tarihleri arasında **Katar**'da yapılmıştır.

Avrupa Atletizm Birliği, 2023 Avrupa **Salon Atletizm Şampiyonası'**nın İstanbul'da düzenlenmesine karar verdi.

Leonardo Da Vinci
En Ünlü Eserleri: Mona Lisa, Son Akşam Yemeği
Mona Lisa, Leonardo Da Vinci'nin en ünlü resmi ve belki de dünyanın en ünlü sanat eseridir.

Akşam Yemeği, Hazreti İsa'nın bir havarisin den ihanete uğradığı günden önceki akşam yenen yemekte, Hz. İsa ihanetten haberinin olduğunu açıklıyor. Resimdeki havarilerin şaşkınlığı ve korkusu da bu açıklamadan kaynaklanıyor.

TÜRK EĞİTİM-SEN - www.turkegitimsen.org.tr

Michelangelo Buonarroti
En Ünlü Eseri: Adem'in Yaratılışı, Davut Heykeli, Pieta
Hristiyanlıkta Tanrı'nın Adem'e hayat üflemesinin betimlendiği sahne olarak gösterilmiştir. Bu önemli eserde Tanrı'nın Adem'i kendi suretinde yarattığına ilişkin gönderme de var.

Sandro Botticelli
En Ünlü Eseri: Venüs'ün Doğuşu
Botticelli'nin en bilinen iki eserinden biri Venüs'ün Doğuşu (The Birth of Venus). (Diğeri ilkbahar Alegorisi (La Primavera)'dir.

Johannes Vermeer
En Ünlü Eseri: İnci Küpeli Kız
Pek çok kaynakta "Kuzeyin Mona Lisa'sı" ya da "Hollandalı Mona Lisa" olarak geçer.

Pablo Picasso
En Ünlü Eseri: Guernica
İspanya İç Savaşı sırasında Nazi Almanya›sına ait 28 bomba tarafından vurulan Guernica şehrinin Picasso'da uyandırdıkları anlatılır.

Salvador Dali
En Ünlü Eseri: Belleğin Azmi (Eriyen/Yumuşak Saatler)
Salvador Dali, Sürrealizmin en önemli temsilcilerindendir. Salvador Dali'nin en ünlü tablolarından olan eser, Yumuşak Saatler veya Eriyen Saatler olarak da anılmıştır.

Osman Hamdi Bey
Sanayi-i Nefise Mekteb-i Alisi (Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi) ve İstanbul Arkeoloji Müzesini kurmuş; arkeolog ve ressamdır.
Osman Hamdi Bey'in Eserleri: Kaplumbağa Terbiyecisi, Arzuhalci, Kur'an Okuyan Kız, Silah Tacir,i Leylak Toplayan Kız, Şehzadebaşı Camisi Avlusunda Kadınlar, Feraceli Kadınlar, Mimozalı Kadın, Mihrap...
İbrahim Çallı
Vefa idadisi öğrencileriyle ve Ressam Roben Efendi'den de resim dersleri almış, Şeker Ahmet Paşa'nın önerisi üzerine 1906 yılında şimdiki adı Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi olan Sanayi-i Nefise Mektebine girmiştir.
İbrahim Çallı›nın Eserleri: Üsküdar, Defli Kadın, Zeybekler, Arzuhalci, Mevleviler, Boğaziçi'nden Peyzaj, Balıkçı, Gül Koklayan Kadın, Bir Balo Gecesi, Hatay'ın Anavatana Hasreti...

2023 Oscar (95.) Akademi Ödülleri
ABD'nin Los Angeles kentindeki Dolby Tiyatrosunda düzenlenmiştir.
En İyi Film: Everything Everywhere AII at ünce
En İyi Yönetmen: Dan Kwan and Daniel Schei nert
En İyi Erkek Oyuncu: Brendan Fraser (The Wha le)
En İyi Kadın Oyuncu: Michelle Yeoh (Everything Eveıywhere AII at ünce)
En İyi Belgesel: Navalny

2022 Cumhurbaşkanlığı Kültür ve Sanat Büyük Ödülleri, Türk kültür ve sanat hayatına önemli katkılarda bulunan özgün eserler veya hizmetler veren kişi veya kurumları, devlet adına onurlandırmak ve özendirmek üzere 1995 yılından itibaren verilen ödüllerdir.
- Bilim Kültür Ödülü: Hayreddin Karaman
- Müzik Ödülü: Ajda Pekkan
- Görsel Sanatlar Ödülü: Süleyman Saim Tekcan
- Sinema Ödülü: Yılmaz Erdoğan
- Tiyatro Ödülü: Alya Algan
- Edebiyat Ödülü: Yavuz Bülent Bakiler
- Dans-Bale Ödülü: Tan Sağtürk
- Karikatür-Animasyon Ödülü: Varol Yaşaroğlu
- Gastronomi Ödülü: Ömür ve Emre Akkor
- Vefa Ödülü: Aşık Veysel
- Mimari: Hilmi Şenalp
- Zanaat: Sevan Bıçakçı
- Geleneksel Sanatlar: Gülbün Mesara

Türkiye'nin Sınırları ve Komşuları
- Doğu Trakya'da Yunanistan ve Bulgaristan,
- Anadolu toprakları üzerinde kuzeydoğuda Gürcistan,
- Doğuda Ermenistan, Azerbaycan'a bağlı Nahçıvan Özerk Cumhuriyeti ve İran,
- Güneydoğuda Irak ve Suriye

Karadeniz'e Kıyısı Olan Ülkeler
- Bulgaristan
- Gürcistan
- Romanya
- Rusya Federasyonu
- Türkiye
- Ukrayna

Cebelitarık Boğazı: Stratejik önemi fazladır ve Akdeniz ile Atlantik Denizini birbirine bağlamaktadır.

Bering Boğazı: Amerika Birleşik Devletleri'nin Alaska eyaleti ve Rusya arasında yer alan bu boğaz, iki ülkenin de birbirine en yakın olduğu noktadır. Chukchi Denizi (Arktik Okyanusu) ile güneyindeki Bering Denizi'ni (Büyük Okyanus) birbirine bağlamaktadır.

Macellan Boğazı: Pasifik Okyanusunu Atlas Okyanusuna bağlayan boğazdır.

Süveyş Kanalı: Mısır'da bulunan Süveyş Kanalı, Akdeniz ile Kızıldenizi birbirine bağlayan yapay bir suyoludur.

Panama Kanalı, Orta Amerika'nın en güney ülkesi Panama topraklarında yer alır ve Atlas Okyanusu ile Pasifik Okyanusunu birbirine bağlayan bir yapay suyoludur.

Türkiye'nin Nüfusu En Fazla Olan Beş İli
- İstanbul
- Ankara
- İzmir
- Bursa

Türkiye'nin En Çok İhracat (Dışsatım) Yaptığı Ülkeler
- Almanya
- ABD
- İngiltere
- Irak
- İtalya

Türkiye'nin En Çok İthalat (Dışalım) Yaptığı Ülkeler
- Çin
- Rusya
- Almanya
- ABD
- İtalya

Türk Denizcilik Sicili'ne kayıtlı **ilk yüzer doğal gaz depolama ve sıvılaştırma** (FSRU) **gemisi Ertuğrul Gazi gemisi**dir.
Türkiye'nin Sismik Araştırma Gemileri
Türkiye'de **Barbaros Hayreddin Paşa** ve **MTA Oruç Reis** olmak üzere iki sismik araştırma gemisi deniz araştırma, arama ve işletme ruhsat alanlarında sismik veri toplama projeleri sürdürmektedir.

TÜRK EĞİTİM-SEN - www.turkegitimsen.org.tr

Baykar Bayraktar TB2 (Taktik Blok 2)
Baykar Bayraktar TB2(Taktik Blok 2), Baykar Savunma tarafından üretilen silahlı insansız hava aracıdır.

Baykar Bayraktar Kızıl Eelma
İnsansız hava aracı üreticisi Baykar Teknoloji tarafından tasarım ve geliştirme çalışmaları devam eden, turbofan motorlu insansız savaş uçağıdır. Muharip insansız Savaş Uçağı (MIUS) Bayraktar Kızılelma'nın ilk prototipi üretim hattına girdi.

ATMACA Gemisavar Füzesi
Atmaca, Türkiye'nin ilk deniz füzesi olma özelliğini taşımaktadır.

Cezeri Uçan Araba
Baykar firması tarafından millî imkânlarla geliştirilen, kentsel hava taşımacılığında kullanılacak Uçan Araba Cezeri, şehir içi yolcu ulaşımında, sağlık sektörü ve askeri alanda lojistik destek faaliyetlerine yeni bir çehre kazandırmak için geliştirilmektedir.

HÜRKUŞ Yeni Nesil Temel Eğitim Uçağı
Yeni Nesil Temel Eğitim Uçağı (HÜRKUŞ) Geliştirme Programı, Mart 2006'da Savunma Sanayi Müsteşarlığı ile TUSAŞ arasında imzalanan anlaşma ile yürürlüğe girmiştir.

T129 ATAK Taarruz ve Taktik Keşif Helikopteri
T-129 ATAK, ATAK programı çerçevesinde Türk Silahlı Kuvvetleri için Türkiye'nin coğrafi ve iklim koşullarına göre tasarlanan, taarruz ve taktik keşif helikopteridir.

İLKLER:
- İlk yerli tank: ALTAY
- İlk yerli temel eğitim uçağı: HÜRKUŞ
- İlk yerli acil müdahale gemisi: NENE HATUN
- İlk yerli savaş helikopteri: ATAK
- İlk yerli genel maksat helikopteri: GÖKBEY
- İlk yerli deniz karakol uçağı: MELTEM
- İlk yerli araştırma gemisi: TÜBİTAK MARMARA
- İlk yerli insansız hava aracı: ANKA
- İlk yerli hava gemisi: KUZGUN
- İlk yerli denizaltı: PİRi REİS
- İlk yerli baz istasyonu: ULAK
- İlk yerli istihbarat gemisi: TCG UFUK
- İlk yerli tramway: İPEKBÖCEGİ
- İlk yerli sondaj gemisi: FATİH
- İlk yerli savaş gemisi: HEYBELİADA
- İlk yerli solunum cihazı: SAHRA
- İlk yerli seyir füzesi: SOM
- İlk yerli tünel açma makinesi: LALE
- İlk yerli mayına karşı dayanıklı askeri araç: KİRPİ
- İlk yerli yüksek çözünürlüklü milli yer gözlem uydusu: GÖKTÜRK – 2
- İlk yerli tasarım ve üretim alçak yörünge haberleşme uydusu: TÜRKSAT
- Yerli imkânlarla geliştirilip üret ilen ilk Genel Maksat Helikopteri: GÖKBEY

İLK KADIN:
İlk kadın romancı: Fatma Aliye Hanım (1892)
İlk kadın tiyatro oyuncusu: Afife Jale (1919)
İlk kadın doktor: Safiye Ali (1923)
İlk kadın avukat: Süreyya Ağaoğlu (1925)
İlk kadın muhtar (seçilmiş): Gül Esin (1930)
İlk kadın belediye başkanı: Sadiye Hanım (1930)
İlk kadın pilot: Bedriye Tahir Gökmen (1933)
İlk kadın opera sanatçısı: Semiha Berksoy (1934)
İlk kadın savaş pilotu: Sabiha Gökçen (1937)
İlk kadın muhtar (atanmış): Meliha Manço
İlk kadın arkeolog: Jale İnan (1943)
İlk kadın jet pilotu: Leman Altınçekiç (1958)
İlk kadın bakan: Türkan Akyol (1971)
İlk kadın büyükelçi: Filiz Dinçmen (1982)
İlk kadın vali: Lale Aytaman (1991)
İlk kadın başbakan: Tansu Çiller (1993)
İlk kadın Anayasa Mahkemesi Başkanı: Tülay Tuğcu (2005)
İlk kadın gazeteci: Selma Rıza Feraceli
İlk kadın heykeltıraş: Sabiha Bengütaş
İlk kadın hemşire: Esma Deniz
İlk kadın profesör: Prof. Dr. Fazıla Şevket Giz

Türk İş Birliği Ve Koordinasyon Ajansı Başkanlığı (TİKA)
1991'de Sovyet Sosyalist Cumhuriyetler Birliği (SSCB) dağıldıktan sonra birçok Türk devleti bağımsızlığını kazanmış, Türkiye Cumhuriyeti›nin bu devletlere sosyal, ekonomik ve kültürel alanda sağlayacağı destekleri uygulayacak ve koordine edecek bir organizasyona ihtiyaç duyulması amacıyla 1992 yılında TİKA'yı kurmuştur. Merkezi Ankara'dır.

Yurtdışı Türkler Ve Akraba Topluluklar Başkanlığı
Yurtdışı Türkler ve Akraba Topluluklar Başkanlığı, yurt dışında yaşayan Türkler, soydaş ve akraba

TÜRK EĞİTİM-SEN - www.turkegitimsen.org.tr

toplulukları ile Türkiye'de öğrenim gören uluslararası burslu öğrencilere yönelik çalışmaları koordine etme, bu alanlarda verilen hizmetleri ve yapılan faaliyetleri geliştirme görevini yerine getiren kuruluştur.
Merkezi Ankara olan kurum 2010 yılında kurulmuştur.

Yunus Emre Enstitüsü
Yunus Emre Vakfı; Türkiye'yi, Türk dilini, tarihini, kültürünü ve sanatını tanıtmak, bununla ilgili bilgi ve belgeleri dünyanın istifadesine sunmak, Türk dili, kültürü ve sanatı alanlarında eğitim almak isteyenlere yurt dışında hizmet vermek, Türkiye'nin diğer ülkeler ile kültürel alışverişini artırıp dostluğunu geliştirmek amacıyla 2007 yılında kurulmuş bir kamu vakfıdır.

Uluslararası Türk Kültürü Teşkilatı (TÜRKSOY)
1993 yılında Azerbaycan, Kazakistan, Kırgızistan, Özbekistan, Türkmenistan ve Türkiye tarafından kurulmuştur.
Merkezi Ankara'dır.
Üye ülkeler: Türkiye, Azerbaycan, Türkmenistan, Özbekistan, Kırgızistan ve Kazakistan›dır.

Türk Devletleri Teşkilatı
3 Ekim 2009'da Nahçıvan Anlaşması ile Azerbaycan, Kazakistan, Kırgızistan ve Türkiye arasında kurulmuş merkezi İstanbul olan uluslararası örgüttür.
Üye ülkeler: Azerbaycan, Kazakistan, Kırgızistan, Türkiye, Özbekistan, Macaristan›dır. (Gözlemci Üye)

Fotoğraf makinesinin mucidi olarak kabul edilen, optik alanında çok çalışan, "Kitabü'l Menazır" (Optik Kitabı) isimli eseri yazan düşünür İbni **Heysem**'dir.
Farabi, Aristo Mantığını Avrupa'ya en iyi anlatan kişi olarak Avrupalılarca "Muallimi Sani" olarak anılmıştır. "**Kitabul Musiki"** isimli kitabı yazmış, logaritmayı bulmuş, bilimleri sınıflandırmış, eserleri uzun yıllar Avrupa'da ders kitabı olarak okutulmuştur.

"**Mukaddime**", İb**n-i Haldun'un** en ünlü eseridir. Tarih, iktisat, sosyoloji ve siyaset gibi birçok sosyal bilim için temel teşkil eden görüşleri içinde barındırır.

Hacı Bektaş Veli, **"Markalat**" adlı eserinde şeriat, tarikat, hakikat ve marifet adlarını verdiği dört kapı ve bu kapılara bağlı kırk makamdan söz eder.

Yükseköğretimin düzenlenmesi ve eğitimin yukarıdan aşağıya doğru bir sıra halinde izlenmesi gerektiğini savunan görüş Emrullah Efendi'nin **Tuba Ağacı Nazariyesi Teorisi**'dir.

Tuba Ağacı Nazariyesi'ne karşı olup eğitime temelden başlanması gerektiğini ve kiraz ağacı gibi önce kökleri sonra da dalların en ucuna kadar gelişmeyi önemseyen görüş Satı Bey'in **Kiraz Ağacı Teorisi**'dir.

1929 Dünya Ekonomik Bunalımı veya Büyük Buhran (Kara Perşembe), 1929'da ABD'de başlayan ve 1930'lu yıllar boyunca devam eden ekonomik buhrana verilen isimdir.

Nuri Demirağ, Türkiye'nin 10 bin km'lik demir yolu ağının 1250 km'lik bölümünün inşasını gerçekleştirmiş ve bu nedenle kendisine Mustafa Kemal Atatürk tarafından "**Demirağ"** soyadı verilmiştir. 1945'te Milli Kalkınma Partisini kuran, ilk Boğaz Köprüsü projesini, Keban Barajı projesini tasarlayan, Türkiye'nin ilk paraşüt fabrikasını ve ilk sivil havacılık okulunu açan Nuri Demirağ'dır.

Yusuf Akçura, Türkçülük akımının önde gelen düşünür ve tarihçisidir. Türk Ocağının kurucularındadır. Türk Tarih Kurumu başkanlığı da yapmıştır. "Üç Tarz-ı Siyaset" başlıklı dizi makale ile imparatorluğun önündeki seçeneklerin "Osmanlıcılık", "Panislamizm" ve "Türk Milliyetçiliği" olduğu, bunlardan en uygununun da sonuncusu olduğunu belirtmiştir.

İsmail **Gaspıralı**, "dilde, işte, fikirde birlik" sözleriyle Türk topluluklarının birleşebileceği fikrini savunmuş, Rusya Müslümanlarıyla ilgili çok sayıda yazı kaleme almış, Türk ve Müslüman toplumlarında eğitim reformu gerçekleştirilmesi için büyük çaba sarf etmiştir.

"Medine Müdafii", "Türk Kaplanı", "Çöl Kaplanı", "Medine Kahramanı" lakaplarıyla anılan Osmanlı devlet adamı **Fahrettin Türkkan Paşa**'dır.

TÜRK EĞİTİM-SEN - www.turkegitimsen.org.tr

"**Kut'ül Amare Kahramanı"** olarak da bilinen I. Dünya Savaşı'nda Irak Cephesi'nde İngilizlere karşı elde ettiği başarılar nedeniyle kendisine Kut soyadı verilen komutan **Halil Kut Paşa**'dır.

Bağımsız Bosna Hersek'in ilk Cumhurbaşkanı olan ve Bilge Kral olarak anılan devlet adamı **Aliya** İzzetbegoviç'tir.

Bilimsel değerinin yanı sıra beyaz kumsalı, turkuaz rengi berrak suyuyla eşsiz doğa güzelliğine sahip 'Türkiye'nin Maldivleri' olarak bilinen göl Burdur'da bulunan **Salda Gölü**'dür.

SORU-CEVAP

1. "DNA Onarımı" hakkındaki bilimsel çalışmasıyla 2015 Nobel Kimya Ödülünü Türk Bilim insanı kimdir?
Prof. Dr. Aziz Sancar:

2. G-20 ülkeleri hangileridir?
Almanya, Amerika Birleşik Devletleri, Arjantin, Avustralya, Brezilya, Çin, Endonezya, Fransa, Güney Afrika, Güney Kore, Hindistan, İngiltere, İtalya, Japonya, Kanada, Meksika, Rusya, Suudi Arabistan, Türkiye ve Avrupa Birliği Komisyonu

3. Görevleri arasında "İnsanlığın ortak mirası olan doğa ve kültür varlıklarının korunması" yer alan uluslararası kuruluş hangisidir?
UNESCO

4. "Sabit kur rejiminde, ulusal paranın yabancı paralar karşısındaki değerinin azalmasını ifade eden" ekonomi ile ilgili terim hangisidir?
Devalüasyon

5. Uluslararası Öğrenci Değerlendirme Sınavı (PISA) hangi aralıklarla yapılmaktadır?
3 yılda bir

6. Kemal Atatürk'ün "Ben inkılap ruhunu ondan aldım." diyerek övgüde bulunduğu ve "Haluk'un Defteri", "Han-ı Yağma" gibi şiirleriyle tanınan ünlü yazarımız kimdir?
Tevfik Fikret

7. "Yazsonu", "Bir Düğün Gecesi" ve "Fikrimin İnce Gülü" ünlü eserlerin yazarı olan ve 2020 yılında vefat eden ünlü edebiyatçı kimdir?
Adalet Ağaoğlu

8. Danişment Beyliği tarafından yaptırılan ve Anadolu'nun ilk medresesi unvanına sahip medrese hangisidir?
Yağıbasan Medresesi

9. Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyi genel merkezi hangi şehirdedir?
New York

10. Avrupa Birliğinin merkezi hangi şehirdedir?
Brüksel

11. 5'inci yüzyılda kurulmuş, manastırın üzerine inşa edildiği 2 tonluk taşlardan çatıya sahip dört bin yıllık Güneş Tapınağı bulunan "Deyrulzafaran Süryani Manastırı» hangi şehirdedir?
Mardin

12. Ülkesini inatçı ve cesur bir şekilde savunması, onun "Medîne Müdâfii", "Türk Kaplanı", "Çöl Kaplanı", "Medine Kahramanı" lakapları ile anılmasını sağlayan Osmanlı komutanı kimdir?
Fahreddin Paşa

13. 18 Ekim 2019 da vefat ederek aramızdan ayrılan "Kudüs Şairi" olarak tanıdığımız şair/yazar kimdir?
Nuri Pakdil

14. Avrupa Konseyi'nin danışma ve tartışma organı hangisidir?
Avrupa Konseyi Parlamenter Meclisi

15. Temel amacı, üyeleri arasında sadece sanayi malları arasında ticareti serbestleştirmek ve rekabeti sağlamak olan uluslararası ekonomik kuruluş hangisidir? **EFTA**

16. Tıp, mantık, fizik ve din felsefesi sahalarında 220 civarında eser yazan ve hekimlik konusunda kendisine batı bilim dünyasında "Tıbbın hükümdarı" denilen Türk filozofu kimdir?
İbni-Sina

17. Matematik, fizik, astronomi, mantık konularında 160 kadar eser yazmış olan ve Aristo'nun fikirlerini en iyi açıkladığı için ikinci öğretmen, unvanıyla tanınan ünlü Türk filozofu kimdir?
Farabi

18. Türk Havacılık ve Uzay sanayisi (TAİ) tarafından üretilen insansız hava aracı ismi nedir?
Anka

TÜRK EĞİTİM-SEN - www.turkegitimsen.org.tr

19. Fiyatlardaki genel seviyedeki artış eğilimine ne denir?
Enflasyon

20. Bir ülke parasının diğer ülke paralarına ya da kıymetli madenlere kolayca dönüştürülebilme özelliğine ne denir?
Konvertibilite

21. Daha çok "Monalisa" tablosuyla tanınan ressam fakat aynı zamanda mucit, mühendis, heykeltıraş olan ve resim alanındaki çalışmalarını "insan vücudunun oranları" hakkındaki sağlık çalışmalarına da ışık tutması için kullanan dünyaca ünlü sanatçı-bilim adamı kimdir?
Leonardo da Vinci

22. Zekâ geriliği ve erken yaşta ölüme neden olan kromozom anomalisine bağlı olarak gelişen hastalık nedir?
Down Sendromu

23. 1918-1920 yıllarında dünyayı etkisi altına alan ve insanlık tarihindeki en ölümcül felaketlerden kabul edilen salgın hangisidir?
İspanyol gribi
24. Borsa İstanbul'un (BIST) tarihsel süreçte başlangıcı kabul edilen ve Osmanlı Devleti'nde kurulmuş ilk borsa olma özelliği taşıyan borsa hangisidir?
Dersaadet Tahvilat Borsası

25. Birleşmiş Milletler engelli bireylerin hakları ve yaşamları konusunda farkındalık yaratmak amacıyla hangi tarih Dünya Engelliler Günü / Uluslararası Engelliler Günü olarak kabul etmiştir?
3 Aralık

26. İlk özel gazete olan Tercüman-ı Ahval'i çıkaran kişiler kimlerdir?
Agah Efendi – İbrahim Şinasi

27. Vani Mehmet Efendi tarafından Türkçeye çevrilen ve İbrahim Müteferrika Matbaası'nda basılan ilk kitap hangisidir?
Vankulu Lügati

28. Yerli otomobilin tanıtımıyla birlikte açılış töreni gerçekleştirilen "Bilişim Vadisi" hangi şehrimizdedir?
Kocaeli

29. Uluslararası Emmy Ödül Töreni'nde en iyi erkek oyuncu seçilen Türk oyuncumuz kimdir?
Haluk Bilginer

30. "Divan, Su Kasidesi, Kırk Hadis" gibi önemli eserlerin sahibi olan divan şairi kimdir?
Fuzuli

31. Milli Eğitim Bakanlığı ile Avrupa Birliği Türkiye Delegasyonu tarafından hayata geçirilen Suriyeli Çocukların Türk Eğitim Sistemine Entegrasyonunun Desteklenmesi Projesi hangi isimle adlandırılır? **PICTES**

32. Türkiye'de daha çok "Gün Olur Asra Bedel, Selvi Boylum Al Yazmalım, Cemile" gibi eserleriyle tanınan dünyaca ünlü yazar kimdir?
Cengiz Aytmatov

33. Siyonizm'in kurucusu Theodor Herzl'in, Filistin topraklarını satın alma ve Yahudilerin Filistin'e göç etmelerine izin verilmesine karşılık Osmanlı dış borçlarını ödeme önerilerini reddeden Osmanlı Padişahı kimdir?
Sultan II. Abdülhamit

34. Doğu ve Batı ilim âleminde cebire yaptığı katkılarla ün yapmış, bu sahada ilk eser sahibi olan, Avrupa'nın bilmediği "sıfır"ı kullanıp cebir işlemlerini geometrik düşüncelerle temellendiren ünlü Türk matematikçi kimdir?
El Harezmi
35. 1876 yılında icat edilen telefon günümüzde geliştirilerek küçük bir cihaz hâline getirilmiştir. Bugün kullanılan ilk cep telefonunu icat eden kişi kimdir?
Martin Cooper

36. Bu sanatı icra eden kişi bir sandalye üzerine oturarak ve çeşitli aksesuarlar kullanarak dinleyiciyi eğlendirmek amacıyla anlattığı öyküde çeşitli taklit ve canlandırmalar yapan geleneksel Türk tiyatrosuna ne denir?
Meddahlık

37. Yurt dışı ofisleri aracılığıyla Türkiye'nin dış yardımlarını organize eden; restorasyon, sağlık, eğitim, tarım ve hayvancılık, idari ve sivil altyapıların geliştirilmesi gibi birçok alanda faaliyet gösteren kuruluş hangisidir?
Türk İşbirliği ve Koordinasyon Ajansı Başkanlığı

TÜRK EĞİTİM-SEN - www.turkegitimsen.org.tr

38. Gök cisimlerinin dünyaya uzaklığını hesaplayarak Ay'ın haritasını çıkaran, bu çalışması nedeniyle NASA tarafından Ay'da bir bölgeye ismi verilen Türk-İslam bilgini kimdir?
Ali Kuşçu

39. 'Çanlar Kimin İçin Çalıyor' 'Yaşlı Adam ve Deniz' ve 'Silahlara Veda' eserlerinin sahibi yazar kimdir?
Ernest Hemingway

40. Başlangıçta II. Yeni akımı içerisinde yer alan sanatçı, daha sonraki yıllarda tümüyle kendi şiirine yönelmiştir. II. Yeni'ye özgü dil ve biçim öğelerini kullanarak mistik, metafizik ve dinsel kavramların oluşturduğu soyut bir şiir dünyası kurmuş ve kuşağının en iyi şairleri arasına girmeyi başarmıştır. Sanatçının şiirindeki büyük dönüşüm "Hızırla Kırk Saat» kitabıyla başlar sonrasında ise bu dönüşüm «Taha›nın Kitabı», «Gül Muştusu» adlı eserlerle kendini tamamlar.
Özellikleri anlatılan yazar kimdir?
Sezai Karakoç

41. Büyükşehir olan illerimiz hangileridir?
İstanbul, Ankara, İzmir, Adana, Bursa, Konya, Gaziantep, Kayseri, Kocaeli, Eskişehir, Antalya, Samsun, Erzurum, Mersin, Diyarbakır, Balıkesir, Manisa, Aydın, Denizli, Muğla, Tekirdağ, Hatay, Kahramanmaraş, Malatya, Şanlıurfa, Mardin, Trabzon, Van, Ordu. (Türkiye'de toplam 30 büyükşehir belediyesi vardır.)

42. 2022 Dünya Futbol Şampiyonası hangi ülkede yapılmıştır? **Katar**

43. 2022 Dünya Futbol Şampiyonu hangi ülke olmuştur? **Arjantin**

44. "Okçunun Yolu" adlı kitabını milli okçumuz Mete Gazoz'a adadığını belirten dünyaca ünlü roman ve söz yazarı kimdir? **Paulo Coelho**

45. 1 Ocak 2023'ten itibaren Avrupa Birliği dönem başkanlığını yapacak olan ülke hangisidir?
İsveç

46. 2023 EXPO'ya ev sahipliği yapacak şehir hangisidir?
Kahramanmaraş

47. 2022 Nobel Edebiyat Ödülü'nü kim almıştır?
Annıe Ernaux

48. 19. Akdeniz Oyunları'nda badminton branşında altın madalya kazanan sporcumuz kimdir?
Neslihan Yiğit

49. İslam Birliği Teşkilatı 2023 Turizm Başkenti seçilen şehir hangisidir?
Şanlıurfa

50. 2023 Dünya Spor Başkenti hangi şehrimizdir?
Konya

51. 2023 Türk Dünyası Kültür Başkenti seçilen Azerbaycan'ın kenti hangisidir?
Şuşa

52. 2023 yılı G7 dönem başkanlığını yürütecek ülke hangisidir?
Japonya

53. 2023 yılı Yeşil Avrupa Başkenti seçilen şehir hangisidir? **Estonya – Tallin**

TÜRK EĞİTİM-SEN - www.turkegitimsen.org.tr

7 GENEL MEVZUAT

1. T.C. ANAYASASI

1. Anayasamız, Devletin şeklini nasıl tanımlar?
Türkiye Devleti bir Cumhuriyettir.

2. Anayasamıza göre; Cumhuriyetin nitelikleri nelerdir?
Türkiye Cumhuriyeti, toplumun huzuru, milli dayanışma ve adalet anlayışı içinde, insan haklarına saygılı, Atatürk milliyetçiliğine bağlı, başlangıçta belirtilen temel ilkelere dayanan, demokratik, laik ve sosyal bir hukuk Devletidir.

3. Anayasamız; Devletin bütünlüğü, Resmî dili, bayrağı, milli marşı ve başkenti nasıl tanımlamıştır?
Türkiye Devleti, ülkesi ve milletiyle bölünmez bir bütündür. Dili Türkçedir.
Bayrağı, şekli kanununda belirtilen, beyaz ay yıldızlı al bayraktır.
Milli marşı "İstiklal Marşı"dır.
Başkenti Ankara'dır.

4. Anayasamızın Değiştirilemeyecek hükümleri hangileridir?
Anayasanın 1 inci maddesindeki Devletin şeklinin Cumhuriyet olduğu hakkındaki hüküm ile, 2 nci maddesindeki Cumhuriyetin nitelikleri ve 3 üncü maddesi hükümleri değiştirilemez ve değiştirilmesi teklif edilemez.

5. Anayasamıza göre; Devletin temel amaç ve görevleri nelerdir?
Devletin temel amaç ve görevleri, Türk milletinin bağımsızlığını ve bütünlüğünü, ülkenin bölünmezliğini, Cumhuriyeti ve demokrasiyi korumak, kişilerin ve toplumun refah, huzur ve mutluluğunu sağlamak; kişinin temel hak ve hürriyetlerini, sosyal hukuk devleti ve adalet ilkeleriyle bağdaşmayacak surette sınırlayan siyasal, ekonomik ve sosyal engelleri kaldırmaya, insanın maddi ve manevi varlığının gelişmesi için gerekli şartları hazırlamaya çalışmaktır.

6. Anayasamız "Egemenlik" kavramını nasıl tanımlamıştır?
- **Egemenlik, kayıtsız şartsız Milletindir.**
- **Türk Milleti, egemenliğini, Anayasanın koyduğu esaslara göre, yetkili organları eliyle kullanır.**
- **Egemenliğin kullanılması, hiçbir surette hiçbir kişiye, zümreye veya sınıfa bırakılamaz. Hiçbir kimse veya organ kaynağını Anayasadan almayan bir Devlet yetkisi kullanamaz.**

7. Anayasamızda Yasama yetkisi kime aittir?
Yasama yetkisi Türk Milleti adına Türkiye Büyük Millet Meclisinindir. Bu yetki devredilemez.

8. Anayasamıza göre; Yürütme yetkisi ve görevi kime aittir?
Yürütme yetkisi ve görevi, Cumhurbaşkanı tarafından, Anayasaya ve kanunlara uygun olarak kullanılır ve yerine getirilir.

9. Anayasamıza göre; Yargı yetkisi kime aittir?
Yargı yetkisi, Türk Milleti adına bağımsız ve tarafsız mahkemelerce kullanılır.

10. Anayasamız "Kanun önünde eşitlik" kavramını nasıl tanımlamıştır?
- **Herkes, dil, ırk, renk, cinsiyet, siyasi düşünce, felsefi inanç, din, mezhep ve benzeri sebeplerle ayırım gözetilmeksizin kanun önünde eşittir.**
- **Kadınlar ve erkekler eşit haklara sahiptir. Devlet, bu eşitliğin yaşama geçmesini sağlamakla yükümlüdür. Bu maksatla alınacak tedbirler eşitlik ilkesine aykırı olarak yorumlanamaz.**
- Çocuklar, yaşlılar, özürlüler, harp ve vazife şehitlerinin dul ve yetimleri ile malul ve gaziler için alınacak tedbirler eşitlik ilkesine aykırı sayılmaz.
- **Hiçbir kişiye, aileye, zümreye veya sınıfa imtiyaz tanınamaz.**
- **Devlet organları ve idare makamları bütün işlemlerinde kanun önünde eşitlik ilkesine uygun olarak hareket etmek zorundadırlar.**

11. Anayasanın bağlayıcılığı ve üstünlüğü ne anlama gelir?

TÜRK EĞİTİM-SEN - www.turkegitimsen.org.tr

Anayasa hükümleri, yasama, yürütme ve yargı organlarını, idare makamlarını ve diğer kuruluş ve kişileri bağlayan temel hukuk kurallarıdır. Kanunlar Anayasaya aykırı olamaz.

12. Anayasamıza göre; Temel hak ve hürriyetlerin niteliği nelerdir?
Herkes, kişiliğine bağlı, dokunulmaz, devredilmez, vazgeçilmez temel hak ve hürriyetlere sahiptir.
Temel hak ve hürriyetler, kişinin topluma, ailesine ve diğer kişilere karşı ödev ve sorumluluklarını da ihtiva eder.

13. Anayasamız; Temel Hak ve Hürriyetlerin sınırlanmasını nasıl tanımlar?
Temel hak ve hürriyetler, özlerine dokunulmaksızın yalnızca kanunla sınırlandırılabilir.

14. Anayasamıza göre; Temel Hak ve Hürriyetlerin Kullanılmasının durdurulması hangi esaslara bağlanmıştır?
Savaş, seferberlik veya olağanüstü hallerde, milletlerarası hukuktan doğan yükümlülükler ihlal edilmemek kaydıyla, durumun gerektirdiği ölçüde temel hak ve hürriyetlerin kullanılması kısmen veya tamamen durdurulabilir veya bunlar için anayasada öngörülen güvencelere aykırı tedbirler alınabilir.

15. Anayasamıza göre Kişinin Hakları ve Ödevleri nelerdir?
- **Kişinin dokunulmazlığı, maddi ve manevi varlığı**
- **Zorla çalıştırma yasağı**
- **Kişinin hürriyeti ve güvenliği**
- Özel hayatın gizliliği ve korunması
- **Yerleşme ve seyahat hürriyeti**
- **Din ve vicdan hürriyeti**
- **Düşünce ve kanaat hürriyeti**
- **Düşünceyi açıklama ve yayma hürriyeti**
- **Bilim ve sanat hürriyeti**
- **Basın ve yayımla ilgili hükümler**
- **Toplantı hak ve hürriyetleri**
- **Mülkiyet hakkı**
- **Hakların korunması ile ilgili hükümler**
- İspat hakkı
- **Temel hak ve hürriyetlerin korunması**

16. Yakalanan veya tutuklanan kişi, tutulma yerine en yakın mahkemeye gönderilmesi için gerekli süre hariç hâkim önüne çıkarılma süresi en geç ne kadardır?
48 saat

17. Toplu olarak işlenen suçlarda hâkim önüne çıkarılma süresi ne kadardır?
En çok 4 gün

18. Özel Hayatın Gizliliği, Konut Dokunulmazlığı ve Haberleşme Hürriyeti'nin sınırlanması nasıl düzenlenmiştir?
Milli güvenlik, kamu düzeni, suç işlenmesinin önlenmesi, genel sağlık, genel ahlakın korunması ve başkalarının hak ve özgürlüklerinin korunması amacıyla sınırlanabilir.

19. Yerleşme Hürriyeti ve Seyahat Hürriyeti'nin kanunla sınırlanması nasıl düzenlenmiştir?
Yerleşme hürriyeti, suç işlenmesini önlemek, sosyal ve ekonomik gelişmeyi sağlamak, sağlıklı ve düzenli kentleşmeyi gerçekleştirmek ve kamu mallarını korumak;
Seyahat hürriyeti, suç soruşturma ve kovuşturması sebebiyle ve suç işlenmesini önlemek; amaçlarıyla kanunla sınırlanabilir.
20. Vatandaşın yurt dışına çıkma hürriyetinin sınırlanması nasıl düzenlenmiştir?
Vatandaşlık ödevi ya da ceza soruşturması veya kovuşturması hallerinde sınırlama yapılabilir.

21. Anayasamızda Sosyal ve Ekonomik Haklar ve Ödevler hangileridir?
- **Ailenin korunması ve çocuk hakları**
- **Eğitim ve öğrenim hakkı ve ödevi**
- **Kamu Yararı**
- Çalışma ve sözleşme hürriyeti
- Çalışma ile ilgili hükümler
- **Toplu iş sözleşmesi, grev hakkı ve lokavt**
- Ücrette adalet sağlanması
- **Sağlık, çevre ve konut**
- **Gençlik ve Spor**
- **Sosyal güvenlik hakları**
- **Tarih, kültür ve tabiat varlıklarının korunması**
- **Sanatın ve sanatçının korunması**

22. Anayasamızda Sosyal ve Ekonomik Haklar ve Ödevler içerisinde yer alan "Kamu Yararı" ifadesinin kapsamı nedir?
- **Kıyılardan yararlanma**
- **Toprak mülkiyeti**
- **Tarım, hayvancılık ve bu üretim dallarında çalışanların korunması**

TÜRK EĞİTİM-SEN - www.turkegitimsen.org.tr

• Kamulaştırma
• Devletleştirme ve özelleştirme

23. Anayasamızda Sosyal ve Ekonomik Haklar ve Ödevler içerisinde yer alan Çalışma ile ilgili hükümler hangileridir?
• Çalışma hakkı ve ödevi
• Çalışma şartları ve dinlenme hakkı
• Sendika kurma hakkı
• Sendikal faaliyet

24. Anayasamızda, Toplu iş sözleşmesi ve toplu sözleşme hakkı hangi esaslara göre düzenlenmiştir?
• İşçiler ve işverenler, karşılıklı olarak ekonomik ve sosyal durumlarını ve çalışma şartlarını düzenlemek amacıyla toplu iş sözleşmesi yapma hakkına sahiptirler.
• Toplu iş sözleşmesinin nasıl yapılacağı kanunla düzenlenir.
• Memurlar ve diğer kamu görevlileri, toplu sözleşme yapma hakkına sahiptirler.
• Toplu sözleşme yapılması sırasında uyuşmazlık çıkması halinde taraflar Kamu Görevlileri Hakem Kuruluna başvurabilir. Kamu Görevlileri Hakem Kurulu kararları kesindir ve toplu sözleşme hükmündedir.
• Toplu sözleşme hakkının kapsamı, istisnaları, toplu sözleşmeden yararlanacaklar, toplu sözleşmenin yapılma şekli, usulü ve yürürlüğü, toplu sözleşme hükümlerinin emeklilere yansıtılması, Kamu Görevlileri Hakem Kurulunun teşkili, çalışma usul ve esasları ile diğer hususlar kanunla düzenlenir.

25. Anayasamızda, Grev hakkı ve lokavt nasıl tanımlanmıştır?
• Toplu iş sözleşmesinin yapılması sırasında, uyuşmazlık çıkması halinde işçiler grev hakkına sahiptirler. Bu hakkın kullanılmasının ve işverenin lokavta başvurmasının usul ve şartları ile kapsam ve istisnaları kanunla düzenlenir.
• Grev hakkı ve lokavt iyi niyet kurallarına aykırı tarzda, toplum zararına ve milli serveti tahrip edecek şekilde kullanılamaz.
• Grev ve lokavtın yasaklanabileceği veya ertelenebileceği haller ve işyerleri kanunla düzenlenir.
• Grev ve lokavtın yasaklandığı hallerde veya ertelendiği durumlarda ertelemenin sonunda, uyuşmazlık Yüksek Hakem Kurulunca çözülür. Uyuşmazlığın her safhasında taraflar da anlaşarak Yüksek Hakem Kuruluna başvurabilir. Yüksek Hakem Kurulunun kararları kesindir ve toplu iş sözleşmesi hükmündedir.
• Yüksek hakem kurulunun kuruluş ve görevleri kanunla düzenlenir.
• Greve katılmayanların işyerinde çalışmaları, greve katılanlar tarafından hiç bir şekilde engellenemez.

26. Anayasamızda Sosyal ve Ekonomik Haklar ve Ödevler içerisinde yer alan Sosyal güvenlik hakları nelerdir?
• Sosyal güvenlik hakkı
• Sosyal güvenlik bakımından özel olarak korunması gerekenler
• Yabancı ülkelerde çalışan Türk vatandaşları

27. Anayasamızın Eğitim Öğretim Hakkı ve Ödevi hükümleri nelerdir?
• Kimse, eğitim ve öğrenim hakkından yoksun bırakılamaz.
• Öğrenim hakkının kapsamı kanunla tespit edilir ve düzenlenir.
• Eğitim ve öğretim, Atatürk ilkeleri ve inkılapları doğrultusunda, çağdaş bilim ve eğitim esaslarına göre, Devletin gözetim ve denetimini altında yapılır.
• Devlet maddi imkânlardan yoksun başarılı öğrencilerin, öğrenimlerini sürdürebilmeleri amacı ile burslar ve başka yollarla gerekli yardımları yapar.
• Devlet, durumları sebebiyle özel eğitime ihtiyacı olanları topluma yararlı kılacak tedbirleri alır.

28. Anayasamıza göre çalışma şartları bakımından özel olarak korunanlar kimlerdir?
Küçükler ve kadınlar ile bedeni ve ruhi yetersizliği olanlar.

29. Anlayasımıza göre Siyasi Haklar ve Ödevler hangileridir?
• Türk vatandaşlığı
• Seçme, seçilme ve siyasi faaliyette bulunma hakları
• Siyasi partilerle ilgili hükümler
• Kamu hizmetlerine girme hakkı
• Vatan hizmeti
• Vergi ödevi
• Dilekçe, bilgi edinme ve kamu denetçisine başvurma hakkı

TÜRK EĞİTİM-SEN - www.turkegitimsen.org.tr

30. Anayasamıza göre seçim ve halk oylaması yapılma esasları nelerdir?
Serbest, eşit, gizli, tek dereceli, genel oy, açık sayım ve döküm esaslarına göre yargı yönetim ve denetimi altında yapılır.

31. Anayasamıza göre oy kullanma yaşı kaçtır?
18

32. Anayasamıza göre oy kullanamayacaklar kimlerdir?
- **Er ve erbaşlar**
- **Askeri öğrenciler**
- **Taksirli suçlardan hüküm giyenler hariç ceza infaz kurumlarında bulunan hükümlüler.**

33. Anayasamıza göre siyasi partilere üye olamayacak olanlar kimlerdir?
- **Hâkimler ve savcılar**
- **Sayıştay dâhil yüksek yargı organları mensupları**
- **Kamu kurum ve kuruluşlarının memur statüsündeki görevlileri**
- **Yaptıkları hizmet bakımından işçi niteliği taşımayan diğer kamu görevlileri**
- **Silahlı kuvvetler mensupları**
- **Yükseköğretim öncesi öğrenciler**
- **Yükseköğretim elemanları siyasi partilerin merkez organları dışında görev alamaz.**

34. Siyasi partilerin kapatılması nasıl gerçekleşir?
Siyasi partilerin kapatılması; Yargıtay Cumhuriyet Başsavcısının açacağı dava üzerine Anayasa Mahkemesince kesin olarak karara bağlanır.

35. Dilekçe ve bilgi edinme hakkı nasıl uygulanır?
- **Vatandaşlar ve karşılıklılık esası gözetilmek kaydıyla Türkiye'de ikamet eden yabancılar kendileriyle veya kamu ile ilgili dilek ve şikâyetleri hakkında, yetkili makamlara ve Türkiye Büyük Millet Meclisine yazı ile başvurma hakkına sahiptir.**
- **Kendileriyle ilgili başvurmaların sonucu gecikmeksizin, dilekçe sahiplerine yazılı olarak bildirilir.**

36. Kamu ile idarenin her türlü eylem, işlem, tutum ve davranışlarını, insan haklarına dayalı, adalet anlayışı içinde, hukuka ve hakkaniyete uygunluk yönlerinden inceleyen, araştıran ve önerilerde bulunan kurum hangisidir?
Türkiye Cumhuriyeti Kamu Denetçiliği Kurumu

37. Kamu Başdenetçisi Türkiye Büyük Millet Meclisi tarafından gizli oyla kaç yıl için seçilir?
4 yıl

38. TBMM'de genel oyla seçilen milletvekili sayısı kaçtır? **600**

39. Milletvekili seçilemeyecek kişiler kimlerdir?
- **En az İlkokul mezunu olmayanlar,**
- **Kısıtlı olanlar,**
- **Askerlikle ilişiği olanlar,**
- **Kamu hizmetinden yasaklı olanlar,**
- **Taksirli suçlar hariç, toplam 1 yıl veya daha fazla hapis ile ağır hapis cezasına hüküm giymiş olanlar,**
- **Zimmet, ihtilas(nitelikli zimmet), irtikap (görevinden dolayı kendisine veya başkasına menfaat sağlama), rüşvet, hırsızlık, dolandırıcılık, sahtecilik, inancı kötüye kullanma, dolanlı iflas gibi yüz kızartıcı suçlarla, kaçakçılık, resmi ihale ve alım satımlara fesat karıştırma, Devlet sırlarını açığa vurma, terör eylemlerine katılma ve bu gibi eylemleri tahrik ve teşvik suçlarından biriyle hüküm giymiş olanlar**

40. Türkiye Büyük Millet Meclisi ve Cumhurbaşkanlığı seçimleri kaç yılda bir yapılır?
5 yılda bir aynı günde yapılır.

41. Milletvekilliğinin düşmesine neden olan durumlar hangileridir?
- İstifa hali
- **Kesin hüküm giyme veya kısıtlanma hali**
- **Milletvekilliğiyle bağdaşmayan bir görev veya hizmeti sürdürmekte ısrar hali**
- **Meclis çalışmalarına özürsüz veya izinsiz olarak bir ay içerisinde toplam beş birleşim günü katılmama hali**

42. TBMM'nin görev ve yetkileri nelerdir?
- **Kanun koymak, değiştirmek ve kaldırmak.**
- **Bütçe ve kesin hesap kanun tekliflerini görüşmek ve kabul etmek.**
- **Para basılmasına karar vermek.**
- **Savaş ilanına karar vermek.**
- **Milletlerarası antlaşmaların onaylanmasını uygun bulmak.**

TÜRK EĞİTİM-SEN - www.turkegitimsen.org.tr

43. Cumhurbaşkanı'nın TBMM tarafından kabul edilen kanunları yayımlama süresi ne kadardır?
15 gün

44. TBMM toplantı ve karar yeter sayısı ile hükümler nelerdir?
• Türkiye Büyük Millet Meclisi, her yıl Ekim ayının ilk günü kendiliğinden toplanır. Meclis, bir yasama yılında en çok 3 (üç) ay tatil yapabilir; ara verme veya tatil sırasında Cumhurbaşkanınca toplantıya çağrılır.
• Siyasi parti grupları, en az 20 (yirmi) üyeden meydana gelir.
• TBMM yapacağı seçimler dâhil bütün işlerinde üye tam sayısının en az üçte biri ile toplanır.
• Anayasada başkaca bir hüküm yoksa toplantıya katılanların salt çoğunluğu ile karar verir. Ancak karar yeter sayısı hiçbir şekilde üye tamsayısının dörtte birinin bir fazlasından az olamaz.

45. TBMM'nin bilgi edinme ve denetim yolları hangileridir?
• Meclis Araştırması
• Genel Görüşme
• Meclis Soruşturması
• Yazılı Soru

46. TBMM'de belli bir konuda bilgi edinilmek için yapılan incelemeye ne denir?
Meclis Araştırması

47. Toplumu ve Devlet faaliyetlerini ilgilendiren belli bir konunun, TBMM Genel Kurulunda görüşülmesine ne denir?
Genel Görüşme

48. TBMM'de Cumhurbaşkanı yardımcıları ve bakanlar hakkında yapılan soruşturmaya ne denir?
Meclis Soruşturması

49. Yazılı olarak en geç on beş gün içinde cevaplanmak üzere milletvekillerinin, Cumhurbaşkanı yardımcıları ve bakanlara yazılı olarak soru sormalarına ne denir?
Yazılı Soru

50. Cumhurbaşkanı adaylığı ile ilgili hükümler nelerdir?
• Cumhurbaşkanı, kırk yaşını doldurmuş, yükseköğrenim yapmış, milletvekili seçilme yeterliliğine sahip Türk vatandaşları arasından, doğrudan halk tarafından seçilir.
• Cumhurbaşkanının görev süresi 5 (beş) yıldır. Bir kimse en fazla iki defa Cumhurbaşkanı seçilebilir.
• Cumhurbaşkanlığına, siyasi parti grupları, en son yapılan genel seçimlerde toplam geçerli oyların tek başına veya birlikte en az yüzde beşini (%5) almış olan siyasi partiler ile en az yüz bin seçmen aday gösterebilir.

51. Cumhurbaşkanı seçimi ile ilgili hükümler nelerdir?
• Cumhurbaşkanı seçilen milletvekilinin Türkiye Büyük Millet Meclisi üyeliği sona erer.
• Genel oyla yapılacak seçimde, geçerli oyların salt çoğunluğunu alan aday, Cumhurbaşkanı seçilir. İlk oylamada bu çoğunluk sağlanamazsa, bu oylamayı izleyen ikinci pazar günü ikinci oylama yapılır. Bu oylamaya, ilk oylamada en çok oy almış iki aday katılır ve geçerli oyların çoğunluğunu alan aday, Cumhurbaşkanı seçilir.
• İkinci oylamaya katılmaya hak kazanan adaylardan birinin herhangi bir nedenle seçime katılmaması halinde; ikinci oylama, boşalan adaylığın birinci oylamadaki sıraya göre ikame edilmesi suretiyle yapılır.
• İkinci oylamaya tek adayın kalması halinde, bu oylama referandum şeklinde yapılır. Aday, geçerli oyların salt çoğunluğunu aldığı takdirde Cumhurbaşkanı seçilir. Oylamada, adayın geçerli oyların çoğunluğunu alamaması halinde, sadece Cumhurbaşkanı seçimi yenilenir.

52. Cumhurbaşkanının görev ve yetkileri nelerdir?
• Cumhurbaşkanı Devletin başıdır.
• Yürütme yetkisi Cumhurbaşkanına aittir.
• Cumhurbaşkanı, Devlet başkanı sıfatıyla Türkiye Cumhuriyetini ve Türk Milletinin birliğini temsil eder.
• Kanunları yayımlar.
• Kanunları tekrar görüşülmek üzere Türkiye Büyük Millet Meclisine geri gönderir.
• Kanunların, Türkiye Büyük Millet Meclisi İçtüzüğünün tümünün veya belirli hükümlerinin Anayasaya şekil veya esas bakımından aykırı oldukları gerekçesiyle Anayasa Mahkemesinde iptal davası açar.
• Cumhurbaşkanı yardımcıları ile bakanları atar ve görevlerine son verir.

TÜRK EĞİTİM-SEN - www.turkegitimsen.org.tr

• Üst kademe kamu yöneticilerini atar, görevlerine son verir ve bunların atanmalarına ilişkin usul ve esasları Cumhurbaşkanlığı kararnamesiyle düzenler.
• Milletlerarası antlaşmaları onaylar ve yayımlar.
• Anayasa değişikliklerine ilişkin kanunları gerekli gördüğü takdirde halkoyuna sunar.
• Türkiye Büyük Millet Meclisi adına Türk Silahlı Kuvvetlerinin Başkomutanlığını temsil eder.
• Türk Silahlı Kuvvetlerinin kullanılmasına karar verir.
• Sürekli hastalık, sakatlık ve kocama sebebiyle kişilerin cezalarını hafifletir veya kaldırır.

53. Cumhurbaşkanı'nın yürütme yetkisine ilişkin konularda Cumhurbaşkanlığı kararnamesi çıkarabilme şartları nelerdir?
• Anayasanın ikinci kısmının birinci ve ikinci bölümlerinde yer alan temel haklar, kişi hakları ve ödevleriyle dördüncü bölümde yer alan siyasi haklar ve ödevler Cumhurbaşkanlığı kararnamesiyle düzenlenemez.
• Anayasada münhasıran kanunla düzenlenmesi öngörülen konularda Cumhurbaşkanlığı kararnamesi çıkarılamaz.
• Kanunda açıkça düzenlenen konularda Cumhurbaşkanlığı kararnamesi çıkarılamaz. Cumhurbaşkanlığı kararnamesi ile kanunlarda farklı hükümler bulunması halinde, kanun hükümleri uygulanır.
• Türkiye Büyük Millet Meclisinin aynı konuda kanun çıkarması durumunda, Cumhurbaşkanlığı kararnamesi hükümsüz hale gelir.

54. Cumhurbaşkanı yardımcısı ve Bakanlar ile ilgili hükümler nelerdir?
• Cumhurbaşkanı yardımcıları ve bakanlar, milletvekili seçilme yeterliliğine sahip olanlar arasından Cumhurbaşkanı tarafından atanır ve görevden alınır.
• Cumhurbaşkanı yardımcıları ve bakanlar, 81'inci maddede yazılı şekilde Türkiye Büyük Millet Meclisi önünde ant içerler.
• Türkiye Büyük Millet Meclisi üyeleri, Cumhurbaşkanı yardımcısı veya bakan olarak atanırlarsa üyelikleri sona erer.
• Cumhurbaşkanı yardımcıları ve bakanlar, Cumhurbaşkanına karşı sorumludur. Cumhurbaşkanı yardımcıları ve bakanlar hakkında görevleriyle ilgili suç işledikleri iddiasıyla, Türkiye Büyük Millet Meclisi üye tamsayısının salt çoğunluğunun vereceği önergeyle soruşturma açılması istenebilir. Meclis, önergeyi en geç 1 (bir) ay içinde görüşür ve üye tamsayısının beşte üçünün (3/5) gizli oyuyla soruşturma açılmasına karar verebilir.

55. İdarenin hukuka uygunluğunun, düzenli ve verimli şekilde yürütülmesinin ve geliştirilmesinin sağlanması amacıyla, Cumhurbaşkanlığına bağlı olarak kurulan, Cumhurbaşkanının isteği üzerine, tüm kamu kurum ve kuruluşlarında ve sermayesinin yarısından fazlasına bu kurum ve kuruluşların katıldığı her türlü kuruluşta, kamu kurumu niteliğinde olan meslek kuruluşlarında, her düzeydeki işçi ve işveren meslek kuruluşlarında, kamuya yararlı derneklerle vakıflarda, her türlü idari soruşturma, inceleme, araştırma ve denetlemeleri yapan kurul hangisidir?
Devlet Denetleme Kurulu

56. Devlet Denetleme Kurulu kaç kişiden oluşur?
Bir başkan ve 8 üyeden oluşur.

57. Türkiye Büyük Millet Meclisi ve Cumhurbaşkanı seçimlerinin yenilenmesi ile ilgili hükümler nelerdir?
• Türkiye Büyük Millet Meclisi, üye tamsayısının beşte üç (3/5) çoğunluğuyla seçimlerin yenilenmesine karar verebilir. Bu halde Türkiye Büyük Millet Meclisi genel seçimi ile Cumhurbaşkanlığı seçimi birlikte yapılır.
• Cumhurbaşkanının seçimlerin yenilenmesine karar vermesi halinde, Türkiye Büyük Millet Meclisi genel seçimi ile Cumhurbaşkanlığı seçimi birlikte yapılır.
• Cumhurbaşkanının ikinci döneminde Meclis tarafından seçimlerin yenilenmesine karar verilmesi halinde, Cumhurbaşkanı bir defa daha aday olabilir.
• Seçimlerinin birlikte yenilenmesine karar verilen Meclisin ve Cumhurbaşkanının yetki ve görevleri, yeni Meclisin ve Cumhurbaşkanının göreve başlamasına kadar devam eder.
• Bu şekilde seçilen Meclis ve Cumhurbaşkanının görev süreleri de 5 (beş) yıldır.

58. Anayasamızda Millî Güvenlik Kurulu ile ilgili hükümler nelerdir?
• Millî Güvenlik Kurulu; Cumhurbaşkanının başkanlığında, Cumhurbaşkanı yardımcıları, Adalet, Millî Savunma, İçişleri, Dışişleri Bakanları, Genelkurmay Başkanı, Kara, Deniz ve Hava

TÜRK EĞİTİM-SEN - www.turkegitimsen.org.tr

kuvvetleri komutanlarından kurulur.
• Millî Güvenlik Kurulu; Devletin millî güvenlik siyasetinin tayini, tespiti ve uygulanması ile ilgili alınan tavsiye kararları ve gerekli koordinasyonun sağlanması konusundaki görüşlerini Cumhurbaşkanına bildirir. Kurulun, Devletin varlığı ve bağımsızlığı, ülkenin bütünlüğü ve bölünmezliği, toplumun huzur ve güvenliğinin korunması hususunda alınmasını zorunlu gördüğü tedbirlere ait kararlar Cumhurbaşkanınca değerlendirilir.
• Millî Güvenlik Kurulunun gündemi; Cumhurbaşkanı yardımcıları ve Genelkurmay Başkanının önerileri dikkate alınarak Cumhurbaşkanınca düzenlenir.
• Millî Güvenlik Kurulu Genel Sekreterliğinin teşkilatı ve görevleri Cumhurbaşkanlığı kararnamesiyle düzenlenir.

59. Anayasamızda Olağanüstü hal ile ilgili hükümler nelerdir?
• Cumhurbaşkanı yurdun tamamında veya bir bölgesinde süresi 6 ayı geçmemek üzere olağanüstü hal ilan edebilir.
• Olağanüstü hal ilanı kararı, verildiği gün Resmî Gazetede yayımlanır ve aynı gün Türkiye Büyük Millet Meclisinin onayına sunulur.
• Cumhurbaşkanının talebiyle Türkiye Büyük Millet Meclisi her defasında 4 ayı geçmemek üzere süreyi uzatabilir. Savaş hallerinde bu dört aylık süre aranmaz.

60. Cumhurbaşkanı, bakanlıklar ve kamu tüzelkişileri, kendi görev alanlarını ilgilendiren kanunların ve Cumhurbaşkanlığı kararnamelerinin uygulanmasını sağlamak üzere ve bunlara aykırı olmamak şartıyla çıkarılabilen esaslara ne denir?
Yönetmelikler

61. Anayasamız, Merkezi idare kavramını nasıl tanımlar?
• Türkiye, merkezi idare kuruluşu bakımından, coğrafya durumuna, ekonomik şartlara ve kamu hizmetlerinin gereklerine göre, illere; iller de diğer kademeli bölümlere ayırılır.
• İllerin idaresi yetki genişliği esasına dayanır.
• Kamu hizmetlerinin görülmesinde verim ve uyum sağlamak amacıyla, birden çok ili içine alan merkezi idare teşkilatı kurulabilir. Bu teşkilatın görev ve yetkileri kanunla düzenlenir.

62. İl, belediye veya köy halkının mahalli müşterek ihtiyaçlarını karşılamak üzere kuruluş esasları kanunla belirtilen ve karar organları, gene kanunda gösterilen, seçmenler tarafından seçilerek oluşturulan kamu tüzelkişilere ne denir?
Mahalli idareler

63. Mahalli idarelerin kuruluş ve görevleri ile yetkileri, yerinden yönetim ilkesine uygun olarak ne ile düzenlenir?
Kanunla düzenlenir

64. Mahalli idarelerin seçimleri, 67 nci maddedeki esaslara göre kaç yılda bir yapılır?
5 yılda bir yapılır

65. Merkezi idare, mahalli idareler üzerinde, mahalli hizmetlerin idarenin bütünlüğü ilkesine uygun şekilde yürütülmesi, kamu görevlerinde birliğin sağlanması, toplum yararının korunması ve mahalli ihtiyaçların gereği gibi karşılanması amacıyla, kanunda belirtilen esas ve usuller dairesinde hangi yetkiye sahiptir?
İdari vesayet yetkisi

66. Çağdaş eğitim-öğretim esaslarına dayanan bir düzen içinde milletin ve ülkenin ihtiyaçlarına uygun insan gücü yetiştirmek amacı ile; ortaöğretime dayalı çeşitli düzeylerde eğitim-öğretim, bilimsel araştırma, yayın ve danışmanlık yapmak, ülkeye ve insanlığa hizmet etmek üzere çeşitli birimlerden oluşan kamu tüzelkişiliğine ve bilimsel özerkliğe sahip Devlet tarafından kanunla kurulan üniversiteler hangi kurumlardır?
Yükseköğretim kurumları

67. Kanunun belirlediği usul ve esaslara göre rektörler kim tarafından seçilir ve atanır?
Cumhurbaşkanınca,

68. Kanunun belirlediği usul ve esaslara göre dekanlar kim tarafından seçilir ve atanır?
Dekanlar

69. Üniversitelerin hazırladığı bütçeler; Yükseköğretim Kurulunca tetkik ve onaylandıktan sonra hangi bakanlığa sunulur ve merkezi yönetim bütçesinin bağlı olduğu esaslara uygun olarak işleme tabi tutularak yürürlüğe konulur ve denetlenir?
Milli Eğitim Bakanlığına

TÜRK EĞİTİM-SEN - www.turkegitimsen.org.tr

70. Atatürkçü düşünceyi, Atatürk ilke ve inkılaplarını, Türk kültürünü, Türk tarihini ve Türk dilini bilimsel yoldan araştırmak, tanıtmak ve yaymak ve yayınlar yapmak amacıyla; Atatürk'ün manevi himayelerinde, Cumhurbaşkanının gözetim ve desteğinde, Cumhurbaşkanının görevlendireceği bakana bağlı; Atatürk Araştırma Merkezi, Türk Dil Kurumu, Türk Tarih Kurumu ve Atatürk Kültür Merkezinden oluşan, kamu tüzel kişiliğine sahip hangi kurum kurulur?
Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu

71. Kamu Kurumu niteliğindeki meslek kuruluşları hangileridir?
Kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşları ve üst kuruluşları; belli bir mesleğe mensup olanların müşterek ihtiyaçlarını karşılamak, mesleki faaliyetlerini kolaylaştırmak, mesleğin genel menfaatlere uygun olarak gelişmesini sağlamak, meslek mensuplarının birbirleri ile ve halk ile olan ilişkilerinde dürüstlüğü ve güveni hâkim kılmak üzere meslek disiplini ve ahlakını korumak maksadı ile kanunla kurulan ve organları kendi üyeleri tarafından kanunda gösterilen usullere göre yargı gözetimi altında, gizli oyla seçilen kamu tüzelkişilikleridir.

72. Kamu hizmetlerinde herhangi bir sıfat ve suretle çalışmakta olan kimse, üstünden aldığı emri, yönetmelik, Cumhurbaşkanlığı kararnamesi, kanun veya Anayasa hükümlerine aykırı görürse ne yapar?
Yerine getirmez ve bu aykırılığı o emri verene bildirir. Ancak, üstü emrinde ısrar eder ve bu emrini yazı ile yenilerse, emir yerine getirilir; bu halde, emri yerine getiren sorumlu olmaz.

73. Konusu suç teşkil eden emir yerine getirilir mi?
Hiçbir suretle yerine getirilmez; yerine getiren kimse sorumluluktan kurtulamaz.

74. Mahkemelerin bağımsızlığı ile ilgili hükümler nelerdir?
• Hâkimler, görevlerinde bağımsızdırlar; Anayasaya, kanuna ve hukuka uygun olarak vicdanı kanaatlerine göre hüküm verirler.
• Hiçbir organ, makam, merci veya kişi, yargı yetkisinin kullanılmasında mahkemelere ve hâkimlere emir ve talimat veremez; genelge gönderemez; tavsiye ve telkinde bulunamaz.
• Görülmekte olan bir dava hakkında Yasama Meclisinde yargı yetkisinin kullanılması ile ilgili soru sorulamaz, görüşme yapılamaz veya herhangi bir beyanda bulunulamaz.
• Yasama ve yürütme organları ile idare, mahkeme kararlarına uymak zorundadır; bu organlar ve idare, mahkeme kararlarını hiçbir suretle değiştiremez ve bunların yerine getirilmesini geciktiremez.

75. Yüksek Mahkemeler hangileridir?
• Anayasa Mahkemesi.
• Yargıtay.
• Danıştay.
• Uyuşmazlık Mahkemesi.

76. Anayasa Mahkemesi kaç üyeden oluşur?
15 üye

77. Anayasa Mahkemesi üyeleri kaç yıl için seçilirler?
12 yıl

78. Anayasa Mahkemesi üyeleri nasıl seçilir?
3 üye Türkiye Büyük Millet Meclisi, 12 üye Cumhurbaşkanı tarafından seçilir.

79. Anayasa Mahkemesine üye seçilebilmek için kaç yaşını doldurmuş olmak gerekir?
45

80. Anayasa Mahkemesi üyeleri ne zaman emekli olurlar?
65 yaşını doldurunca emekliye ayrılır

81. Anayasa Mahkemesinin temel görev ve yetkileri nelerdir?
Kanunların, Cumhurbaşkanlığı kararnamelerinin ve Türkiye Büyük Millet Meclisi İçtüzüğünün Anayasaya şekil ve esas bakımlarından uygunluğunu denetler ve bireysel başvuruları karara bağlar

82. Anayasa Mahkemesi hangi üst düzey kişi ve kurumları Yüce Divan sıfatıyla yargılar?
Cumhurbaşkanı, Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanı, Cumhurbaşkanı yardımcıları, Bakanlar, Anayasa Mahkemesi, Yargıtay, Danıştay, Başkan ve üyeleri, Başsavcıları, Cumhuriyet Başsavcıvekili, Hâkimler ve Savcılar Kurulu ve Sayıştay Başkan ve üyeleri görevleriyle ilgili suçlardan dolayı. Genelkurmay Başkanı, Kara,

TÜRK EĞİTİM-SEN - www.turkegitimsen.org.tr

Deniz ve Hava Kuvvetleri Komutanları da görevleriyle ilgili suçlardan dolayı

83. Kanunların, Cumhurbaşkanlığı kararnamelerinin, Türkiye Büyük Millet Meclisi İçtüzüğünün veya bunların belirli madde ve hükümlerinin şekil ve esas bakımından Anayasaya aykırılığı iddiasıyla Anayasa Mahkemesinde doğrudan doğruya iptal davası açabilme hakkı kime aittir?
Cumhurbaşkanı, Türkiye Büyük Millet Meclisinde en fazla üyeye sahip iki siyasi parti grubu ve üye tamsayısının en az beşte biri tutarındaki üyelere aittir.

84. Anayasa'ya göre Anayasa Mahkemesinde doğrudan doğruya iptal davası açma hakkı, iptali istenen kanun, Cumhurbaşkanlığı kararnamesi veya İçtüzüğün Resmî Gazetede yayımlanmasından başlayarak kaç gün sonra düşer?
60 gün

85. Anayasa Mahkemesinin kararları ile ilgili esaslar nelerdir?
• **Anayasa Mahkemesinin kararları kesindir. İptal kararları gerekçesi yazılmadan açıklanamaz.**
• **Anayasa Mahkemesi bir kanun veya Cumhurbaşkanlığı kararnamesinin tamamını veya bir hükmünü iptal ederken, kanun koyucu gibi hareketle, yeni bir uygulamaya yol açacak biçimde hüküm tesis edemez.**

86. Anayasa Mahkemesinin iptal kararları ile ilgili esaslar nelerdir?
• **Kanun, Cumhurbaşkanlığı kararnamesi veya Türkiye Büyük Millet Meclisi İçtüzüğü ya da bunların hükümleri, iptal kararlarının Resmî Gazetede yayımlandığı tarihte yürürlükten kalkar. Gereken hallerde Anayasa Mahkemesi iptal hükmünün yürürlüğe gireceği tarihi ayrıca kararlaştırabilir. Bu tarih, kararın Resmî Gazetede yayımlandığı günden başlayarak bir yılı geçemez.**
• İptal kararının yürürlüğe girişinin ertelendiği durumlarda, Türkiye Büyük Millet Meclisi, iptal kararının ortaya çıkardığı hukuki boşluğu dolduracak kanun teklifini öncelikle görüşüp karara bağlar.
• İptal kararları geriye yürümez.
• **Anayasa Mahkemesi kararları Resmî Gazetede hemen yayımlanır ve yasama, yürütme ve yargı organlarını, idare makamlarını, gerçek ve tüzelkişileri bağlar.**

87. Adliye mahkemelerince verilen ve kanunun başka bir adli yargı merciine bırakmadığı karar ve hükümlerin son inceleme merciidir hangisidir?
Yargıtay

88. İdari mahkemelerce verilen ve kanunun başka bir idari yargı merciine bırakmadığı karar ve hükümlerin son inceleme merciidir hangisidir?
Danıştay

89. Adli, idari ve askeri yargı mercileri arasındaki görev ve hüküm uyuşmazlıklarının kesin olarak çözüm yeri hangi merciidir?
Uyuşmazlık Mahkemesi

90. Mahkemelerin bağımsızlığı ve hâkimlik teminatı esaslarına göre kurulan ve görev yapan kurul hangisidir?
Hâkimler ve Savcılar Kurulu

91. Hakimler ve Savcılar Kurulu kaç üyeden oluşur?
13 üye, iki daire hâlinde çalışır.

92. Hâkimler ve Savcılar Kurulu'nun başkanı kimdir?
Adalet Bakanı

93. Hâkimler ve Savcılar Kurulu üyelerinin görev süresi kaç yıldır?
4 Yıl

94. Merkezî yönetim bütçesi kapsamındaki kamu idareleri ile sosyal güvenlik kurumlarının bütün gelir ve giderleri ile mallarını Türkiye Büyük Millet Meclisi adına denetlemek ve sorumluların hesap ve işlemlerini kesin hükme bağlamak ve kanunlarla verilen inceleme, denetleme ve hükme bağlama işlerini yapmakla görevli kurum hangisidir?
Sayıştay

95. Yasama, yürütme ve yargı organları ile idari makamları ve diğer kuruluş ve kişileri bağlayan temel hukuk kuralları hangisidir?
Anayasa

96. Anayasamızın Ara seçimlerle ilgili esasları nelerdir?
• **TBMM üyeliklerinde boşalma olması halinde, ara seçime gidilir.**

TÜRK EĞİTİM-SEN - www.turkegitimsen.org.tr

• Ara seçim her seçim döneminde 1 defa yapılır.
• Gene seçimden 30 ay geçmedikçe ara seçime gidilemez.
• Ancak; boşalan üyeliklerin sayısı, üye tam sayısının % 5'ini bulduğu hallerde, ara seçimlerinin 3 ay içinde yapılmasına karar verilir.
• Genel seçimlere 1 yıl kala, ara seçim yapılamaz.
• Bir ilin veya seçim çevresinin, TBMM'nde üyesi kalmaması halinde, boşalmayı takip eden 90 günden sonraki ilk Pazar günü ara seçim yapılır.

97. Anayasamıza göre Cumhurbaşkanı, Türkiye Büyük Millet Meclisi tarafından kabul edilen kanunları kaç gün içinde yayımlar?
15 gün

98. Türkiye Büyük Millet Meclisi, geri gönderilen kanunu üye tamsayısının salt çoğunluğuyla aynen kabul ederse, kanun Cumhurbaşkanınca yayımlanır; Meclis, geri gönderilen kanunda yeni bir değişiklik yaparsa, Cumhurbaşkanı değiştirilen kanunla ilgili hangi işlemi yapar?
Tekrar Meclise geri gönderebilir.

99. Türkiye Cumhuriyeti Devlet Sisteminin Dayandığı Temel Esaslar nelerdir*
• Atatürk Milliyetçiliği ve Atatürk İlke ve İnkılaplarına Bağlılık
• Egemenliği Kayıtsız Şartsız Millete Ait Olması
• Kuvvetler Ayrılığı
• Üniter **Devlet Yapısı ve Laiklik**
• Hukukun Üstünlüğü
• Dünya Milletler Ailesinin Eşit Bir Ferdi Olma
• Çağdaş Uygarlık Düzeyini Yakalama
• Yurtta ve Dünyada Barış

100. Türkiye'de 24 Haziran 2018 tarihinde yapılan Cumhurbaşkanlığı ve Milletvekili Genel Seçimleri sonucunda hangi sisteme geçilmiştir?
Cumhurbaşkanlığı Hükümet Sistemi

101. Türkiye Cumhuriyeti'nin yönetim yapısında merkez teşkilat hangi birimlerden oluşur?
• Cumhurbaşkanı
• Bakanlıklar
• Yardımcı Kuruluşlar (Danıştay, Sayıştay, MGK)

102. Türkiye Cumhuriyeti'nin yönetim yapısında Yerel Yönetim birimleri hangileridir?
• İl Özel İdaresi
• Belediye
• Köy

103. Türkiye Cumhuriyeti'nin yönetim yapısında Hizmet Yerinden Yönetim Kuruluşları hangileridir?
• Üniversiteler
• Barolar
• Ticaret, Sanayi Odaları
• TRT
• KİT'ler
• Emekli Sandığı
• Diğerleri
• Bağımsız idari otoriteler

104. Kamu idarelerinin ve kamu iktisadî teşebbüsleri dışındaki kamu tüzel kişilerinin harcamaları nasıl yapılır?
Yıllık bütçelerle yapılır

105. Malî yıl başlangıcı ile merkezi yönetim bütçesinin hazırlanması, uygulanması ve kontrolü ile yatırımlar veya bir yıldan fazla sürecek iş ve hizmetler için özel süre ve usuller nasıl düzenlenir?
Kanunla düzenlenir

106. Cumhurbaşkanı bütçe kanun teklifini, malî yılbaşından en az kaç gün önce Türkiye Büyük Millet Meclisine sunar?
75 gün

107. Bütçe teklifi Bütçe Komisyonunda görüşülür. Komisyonun kaç gün içinde kabul edeceği metin Genel Kurulda görüşülür ve malî yılbaşına kadar karara bağlanır?
55 gün

108. Merkezî yönetim kesin hesap kanunu teklifi, ilgili olduğu malî yılın sonundan başlayarak en geç kaç ay sonra Cumhurbaşkanı tarafından Türkiye Büyük Millet Meclisine sunulur.
6 ay

109. Sayıştay genel uygunluk bildirimini, ilişkin olduğu kesin hesap kanun teklifinin verilmesinden başlayarak en geç kaç gün içinde Meclise sunar?
75 gün

TÜRK EĞİTİM-SEN - www.turkegitimsen.org.tr

110. Ekonomik, sosyal ve kültürel kalkınmayı, özellikle sanayiin ve tarımın yurt düzeyinde dengeli ve uyumlu biçimde hızla gelişmesini, ülke kaynaklarının döküm ve değerlendirilmesini yaparak verimli şekilde kullanılmasını planlamak amacıyla oluşturulan kurum hangisidir?
Ekonomik ve Sosyal Konsey

TÜRK EĞİTİM-SEN - www.turkegitimsen.org.tr

2. 657 SAYILI DEVLET MEMURLARI KANUNU

1. 657 Devlet Memurları Kanunu'na dahil kurumlar nelerdir?
- **Genel ve Katma Bütçeli Kurumlar**
- İl Özel İdareleri
- **Belediyeler**
- İl Özel İdareleri Belediyelerin kurdukları birlikler ile bunlara bağlı döner sermayeli kuruluşlar
- **Kanunlarla kurulan fonlar**
- **Kefalet sandıklarında veya Beden Terbiyesi Bölge Müdürlüklerinde çalışan memurlar hakkında uygulanır.**
- **Anayasa Mahkemesi üye ve yedek üyeleri ile raportörleri**
- **Hâkimlik ve savcılık mesleklerinde veya bu mesleklerden sayılan görevlerde bulunanlar,**
- **Danıştay ve Sayıştay meslek mensupları ve Sayıştay savcı ve yardımcıları,**
- Üniversitelerin, İktisadi ve Ticari İlimler Akademilerinin, Devlet Mühendislik ve Mimarlık Akademilerinin, Devlet Güzel Sanatlar Akademilerinin, Türkiye ve Ortadoğu Amme İdaresi Enstitüsünün öğretim üye ve yardımcıları, Cumhurbaşkanlığı Senfoni Orkestrası üyeleri,
- **Genelkurmay Mehteran Bölüğü Sanatkârları,**
- **Devlet Tiyatrosu ile Devlet Opera ve Balesi ve Belediye Opera ve tiyatroları ile şehir ve belediye konservatuvar ve orkestralarının sanatkâr memurları, uzman memurları, uygulatıcı uzman memurları ve stajyerleri**
- **Spor-Toto Teşkilatında çalışan personel; subay, astsubay, uzman jandarma, uzman erbaş ve sözleşmeli erbaş ve erler ile Emniyet Teşkilatı mensupları özel kanunları hükümlerine tabidir.**

2. 657 Devlet Memurları Kanunu'nun amacı nedir?
Bu Kanun, Devlet memurlarının hizmet şartlarını, niteliklerini, atanma ve yetiştirilmelerini, ilerleme ve yükselmelerini, ödev, hak, yüküm ve sorumluluklarını, aylıklarını ve ödeneklerini ve diğer özlük işlerini düzenler.

3. 657 Devlet Memurları Kanunu'nun temel ilkeleri nelerdir?
- **Sınıflandırma**
- **Liyakat**
- **Kariyer**

4. Devlet kamu hizmetleri görevlerini ve bu görevlerde çalışan Devlet memurlarını görevlerin gerektirdiği niteliklere ve mesleklere göre sınıflara ayırmaktır.
Yukarıda açıklaması verilen 657 DMK'nın temel ilkesi nedir?
Sınıflandırma

5. Devlet memurlarına, yaptıkları hizmetler için lüzumlu bilgilere ve yetişme şartlarına uygun şekilde, sınıfları içinde en yüksek derecelere kadar ilerleme imkânını sağlamaktır.
Yukarıda açıklaması verilen 657 DMK'nın temel ilkesi nedir?
Kariyer

6. Devlet kamu hizmetleri görevlerine girmeyi, sınıflar içinde ilerleme ve yükselmeyi, görevin sona erdirilmesini liyakat sistemine dayandırmak ve bu sistemin eşit imkânlarla uygulanmasında Devlet memurlarını güvenliğe sahip kılmaktır.
Yukarıda açıklaması verilen 657 DMK'nın temel ilkesi nedir?
Liyakat

8. 657 DMK'ya göre istihdam şekilleri nelerdir?
- **Memur**
- **Sözleşmeli personel**
- İşçiler

8. 657 DMK'ya göre memurların ödevleri ve sorumlulukları nelerdir?
- **Sadakat**
- **Tarafsızlık ve devlete bağlılık**
- **Davranış ve işbirliği**
- **Yurt dışında davranış**
- **Amir durumda olan devlet memurlarının görev ve sorumlulukları**
- **Devlet memurlarının görev ve sorumlulukları**
- **Kişisel sorumluluk ve zarar**
- **Kişilerin uğradıkları zararlar**
- **Mal bildirimi**
- **Basına bilgi veya demeç verme**
- **Resmi belge, araç ve gereçlerin yetki verilen mahaller dışına çıkarılmaması ve iadesi**

9. Devlet memurları, Türkiye Cumhuriyeti Anayasasına ve kanunlarına sadakatle bağlı kalmak ve milletin hizmetinde Türkiye Cumhuriyeti kanunlarını sadakatle uygulamak zorundadırlar. Devlet memurları bu hususu "Asli Devlet

TÜRK EĞİTİM-SEN - www.turkegitimsen.org.tr

Memurluğuna" atandıktan sonra en geç bir ay içinde kurumlarınca düzenlenecek merasimle yetkili amirlerin huzurunda yapacakları yeminle belirtirler ve özlük dosyalarına konulacak "Yemin Belgesi" ni imzalayarak göreve başlarlar.
Yukarıda açıklaması verilen memurların hangi ödev ve sorumluluğudur?
Sadakat

10. Devlet memurları siyasi partiye üye olamazlar, herhangi bir siyasi parti, kişi veya zümrenin yararını veya zararını hedef tutan bir davranışta bulunamazlar; görevlerini yerine getirirlerken dil, ırk, cinsiyet, siyasi düşünce, felsefi inanç, din ve mezhep gibi ayırım yapamazlar; hiçbir şekilde siyasi ve ideolojik amaçlı beyanda ve eylemde bulunamazlar ve bu eylemlere katılamazlar.
Yukarıda açıklaması verilen memurların hangi ödev ve sorumluluğudur?
Tarafsızlık ve devlete bağlılık

11. Devlet memurları, resmi sıfatlarının gerektirdiği itibar ve güvene layık olduklarını hizmet içindeki ve dışındaki davranışlarıyla göstermek zorundadırlar.
Yukarıda açıklaması verilen memurların hangi ödev ve sorumluluğudur?
Davranış ve işbirliği

12. Devlet memurlarından sürekli veya geçici görevle veya yetişme, inceleme ve araştırma için yabancı memleketlerde bulunanlar Devlet itibarını veya görev haysiyetini zedeleyici fiil ve davranışlarda bulunamazlar.
Yukarıda açıklaması verilen memurların hangi ödev ve sorumluluğudur?
Yurt dışında davranış

13. Devlet memurunun kasıt, kusur, ihmal veya tedbirsizliği sonucu idare zarara uğratılmışsa, bu zararın ilgili memur tarafından rayiç bedeli üzerinden ödenmesi esastır.
• Fiilin meydana geldiği tarihte en alt derecenin birinci kademesinde bulunan memurun brüt aylığının yarısını geçmeyen zararlar, kabul etmesi halinde disiplin amiri veya yetkili disiplin kurulu kararına göre ilgili memurca ödenir.
• Fiilin meydana geldiği tarihte en alt derecenin birinci kademesinde bulunan memurun brüt aylığının yarısını geçmeyen zararlar, kabul etmesi halinde disiplin amiri veya yetkili disiplin kurulu kararına göre ilgili memurca ödenir.
Yukarıda açıklaması verilen memurların hangi ödev ve sorumluluğudur?
Kişisel Sorumluluk ve Zarar

14. Kişiler kamu hukukuna tabi görevlerle ilgili olarak uğradıkları zararlardan dolayı bu görevleri yerine getiren personel aleyhine değil, ilgili kurum aleyhine dava açarlar.
• Devlet memurunun kasıt, kusur, ihmal veya tedbirsizliği sonucu idare zarara uğratılmışsa, bu zararın ilgili memur tarafından rayiç bedeli üzerinden ödenmesi esastır.
• Zararların ödettirilmesinde bu konudaki genel hükümler uygulanır.
Yukarıda açıklaması verilen memurların hangi ödev ve sorumluluğudur?
Kişilerin Uğradıkları Zararlar

15. Devlet memurları, kendileriyle, eşlerine ve velayetleri altındaki çocuklarına ait taşınır ve taşınmaz malları, alacak ve borçları hakkında mal bildirimi verirler.
Yukarıda açıklaması verilen memurların hangi ödev ve sorumluluğudur?
Mal Bildirimi

16. Devlet Memurları, kamu görevleri hakkında basına, haber ajanslarına veya radyo ve televizyon kurumlarına bilgi veya demeç veremezler. Bu konuda gerekli bilgi ancak bakanın yetkili kılacağı görevli illerde valiler veya yetkili kılacağı görevli tarafından verilebilir.
Yukarıda açıklaması verilen memurların hangi ödev ve sorumluluğudur?
Basına Bilgi veya Demeç Verme

17. 657 Devlet Memurları Kanunu'na göre memurların genel hakları nelerdir?
• **Uygulamayı isteme hakkı**
• **Güvenlik**
• **Emeklilik**
• **Çekilme**
• **Müracaat, şikâyet ve dava açma**
• **Sendika kurma**
• **İzin**
• **Kovuşturma ve yargılama**
• **İsnat ve iftiralara karşı koruma**

18. Devlet memurları, bu kanun ve diğer mevzuata göre tayin ve tespit olunup yürürlükte bulunan hükümlerin kendileri hakkında aynen uygulanmasını istemek hakkına sahiptirler.

TÜRK EĞİTİM-SEN - www.turkegitimsen.org.tr

Yukarıda açıklaması verilen devlet memurlarının genel haklarından hangisidir?
Uygulamayı isteme hakkı

19. Kanunlarda yazılı haller dışında Devlet memurunun memurluğuna son verilmez, aylık ve başka hakları elinden alınamaz.
Yukarıda açıklaması verilen devlet memurlarının genel haklarından hangisidir?
Güvenlik

20. Devlet memurları kurumlarıyla ilgili resmi ve şahsi işlerinden dolayı müracaat; amirleri veya kurumları tarafından kendilerine uygulanan idari eylem ve işlemlerden dolayı şikâyet ve dava açma hakkına sahiptirler.
Yukarıda açıklaması verilen devlet memurlarının genel haklarından hangisidir?
Müracaat, şikâyet ve dava açma

21. Devlet memurlarının görevleri ile ilgili veya görevleri sırasında işledikleri suçlardan dolayı soruşturma ve kovuşturma yapılması ve haklarında dava açılması özel hükümlere tabidir.
Yukarıda açıklaması verilen devlet memurlarının genel haklarından hangisidir?
Kovuşturma ve yargılama

22. Devlet memurları hakkındaki ihbar ve şikâyetler, garaz veya mücerret hakaret için, uy-durma bir suç isnadı suretiyle yapıldığı takdirde, merkezde bu memurun en büyük amiri, illerde valiler, isnatta bulunanlar hakkında kamu davası açılmasını Cumhuriyet Savcılığından isterler.
Yukarıda açıklaması verilen devlet memurlarının genel haklarından hangisidir?
İsnat ve iftiralara karşı koruma

23. 657 Sayılı Devlet Memurları Kanunu'na göre memurların yapması yasak olduğu davranışlar nelerdir?
- **Toplu eylem ve hareketlerde bulunma yasağı, grev yasağı, ticaret ve diğer kazanç getirici faaliyetlerde bulunma yasağı**
- **Hediye alma, menfaat sağlama yasağı**
- **Denetimindeki teşebbüsten menfaat sağlama yasağı**
- **Gizli bilgileri açıklama yasağı**

TÜRK EĞİTİM-SEN - www.turkegitimsen.org.tr

24. 657 Sayılı Devlet Memurları Kanunu'na göre memurların görevleri sınıflandırılmıştır. Bu sınıflandırmalar nelerdir?
- **Genel İdare Hizmetleri Sınıfı**
- **Teknik Hizmetler Sınıfı**
- **Sağlık Hizmetleri Ve Yardımcı Sağlık Hizmetleri Sınıfı**
- **Eğitim Ve Öğretim Hizmetleri Sınıfı**
- **Avukatlık Hizmetleri Sınıfı**
- **Din Hizmetleri Sınıfı**
- **Emniyet Hizmetleri Sınıfı**
- **Jandarma Hizmetleri Sınıfı**
- **Sahil Güvenlik Hizmetleri Sınıfı**
- **Yardımcı Hizmetler Sınıfı**
- **Mülki İdare Amirliği Hizmetleri Sınıfı**
- **Milli İstihbarat Hizmetleri Sınıfı**

25. Bu kanun hükümlerine göre öğrenim durumları, hizmet sınıfları ve görev unvanları itibariyle azami yükselebilecekleri derecelerin dördüncü kademesinden aylık almaya hak kazanan ve son sekiz yıllık süre içinde herhangi bir disiplin cezası almayanların kazanılmış hak aylıkları kadro şartı aranmaksızın kaç üst dereceye yükseltilir?
Bir üst dereceye yükseltilir.

26. 657 Sayılı Devlet Memurları Kanunu'na göre devlet memuru olabilmek için yaş sınırı nedir?
- **Genel olarak 18 yaşını tamamlayanlar Devlet memuru olabilirler.**
- **Bir meslek veya sanat okulunu bitirenler en az 15 yaşını doldurmuş olmak ve Türk Medeni Kanununun 12. maddesine göre kazai** rüşt kararı almak şartıyla Devlet memurluklarına atanabilirler.

27. 657 Sayılı Devlet Memurları Kanunu'na göre devlet memuru olabilmek için eğitim şartı nedir?
Genel olarak ortaokulu bitirenler memur olabilirler. Ortaokul mezunlarından istekli bulunmadığı takdirde ilkokulu bitirenlerin de alınması caizdir.

28. 657 Sayılı Devlet Memurları Kanunu'na göre Engelli Personel Çalıştırma Yükümlülüğü nedir?
Kurum ve kuruluşlar bu Kanuna göre çalıştırdıkları personele ait kadrolarda % 3 oranında engelli çalıştırmak zorundadır. % 3'ün hesaplanmasında ilgili kurum veya kuruluşun (yurtdışı teşkilat hariç) toplam dolu kadro sayısı dikkate alınır.

29. 657 Sayılı Devlet Memurları Kanunu'na göre aday memurların adaylık süresi ne kadardır?
Aday olarak atanmış Devlet memurunun adaylık süresi bir yıldan az iki yıldan çok olamaz ve bu süre içinde aday memurun başka kurumlara nakli yapılamaz.

30. 657 Sayılı Devlet Memurları Kanunu'na göre aday memurların yetiştirilmesinin esasları nelerdir?
• Aday olarak atanan memurların önce bütün memurların ortak vasıfları ile ilgili temel eğitime, bilahare sınıfları ile ilgili hazırlayıcı eğitime ve staja tabi tutulmaları ve Devlet memuru olarak atanabilmeleri için başarılı olmaları şarttır.
• Temel eğitim ile hazırlayıcı eğitim aynı kurumda yapılır.
• Eğitim süreleri, programları, değerlendirme esasları ve hangi kurumların sorumluluğunda yapılacağı ve diğer hususlar Cumhurbaşkanınca hazırlanacak bir yönetmelikle düzenlenir.

31. 657 Sayılı Devlet Memurları Kanunu'na göre adaylık devresi içinde göreve son vermenin esasları nelerdir?
• Adaylık süresi içinde temel ve hazırlayıcı eğitim ve staj devrelerinin her birinde başarısız olanlarla adaylık süresi içinde hal ve hareketlerinde memuriyetle bağdaşmayacak durumları, göreve devamsızlıkları tespit edilenlerin disiplin amirlerinin teklifi ve atamaya yetkili amirin onayı ile ilişkileri kesilir.
• Adaylık süresi içinde aylıktan kesme veya kademe ilerlemesinin durdurulması cezası almış olanların disiplin amirlerinin teklifi ve atamaya yetkili amirin onayı ile ilişikleri kesilir. İlişikleri kesilenler ilgili kurumlarca derhâl Devlet Personel Başkanlığına bildirilir.

32. 657 Sayılı Devlet Memurları Kanunu'na göre atamalarda görev yerine hareket ve işe başlama süresi aynı yerdeki görevlere atamalarda kaç gündür?
Aynı yerdeki görevlere atananlar atama emirlerinin kendilerine tebliğ günündedir.

33. 657 Sayılı Devlet Memurları Kanunu'na göre atamalarda görev yerine hareket ve işe başlama süresi başka yerdeki görevlere atamalarda kaç gündür?
Başka yerdeki görevlere atananlar, atama emirlerinin kendilerine tebliğ tarihinden itibaren 15 gün içerisinde o yere hareket ederek belli yol süresini izleyen iş günü içinde işe başlamak zorundadırlar. Savaş ve olağanüstü hallerde bu süre Cumhurbaşkanı Kararı ile kısaltılabilir.

34. 657 Sayılı Devlet Memurları Kanunu'na göre memurun işe başlamama halinde yapılacak işlemler nelerdir?
• Bir göreve ilk defa veya yeniden atananlardan belge ile ispatı mümkün zorlayıcı sebepler olmaksızın gerekli süre içerisinde işe başlamayanların atanmaları iptal edilir ve bunlar 1 yıl süreyle Devlet memuru olarak istihdam edilemezler.
• Bunların belge ile ispatı mümkün zorlayıcı sebepler nedeniyle göreve başlamama hali iki ayı aştığı takdirde atama işlemi atamaya yetkili makamlarca iptal edilir.
• Başka yerdeki bir göreve atananlardan belli yol süresi sonunda yeni görevlerine başlamayanlara, eski görevlerinden ayrılış ve yeni görevlerine başlayış tarihleri arasında aylık verilmemek şartı ile 10 günlük bir süre daha verilebilir.

35. 657 Sayılı Devlet Memurları Kanunu'na göre memurun maaşında kademe ve kademe ilerlemesi yapılabilmesi için belirlenen esaslar nelerdir?
• Memurun kademe ilerlemesinin yapılabilmesi için bulunduğu kademede en az bir yıl çalışmış olması ve bulunduğu derecede ilerleyebileceği bir kademenin bulunması şartları aranır.
• Kalkınmada birinci derecede öncelikli yörelerde bulunanlara bu yörelerde fiilen çalışmak suretiyle geçirilen her iki yıl için bir kademe ilerlemesi daha verilir. Yıllık izinde geçirilen süreler fiilen çalışılmış sayılır.
• Son sekiz yıl içinde herhangi bir disiplin cezası almayan memurlara, aylık derecelerinin yükseltilmesinde dikkate alınmak üzere bir kademe ilerlemesi uygulanır.

36. 657 Sayılı Devlet Memurları Kanunu'na göre memurun maaşında derece yükselmesinin usul ve şartları nelerdir?
Derecesi içinde en az 3 yıl ve bu derecenin 3 üncü kademesinde 1 yıl bulunmuş olan memurlar derece yükselmeye hak kazanırlar.

TÜRK EĞİTİM-SEN - www.turkegitimsen.org.tr

37. 657 Sayılı Devlet Memurları Kanunu'na göre yabancı bir memleket veya uluslararası kuruluşta hizmet almanın usul ve şartları nelerdir?
Yabancı memleketlerin resmî kurumları veya uluslararası kuruluşlarda kurumlarının muvafakati ile görev alacak memurlara, ilgili Bakanın onayı ile (her üç yılda bir Bakan onayı yenilenmek kaydıyla) memuriyeti süresince yabancı memleketlerin resmî kurumlarında on yıla, uluslararası kuruluşlarda yirmi bir yıla kadar aylıksız izin verilebilir.

38. 657 Sayılı Devlet Memurları Kanunu'na göre bilgilerini artırmak üzere dış memleketlere gönderilmenin şartları nelerdir?
• Mesleklerine ait öğrenimini bitirerek Devlet memurluğuna alınmış ve asli memur olarak atanmış olanlardan mesleklerine ait hizmetlerde yetiştirilmek, eğitilmek, bilgilerini artırmak veya staj yapmak üzere dış memleketlere kurumlarınca açılacak seçme veya yarışma sınavlarında başarı gösterenlere ve dış burslara dayanılarak gönderilenlere İki yıla kadar ayrılma müsaadesi verilebilir.
• Gerekirse bu süre en çok bir kat uzatılabilir.

38. 657 Sayılı Devlet Memurları Kanunu'na göre askerlikten terhis edilenlerin görevlerine dönmeleri hakkındaki esaslar nelerdir?
• Muvazzaf askerliğe ayrılan memurların terhislerinde göreve başlatılmaları ile muvazzaf askerlikte geçen sürelerin kademe ve derece intibaklarında değerlendirilmesi.
• Devlet memuru iken muvazzaf askerlik hizmetini yapmak üzere silahaltına alınanlardan askerlik görevini tamamlayıp memuriyete dönmek isteyenler, terhis tarihinden itibaren 30 gün içinde kurumlarına başvurmak ve kurumları da başvurma tarihinden itibaren azami 30 gün içinde ilgilileri göreve başlatmak zorundadırlar.

39. 657 Sayılı Devlet Memurları Kanunu'na göre memurluktan çekilenlerin yeniden atanmaları hakkındaki esaslar nelerdir?
• İki defadan fazla olmamak üzere memurluktan kendi istekleriyle çekilenlerden veya bu Kanun hükümlerine göre çekilmiş sayılanlardan tekrar memurluğa dönmek isteyenler, ayrıldıkları sınıfta boş kadro bulunmak ve bu sınıfın niteliklerini taşımak şartıyla ayrıldıkları tarihte almakta oldukları aylık derecesine eşit bir derecenin aynı kademesine diğer bir sınıfta eşit derecedeki kadrolara atanabilirler.
• 657 sayılı Kanuna tabi olmayan personelden kendi istekleri ile görevinden çekilmiş olanlar, boş kadro bulunmak ve gireceği sınıfın niteliklerini taşımak kaydı ile bu Kanuna tabi kurumlardaki memuriyetlere atanabilirler.
• Yasama görevinde veya bakan olarak geçirilen her yıl bir kademe ilerlemesi ve her iki yıl bir derece yükselmesine esas olacak şekilde değerlendirilir.

40. 657 Sayılı Devlet Memurları Kanunu'na göre görevine kaç gün gelmeyen memur görevinden çekilmiş sayılır?
10 gün

41. 657 Sayılı Devlet Memurları Kanunu'na göre görevinden çekilmek isteyen memurlar hakkında uygulanan usul ve esaslar nelerdir?
• Devlet memuru bağlı olduğu kuruma yazılı olarak müracaat etmek suretiyle memurluktan çekilme isteğinde bulunabilir.
• Mezuniyetsiz veya kurumlarınca kabul edilen mazereti olmaksızın görevin terk edilmesi ve bu terkin kesintisiz 10 gün devam etmesi halinde, yazılı müracaat şartı aranmaksızın, çekilme isteğinde bulunulmuş sayılır.
• Çekilmek isteyen memur yerine atanan kimsenin gelmesine veya çekilme isteğinin kabulüne kadar görevine devam eder. Yerine atanan kimse bir aya kadar gelmediği veya yerine bir vekil atanmadığı takdirde, üstüne haber vererek görevini bırakabilir.
• Olağanüstü mazeretle çekilenler, üstüne haber vermek şartıyla bir ay kaydına tabi değildirler.
• Yukarıdaki şartlara uyarak devlet memurluğundan çekilenler 6 ay geçmeden, yukarıdaki şartlara uymadan görevinden çekilenler 1 yıl geçmeden tekrar devlet memuru olamazlar.
• Çekilen Devlet memurlarından devir ve teslim ile yükümlü olanlar, bu işlemlerin sonuna kadar görevlerini bırakamazlar. Bu kurala uymayanlar tekrar 3 yıl geçmeden devlet memuru olamazlar.
• Olağanüstü hal, seferberlik ve savaş hallerinde veya genel hayata müessir afetlere uğrayan yerlerdeki Devlet memurları, çekilme istekleri kabul edilmedikçe veya yerine atanacaklar gelip işe başlamadıkça görevlerini bırakamazlar. Bu kurala uymayanlar bir daha devlet memuru olamazlar.

TÜRK EĞİTİM-SEN - www.turkegitimsen.org.tr

42. 657 Sayılı Devlet Memurları Kanunu'na göre memurların çalışma saatleri nasıl belirlenmiştir?
• Memurların haftalık çalışma süresi genel olarak 40 saattir. Bu süre Cumartesi ve Pazar günleri tatil olmak üzere düzenlenir.
• Cumhurbaşkanı, yurt dışı kuruluşlarda hizmetin gerektirdiği hallerde, hafta tatilini Cumartesi ve Pazardan başka günler olarak tespit edebilir.

43. 657 Sayılı Devlet Memurları Kanunu'na göre günlük çalışma saatlerinin tespiti nasıl yapılır?
• Günlük çalışmanın başlama ve bitme saatleri ile öğle dinlenme süresi, bölgelerin ve hizmetin özelliklerine göre merkezde Cumhurbaşkanınca, illerde valiler tarafından tespit olunur.
• Engelliler için; engel durumu, hizmet gerekleri, iklim ve ulaşım şartları göz önünde bulundurulmak suretiyle günlük çalışmanın başlama ve bitiş saatleri ile öğle dinlenme süreleri merkezde üst yönetici, taşrada mülki amirlerce farklı belirlenebilir.

44. 657 Sayılı Devlet Memurları Kanunu'na göre günün 24 saatinde devamlılık gösteren hizmetlerde çalışma saat ve usulünün tespiti nasıl belirlenmiştir?
• Günün yirmi dört saatinde devamlılık gösteren hizmetlerde çalışan Devlet memurlarının çalışma saat ve şekilleri kurumlarınca düzenlenir.
• Ancak, kadın memurlara; tabip raporunda belirtilmesi hâlinde hamileliğin yirmi dördüncü haftasından önce ve her hâlde hamileliğin yirmi dördüncü haftasından itibaren ve doğumdan sonraki iki yıl süreyle gece nöbeti ve gece vardiyası görevi verilemez. Engelli memurlara da isteği dışında gece nöbeti ve gece vardiyası görevi verilemez.

45. 657 Sayılı Devlet Memurları Kanunu'na göre memurların yıllık izni nasıl belirlenmiştir?
• Devlet memurlarının yıllık izin süresi, hizmeti 1 yıldan on yıla kadar (On yıl dâhil) olanlar için yirmi gündür.
• Hizmeti on yıldan fazla olanlar için 30 gündür. Zorunlu hallerde bu sürelere gidiş ve dönüş için en çok ikişer gün eklenebilir.

46. 657 Sayılı Devlet Memurları Kanunu'na göre yıllık izinlerin kullanılışının usul ve esasları nelerdir?
• Yıllık izinler, amirin uygun bulacağı zamanlarda, toptan veya ihtiyaca göre kısım kısım kullanılabilir.
• Birbirini izleyen iki yılın izni bir arada verilebilir.
• Öğretmenler yaz tatili ile dinlenme tatillerinde izinli sayılırlar. Bunlara, hastalık ve diğer mazeret izinleri dışında, ayrıca yıllık izin verilmez.
• Hizmetleri sırasında radyoaktif ışınlarla çalışan personele, her yıl yıllık izinlerine ilaveten bir aylık sağlık izni verilir.

47. 657 Sayılı Devlet Memurları Kanunu'na göre kadın memura doğumdan önce ve sonra ne kadar izin verilir?
• Kadın memura; doğumdan önce sekiz, doğumdan sonra sekiz hafta olmak üzere toplam on altı hafta süreyle analık izni verilir. Çoğul gebelik durumunda, doğum öncesi sekiz haftalık analık izni süresine iki hafta eklenir. Ancak beklenen doğum tarihinden sekiz hafta öncesine kadar sağlık durumunun çalışmaya uygun olduğunu tabip raporuyla belgeleyen kadın memur, isteği hâlinde doğumdan önceki üç haftaya kadar kurumunda çalışabilir. Bu durumda, doğum öncesinde bu rapora dayanarak fiilen çalıştığı süreler doğum sonrası analık izni süresine eklenir.
• Doğumun erken gerçekleşmesi sebebiyle, doğum öncesi analık izninin kullanılamayan bölümü de doğum sonrası analık izni süresine ilave edilir.
• Doğum öncesi analık izninin başlaması gereken tarihten önce gerçekleşen doğumlarda ise doğum tarihi ile analık izninin başlaması gereken tarih arasındaki süre doğum sonrası analık iznine ilave edilir.
• Doğumda veya doğum sonrasında analık izni kullanılırken annenin ölümü hâlinde, isteği üzerine memur olan babaya anne için öngörülen süre kadar izin verilir.

48. Üç yaşını doldurmamış bir çocuğu eşiyle birlikte veya münferit olarak evlat edinen memurlar ile memur olmayan eşin münferit olarak evlat edinmesi hâlinde memur olan eşlerine, çocuğun teslim edildiği tarihten itibaren ne kadar süre izin verilir?
Sekiz hafta süre ile izin verilir.

TÜRK EĞİTİM-SEN - www.turkegitimsen.org.tr

49. Memura, eşinin doğum yapması hâlinde, isteği üzerine kaç gün babalık izni verilir?
10 gün

50. Memura kendisinin veya çocuğunun evlenmesi ya da eşinin, çocuğunun, kendisinin veya eşinin ana, baba ve kardeşinin ölümü hâllerinde isteği üzerine kaç gün izin verilir?
7 gün

51. Bir yıl içinde toptan veya bölümler hâlinde, mazeretleri sebebiyle memurlara kaç gün izin verilebilir?
• **10 gün**
• **Zaruret hâlinde öğretmenler hariç olmak üzere, aynı usulle on gün daha mazeret izni verilebilir. Bu takdirde, ikinci kez verilen bu izin, yıllık izinden düşülür.**

52. Kadın memura, çocuğunu emzirmesi için doğum sonrası analık izni süresinin bitim tarihinden itibaren ilk altı ayda günde kaç saat süt izni verilir?
3 saat

53. Kadın memura, çocuğunu emzirmesi için ikinci altı ayda günde kaç buçuk saat süt izni verilir?
1,5 (bir buçuk) saat

54. Süt izninin hangi saatler arasında ve günde kaç kez kullanılacağı hususunda karar nasıl verilir?
Kadın memurun tercihi esastır.

55. Memurlara; en az yüzde 70 oranında engelli ya da süreğen hastalığı olan çocuğunun (çocuğun evli olması durumunda eşinin de en az yüzde 70 oranında engelli olması kaydıyla) hastalanması hâlinde hastalık raporuna dayalı olarak ana veya babadan sadece biri tarafından kullanılması kaydıyla bir yıl içinde toptan veya bölümler hâlinde kaç güne kadar mazeret izni verilir?
10 güne kadar

56. Doğum sonrası analık izni süresi sonunda kadın memur, isteği hâlinde çocuğun hayatta olması kaydıyla analık izni bitiminde başlamak üzere ayrıca süt izni verilmeksizin birinci doğumda kaç ay çalışma süresinin yarısı kadar çalışabilir? **2 ay**

57. Doğum sonrası analık izni süresi sonunda kadın memur, isteği hâlinde çocuğun hayatta olması kaydıyla analık izni bitiminde başlamak üzere ayrıca süt izni verilmeksizin ikinci doğumda kaç ay çalışma süresinin yarısı kadar çalışabilir?
4 ay

58. Doğum sonrası analık izni süresi sonunda kadın memur, isteği hâlinde çocuğun hayatta olması kaydıyla analık izni bitiminde başlamak üzere ayrıca süt izni verilmeksizin birinci ve ikinci doğumlardan sonra kaç ay çalışma süresinin yarısı kadar çalışabilir?
• **Altı ay süreyle günlük çalışma süresinin yarısı kadar çalışabilir.**
• Çoğul doğumlarda bu sürelere birer ay ilave edilir.
• Çocuğun engelli doğması veya doğumdan sonraki on iki ay içinde çocuğun engellilik durumunun tespiti hâllerinde bu süreler on iki ay olarak uygulanır.

59. Yıllık izin ve mazeret izinleri sırasında fiili çalışmaya bağlı her türlü ödemeler hariç hangi haklara dokunulmaz?
Malî haklar ile sosyal yardımlara dokunulmaz.

60. Memura, aylık ve özlük hakları korunarak, verilecek raporda gösterilecek lüzum üzerine, kanser, verem ve akıl hastalığı gibi uzun süreli bir tedaviye ihtiyaç gösteren hastalığı hâlinde kaç aya kadar izin verilir?
12 aya kadar

61. Memura kanser, verem ve akıl hastalığı hariç diğer hastalık hallerinde kaç aya kadar izin verilir?
12 aya kadar

62. Bu maddede yazılı azamî süreler kadar izin verilen memurun, bu iznin sonunda işe başlayabilmesi için, iyileştiğine dair raporu (yurt dışındaki memurlar için mahallî usule göre verilecek raporu) ibraz etmesi zorunludur. İzin süresinin sonunda, hastalığının devam ettiği resmî sağlık kurulu raporu ile tespit edilen memur için yapılacak uygulama nedir?
Memura verilen izinler bir kat daha arttırılır. Bu sürenin sonunda da iyileşemeyen memur hakkında emeklilik hükümleri uygulanır.

TÜRK EĞİTİM-SEN - www.turkegitimsen.org.tr

63. Görevi sırasında veya görevinden dolayı bir kazaya veya saldırıya uğrayan veya bir meslek hastalığına tutulan memura ne kadar izin verilir?
İyileşinceye kadar izinli sayılır.

64. Memurun bakmakla yükümlü olduğu veya memur refakat etmediği takdirde hayatı tehlikeye girecek ana, baba, eş ve çocukları ile kardeşlerinden birinin ağır bir kaza geçirmesi veya tedavisi uzun süren bir hastalığının bulunması hâllerinde, bu hâllerin sağlık kurulu raporuyla belgelendirilmesi şartıyla, aylık ve özlük hakları korunarak, kaç aya kadar izin verilir? **3 aya kadar**

65. Doğum sonrası analık izni süresinin bitiminden; eşi doğum yapan memura ise, doğum tarihinden itibaren istekleri üzerine kaç aya kadar aylıksız izin verilir?
24 aya kadar

66. Üç yaşını doldurmamış bir çocuğu eşiyle birlikte veya münferit olarak evlat edinen memurlar ile memur olmayan eşin münferit olarak evlat edinmesi hâlinde memur olan eşlerine verilen sekiz haftalık iznin bu iznin bitiminden itibaren, istekleri üzerine kaç aya kadar aylıksız izin verilir?
• 24 aya kadar aylıksız izin verilir.
• Evlat edinen her iki eşin memur olması durumunda bu süre, eşlerin talebi üzerine yirmi dört aylık süreyi geçmeyecek şekilde, birbirini izleyen iki bölüm hâlinde eşlere kullandırılabilir.

67. Memura, yıllık izinde esas alınan süreler itibarıyla beş hizmet yılını tamamlamış olması ve isteği hâlinde memuriyeti boyunca ve en fazla iki defada kullanılmak üzere, toplam kaç yıla kadar aylıksız izin verilebilir?
1 yıla kadar

68. Aylıksız izin süresinin bitiminden önce mazereti gerektiren sebebin ortadan kalkması hâlinde, kaç gün içinde göreve dönülmesi zorunludur?
• 10 gün içerisinde göreve dönülmesi zorunludur.
• Aylıksız izin süresinin bitiminde veya mazeret sebebinin kalkmasını izleyen on gün içinde görevine dönmeyenler, memuriyetten çekilmiş sayılır.

69. Memura, görevinde ve davranışlarında daha dikkatli olması gerektiğinin yazı ile bildirilmesidir.
Yukarıda açıklaması verilen disiplin cezası türü nedir?
Uyarı

70. Memura, görevinde ve davranışlarında kusurlu olduğunun yazı ile bildirilmesidir.
Yukarıda açıklaması verilen disiplin cezası türü nedir?
Kınama

71. Memurun, brüt aylığından 1/30 - 1/8 arasında kesinti yapılmasıdır.
Yukarıda açıklaması verilen disiplin cezası türü nedir?
Aylıktan Kesme

72. Fiilin ağırlık derecesine göre memurun, bulunduğu kademede ilerlemesinin 1 - 3 yıl durdurulmasıdır.
Yukarıda açıklaması verilen disiplin cezası türü nedir?
Kademe İlerlemesinin Durdurulması

73. Bir daha Devlet memurluğuna atanmamak üzere memurluktan çıkarmaktır.
Yukarıda açıklaması verilen disiplin cezası türü nedir?
Devlet memurluğundan çıkarma

74. Memura, görevinde ve davranışlarında daha dikkatli olması gerektiğinin yazı ile bildirilmesi olan "uyarı" cezasını gerektiren fiil ve haller nelerdir?
• Verilen emir ve görevlerin tam ve zamanında yapılmasında, görev mahallinde kurum-arca belirlenen usul ve esasların yerine getirilmesinde, görevle ilgili resmi belge, araç ve gereçlerin korunması, kullanılması ve bakımında kayıtsızlık göstermek veya düzensiz davranmak,
• Özürsüz veya izinsiz olarak göreve geç gelmek, erken ayrılmak, görev mahallini terk etmek,
• Kurumca belirlenen tasarruf tedbirlerine riayet etmemek,
• Usulsüz müracaat veya şikâyette bulunmak,
• Devlet memuru vakarına yakışmayan tutum ve davranışta bulunmak,
• Görevine veya iş sahiplerine karşı kayıtsızlık göstermek veya ilgisiz kalmak,
• Belirlenen kılık ve kıyafet hükümlerine aykırı davranmak,

TÜRK EĞİTİM-SEN - www.turkegitimsen.org.tr

• Görevin işbirliği içinde yapılması ilkesine aykırı davranışlarda bulunmak.

75. Memura, görevinde ve davranışlarında kusurlu olduğunun yazı ile bildirilmesi olan "kınama" cezasını gerektiren fiil ve haller nelerdir?
• Verilen emir ve görevlerin tam ve zamanında yapılmasında, görev mahallinde kurumlarca belirlenen usul ve esasların yerine getirilmesinde, görevle ilgili resmi belge, araç ve gereçlerin korunması, kullanılması ve bakımında kusurlu davranmak,
• Eşlerinin, reşit olmayan veya mahcur olan çocuklarının kazanç getiren sürekli faaliyetlerini belirlenen sürede kurumuna bildirmemek,
• Görev sırasında amire hal ve hareketi ile saygısız davranmak,
• Hizmet dışında Devlet memurunun itibar ve güven duygusunu sarsacak nitelikte davranışlarda bulunmak,
• Devlete ait resmi araç, gereç ve benzeri eşyayı özel işlerinde kullanmak,
• Devlete ait resmi belge, araç, gereç ve benzeri eşyayı kaybetmek,
• İş arkadaşlarına, maiyetindeki personele ve iş sahiplerine kötü muamelede bulunmak,
• İş arkadaşlarına ve iş sahiplerine söz veya hareketle sataşmak,
• Görev mahallinde genel ahlak ve edep dışı davranışlarda bulunmak ve bu tür yazı yazmak, işaret, resim ve benzeri şekiller çizmek ve yapmak,
• Verilen emirlere itiraz etmek,
• Borçlarını kasten ödemeyerek hakkında yasal yollara başvurulmasına neden olmak,
• Kurumların huzur, sükûn ve çalışma düzenini bozmak.
• Yetkili olmadığı halde basına, haber ajanslarına veya radyo ve televizyon kurumlarına bilgi veya demeç vermek.

76. Memurun, brüt aylığından 1/30 - 1/8 arasında kesinti yapılması olan "aylıktan kesme" cezasını gerektiren fiil ve haller nelerdir?
• Kasıtlı olarak; verilen emir ve görevleri tam ve zamanında yapmamak, görev mahallin-de kurumlarca belirlenen usul ve esasları yerine getirmemek, görevle ilgili resmi belge, araç ve gereçleri korumamak, bakımını yapmamak, hor kullanmak
• Özürsüz olarak bir veya iki gün göreve gelmemek,
• Devlete ait resmi belge, araç, gereç ve benzerlerini özel menfaat sağlamak için kullanmak,
• Görevle ilgili konularda yükümlü olduğu kişilere yalan ve yanlış beyanda bulunmak,
• Görev sırasında amirine sözle saygısızlık etmek,
• Görev yeri sınırları içerisinde her hangi bir yerin toplantı, tören ve benzeri amaçlarla izinsiz olarak kullanılmasına yardımcı olmak,
• Hizmet içinde Devlet memurunun itibar ve güven duygusunu sarsacak nitelikte davranışlarda bulunmak,

77. Fiilin ağırlık derecesine göre memurun, bulunduğu kademede ilerlemesinin 1 - 3 yıl durdurulması olan "kademe ilerlemesinin durdurulması" cezasını gerektiren fiil ve haller nelerdir?
• Göreve sarhoş gelmek, görev yerinde alkollü içki içmek,
• Özürsüz ve kesintisiz 3 - 9 gün göreve gelmemek,
• Görevi ile ilgili olarak her ne şekilde olursa olsun çıkar sağlamak,
• Amirine veya maiyetindekilere karşı küçük düşürücü veya aşağılayıcı fiil ve hareketler yapmak,
• Görev yeri sınırları içinde herhangi bir yeri toplantı, tören ve benzeri amaçlarla izinsiz kullanmak veya kullandırmak,
• Gerçeğe aykırı rapor ve belge düzenlemek,
• Ticaret yapmak veya Devlet memurlarına yasaklanan diğer kazanç getirici faaliyetlerde bulunmak,
• Görevin yerine getirilmesinde dil, ırk, cinsiyet, siyasi düşünce, felsefi inanç, din ve mezhep ayrımı yapmak, kişilerin yarar veya zararını hedef tutan davranışlarda bulunmak,
• Belirlenen durum ve sürelerde mal bildiriminde bulunmamak,
• Açıklanması yasaklanan bilgileri açıklamak,
• Amirine, maiyetindekilere, iş arkadaşları veya iş sahiplerine hakarette bulunmak veya bunları tehdit etmek,
• m) Diplomatik statüsünden yararlanmak suretiyle yurt dışında, haklı bir sebep göstermek-sizin ödeme kabiliyetinin üstünde borçlanmak ve borçlarını ödemedeki tutum ve davranışlarıyla Devlet itibarını zedelemek veya zorunlu bir sebebe dayanmaksızın borcunu ödemeden yurda dönmek,

TÜRK EĞİTİM-SEN - www.turkegitimsen.org.tr

• Verilen görev ve emirleri kasten yapmamak,
• Herhangi bir siyasi parti yararına veya zararına fiilen faaliyette bulunmak.

78. Bir daha Devlet memurluğuna atanmamak üzere memurluktan çıkarmak olan "devlet memurluğundan çıkarma" cezasını gerektiren fiil ve haller nelerdir?
• İdeolojik veya siyasi amaçlarla kurumların huzur, sükûn ve çalışma düzenini bozmak, boykot, işgal, kamu hizmetlerinin yürütülmesini engelleme, işi yavaşlatma ve grev gibi eylemlere katılmak veya bu amaçlarla toplu olarak göreve gelmemek, bunları tahrik ve teşvik etmek veya yardımda bulunmak.
• Yasaklanmış her türlü yayını veya siyasi veya ideolojik amaçlı bildiri, afiş, pankart, bant ve benzerlerini basmak, çoğaltmak, dağıtmak veya bunları kurumların herhangi bir yerine asmak veya teşhir etmek,
• Siyasi partiye girmek,
• Özürsüz olarak bir yılda toplam 20 gün göreve gelmemek,
• Savaş, olağanüstü hal veya genel afetlere ilişkin konularda amirlerin verdiği görev veya emirleri yapmamak,
• Memurluk sıfatı ile bağdaşmayacak nitelik ve derecede yüz kızartıcı ve utanç verici hareketlerde bulunmak,
• Yetki almadan gizli bilgileri açıklamak,
• Siyasi ve ideolojik eylemlerden arananları görev mahallinde gizlemek,
• Yurt dışında Devletin itibarını düşürecek veya görev haysiyetini zedeleyecek tutum ve davranışlarda bulunmak,
• 5816 sayılı Atatürk Aleyhine İşlenen Suçlar Hakkındaki Kanuna aykırı fiilleri işlemek.
• Terör örgütleriyle eylem birliği içerisinde olmak, bu örgütlere yardım etmek, kamu imkân ve kaynaklarını bu örgütleri desteklemeye yönelik kullanmak ya da kullandırmak, bu örgütlerin propagandasını yapmak.
• Disiplin cezası verilmesine sebep olmuş bir fiil veya halin cezaların özlük dosyasından silinmesine ilişkin süre içinde tekerrüründe bir derece ağır ceza uygulanır. Aynı derecede cezayı gerektiren fakat ayrı fiil veya haller nedeniyle verilen disiplin cezalarının üçüncü uygulamasında bir derece ağır ceza verilir.
• Geçmiş hizmetleri sırasındaki çalışmaları olumlu olan ve ödül veya başarı belgesi alan memurlar için verilecek cezalarda bir derece hafif olanı uygulanabilir.

79. Uyarma, kınama ve aylıktan kesme cezaları disiplin amirleri tarafından verilir?
Disiplin amirleri tarafından

80. Bu disiplin cezası, memurun bağlı olduğu kurumdaki disiplin kurulunun kararı alındıktan sonra, atamaya yetkili amirler il disiplin kurullarının kararlarına dayanan hallerde Valiler tarafından verilir.
Yukarıda açıklaması verilen disiplin cezası aşağıdakilerden hangisidir?
Kademe ilerlemesinin durdurulması

81. Devlet memurluğundan çıkarma cezası için hangi usul ve esaslar kullanılır?
Devlet memurluğundan çıkarma cezası amirlerin bu yoldaki isteği üzerine, memurun bağlı bulunduğu kurumun yüksek disiplin kurulu kararı ile verilir.

82. Disiplin Kurulu ve yüksek disiplin kurulunun ayrı bir ceza tayinine yetkisi yoktur, cezayı kabul veya reddeder. Ret halinde atamaya yetkili amirler kaç gün içinde başka bir disiplin cezası vermekte serbesttirler?
15 gün

83. Disiplin cezalarında zaman aşımına uğrama hangi şartlarda oluşur?
• Uyarma, kınama, aylıktan kesme ve kademe ilerlemesinin durdurulması cezalarında bir ay içinde disiplin soruşturmasına,
• Memurluktan çıkarma cezasında altı ay içinde disiplin kovuşturmasına başlanmadığı takdirde disiplin cezası verme yetkisi zamanaşımına uğrar.
• Disiplin cezasını gerektiren fiil ve hallerin işlendiği tarihten itibaren nihayet iki yıl içinde disiplin cezası verilmediği takdirde ceza verme yetkisi zamanaşımına uğrar.

84. Disiplin amirleri uyarma, kınama ve aylıktan kesme cezalarını soruşturmanın tamamlandığı günden itibaren kaç gün içinde vermek zorundadırlar?
15 gün içerisinde

TÜRK EĞİTİM-SEN - www.turkegitimsen.org.tr

85. Kademe ilerlemesinin durdurulması cezasını gerektiren hallerde soruşturma dosyası, kararını bildirmek üzere yetkili disiplin kuruluna kaç gün içinde tevdi edilir?
15 gün

86. Disiplin Kurulu, dosyayı aldığı tarihten itibaren kaç gün içinde soruşturma evrakına göre kararını bildirir?
30 gün

87. Memurluktan çıkarma cezası için disiplin amirleri tarafından yaptırılan soruşturmaya ait dosya, memurun bağlı bulunduğu kurumun yüksek disiplin kuruluna tevdiinden itibaren azami kaç ay içinde bu kurulca, karara bağlanır?
6 ay içinde

88. Soruşturmayı yapanın veya yetkili disiplin kurulunun kaç günden az olmamak üzere verdiği süre içinde veya belirtilen bir tarihte savunmasını yapmayan memur, savunma hakkından vazgeçmiş sayılır?
7 gün

89. Aylıktan kesme cezası hangi ayın maaşında uygulanır?
Cezanın veriliş tarihini takip eden aybaşında uygulanır.

90. Aylıktan kesme cezası ile tecziye edilenler kaç yıl boyunca daire başkanı kadrolarına, daire başkanı kadrosunun dengi ve daha üstü kadrolara, bölge ve il teşkilatlarının en üst yönetici kadrolarına, düzenleyici ve denetleyici kurumların başkanlık ve üyeliklerine, vali ve büyükelçi kadrolarına atanamazlar?
5 yıl

91. Kademe ilerlemesinin durdurulması cezası ile tecziye edilenler kaç yıl boyunca daire başkanı kadrolarına, daire başkanı kadrosunun dengi ve daha üstü kadrolara, bölge ve il teşkilatlarının en üst yönetici kadrolarına, düzenleyici ve denetleyici kurumların başkanlık ve üyeliklerine, vali ve büyükelçi kadrolarına atanamazlar?
10 yıl

92. Disiplin cezaları memurun özlük dosyasına işlenir. Memur uyarma ve kınama cezalarının uygulanmasından kaç sene, sonra atamaya yetkili amire başvurarak, verilmiş olan cezalarının özlük dosyasından silinmesini isteyebilir?
5 sene

93. Memur, aylıktan kesme ve kademe ilerlemesinin durdurulması cezalarını kaç sene sonra atamaya yetkili amire başvurarak, verilmiş olan cezalarının özlük dosyasından silinmesini isteyebilir?
10 sene

94. Disiplin amirleri tarafından verilen uyarma, kınama ve aylıktan kesme cezalarına karşı disiplin kuruluna, kademe ilerlemesinin durdurulması cezasına karşı hangi kurum ya da kuruluşa itiraz edilebilir?
Yüksek disiplin kuruluna

95. İtirazda süre, kararın ilgiliye tebliği tarihinden itibaren kaç gündür?
- **7 gün**
- **Süresi içinde itiraz edilmeyen disiplin cezaları kesinleşir.**

96. Disiplin cezalarına itiraz mercileri, itiraz dilekçesi ile karar ve eklerinin kendilerine intikalinden itibaren kaç gün içinde kararlarını vermek zorundadır?
30 gün

97. Görevden uzaklaştırmaya yetkililer kimlerdir?
- **Atamaya yetkili amirler;**
- **Bakanlık ve genel müdürlük müfettişleri;**
- İllerde valiler;
- İlçelerde kaymakamlar (İlçe idare şube başkanları hakkında valinin muvafakati şarttır.)
- **Valiler ve kaymakamlar tarafından alınan görevden uzaklaştırma tedbiri, memurun kurumuna derhal bildirilir.**

98. Görevinden uzaklaştırılan Devlet memurları hakkında görevden uzaklaştırmayı izleyen kaç iş günü içinde soruşturmaya başlanması şarttır?
10 iş günü

TÜRK EĞİTİM-SEN - www.turkegitimsen.org.tr

99. Görevden uzaklaştırılan ve görevi ile ilgili olsun veya olmasın herhangi bir suçtan tutuklanan veya gözaltına alınan memurlara bu süre içinde aylıklarının ne kadarı ödenir?
Üçte ikisi ödenir.

100. Görevden uzaklaştırma; bir disiplin kovuşturması icabından olduğu taktirde en çok kaç ay devam edebilir?
• 3 ay devam edebilir.
• Bu süre sonunda hakkında bir karar verilmediği takdirde memur görevine başlatılır.

101. Bir ceza kovuşturması icabından olduğu takdirde görevinden uzaklaştırmaya yetkili amir (Müfettişlerin görevinden uzaklaştırdıkları memurlar hakkında atamaya yetkili amir) ilgilinin durumunu kaç ayda bir inceleyerek görevine dönüp dönmemesi hakkında bir karar verir ve ilgiliye de yazı ile tebliğ eder?
Her iki ayda bir

102. Milli Eğitim Bakanlığında öğretmenlere ek dersler hangi usul ve esaslarla ödenir?
• Kendilerine ders görevi verilenlere, ders saati başına gündüz öğretimi için 140,
• Örgün ve yaygın eğitim kurumlarında yarıyıl ve yaz tatillerinde, cumartesi ve pazar günleri ile saat 18.00›den sonra başlayan öğretim faaliyetleri için 150 gösterge rakamı ödenir.
• Özel eğitime muhtaç öğrenci-**lerin** eğitim ve öğretim gördüğü kurumlarda görevli öğretmen ve yöneticiler ile bu öğrencilere yönelik olarak açılan özel sınıf öğretmenlerine ve cezaevlerinde görevli öğretmenlere %25,
• Millî Eğitim Bakanlığı Örgün ve Yaygın Eğitimi Destekleme ve Yetiştirme Kursları Yönergesi kapsamında görev alan yönetici ve öğretmenlere %100 fazlasıyla ödenir.

103. Aile yardım ödeneği evli bulunan her memura ödenir. Bu ödemenin usul ve esasları nelerdir?
• Evli bulunan Devlet memurlarına aile yardımı ödeneği verilir.
• Bu yardım, memurun her ne şekilde olursa olsun menfaat karşılığı çalışmayan veya herhangi bir sosyal güvenlik kuruluşundan aylık almayan eşi için 1500, çocuklarından her biri için de 250 gösterge rakamının (72 nci ay dâhil olmak üzere 0-6 yaş grubunda yer alan çocuklar için bir kat artırımlı) aylık katsayısı ile çarpılması sonucu elde edilecek miktar üzerinden ödenir.
• Bu fıkrada yer alan gösterge rakamlarını 3 katına kadar artırmaya Cumhurbaşkanı yetkilidir.
• Devlet memurunun, geçimini sağladığı üvey çocukları için de bu ödenek verilir.
• Aile yardımı ödeneği Devlet memurlarına her ay aylıklarıyla birlikte ödenir. Karı ve kocanın her ikisi de memur iseler bu ödenek yalnız kocaya verilir.
• Aile yardımı ödenekleri hiç bir vergi ve kesintiye tabi tutulmaksızın ödenir ve borç için haczedilemez.

104. Memura ödenen aile yardımı ödeneğinde hangi şartlarda çocuklar için ödeme yapılamaz?
• Evlenen çocuklar,
• 25 yaşını dolduran çocuklar (25 yaşını bitirdiği halde evlenmemiş kız çocukları ile çalışamayacak derecede malullükleri resmi sağlık kurulu raporuyla tespit edilenler için süresiz olarak ödeneğin verilmesine devam olunur.),
• Kendileri hesabına ticaret yapan veya gerçek veya tüzel kişiler yanında her ne şekilde olursa olsun menfaat karşılığı çalışan çocuklar (Öğrenim yapmakta iken tatil devresinde çalışanlar hariç)

105. Memura ödenen ölüm yardımı ödeneğinin usul ve esasları nelerdir?
• Devlet memurlarından: memur olmayan eşi ile aile yardımı ödeneğine müstahak çocuğu ölenlere en yüksek Devlet memuru aylığı (ek gösterge dâhil) tutarında, memurun ölümü halinde sağlığında bildiri ile gösterdiği kimseye, eğer bildiri vermemiş ise eşine ve çocuklarına, bunlar yoksa ana ve babasına, bunlar da yoksa kardeşlerine en yüksek Devlet memuru aylığının (ek gösterge dâhil) iki katı tutarında, ölüm yardımı ödeneği verilir.
• Ölüm yardımı ödeneği, hiçbir vergi ve kesintiye tabi tutulmaksızın ve ödeme emri aranmaksızın saymanlarca derhal ödenir. Bu yardım borç için haczedilemez.

TÜRK EĞİTİM-SEN - www.turkegitimsen.org.tr

3. 1739 SAYILI MİLLİ EĞİTİM TEMEL KANUNU

1. Türk Milli Eğitimi'nin düzenlenmesinde esas olan amaç ve ilkeler, eğitim sisteminin genel yapısı, öğretmenlik mesleği, okul bina ve tesisleri, eğitim araç ve gereçleri ve Devletin eğitim ve öğretim alanındaki görev ve sorumluluğu ile ilgili temel hükümleri bir sistem bütünlüğü içinde kapsayan kanundur.
Yukarıda açıklaması verilen kanun nedir?
1739 sayılı kanun

2. Türk Milli Eğitiminin genel amaçları nelerdir?
• **Atatürk inkılap ve ilkelerine ve Anayasada ifadesini bulan Atatürk milliyetçiliğine bağlı; Türk Milletinin milli, ahlaki, insani, manevi ve kültürel değerlerini benimseyen, koruyan ve geliştiren; ailesini, vatanını, milletini seven ve daima yüceltmeye çalışan, insan haklarına ve Anayasanın başlangıcındaki temel ilkelere dayanan demokratik, laik ve sosyal bir hukuk Devleti olan Türkiye Cumhuriyetine karşı görev ve sorumluluklarını bilen ve bunları davranış haline getirmiş yurttaşlar olarak yetiştirmek,**
• **Beden, zihin, ahlak, ruh ve duygu bakımlarından dengeli ve sağlıklı şekilde gelişmiş bir kişiliğe ve karaktere, hür ve bilimsel düşünme gücüne, geniş bir dünya görüşüne sahip, insan haklarına saygılı, kişilik ve teşebbüse değer veren, topluma karşı sorumluluk duyan; yapıcı, yaratıcı ve verimli kişiler olarak yetiştirmek**
• İlgi, istidat ve kabiliyetlerini geliştirerek gerekli bilgi, beceri, davranışlar ve birlikte iş görme alışkanlığı kazandırmak suretiyle hayata hazırlamak ve onların, kendilerini mutlu kılacak ve toplumun mutluluğuna katkıda bulunacak bir meslek sahibi olmalarını sağlamak
• **Böylece bir yandan Türk vatandaşlarının ve Türk toplumunun refah ve mutluluğunu artırmak; öte yandan milli birlik ve bütünlük içinde iktisadi, sosyal ve kültürel kalkınmayı desteklemek ve hızlandırmak ve nihayet Türk Milletini çağdaş uygarlığın yapıcı, yaratıcı, seçkin bir ortağı yapmaktır.**

3. Türk Milli Eğitiminin Temel İlkeleri nelerdir?
• **Genellik ve eşitlik**
• **Ferdin ve toplumun ihtiyaçları**
• **Yöneltme**
• **Eğitim hakkı**
• **Fırsat ve imkân eşitliği**
• **Süreklilik**
• **Atatürk İnkılap ve İlkeleri ve Atatürk Milliyetçiliği**
• **Demokrasi eğitimi**
• **Laiklik**
• **Bilimsellik**
• **Planlılık**
• **Karma eğitim**
• **Eğitim kampüsleri ve okul ile ailenin işbirliği**
• **Her yerde eğitim**

4. Eğitim kurumlar dil, ırk, cinsiyet, engellilik ve din ayırımı gözetilmeksizin herkese açıktır. Eğitimde hiçbir kişiye, aileye, zümreye veya sınıfa imtiyaz tanınamaz.
Yukarıda açıklanan Türk Milli Eğitiminin temel ilkesi nedir?
Genellik ve Eşitlik

5. Milli eğitim hizmeti, Türk vatandaşlarının istek ve kabiliyetleri ile Türk toplumunun ihtiyaçlarına göre düzenlenir.
Yukarıda açıklanan Türk Milli Eğitiminin temel ilkesi nedir?
Ferdin ve toplumun ihtiyaçları ilkesi

6. Fertler, eğitimleri süresince, ilgi, istidat ve kabiliyetleri ölçüsünde ve doğrultusunda çeşitli programlara veya okullara yöneltilerek yetiştirilirler. Millî eğitim sistemi, her bakımdan, bu yöneltmeyi gerçekleştirecek biçimde düzenlenir. Bu amaçla, ortaöğretim kurumlarına, eğitim programlarının hedeflerine uygun düşecek şekilde hazırlık sınıfları konulabilir. Yöneltmede ve başarının ölçülmesinde rehberlik hizmetlerinden ve objektif ölçme ve değerlendirme metotlarından yararlanılır.
Yukarıda açıklanan Türk Milli Eğitiminin temel ilkesi nedir?
Yöneltme ilkesi

7. İlköğretim görmek her Türk vatandaşının hakkıdır. İlköğretim kurumlarından sonraki eğitim kurumlarından vatandaşlar ilgi, istidat ve kabiliyetleri ölçüsünde yararlanırlar.
Yukarıda açıklanan Türk Milli Eğitiminin temel ilkesi nedir?
Eğitim Hakkı ilkesi

8. Eğitimde kadın, erkek herkese fırsat ve imkân eşitliği sağlanır. Maddi imkânlardan yoksun başarılı öğrencilerin en yüksek eğitim kademelerine kadar öğrenim görmelerini sağlamak amacıyla

TÜRK EĞİTİM-SEN - www.turkegitimsen.org.tr

parasız yatılılık, burs, kredi ve başka yollarla gerekli yardımlar yapılır. Özel eğitime ve korunmaya muhtaç çocukları yetiştirmek için özel tedbirler alınır.
Yukarıda açıklanan Türk Milli Eğitiminin temel ilkesi nedir?
Fırsat ve imkân eşitliği ilkesi

9. Fertlerin genel ve mesleki eğitimlerinin hayat boyunca devam etmesi esastır.
Gençlerin eğitimi yanında, hayata ve iş alanlarına olumlu bir şekilde uymalarına yardımcı olmak üzere, yetişkinlerin sürekli eğitimini sağlamak için gerekli tedbirleri almak da bir eğitim görevidir.
Yukarıda açıklanan Türk Milli Eğitiminin temel ilkesi nedir?
Süreklilik ilkesi

10. 1739 Sayılı MEB Temel Kanunu'na göre Atatürk İnkılap ve İlkeleri ve Atatürk Milliyetçiliği ilkesi nedir?
• Eğitim sistemimizin her derece ve türü ile ilgili ders programlarının hazırlanıp uygulanmasında ve her türlü eğitim faaliyetlerinde Atatürk inkılap ve ilkeleri ve Anayasada ifadesini bulmuş olan Atatürk milliyetçiliği temel olarak alınır.
• Milli ahlak ve milli kültürün bozulup yozlaşmadan kendimize has şekli ile evrensel kültür içinde korunup geliştirilmesine ve öğretilmesine önem verilir.
• Milli birlik ve bütünlüğün temel unsurlarından biri olarak Türk dilinin, eğitimin her kademesinde, özellikleri bozulmadan ve aşırılığa kaçılmadan öğretilmesine önem verilir; çağdaş eğitim ve bilim dili halinde zenginleşmesine çalışılır ve bu maksatla Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu ile işbirliği yapılarak Mili Eğitim Bakanlığınca gereken tedbirler alınır.

11. Güçlü ve istikrarlı, hür ve demokratik bir toplum düzeninin gerçekleşmesi ve devamı için yurttaşların sahip olmaları gereken demokrasi bilincinin, yurt yönetimine ait bilgi, anlayış ve davranışlarla sorumluluk duygusunun ve manevi değerlere saygının, her türlü eğitim çalışmalarında öğrencilere kazandırılıp geliştirilmesine çalışılır; ancak, eğitim kurumlarında Anayasada ifadesini bulan Atatürk milliyetçiliğine aykırı siyasi ve ideolojik telkinler yapılmasına ve bu nitelikteki günlük siyasi olay ve tartışmalara karışılmasına hiçbir şekilde meydan verilmez.
Yukarıda açıklanan Türk Milli Eğitiminin temel ilkesi nedir?
Demokrasi eğitimi ilkesi

12. Türk milli eğitiminde laiklik esastır. Din kültürü ve ahlak öğretimi ilköğretim okulları ile lise ve dengi okullarda okutulan zorunlu dersler arasında yer alır.
Yukarıda açıklanan Türk Milli Eğitiminin temel ilkesi nedir?
Laiklik ilkesi

13. Her derece ve türdeki ders programları ve eğitim metotlarıyla ders araç ve gereçleri, bilimsel ve teknolojik esaslara ve yeniliklere, çevre ve ülke ihtiyaçlarına göre sürekli olarak geliştirilir.
• Eğitimde verimliliğin artırılması ve sürekli olarak gelişme ve yenileşmenin sağlanması bilimsel araştırma ve değerlendirmelere dayalı olarak yapılır.
• Bilgi ve teknoloji üretmek ve kültürümüzü geliştirmekle görevli eğitim kurumları gereğince donatılıp güçlendirilir; bu yöndeki çalışmalar maddi ve manevi bakımından teşvik edilir ve desteklenir.
Yukarıda açıklanan Türk Milli Eğitiminin temel ilkesi nedir?
Bilimsellik ilkesi

14. Milli eğitimin gelişmesi iktisadi, sosyal ve kültürel kalkınma hedeflerine uygun olarak eğitim-insan gücü-istihdam ilişkileri dikkate alınmak suretiyle, sanayileşme ve tarımda modernleşmede gerekli teknolojik gelişmeyi sağlayacak mesleki ve teknik eğitime ağırlık verecek biçimde planlanır ve gerçekleştirilir.
• Mesleklerin kademeleri ve her kademenin unvan, yetki ve sorumlulukları kanunla tespit edilir ve her derece ve türdeki örgün ve yaygın mesleki eğitim kurumlarının kuruluş ve programları bu kademelere uygun olarak düzenlenir.
• Eğitim kurumlarının yer, personel, bina, tesis ve ekleri, donatım, araç, gereç ve kapasiteleri ile ilgili standartlar önceden tespit edilir ve kurumların bu standartlara göre en uygun büyüklükte kurulması ve verimli olarak işletilmesi sağlanır.
Yukarıda açıklanan Türk Milli Eğitiminin temel ilkesi nedir?
Planlılık İlkesi

TÜRK EĞİTİM-SEN - www.turkegitimsen.org.tr

15. Okullarda kız ve erkek karma eğitim yapılması esastır. Ancak eğitimin türüne, imkân ve zorunluluklara göre bazı okullar yalnızca kız veya yalnızca erkek öğrencilere ayrılabilir.
Yukarıda açıklanan Türk Milli Eğitiminin temel ilkesi nedir? **Karma Eğitim İlkesi**

16. Eğitim kurumlarının amaçlarının gerçekleştirilmesine katkıda bulunmak için okul ile aile arasında işbirliği sağlanır.
• Farklı eğitim kurumlarının aynı alanda kurulması hususunda eğitim kampüsleri kurulur ve burada bulunan ortak açık alan, kantin, salon ve benzeri yerlerin kuruluşların işletilmesi okul aile birliği tarafından yapılır.
• Öğrenci velileri hiçbir surette bağış yapmaya zorlanamaz. Okul-aile birliklerinin kuruluş ve işleyişi, birlik organlarının oluşturulması ve seçim şekilleri, sosyal ve kültürel etkinliklerden sağlanan maddi katkılar, bağışların kabulü, harcanması ve denetlenmesi ile açık alan, kantin, salon ve benzeri yerlerin işlettirilmesi veya işletilmesinden sağlanan gelirlerin dağıtım yerleri ve oranları, harcanması ve denetlenmesine dair usul ve esaslar, Maliye Bakanlığı ve Milli Eğitim Bakanlığınca müştereken hazırlanan yönetmelikle düzenlenir.
• Milli Eğitim Bakanlığınca belirlenecek usul ve esaslar çerçevesinde, gerekli görülen hallerde il milli eğitim müdürlükleri; il sınırları içerisinde bulunan bir veya birden fazla eğitim kampüsü yönetiminin veya okul-aile birliğinin işlettirebileceği veya işletebileceği yerlere ilişkin ihaleleri bunlar adına yapmaya yetkilidir.
Yukarıda açıklanan Türk Milli Eğitiminin temel ilkesi nedir?
Eğitim Kampüsleri ve Okul ile Ailenin İşbirliği İlkesi

17. Milli eğitimin amaçları yalnız resmi ve özel eğitim kurumlarında değil, aynı zamanda evde, çevrede, işyerlerinde, her yerde ve her fırsatta gerçekleştirilmeye çalışılır.
Yukarıda açıklanan Türk Milli Eğitiminin temel ilkesi nedir?
Her yerde eğitim ilkesi

18. Türk Milli Eğitim Sisteminin Oluştuğu Bölümler nelerdir?
• **Örgün eğitim**
• **Yaygın eğitim**

19. Örgün Eğitim Kurumları kaça ayrılır ve bunlar nelerdir?
4'e ayrılır;
• **Okul öncesi eğitim**
• İlköğretim
• **Ortaöğretim**
• **Yükseköğretim**

20. Örgün eğitim yanında veya dışında düzenlenen eğitim faaliyetlerinin tümünü kapsayan eğitim sistemidir. Bahsedilen eğitim sistemi nedir?
Yaygın Eğitim

21. Okul öncesi eğitiminin amaç ve görevleri nelerdir?
• Çocukların beden, zihin ve duygu gelişmesini ve iyi alışkanlıklar kazanmasını sağlamak
• **Onları ilköğretime hazırlamak**
• Şartları elverişsiz çevrelerden ve ailelerden gelen çocuklar için ortak bir yetişme ortamı yaratmak
• Çocukların Türkçeyi doğru ve güzel konuşmalarını sağlamak

22. Kuruluşu bakımından okul öncesi eğitim kurumları nelerdir?
• **Bağımsız anaokulu**
• **İlköğretim okuluna bağlı anasınıfı**
• **Uygulama sınıfı**

23. İlköğretimin kapsamı nedir?
• **Mecburi ilköğretim çağı 6-14 yaş aralığını kapsamaktadır.**
• **İlkokulların birinci sınıflarına o yılın 31 Aralık ayı itibariyle 72 ayını dolduran çocukların kaydı yapılır.**

24. İlköğretim kurumlarının kurulması hakkında usul ve esaslar nelerdir?
• İlköğretim kurumlarının ilkokul ve ortaokul olarak bağımsız okullar hâlinde kurulması esastır.
• **Ancak imkân ve şartlara göre ortaokullar, ilkokullarla veya liselerle birlikte de kurulabilir.**

25. 1739 Sayılı MEB Temel Kanunu'na göre ilköğretimin amaç ve görevleri nelerdir?
• **Her Türk çocuğuna iyi bir vatandaş olmak için gerekli temel bilgi, beceri, davranış ve alışkanlıkları kazandırmak; onu milli ahlak anlayışına uygun olarak yetiştirmek,**
• **Her Türk çocuğunu ilgi, istidat ve kabiliyetleri**

TÜRK EĞİTİM-SEN - www.turkegitimsen.org.tr

yönünden yetiştirerek hayata ve üst öğrenime hazırlamaktır.
• İlköğretimin son ders yılının ikinci yarısında öğrencilere, ortaöğretimde devam edilebilecek okul ve programların hangi mesleklerin yolunu açabileceği ve bu mesleklerin kendilerine sağlayacağı yaşam standardı konusunda tanıtıcı bilgiler vermek üzere rehberlik servislerince gerekli çalışmalar yapılır.

26. Ortaöğretimin kapsamı nedir?
Ortaöğretim; ilköğretime dayalı dört yıllık zorunlu örgün veya yaygın öğrenim veren genel, mesleki ve teknik öğretim kurumları ile mesleki eğitim merkezlerinin tümünü kapsar.

27. 1739 Sayılı MEB Temel Kanunu'na göre ortaöğretimin amaç ve görevleri nelerdir?
• Bütün öğrencilere ortaöğretim seviyesinde asgari ortak bir genel kültür vermek suretiyle onlara kişi ve toplum sorunlarını tanımak, çözüm yolları aramak ve yurdun iktisadi sosyal ve kültürel kalkınmasına katkıda bulunmak bilincini ve gücünü kazandırmak,
• Öğrencileri, çeşitli program ve okullarla ilgi, istidat ve kabiliyetleri ölçüsünde ve doğrultusunda yükseköğretime veya hem mesleğe hem de yükseköğretime veya hayata ve iş alanlarına hazırlamaktır.

28. Ortaöğretim kurumlarının kuruluşu
• Ortaöğretim, çeşitli programlar uygulayan liseler ile mesleki eğitim merkezlerinden meydana gelir.
• Belli bir programa ağırlık veren okullara lise, teknik lise ve tarım meslek lisesi gibi eğitim dallarını belirleyen adlar verilir.

29. Ortaöğretimde Yöneltme nasıl olur?
Yöneltme sürecinin ortaöğretimde de devam etmesinin amacı yöneltme ilköğretimde başlar; yanılmaları önlemek ve muhtemel gelişmelere göre yeniden yöneltmeyi sağlamak için ortaöğretimde de devam eder.

30. Bu liseler, imamlık, hatiplik ve Kur'an kursu öğreticiliği gibi dini hizmetlerin yerine getirilmesi ile görevli elemanları yetiştirmek üzere, Milli Eğitim Bakanlığınca açılan ortaöğretim sistemi içinde, hem mesleğe hem yükseköğrenime hazırlayıcı programlar uygulayan öğretim kurumlarıdır.
Yukarıda açıklaması verilen lise türü nedir?
İmam hatip liseleri

31. Bu liseler, güzel sanatlar alanlarında özel istidat ve kabiliyetleri beliren çocukları küçük yaşlardan itibaren yetiştirmek üzere ilköğretim ve orta öğretim seviyesinde ayrı okullar açılabilir veya ayrı yetiştirme tedbirleri alınabilir. Özellikleri dolayısıyla bunların kuruluş, işleyiş ve yetiştirme ile ilgili esasları ayrı bir yönetmelikle düzenlenir.
Yukarıda açıklaması verilen lise türü nedir?
Güzel sanatlar liseleri

32. Yükseköğretimin amaç ve görevleri nelerdir?
• Öğrencileri ilgi, istidat ve kabiliyetleri ölçüsünde ve doğrultusunda yurdumuzun bilim politikasına ve toplumun yüksek seviyede ve çeşitli kademelerdeki insan gücü ihtiyaçlarına göre yetiştirmek;
• Çeşitli kademelerde bilimsel öğretim yapmak;
• Yurdumuzu ilgilendirenler başta olmak üzere, bütün bilimsel, teknik ve kültürel sorunları çözmek için bilimleri genişletip derinleştirecek inceleme ve araştırmalarda bulunmak;
• Yurdumuzun türlü yönde ilerleme ve gelişmesini ilgilendiren bütün sorunları, Hükümet ve kurumlarla da elbirliği etmek suretiyle öğretim ve araştırma konusu yaparak sonuçlarını toplumun yararlanmasına sunmak ve Hükümetçe istenecek inceleme ve araştırmaları sonuçlandırarak düşüncelerini bildirmek;
• Araştırma ve incelemelerinin sonuçlarını gösteren, bilim ve tekniğin ilerlemesini sağlayan her türlü yayınları yapmak;
• Türk toplumunun genel seviyesini yükseltici ve kamuoyunu aydınlatıcı bilim verilerini sözle, yazı ile halka yaymak ve yaygın eğitim hizmetlerinde bulunmaktır.

33. Yükseköğretim kurumları nelerdir?
• Üniversiteler,
• Fakülteler,
• Enstitüler,
• Yüksekokullar,
• Konservatuvarlar,
• Meslek yüksekokulları
• Uygulama ve araştırma merkezleridir.

TÜRK EĞİTİM-SEN - www.turkegitimsen.org.tr

34. Öğrenim harç ve ücretlerinin tutarları ve bunların ödenme tarzları ile burs ve kredilerin tutarları ve bunların veriliş esasları hangi kurum ve kuruluşlar tarafından belirlenir?
Maliye Bakanlığı ile Milli Eğitim Bakanlığının birlikle hazırlayacağı yönetmelikle tespit edilir.

35. Yaygın eğitimin amaç ve görevleri nelerdir?
• **Okuma - yazma öğretmek, eksik eğitimlerini tamamlamaları için sürekli eğitim imkânları hazırlamak,**
• Çağımızın bilimsel, teknolojik, iktisadi, sosyal ve kültürel gelişmelerine uymalarını sağlayıcı eğitim imkânları hazırlamak,
• **Milli kültür değerlerimizi koruyucu, geliştirici, tanıtıcı, benimsetici nitelikte eğitim yapmak,**
• **Toplu yaşama, dayanışma, yardımlaşma, birlikte çalışma ve örgütlenme anlayış ve alışkanlıkları kazandırmak,**
• İktisadi gücün arttırılması için gerekli beslenme ve sağlıklı yaşama şekil ve usullerini benimsetmek,
• **Boş zamanları iyi bir şekilde değerlendirme ve kullanma alışkanlıkları kazandırmak,**
• **Kısa süreli ve kademeli eğitim uygulayarak ekonomimizin gelişmesi doğrultusunda ve istihdam politikasına uygun meslekleri edinmelerini sağlayıcı imkânlar hazırlamak,**
• Çeşitli mesleklerde çalışmakta olanların hizmet içinde ve mesleklerinde gelişmeleri için gerekli bilgi ve becerileri kazandırmaktır.

36. Yaygın eğitim kaça ayrılır?
Genel ve mesleki teknik eğitim olmak üzere ikiye ayrılır.

37. Genel, mesleki ve teknik yaygın eğitim alanında görev alan resmi, özel ve gönüllü kuruluşların çalışmaları arasındaki koordinasyon hangi kurum ve kuruluş tarafından sağlanır?
Milli Eğitim Bakanlığı tarafından sağlanır.

38. Eğitim ve öğretim hizmetinin, bu kanun hükümlerine göre Devlet adına yürütülmesinden, gözetim ve denetiminden hangi kurum sorumludur?
Milli Eğitim Bakanlığı

39. *Öğretmenlik* formasyonu veren ve öğretmen yetiştiren Milli Eğitim Bakanlığ*ına bağlı eğitim yüksekokulları nasıl kurulabilirler?*
Cumhurbaşkanı kararı ile

40. Eğitim faaliyetleri ile ilgili "yasaklık" ifadesinin kapsamı nedir?
Askeri maksatlarla açılacak okullar hariç, bu kanun hükümlerine aykırı hiç bir eğitim faaliyetinde bulunulamaz.

41. 1739 sayılı Milli Eğitim Temel Kanunu'nda okul açma yetkisi hangi kuruma aittir?
Türkiye'de ilköğretim okulu, lise veya dengi okullar, Milli Eğitim Bakanlığının izni olmaksızın açılamaz.

42. 1739 sayılı Milli Eğitim Temel Kanunu'nda öğretmenlerin izinleri ile ilgili nelerdir?
• Öğretmenler, yaz tatili içinde aralıksız iki ay izinlidirler. Ancak bu iki aylık izin sürelerine dokunulmadan kalan tatil zamanlarında yönetmelikle belirlenecek meslekle ilgili çalışmalara katılmakla yükümlüdürler.
• **Rehberlik öğretmenleri tercih danışmanlığı, alan ve ders seçimi, öğrenci tanılama sürecine bağlı olarak yapılacak çalışmalarda ihtiyaç duyulması halinde izin ve tatil dönemlerinde de görevlendirilebilir. Bu durumda rehberlik öğretmenlerinin izinleri bir aydan az olamaz.**
• İlçe, il veya ülke genelinde genel hayatı etkileyen salgın hastalık, doğal afet, elverişsiz hava koşulları gibi nedenlerle eğitim ve öğretim faaliyetinin iki haftadan fazla süreyle yapılamaması halinde uygulanacak telafi programlarının ders yılı içerisinde tamamlanamadığı durumlarda yaz tatilinde yapılacak eğitim ve öğretim faaliyetleri nedeniyle Milli Eğitim Bakanlığınca öğretmenlerin izinleri kısaltılabilir. Bu durumda öğretmenlerin izinleri bir aydan az olamaz.
• **Kendilerine ikinci görev olarak okul/kurum yöneticiliği verilenler ve yüz yüze eğitim yapılmayan eğitim kurumlarında görevli öğretmenler ile Bakanlık merkez teşkilatı ve il/ilçe milli eğitim müdürlüklerinde görevlendirilen (yöneticilik dahil) öğretmenler yıllık izinlerini yıllık izin sistemiyle kullanırlar. 10 yıla kadar 20 gün 10 yıldan sonra 30 gün yıllık izin kullanılabilir.**

TÜRK EĞİTİM-SEN - www.turkegitimsen.org.tr

4. 222 SAYILI İLKÖĞRETİM VE EĞİTİM KANUNU

1. 222 sayılı Kanuna göre, mecburi ilköğretim çağı hangi yaş grubundaki çocukları kapsar?
6-14 yaş

2. 222 sayılı Kanuna göre, mecburi ilköğretim çağı ne zaman başlar?
O yılın 31 Aralık tarihinde 72 ayını dolduran çocuklar için başlar.

3. Türk vatandaşı kız ve erkek çocuklar ilköğrenimlerini hangi tür kurumlarda tamamlamakla mükelleftirler?
Resmi veya özel Türk ilköğretim okullarında tamamlamalıdırlar.

4. Öğrenimlerine devam edecek öğrencilerden hangileri imtihanla ve yaşlarına göre layık oldukları ilköğretim okulu sınıflarına veya mezuniyet imtihanlarına alınırlar?
Mecburi öğretim çağında olup da, memleket dışında olmak, oturduğu yerde okul bulunmamak veya sağlık durumu dolayısıyla ilköğretim okuluna devam edemeyen vatandaşlardan özel olarak öğretim görenler.

5. 222 sayılı Kanuna göre, mecburi ilköğretim kurumları hangileridir?
- **İlköğretim okulları (gündüzlü, pansiyonlu, yatılı ilköğretim okulları ve gezici okullar)**
- **Yetiştirici ve tamamlayıcı sınıflar ve kurslar**
- **Özel eğitime muhtaç çocuklar için kurulacak okullar ve sınıflar**

6. 222 sayılı Kanuna göre, isteğe bağlı ilköğretim kurumları hangileridir?
- **Okul öncesi eğitim kurumları**
- **Tamamlayıcı sınıflar ve kurslar**

7. 222 sayılı Kanuna göre dört yıl süreli ve zorunlu ilkokul ile dört yıl süreli ve zorunlu ortaokuldan oluşan bir Milli Eğitim ve Öğretim Kurumu nedir?
İlköğretim kurumları

8. 222 sayılı Kanuna göre, ilkokul ve ortaokulların süresi kaç yıldır? **İlkokul:4 yıl, Ortaokul:4 yıl**

9. İlköğretim kurumlarının kurulma usul ve esasları nelerdir?
İlköğretim kurumlarının ilkokul ve ortaokul olarak bağımsız okullar hâlinde kurulması esastır. Ancak imkân ve şartlara göre ortaokullar, ilkokullarla veya liselerle birlikte de kurulabilir. Bu okullarda yetiştirici sınıflar ve kurslar da açılabilir.

10. Şehir ve kasabalarda ihtiyaca göre açılabilecek okullar nelerdir?
Yatılı veya pansiyonlu okullar.

11. Nüfusun az veya dağınık olduğu yerlerde; köyler gruplaştırılarak, merkezi durumda olan veya durumu uygun bulunan köylerde hangi tür okullar kurulur?
İlköğretim bölge okulları ve bunlara bağlı pansiyonlar kurulur, gruplaştırmanın mümkün olmadığı yerlerde ise yatılı ilköğretim bölge okulları veya gezici okullar açılabilir.

12. Bu yerleşim yerinin halkı, iş ve üretim hayatının gereği olarak veya olağanüstü sebeplerle yayla, otlak ve bağ gibi yerlere taşındığında bu okul türü de halkıyla birlikte göçecek şekilde düzenlenmiş olmalı ve gidilen yerde hemen günlük çalışmasını ve görevini devam ettirmelidir. Bu okul türü nedir? **Köy okulu**

13. 222 sayılı Kanuna göre, nüfusun az veya dağınık olduğu, gruplaştırmanın mümkün olmadığı yerlerde hangi okullar açılabilir?
Yatılı İlköğretim Bölge Okulları
Gezici Okullar

14. 222 sayılı Kanuna göre, nüfusun az veya dağınık olduğu yerlerde, merkezi durumda olan veya durumu uygun bulunan köylerde hangi okullar açılabilir? **İlköğretim Bölge Okulları**

15.Mecburi ilköğrenim çağında bulundukları halde, öğrenimlerini yaşıtlarıyla birlikte zamanında yapmamış olan çocuklara kısa yoldan ilköğrenim vermek ve ayrıca yetişmelerine lüzum görülen çocukları ilköğretim okuluna hazırlamak veya ilköğretim okulunu bitirmiş olup da henüz mecburi öğrenim çağında bulunan ve üst dereceli öğrenim kurumlarına gidemeyecek olanların genel bilgilerini artırmak ve kendilerine iş ve üretim hayatında faydalı olacak bilgi ve maharetleri kazandırmak amacıyla hangi eğitimler açılır?
Yetiştirici ve tamamlayıcı sınıflar ve kurslar

16. Mecburi ilköğrenim çağında bulundukları halde zihnen, bedenen, ruhen ve sosyal bakımdan

TÜRK EĞİTİM-SEN - www.turkegitimsen.org.tr

engelli olan çocuklara nasıl bir eğitim verilir? Özel eğitim ve öğretim görmeleri sağlanır.

17. Okul öncesi kurumlarında hangi çocuklar eğitilir?
Mecburi öğrenim çağına gelmemiş olan çocuklar eğitilir.

18. 222 sayılı Kanuna göre, yetiştirici ve tamamlayıcı sınıflar ve kurslar kimler tarafından açılabilir?
- **Gerçek kişiler**
- **Tüzel kişiler**
- **Belediyeler**
- Özel idareler
- **Devlet**

19. 222 sayılı Kanuna göre, isteğe bağlı tamamlayıcı sınıflarda ve kurslarda hangi amaçla öğretim yapılır?
İlköğrenim çağı dışına çıkmış olup da üst dereceli öğrenim kurumlarına gidememiş olan yurttaşlardan genel bilgilerini artırmak ve kendilerinin daha iyi bir iş ve üretim unsuru olarak yetiştirilmeleri amacıyla öğretim yapılır.

20. 222 sayılı Kanuna göre, ilköğretim kurumlarında hangi görevliler bulunur?
Müdür, Müdür Yardımcıları, Sınıf, Branş, Okul Öncesi Eğitim, Özel Eğitim Öğretmenleri, Gezici Öğretmenler, Usta Öğreticiler, Rehberlik Uzmanları, Sağlık, Teknik, Genel İdare ve Yardımcı Hizmetler sınıflarına dâhil personel.

21. 222 sayılı Kanuna göre, ilköğretim kurumlarının açılma, kapanma ve öğretime ara verme zamanları nasıl düzenlenir?
Milli Eğitim Bakanlığınca çıkarılacak yönetmelikle.

22. 222 sayılı Kanuna göre, ilköğretim okullarında yaz tatili ne zamandır?
Sınavların bitimi tarihinden yeni öğretim yılının başına kadardır.

23.222 sayılı Kanuna göre; öğretmenler, aralıksız ne kadar süre izinlidirler? **2 (iki) ay**

24. 222 sayılı Kanuna göre, tek öğretmenli okullarda öğretmenlerin yaz tatili izinleri nasıl ayarlanır?
Bölge İlköğretim Müfettişleriyle, İlçe Eğitim Müdürü tarafından okul ve kurumların korunması da göz önünde tutularak ayarlanır.

25. 222 sayılı Kanuna göre, okul müdürleriyle müdür yardımcıları izinlerini nasıl kullanırlar?
Tatil aylarında okul işlerini ayarlamak ve düzenlemek şartı ile sıra ile izinlerini kullanırlar.

26. 222 sayılı Kanuna göre, veli veya vasi durumunda bulunmadığı halde ilköğretime devama mecbur olan çocukları sürekli olarak yanında bulunduran veya barındıran yahut da çalıştıran kişiye ne denir?
Veli, vasi ya da Aile Başkanı

27. Bu kanunda bahsedilen aile başkanı kavramı nedir?
Veli veya vasi durumunda bulunmadığı halde ilköğretime devama mecbur olan çocukları sürekli olarak yanında bulunduran veya barındıran yahut da çalıştırandır.

28. 222 sayılı Kanuna göre, mecburi öğrenim çağını bitirdiği öğretim yılı sonuna kadar ilköğretim okulunu bitiremeyen çocukların ilköğrenimlerini tamamlamak üzere en çok kaç öğretim yılı daha okula devamlarına izin verilir?
2 öğretim yılı.

29. 222 sayılı Kanuna göre, 2 yıllık uzatma sonunda da okulu bitiremeyen çocuklarla ilgili hangi işlem yapılır?
Tasdikname verilerek kayıtları silinir.

30. 222 sayılı Kanuna göre, derslerin başlamasından 1 hafta önceki tarihten, son sınıf sınavlarının bittiği güne kadarki süreye ne denir?
Öğretim Yılı

31. 222 sayılı Kanuna göre, her yıl derslere başlamadan en az kaç gün önce, muhtarlar okul müdürüyle iş birliği yaparak köy ve mahallelerindeki mecburi öğrenim çağında bulunan çocukların künyelerini gösterir 3 nüsha çizelge hazırlayıp birer nüshasını okul idarecilerine ve ilçe eğitim müdürlüğüne verir?
15 gün

32. 222 sayılı Kanuna göre, mecburi öğrenim çağında olup da belirli zaman içerisinde okula yazdırılmayan çocuklarla ilgili nasıl bir işlem yapılır?
Okul müdürleri kendiliklerinden okula kayde-

TÜRK EĞİTİM-SEN - www.turkegitimsen.org.tr

der ve devam ettirilmesini veli yahut vasi veya aile başkanlarına bildirirler.

33. 222 sayılı Kanuna göre, nüfus hüviyet cüzdanı bulunmayan veya henüz nüfus kaydı yaptırılmamış bulunan çocukların yaşlarıyla ilgili nasıl bir işlem yapılır?
Çocuklar görülmek suretiyle, ihtiyar kurullarınca tayin ve tespit olunarak bunlar da mecburi öğrenim çağında olanlar çizelgesine yazılırlar.

34. 222 sayılı Kanuna göre, birleştirilmiş sınıflar da dâhil olmak üzere bir öğretmene düşen öğrenci sayısı kaç kişiden fazla olamaz? **40**

35. 222 sayılı Kanuna göre, "İlköğretim Haftası" ne zamandır?
Eylül ayının 3. haftası

36. 222 sayılı Kanuna göre, her öğrenci velisi özrü yüzünden okula gidemeyen çocuğun durumunu en geç kaç gün içinde okul idaresine bildirmekle yükümlüdür?
3 gün

37. 222 sayılı Kanuna göre, ilköğrenim çağındaki çocukların mecburi ilköğretim kurumlarına devamlarını sağlamakla veli yahut vasi veya aile başkanlarına ve okul idarelerine yardımla ve her türlü tedbiri almakla vazifeli olan görevliler kimlerdir?
- **Mülki Amirler**
- İlköğretim Müfettişleri
- **Zabıta Teşkilatı**

38. 222 sayılı Kanuna göre, öğrencilere bir yıl içinde kaç günü geçmemek üzere okul idarelerince izin verilir?
15 günü

39. 222 sayılı Kanuna göre, çocuğunu okula göndermeyen, verilen izin müddetini geçiren, geç nakil yaptıran, okul çevresi dışına çıkarak izini kaybettiren, çocuğunun devamsızlık durumunu özürsüz olarak zamanında okul idaresine bildirmeyen veli/vasi/aile başkanları kime bildirilir?
Köylerde muhtarlığa, diğer yerlerde mülki amirliğe hemen bildirilir.

40. 222 sayılı Kanuna göre, çocuğunu okula göndermeyen, verilen izin müddetini geçiren, geç nakil yaptıran, okul çevresi dışına çıkarak izini kaybettiren, çocuğunun devamsızlık durumunu özürsüz olarak zamanında okul idaresine bildirmeyen veli/vasi/aile başkanlarına durum muhtarlar/mülki amirlerce en geç kaç gün içinde tebliğ edilir? **3 gün**

41. 222 sayılı Kanuna göre, muhtarlıkça/mülkî amirce yapılan tebliğe rağmen çocuğunu
Okula göndermeyen veli/vasiye okul idaresince tespit edilen çocuğun okula devam etmediği her gün için ne kadar idarî para cezası verilir?
15 TL

42. 222 sayılı Kanuna göre, çocuğun devamsızlığında 15 TL idarî para cezasına rağmen çocuğunu okula göndermeyen/göndermeme sebeplerini okul idaresine bildirmeyen çocuğun veli/vasisine ne kadar idarî para cezası verilir?
500 TL

43. 222 sayılı Kanuna göre, okul idareleri ve mülkî amirliklerce bu Kanuna göre usulen sorulacak sorulara cevap vermekten kaçınanlar ile gerçeğe uymayan beyanda bulunanlara ne kadar idarî para cezası verilir? **100 TL**

44. 222 sayılı Kanuna göre, ilköğrenim çağında olup da mecburi ilköğretim kurumlarına devam etmeyenler ücretli bir işte çalıştırılabilirler mi?
Ücretli veya ücretsiz çalıştırılamazlar

45. 222 sayılı Kanuna göre, ilköğretim kurumlarına devam ettiklerini belgeleyenler ücretli bir işte çalışmaları mümkün mü?
Ders zamanları dışında çalıştırılabilirler

46. 222 sayılı Kanuna göre, "bu kanunda gösterilen ve Milli Eğitim Bakanlığınca açılmasına izin verilmiş olunanlar dışında, her ne ad altında kurulmuş olursa olsun, özel kurs ve dershanelere öğrenci kabulü yasaktır" hükmüne aykırı hareket edenlere ne kadar idari para cezası verilir?
400 TL'den 1.000 TL'ye kadar idarî para cezası

47. İlköğretim çağında bulunan ve mecburi ilköğretim kurumlarına devam eden çocukların bu kanunda gösterilen ve Milli Eğitim Bakanlığınca açılmasına izin verilmiş olunanlar dışında hangi kurslara devamı yasaktır?
Milli Eğitim Bakanlığınca açılmasına izin verilenlerin dışında her ne ad altında kurulmuş olursa olsun, özel kurs ve dershanelere kabulü yasaktır.

TÜRK EĞİTİM-SEN - www.turkegitimsen.org.tr

48. 222 sayılı Kanuna göre, bu kanunda yazılı olan idarî para cezaları kim tarafından verilir?
Mahallî Mülkî Amir

49. Okul binaları yapılırken nelere dikkat edilmesi gerekir?
Okul binalarının sağlık, eğitim-öğretim ve ulaşım bakımından elverişli bir mahalde olması göz önünde bulundurulur.

50. 222 sayılı Kanuna göre; meyhane, kahvehane, kıraathane, bar, elektronik oyun merkezleri gibi umuma açık yerler ile açık alkollü içki satılan yerlerin, okul binalarından kapıdan kapıya en az ne kadar uzaklıkta bulunması zorunludur?
100 metre

51. 222 sayılı Kanuna göre; meyhane, kahvehane, kıraathane, bar, elektronik oyun merkezleri gibi umuma açık yerler ile açık alkollü içki satılan yerlerde hangi şartlarda 100 metre şartı aranmaz?
Turizmin yoğun olduğu yörelerdeki okulların tatil olduğu dönemlerde 100 metre şartı aranmaz.

52. 222 sayılı Kanuna göre; meyhane, kahvehane, kıraathane, bar, elektronik oyun merkezleri gibi umuma açık yerler ile açık alkollü içki satılan yerlerin, okul binalarına uzaklıklarını ve turizm dönemindeki belirlemeleri hangi kurum ve kuruluşlar belirler?
İçişleri, Milli Eğitim, Sağlık, Kültür ve Turizm bakanlıklarının müştereken hazırlayacakları yönetmelikle belirlenir.

53. 222 sayılı Kanuna göre, okula gelir sağlamak maksadıyla seçilen topraklar ne kadar olur?
50 dekardan fazla olamaz.

54. Okul için lüzumlu olan topraklar tahsis yoluyla sağlanamadığı takdirde, gerçek veya tüzel kişilere ait araziden bu husus için elverişli yer, sahiplerinin rızaları ile satın alınır. Bu durumun da gerçekleştirilemediği hallerde nasıl bir yol izlenir?
Bu yerler umumi mevzuata göre kamulaştırılır.

55. Okul arazileri için satın almak ve kamulaştırmak hangi kurum ve kuruluşlara aittir?
Köy okulları için köy tüzel kişiliğine, şehir ve kasaba okulları için özel idareye aittir.

56. 222 sayılı Kanuna göre, her köy okulunun bitişiğinde/yakınında ne kadar bir uygulama bahçesi bulunur?
2 dekardan az ve 10 dekardan çok olmamak üzere.

57. Okullar için tahsis, satın alma veya kamulaştırma yoluyla sağlanan topraklarla bu topraklar üzerinde yapılacak bina veya tesisler, hangi kurum ve kuruluşlar tarafından nasıl tescil edilir?
Bulundukları yerlere göre köy veya özel idareler adına tapuya tescil edilir.

58. 4274 ve 5129 sayılı kanunlarla şimdiye kadar köy okullarına tahsis edilmiş olan Devlete veya köye ait nizasız ve ihtilafsız topraklarla bu Kanuna göre sağlanacak topraklar kimlerin onayı ile köy ihtiyar heyetince işletilir?
Köy ihtiyar heyetinin kararı ve illerde valinin, ilçelerde kaymakamın tasdiki ile köy ihtiyar heyetince imece vesaire suretlerle işletilir veya kiraya verilir.

59. Paralı veya parasız olarak ilköğretim hizmetlerine tahsis, temlik ve tescil edilen bütün gayrimenkullerin ferağ ve intikal işlemleriyle bu işlemlerle ilgili olarak düzenlenecek belgelerden ve senetlerden alınacak vergi usulü nedir?
Herhangi bir şekilde vergi alınmaz. Vergiden muaftır.

60. 222 sayılı Kanuna göre, öğretmen bahçesi olarak ayrılacak arazinin yüzölçümü ne kadardır?
500 ila 1.000 metrekare.

61. Okulların uygulama bahçesinde tarım dersleri uygulaması yapılır. Uygulama bahçesinin işletilmesi için gerekli tohum, fidan ve tarım araçları gibi ihtiyaçları hangi bütçeden sağlanır?
Köy bütçesinden ve okul arazisi gelirinden sağlanır.

62. Uygulama bahçelerinden elde edilen gelir veya ürünler okul ihtiyaçlarına ve öğrenci beslenmesine sarf edilmek üzere nereye gelir kaydedilir? **Köy bütçelerine gelir kaydedilir.**

63. Uygulama bahçesinde bölge özelliklerine göre kurulacak tesislerin nelerden ibaret olacağı hangi kurum ve kuruluş tarafından belirlenir?

TÜRK EĞİTİM-SEN - www.turkegitimsen.org.tr

Köy ihtiyar heyeti tarafından belirlenir.
64. Okul ve lojman yapımı için gerekli kereste ihtiyacı Tarım Bakanlığı Orman Umum Müdürlüğünce en iyi şartlarla ve öncelikle karşılanır. Bu yapılar için yüzde kaç temeddü hissesi alınmaz?
Yüzde 10 temeddü hissesi alınmaz.

65. İlköğretim kurumlarının ve öğretmen lojmanlarının inşasında kullanılacak her türlü yapı malzemesinden, Devlet İktisadi Teşekküllerinde imal olunanlar hangi kurum ve kuruluşlar tarafından verilir?
Devlet İktisadi Teşekküllerinde imal olunanlar, Bayındırlık Bakanlığı veya valiliklerin isteği üzerine verilir.

66. İlköğretim kurumları için yaptırılacak bina ve tesislerle öğretmen lojmanları ve onarma işlerinde gerekli tuğla yapmak, kireç yakmak ve söndürmek, taş çıkarmak, iskele kurmak, kaldırımları işgal etmek gibi hususlarda girişilen işler hangi usul ve esaslara uygun olarak yapılır?
Serbest ve hiçbir resme tabi olmaksızın yapılır.

67. Milli Eğitim Bakanlığı bütçesinde açılacak özel fasıla gelecek yıllara geçici taahhütler ve masraflar karşılığı olarak ilk on sene (1961-1971) Devlet gelirlerinin yüzde kaçına kadar daha sonraki yıllar ise yüzde kaça kadar ödenek koyulur?
İlk on sene (1961-1971) Devlet gelirlerinin % 3 ünden ve ondan sonraki yıllarda ise % 2 sinden az olmamak üzere, ödenek konulur.

68. 222 sayılı Kanuna göre, özel idare bütçelerine, bu kanun hükümleri gereğince sağlanacak gelirler hariç ve 1960 mali yılında ilköğretime tahsis edilen miktardan az olmamak üzere, yıllık gelirlerinin en az % kaçı oranında konulacak ödenekler ilköğretime ait gelir kaynakları arasındadır?
% 20

69. 222 sayılı Kanuna göre, köy okullarına gelir sağlamak üzere, tahsis edilen araziden ve okul uygulama bahçesinden elde edilen gelirler hariç köy bütçelerine her yıl genel gelirlerinin en az % kaçı oranında konulacak ödenekler ilköğretime ait gelir kaynakları arasındadır?**% 10**
70. 222 sayılı Kanuna göre, teftiş raporlarına göre, ne kadar süre başarısız olan geçici öğretmenlerin görevlerine son verilir? **2 yıl**
71. Milli Eğitim Bakanlığı bu kanuna bağlı 10 yıllık plana göre tamamlanması gereken bütün köy, kasaba ve şehir ilköğretim okulları yapımı hakkında her yıl bütçe kanununa kaç yıllık tafsilatlı bir plan ekler? **3 yıl**

72. Bu 3 yıllık tafsilatlı plana göre her yıl illerde yapılması gereken köy, kasaba ve şehir ilköğretim okullarının hangi özellikleri belirtilmesi gerekir?
Sayıları, yerleri, tipleri, dershane sayıları ile tahmini masrafları gösterilir.

73. Okul yapımı için Bakanlık planına paralel olarak, valilikler kaç yıllık plan ve program hazırlarlar?
Üç yıllık plan hazırlarlar ve bu planlar il genel meclisinde onanır ve il bütçesine bağlanır.

74. Köy okullarına gelir sağlamak üzere, tahsis edilen araziden ve okul uygulama bahçesinden elde edilen gelirler hariç köy bütçelerine her yıl genel gelirlerinin en az % kaçı oranında konulacak ödenekler ilköğretim geliri olarak kabul edilir?
%10

75. İlköğretime gelir kaydedilen ödeneklerden küçük onarımlar, okulların genel giderleri, yoksul öğrencilere parasız olarak verilecek okul kitapları ve ders levazımı bedeli, öğrencilerin yiyecek, giyecek noksanlarının telafisi, esaslı hastalıklarının tedavisi, pansiyonlu ilköğretim okullarının ve tamamlayıcı kursların ve sınıfların masrafları gibi her türlü giderlerine sarf olunur. Gösterilen hizmetler için ayrılacak ödeneklerin % kaçından fazlası bu fıkrada gösterilen personel giderlerine ayrılamaz? **%30**

76. Okul yapım ve onarımıyla ilgili standart bina kısımlarının ve okulların gerekli donatım ve gereçleri, okul eşyası ve ders araçlarını vaktinde hazırlatmak veya tasarruf sağlamak veya öğrencileri besleme mevzuunu düzenlemek için 3 yıllık planların uygulanmasını kolaylaştırmak amaçlarıyla asgari ödenekler çerçevesi içinde kalmak şartıyla, Milli Eğitim veya Bayındırlık Bakanlıkları kaç yıla kadar gelecek yıllara geçici yüklenmelere girişebilirler?
Üç yıla kadar gelecek yıllara geçici yüklenmelere girişebilirler.

TÜRK EĞİTİM-SEN - www.turkegitimsen.org.tr

5. 1 SAYILI CUMHURBAŞKANLIĞI TEŞKİLATI HAKKINDA CUMHURBAŞKANLIĞI KARARNAMESİ

1. 1 Sayılı Cumhurbaşkanlığı Teşkilatı Hakkında Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi'ne göre Milli Eğitim Bakanlığının teşkilatlanması kaça ayrılır ve bunlar nelerdir?
Milli Eğitim Bakanlığı; merkez, taşra ve yurtdışı teşkilatından oluşur.

2. 1 Sayılı Cumhurbaşkanlığı Teşkilatı Hakkında Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi'ne göre Milli Eğitim Bakanlığının hizmet birimleri nelerdir?
- **Temel Eğitim Genel Müdürlüğü**
- **Ortaöğretim Genel Müdürlüğü**
- **Meslekî ve Teknik Eğitim Genel Müdürlüğü**
- **Din Öğretimi Genel Müdürlüğü**
- Özel Eğitim ve Rehberlik Hizmetleri Genel Müdürlüğü
- **Hayat Boyu Öğrenme Genel Müdürlüğü**
- Özel Öğretim Kurumları Genel Müdürlüğü
- **Yenilik ve Eğitim Teknolojileri Genel Müdürlüğü**
- Öğretmen Yetiştirme ve Geliştirme Genel Müdürlüğü
- Ölçme, Değerlendirme ve Sınav Hizmetleri Genel Müdürlüğü
- **Yükseköğretim ve Yurt Dışı Eğitim Genel Müdürlüğü**
- **Avrupa Birliği ve Dış İlişkiler Genel Müdürlüğü**
- **Personel Genel Müdürlüğü**
- **Hukuk Hizmetleri Genel Müdürlüğü**
- **Destek Hizmetleri Genel Müdürlüğü**
- **Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı**
- **Teftiş Kurulu Başkanlığı,**
- **Strateji Geliştirme Başkanlığı,**
- **Basın ve Halkla İlişkiler Müşavirliği,**
- Özel Kalem Müdürlüğü.

3. Okul öncesi ve ilköğretim okul ve kurumlarının yönetimine ve öğrencilerinin eğitim ve öğretimine yönelik çalışmalar yapmak ve belirlenen politikaları uygulamak,
- Okul öncesi ve ilköğretim okul ve kurumlarının eğitim ve öğretim programlarını, ders kitaplarını, eğitim araç-gereçlerini hazırlamak veya hazırlatmak ve Talim ve Terbiye Kuruluna sunmak,
- İlköğretim öğrencilerinin barınma ihtiyaçlarının giderilmesi ve maddî yönden desteklenmesi ile ilgili iş ve işlemleri yürütmek,
- Bakan tarafından verilen diğer görevleri yapmak.

1 Sayılı Cumhurbaşkanlığı Teşkilatı Hakkında Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi'ne göre Milli Eğitim Bakanlığının yukarıda özellikleri sayılan hizmet birimi nedir?
Temel Eğitim Genel Müdürlüğü

4. Ortaöğretim okul ve kurumlarının yönetimine ve öğrencilerinin eğitim ve öğretimine yönelik çalışmalar yapmak ve belirlenen politikaları uygulamak,
- Ortaöğretim okul ve kurumlarının eğitim ve öğretim programlarını, ders kitaplarını, eğitim araç-gereçlerini hazırlamak veya hazırlatmak Talim ve Terbiye Kuruluna sunmak,
- Ortaöğrenim öğrencilerinin barınma ihtiyaçlarının giderilmesi ve maddî yönden desteklenmesi ile ilgili iş ve işlemleri yürütmek.

1 Sayılı Cumhurbaşkanlığı Teşkilatı Hakkında Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi'ne göre Milli Eğitim Bakanlığının yukarıda özellikleri sayılan hizmet birimi nedir?
Ortaöğretim Genel Müdürlüğü

5. 1 Sayılı Cumhurbaşkanlığı Teşkilatı Hakkında Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi'ne göre Milli Eğitim Bakanlığının aşağıda özellikleri sayılan hizmet birimi nedir?

- Meslekî ve teknik eğitim ve öğretim veren okul ve kurumların eğitim ve öğretim programlarını, ders kitaplarını, eğitim araç-gereçlerini hazırlamak veya hazırlatmak ve Talim ve Terbiye Kuruluna sunmak
- Eğitim-istihdam ilişkisini güçlendirecek, meslekî eğitimi yaygınlaştıracak politika ve stratejilerin geliştirilmesi için gerekli çalışmaları yapmak, belirlenen politikaları uygulamak ve uygulanmasını koordine etmek,
- 5/6/1986 tarihli ve 3308 sayılı Meslekî Eğitim Kanununa göre aday çırak, çırak, kalfa ve ustaların genel ve meslekî eğitimlerini sağlamak,

Meslekî ve Teknik Eğitim Genel Müdürlüğü

6. İlköğretim, ortaöğretim ve yaygın eğitim kurumlarında din kültürü ve ahlak eğitimi ile bu alandaki seçmeli derslerin eğitim ve öğretimine ait programlar ile ders kitaplarını, eğitim

TÜRK EĞİTİM-SEN - www.turkegitimsen.org.tr

araç-gereçlerini hazırlamak veya hazırlatmak ve Talim ve Terbiye Kuruluna sunmak
• İmam hatip ortaokulları ve imam hatip liselerinin alanları ile ilgili eğitim ve öğretim programlarını, ders kitaplarını, eğitim araç-gereçlerini hazırlamak veya hazırlatmak ve Talim ve Terbiye Kuruluna sunmak
• İmam hatip ortaokulları ve imam hatip liselerinin yönetimine, öğrencilerinin eğitim ve öğretimi ile program çeşitliliğine yönelik çalışmalar yapmak ve belirlenen politikaları uygulamak
• İmam hatip ortaokullarında ve imam hatip liselerinde hafızlık eğitimine yönelik çalışmalar yürütmek
• Bakanlık ilgili birimleri ile koordine hâlinde ülkemizle dil, tarih veya kültür birliği bulunan ülke ve topluluklar ile diğer ülkelerle din eğitim ve öğretimi alanında işbirliğine yönelik çalışmalar yapmak
1 Sayılı Cumhurbaşkanlığı Teşkilatı Hakkında Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi'ne göre Milli Eğitim Bakanlığının yukarıda özellikleri sayılan hizmet birimi nedir?
Din Öğretimi Genel Müdürlüğü

7. İlgili bakanlıklarla işbirliği içinde, özel eğitim sınıfları, özel eğitim okulları, rehberlik ve araştırma merkezleri, iş okulları ve iş eğitim merkezleri ile aynı seviye ve türdeki benzeri okul ve kurumların yönetimine ve öğrencilerin eğitim ve öğretimine yönelik çalışmalar yapmak ve belirlenen politikaları uygulamak
• İlgili bakanlıklarla işbirliği içinde, özel eğitim okul ve kurumlarının eğitim ve öğretim programlarını, ders kitaplarını, eğitim araç-gereçlerini hazırlamak veya hazırlatmak ve Talim ve Terbiye Kuruluna sunmak
1 Sayılı Cumhurbaşkanlığı Teşkilatı Hakkında Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi'ne göre Milli Eğitim Bakanlığının yukarıda özellikleri sayılan hizmet birimi nedir?
Özel Eğitim ve Rehberlik Hizmetleri Genel Müdürlüğü

8. Zorunlu eğitim dışında, eğitim ve öğretimi hayat boyu devam edecek şekilde yaygınlaştırmak amacıyla çalışmalar yapmak, bunları uygulamak, izlemek ve değerlendirmek
• Yaygın eğitim ve öğretim ile açık öğretim hizmetlerini yürütmek
• Örgün eğitim sistemine girmemiş, herhangi bir eğitim kademesinden ayrılmış veya bitirmiş vatandaşlara yaygın eğitim yoluyla genel veya meslekî ve teknik öğretim alanlarında eğitim ve öğretim vermek
• Yaygın eğitim ve öğretim okul ve kurumlarının eğitim ve öğretim programlarını, ders kitaplarını, eğitim araç-gereçlerini hazırlamak veya hazırlatmak ve Talim ve Terbiye Kuruluna sunmak
1 Sayılı Cumhurbaşkanlığı Teşkilatı Hakkında Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi'ne göre Milli Eğitim Bakanlığının yukarıda özellikleri sayılan hizmet birimi nedir?
Hayat Boyu Öğrenme Genel Müdürlüğü

9. Her kademedeki öğrencilere yönelik dernek ve vakıflar ile gerçek ve diğer tüzel kişilerce açılacak veya işletilecek yurt, pansiyon ve benzeri kurumların açılması, devri, nakli ve kapatılmasıyla ilgili esasları belirlemek ve denetlemek
1 Sayılı Cumhurbaşkanlığı Teşkilatı Hakkında Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi'ne göre Milli Eğitim Bakanlığının yukarıda özellikleri sayılan hizmet birimi nedir?
Özel Öğretim Kurumları Genel Müdürlüğü

10. Eğitim ve öğretimin teknoloji ile desteklenmesine yönelik işleri yürütmek
• Eğitim ve öğretim faaliyetlerinde bilişim teknolojileri ile bilişim ürünlerinin kullanılmasına yönelik çalışmalar yürütmek
• Yaygın eğitim ve öğretime yönelik olarak bilgi ve iletişim teknolojilerine dayalı program, film ve benzeri yayınları hazırlamak veya hazırlatmak, yayınlamak veya yayınlatmak
• Eğitim ve öğretimde uygulanan yeni teknoloji ve gelişmeleri izlemek ve değerlendirmek
• Eğitim ve öğretimde teknolojik imkânların tüm yurt çapında etkin ve yaygın biçimde kullanılmasını ve her öğrencinin bilgi teknolojilerinden yararlanmasını sağlamak
1 Sayılı Cumhurbaşkanlığı Teşkilatı Hakkında Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi'ne göre Milli Eğitim Bakanlığının yukarıda özellikleri sayılan hizmet birimi nedir?
Yenilik ve Eğitim Teknolojileri Genel Müdürlüğü

11. Öğretmenlerin nitelikleri ve yeterliklerinin belirlenmesi ve geliştirilmesine yönelik çalışmalar yapmak, bu amaçla ilgili birim, kurum ve kuruluşlarla işbirliği yapmak
• Bakanlık öğretmenleri ile talepleri hâlinde özel öğretim kurumları eğitim personeline yö-

TÜRK EĞİTİM-SEN - www.turkegitimsen.org.tr

nelik olarak; meslek öncesi ve meslek içi eğitimi vermek veya verdirmek, gelişmeleri için kurslar açmak veya açtırmak, uzmanlık programları, seminer, sempozyum, konferans ve benzeri etkinlikler düzenlemek
• Öğretmenlere yönelik olarak verilecek eğitime ilişkin konularda inceleme ve araştırmalar yapmak,
• Görev alanına giren konularda kamu kurum ve kuruluşları, üniversiteler ve sivil toplum kuruluşları ile işbirliği yapmak; bunlarla ortak çalışma, araştırma, eğitim programları düzenlemek, danışma kurulları ve komisyonlar oluşturmak
1 Sayılı Cumhurbaşkanlığı Teşkilatı Hakkında Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi'ne göre Milli Eğitim Bakanlığının yukarıda özellikleri sayılan hizmet birimi nedir?
Öğretmen Yetiştirme ve Geliştirme Genel Müdürlüğü

12. Merkezî sistemle yürütülen resmî ve özel yerleştirme, bitirme, karşılaştırma sınavlarını planlamak, uygulamak ve değerlendirmek
• Kamu kurum ve kuruluşları ile özel hukuk tüzel kişileri tarafından talep edilen mesleğe giriş, yeterlik, görevde yükselme ve benzeri sınav hizmetlerini yürütmek
• Sınavlara ilişkin değerlendirme ve sonuç belgelerinin düzenlenmesi ile itirazların incelenmesi işlemlerini yürütmek
• Genel Müdürlük tarafından yapılan sınavlarda sorulacak soruları hazırlamak veya hazırlatmak, denetlemek ve güvenli bir şekilde saklanması için gerekli tedbirleri almak
• Ölçme ve değerlendirme teknikleri üzerine araştırmalar yapmak veya yaptırmak,
• Gerekli durumlarda oluşturulacak başvuru merkezleri ve sınav koordinatörlüklerinin koordinasyonunu sağlamak, sınavlarda görev alacak personeli belirlemek ve bu kişilere gerekli hizmet içi eğitimi vermek,
• Genel Müdürlükçe yürütülen sınav, ölçme, değerlendirme, yerleştirme ve diğer hizmet bedellerini belirlemek, tahsil etmek ve döner sermaye hesabında tutmak,
• Yapılan sınavların sonuçlarını değerlendirmek suretiyle ilgili hizmet birimlerine veri desteği sağlamak
1 Sayılı Cumhurbaşkanlığı Teşkilatı Hakkında Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi'ne göre Milli Eğitim Bakanlığının yukarıda özellikleri sayılan hizmet birimi nedir?
Ölçme, Değerlendirme ve Sınav Hizmetleri Genel Müdürlüğü

13. Yükseköğretime giriş sistemine ilişkin usul ve esasların belirlenmesinde ilgili birim, kurum ve kuruluşlarla iş birliği yapmak
• Yurt dışında bulunan vatandaşlarımızın eğitim ve öğretim hizmetlerini yürütmek, yurda dönüşlerinde eğitim sistemimize uyumlarını sağlamak amacıyla gerekli tedbirleri almak
• Bakanlığın yurt dışındaki okul ve kurumlarının eğitim ve öğretim programlarını, ders kitaplarını, eğitim araç ve gereçlerini hazırlamak veya hazırlatmak ve Talim ve Terbiye Kurulunun görüşüne sunmak
1 Sayılı Cumhurbaşkanlığı Teşkilatı Hakkında Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi'ne göre Milli Eğitim Bakanlığının yukarıda özellikleri sayılan hizmet birimi nedir?
Yükseköğretim ve Yurt Dışı Eğitim Genel Müdürlüğü

14. Bakanlığın Avrupa Birliği ve diğer uluslararası kuruluşlarla ilgili işbirliği çalışmaları ile ilgili mevzuat çerçevesinde ikili anlaşmalara ilişkin iş ve işlemleri yürütmek
• Bakanlığın diğer birimleri tarafından yürütülen ve uluslararası işbirliğine dayanan projelerin koordinasyonunu sağlamak
• Yabancı hükümet ve kuruluşlardan sağlanan veya ülkemiz tarafından yabancılara verilen burslarla, kendi hesabına öğrenim yapmak üzere ülkemize gelen yabancı uyruklu öğrencilere ilişkin görev ve hizmetleri yerine getirmek
• Eğitim ve öğretim alanında ülkemizle dil, tarih veya kültür birliği bulunan ülke ve topluluklar ile diğer ülkelerle işbirliğine yönelik işleri yürütmek
1 Sayılı Cumhurbaşkanlığı Teşkilatı Hakkında Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi'ne göre Milli Eğitim Bakanlığının yukarıda özellikleri sayılan hizmet birimi nedir?
Avrupa Birliği ve Dış İlişkiler Genel Müdürlüğü

15. Bakanlığın personel politikası ve planlaması ile personel sisteminin geliştirilmesi konusunda çalışmalar yapmak ve tekliflerde bulunmak
• Bakanlık personelinin atama, nakil, terfi, emeklilik ve benzeri özlük işlemlerini yürütmek
• Bakanlığın öğretmenler dışındaki personeli için eğitim planını hazırlamak, uygulamak ve değerlendirmek

TÜRK EĞİTİM-SEN - www.turkegitimsen.org.tr

• Eğitim faaliyetleri ile ilgili dokümantasyon, yayım ve arşiv hizmetlerini yürütmek
1 Sayılı Cumhurbaşkanlığı Teşkilatı Hakkında Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi'ne göre Milli Eğitim Bakanlığının yukarıda özellikleri sayılan hizmet birimi nedir?
Personel Genel Müdürlüğü

16. 10/12/2003 tarihli ve 5018 sayılı Kamu Malî Yönetimi ve Kontrol Kanunu hükümleri çerçevesinde, kiralama ve satın alma işlerini yürütmek, temizlik, güvenlik, aydınlatma, ısınma, onarım, taşıma ve benzeri hizmetleri yapmak veya yaptırmak
• Bakanlığın taşınır ve taşınmazlarına ilişkin işlemleri ilgili mevzuat çerçevesinde yürütmek
• Genel evrak ve arşiv faaliyetlerini düzenlemek ve yürütmek
• Ders kitaplarını, kaynak ve yardımcı eğitim dokümanlarını, ders ve laboratuvar araç ve gereçleri ile basılı eğitim malzemelerini, makine, teçhizat ve donatım ihtiyaçlarını temin etmek
• Döner sermaye işletmesi kurmak ve Bakanlığa bağlı döner sermaye işletmeleri ile ilgili işleri yürütmek
• Bakanlığa ait öğretmenevi ve akşam sanat okulu, misafirhane ve benzeri sosyal tesislere ilişkin usul ve esasları belirleyerek her türlü iş ve işlemleri yürütmek
1 Sayılı Cumhurbaşkanlığı Teşkilatı Hakkında Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi'ne göre Milli Eğitim Bakanlığının yukarıda özellikleri sayılan hizmet birimi nedir?
Destek Hizmetleri Genel Müdürlüğü

17. Bakanlık projelerinin Bakanlık bilişim altyapısına uygun olarak tasarlanmasını ve uygulanmasını sağlamak, teknolojik gelişmeleri takip etmek, bilgi güvenliği ve güvenilirliği konusunun gerektirdiği önlemleri almak, ilkeleri belirlemek, kamu bilişim standartlarına uygun çözümler üretmek
• Bakanlık birimleri ile taşra teşkilatının bilgi işlem ve otomasyon ihtiyacını karşılamak ve işletimini sağlamak, Bakanlığın bilgi işlem hizmetlerini yürütmek
• Bakanlığın internet sayfaları, elektronik imza ve elektronik belge uygulamaları, bilişim sistemleri (MEBBİS), e-okul uygulamaları ile yapay zekâ, büyük veri ve makine öğrenmesi konusundaki çalışmaları yürütmek
• Bakanlık hizmetleriyle ilgili bilgileri toplamak ve ilgili birimlerle işbirliği içinde veri tabanları oluşturmak
• Bakanlığın mevcut bilişim altyapısının kurulumu, bakımı, ikmali, geliştirilmesi ve güncellenmesi ile ilgili işleri yürütmek, haberleşme güvenliğini sağlamak ve bu konularda görev üstlenen personelin bilgi teknolojilerindeki gelişmelere paralel olarak düzenli şekilde hizmet içi eğitim almalarını sağlamak
1 Sayılı Cumhurbaşkanlığı Teşkilatı Hakkında Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi'ne göre Milli Eğitim Bakanlığının yukarıda özellikleri sayılan hizmet birimi nedir?
Bilgi İşlem Genel Müdürlüğü

18. Okul ve kurum binaları dâhil, taşınmazlara ilişkin her türlü satım, yapma, yaptırma, bakım, onarım ve tadilat işleri ile bunlara ait kontrol, koordinasyon ve mimari proje çalışmalarını yürütmek
• Kamulaştırma işlemlerini yürütmek
• Bakanlığa ait arsa, bina ve tesisleri, ilgili birimlerle koordine ederek, imar durumu ve uygunluğu yönünden incelemek, ihtiyaçlarını tespit etmek ve programlamak
• Bakanlığın ihtiyaç duyduğu her türlü tesis ve hizmet binaları ile ihtiyaç duyulan okul ve eğitim yerleşkesi, sosyal donatı gibi eğitim tesislerini, Hazinenin mülkiyetinde bulunan arazi, arsa ve binaların gerçek bedeli üzerinden devri karşılığında ve/veya bedeli Bakanlık bütçesinin ilgili tertiplerine bu amaçla konulan ödeneklerden veya döner sermaye gelirlerinden karşılanmak üzere, kiralamak, satın almak, yapmak, yaptırmak veya düzenlenen protokoller çerçevesinde Toplu Konut İdaresi Başkanlığına veya inşaat işleri ile ilgili araştırma, proje, taahhüt, finansman ve yapım işlemleri konusunda görevli ve yetkili kamu tüzel kişiliğine sahip diğer kamu kurum ve kuruluşlarına doğrudan yaptırmak ve bu amaçla yapılacak iş ve işlemleri yürütmek
• Okul ve eğitim yerleşkesi gibi eğitim tesislerinin okul ve eğitim tesisi olarak kullanılmak kaydıyla gerçek kişilere veya özel hukuk tüzel kişilerine kiralanmasına ilişkin işleri yürütmek
• Kamu kurumları arasında taşınmaz ve aynî hak devri ile Bakanlığa yapılacak taşınmaz bağış işlemlerinin yürütülmesinde mevzuata yönelik değerlendirmeleri, teknik-ekonomik etütleri ve rantabilite hesaplarını yapmak, izlemek, her aşamada takip etmek ve yürütmek

TÜRK EĞİTİM-SEN - www.turkegitimsen.org.tr

1 Sayılı Cumhurbaşkanlığı Teşkilatı Hakkında Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi'ne göre Milli Eğitim Bakanlığının yukarıda özellikleri sayılan hizmet birimi nedir?
İnşaat ve Emlak Genel Müdürlüğü

19. Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığının oluşumu, çalışma usul ve esasları ile diğer hususlar Cumhurbaşkanı tarafından çıkarılan yönetmelikle düzenlenir.
• Eğitim sistemini, eğitim ve öğretim plan ve programlarını, ders kitaplarını hazırlatmak, hazırlananları incelemek veya inceletmek, araştırmak, geliştirmek ve uygulamaya ilişkin görüşlerini Bakana sunmak,
• Bakanlık birimlerince hazırlanan eğitim ve öğretim programları, ders kitapları, yardımcı kitaplar ile öğretmen kılavuz kitaplarını incelemek, inceletmek ve sonucunu Bakana sunmak,
• Yurtdışı eğitim ve öğretim kurumlarından alınmış, ilköğretim ve ortaöğretim diploma ve öğrenim belgelerinin derece ve denkliklerine ilişkin ilke kararlarını Bakanın onayına sunmak
1 Sayılı Cumhurbaşkanlığı Teşkilatı Hakkında Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi'ne göre Milli Eğitim Bakanlığının yukarıda özellikleri sayılan hizmet birimi nedir?
Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı

20. Bakanlığın görev alanına giren konularda Bakanlık personeline, Bakanlık okul ve kurumlarına, özel öğretim kurumlarına ve gerçek ve tüzel kişilere rehberlik etmek,
• Bakanlığın görev alanına giren konularda faaliyet gösteren kamu kurum ve kuruluşları, gerçek ve tüzel kişiler ile gönüllü kuruluşlara, faaliyetlerinde yol gösterecek plan ve programlar oluşturmak ve rehberlik etmek,
• Her derece ve türdeki örgün ve yaygın eğitim kurumları ile il ve ilçe millî eğitim müdürlüklerinin rehberlik, işbaşında yetiştirme, denetim, değerlendirme, inceleme, araştırma ve soruşturma hizmetlerini müfettişler aracılığıyla yürütmek
• Bakanlık tarafından veya Bakanlığın denetiminde sunulan hizmetlerin rehberlik ve teftişini sağlamak amacıyla gerekli görülen illerde Bakan onayı ile çalışma merkezleri kurulabilir. Teftiş Kurulu Başkanlığı, Başkan ile Başkanlık birimlerinde ve çalışma merkezlerinde görevli başmüfettiş, müfettiş ve müfettiş yardımcılarından oluşur.
1 Sayılı Cumhurbaşkanlığı Teşkilatı Hakkında Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi'ne göre Milli Eğitim Bakanlığının yukarıda özellikleri sayılan hizmet birimi nedir? **Teftiş Kurulu Başkanlığı**
21. Bakanın çalışma programını düzenlemek, Bakanın resmî ve özel yazışmalarını, protokol ve tören işlerini düzenlemek ve yürütmek
1 Sayılı Cumhurbaşkanlığı Teşkilatı Hakkında Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi'ne göre Milli Eğitim Bakanlığının yukarıda özellikleri sayılan hizmet birimi nedir?
Özel Kalem Müdürlüğü

22. Her ilde ve ilçede bir millî eğitim müdürlüğü kurulur. İlçe millî eğitim müdürlükleri, görev ve hizmetleri yürütürken il millî eğitim müdürlüklerine karşı da sorumludur.
İl milli eğitim müdürlüklerinde, her derece ve türdeki örgün ve yaygın eğitim kurumlarının rehberlik, işbaşında yetiştirme, denetim, değerlendirme, inceleme, araştırma ve soruşturma hizmetlerini yürütmek üzere eğitim müfettişi ve eğitim müfettiş yardımcısı istihdam edilebilir.
1 Sayılı Cumhurbaşkanlığı Teşkilatı Hakkında Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi'ne göre Milli Eğitim Bakanlığının yukarıda özellikleri sayılan hizmet birimi nedir?
Taşra Teşkilatı

23. 1 Sayılı Cumhurbaşkanlığı Teşkilatı Hakkında Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi'ne göre öğretmenlerin emeklilik işlemleri hangi tarihlerde yapılabilir?
Haziran ve Temmuz ayları içinde yapılır.
Bu aylar dışında emeklilik işlemi yapılabilmesi, görev yapılan il sınırları içinde emeklilik talebinde bulunan personelin sınıf ve branşında öğretmen fazlasının bulunması ve işlemin Bakanlıkça uygun görülmesine bağlıdır.

TÜRK EĞİTİM-SEN - www.turkegitimsen.org.tr

6. 4982 SAYILI BİLGİ EDİNME HAKKI KANUNU

1. Bilgi edinme hakkı kanunu hangi faaliyetlerde uygulanır?
Kamu kurum ve kuruluşları ile kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşlarının faaliyetlerinde uygulanır.

2. Bilgi edinme başvurusu usulü nedir?
Başvuru sahibinin adı ve soyadı, imzası, oturma yeri veya iş adresini, başvuru sahibi tüzel kişi ise tüzel kişinin unvanı ve adresi ile yetkili kişinin imzasını ve yetki belgesini içeren dilekçe ile istenen bilgi veya belgenin bulunduğu kurum veya kuruluşa yapılır.

3. Kurum ve kuruluşlar hangi durumlarda bilgi edinme başvurularına olumsuz cevap verilebilir?
Ayrı veya özel bir çalışma, araştırma, inceleme ya da analiz neticesinde oluşturulabilecek türden bir bilgi veya belge için yapılacak başvurular

4. Kurum ve kuruluşlar, başvuru üzerine istenen bilgi veya belgeye erişimi kaç iş günü içinde sağlar?
15 iş günü içinde

5. İstenen bilgi veya belgenin, başvurulan kurum ve kuruluş içindeki başka bir birimden sağlanması; başvuru ile ilgili olarak bir başka kurum ve kuruluşun görüşünün alınmasının gerekmesi veya başvuru içeriğinin birden fazla kurum ve kuruluşu ilgilendirmesi durumlarında bilgi veya belgeye erişim kaç iş günü içinde sağlanır?
30 iş günü içinde

6. Bilgi edinme isteminde reddedilen başvuru sahibi, yargı yoluna başvurmadan önce kararın tebliğinden itibaren kaç gün içinde Kurula itiraz edebilir.
15 gün

7. Kurul, itiraz konusundaki kararını kaç iş günü içinde verir? **30 gün**

8. Kurum ve kuruluşlar, Kurulun istediği her türlü bilgi veya belgeyi kaç iş günü içinde vermekle yükümlüdürler?
15 gün

9. Bilgi edinme başvurusuyla ilgili yapılacak itirazlar üzerine verilen kararları incelemek ve kurum ve kuruluşlar için bilgi edinme hakkının kullanılmasına ilişkin olarak kararlar vermek üzere hangi kurul oluşturulmuştur?
Bilgi Edinme Değerlendirme Kurulu

10. Bilgi edinme değerlendirme kurulu kaç üyeden oluşur?
9 Üye

11. Bilgi Edinme Değerlendirme Kurulu üyeleri nasıl belirlenir?
Birer üyesi Yargıtay ve Danıştay genel kurullarının kendi kurumları içinden önerecekleri ikişer aday, birer üyesi ceza hukuku, idare hukuku ve anayasa hukuku alanlarında profesör veya doçent unvanına sahip kişiler, bir üyesi Türkiye Barolar Birliğinin baro başkanı seçilme yeterliliğine sahip kişiler içinden göstereceği iki aday, iki üyesi en az genel müdür düzeyinde görev yapmakta olanlar ve bir üyesi de Adalet Bakanının önerisi üzerine bu Bakanlıkta idarî görevlerde çalışan hâkimler arasından Cumhurbaşkanınca seçilecek dokuz üyeden oluşur.

12. Bilgi Edinme Değerlendirme Kurulu üyelerinin görev süresi kaç yıldır?
4 yıl

13. Devlet sırrına ilişkin hangi bilgi veya belgeler bilgi edinme hakkı kapsamı dışındadır?
Açıklanması hâlinde Devletin emniyetine, dış ilişkilerine, millî savunmasına ve millî güvenliğine açıkça zarar verecek ve niteliği itibarıyla Devlet sırrı olan gizlilik dereceli bilgi veya belgeler, bilgi edinme hakkı kapsamı dışındadır.

14. *Ülkenin ekonomik çıkarlarına ilişkin hangi bilgi veya belgeler* bilgi edinme hakkı kapsamı dışındadır?
Açıklanması ya da zamanından önce açıklanması hâlinde, ülkenin ekonomik çıkarlarına zarar verecek veya haksız rekabet ve kazanca sebep olacak bilgi veya belgeler, bu Kanun kapsamı dışındadır.

15. İstihbarata ilişkin hangi bilgi veya belgeler bilgi edinme hakkı kapsamı dışındadır?
Sivil ve askerî istihbarat birimlerinin görev ve faaliyetlerine ilişkin bilgi veya belgeler, bu Kanun kapsamı dışındadır.

TÜRK EĞİTİM-SEN - www.turkegitimsen.org.tr

16. İdarî soruşturmaya ilişkin bilgi veya belgelerde erişim hakkı nasıl sağlanır?
Kurum ve kuruluşların yetkili birimlerince yürütülen idarî soruşturmalarla ilgili olup, açıklanması veya zamanından önce açıklanması hâlinde;
• Kişilerin özel hayatına açıkça haksız müdahale sonucunu doğuracak,
• Kişilerin veya soruşturmayı yürüten görevlilerin hayatını ya da güvenliğini tehlikeye sokacak,
• Soruşturmanın güvenliğini tehlikeye düşürecek,
• Gizli kalması gereken bilgi kaynağının açığa çıkmasına neden olacak veya soruşturma ile ilgili benzeri bilgi ve bilgi kaynaklarının temin edilmesini güçleştirecek,
bilgi veya belgeler, bu Kanun kapsamı dışındadır.

17. Adlî soruşturma ve kovuşturmaya ilişkin bilgi veya belgelerde erişim hakkı nasıl sağlanır?
Açıklanması veya zamanından önce açıklanması hâlinde;
• Suç işlenmesine yol açacak,
• Suçların önlenmesi ve soruşturulması ya da suçluların kanunî yollarla yakalanıp kovuşturulmasını tehlikeye düşürecek,
• Yargılama görevinin gereğince yerine getirilmesini engelleyecek,
• Hakkında dava açılmış bir kişinin adil yargılanma hakkını ihlâl edecek,
Nitelikteki bilgi veya belgeler, bu Kanun kapsamı dışındadır.

18. Özel hayatın gizliliğine ilişkin bilgi veya belgelerde erişim hakkı nasıl sağlanır?
• Kişinin izin verdiği hâller saklı kalmak üzere, özel hayatın gizliliği kapsamında, açıklanması hâlinde kişinin sağlık bilgileri ile özel ve aile hayatına, şeref ve haysiyetine, meslekî ve ekonomik değerlerine haksız müdahale oluşturacak bilgi veya belgeler, bilgi edinme hakkı kapsamı dışındadır.
• Kamu yararının gerektirdiği hâllerde, kişisel bilgi veya belgeler, kurum ve kuruluşlar tarafından, ilgili kişiye en az yedi gün önceden haber verilerek yazılı rızası alınmak koşuluyla açıklanabilir.

19. Haberleşmenin gizliliğine ilişkin bilgi veya belgelerde erişim hakkı nasıl sağlanır?
Haberleşmenin gizliliği esasını ihlâl edecek bilgi veya belgeler, bu Kanun kapsamı dışındadır.

20. Ticarî sır konularına ilişkin bilgi veya belgelerde erişim hakkı nasıl sağlanır?
Kanunlarda ticarî sır olarak nitelenen bilgi veya belgeler ile, kurum ve kuruluşlar tarafından gerçek veya tüzel kişilerden gizli kalması kaydıyla sağlanan ticarî ve malî bilgiler, bu Kanun kapsamı dışındadır.

21. Fikir ve sanat eserlerine ilişkin bilgi veya belgelerde erişim hakkı nasıl sağlanır?
Fikir ve sanat eserlerine ilişkin olarak yapılacak bilgi edinme başvuruları hakkında ilgili kanun hükümleri uygulanır.

22. Kurum içi düzenlemelere ilişkin bilgi veya belgelerde erişim hakkı nasıl sağlanır?
Kurum ve kuruluşların, kamuoyunu ilgilendirmeyen ve sadece kendi personeli ile kurum içi uygulamalarına ilişkin düzenlemeler hakkındaki bilgi veya belgeler, bilgi edinme hakkının kapsamı dışındadır. Ancak, söz konusu düzenlemeden etkilenen kurum çalışanlarının bilgi edinme hakları saklıdır.

23. Kurum içi görüş, bilgi notu ve tavsiyelerde ilişkin bilgi veya belgelerde erişim hakkı nasıl sağlanır?
Kurum ve kuruluşların faaliyetlerini yürütmek üzere, elde ettikleri görüş, bilgi notu, teklif ve tavsiye niteliğindeki bilgi veya belgeler, kurum ve kuruluş tarafından aksi kararlaştırılmadıkça bilgi edinme hakkı kapsamındadır.

TÜRK EĞİTİM-SEN - www.turkegitimsen.org.tr

7. 5442 SAYILI İL İDARESİ KANUNU

1. 5442 İl İdaresi Kanunu'na göre mülki idare bölümlerinin kuruluşları nasıl belirlenir?
Türkiye, merkezi idare kuruluşu bakımından coğrafya durumuna, iktisadi şartlara ve kamu hizmetlerinin gereklerine göre illere; iller ilçelere ve ilçeler de bucaklara bölünmüştür.

2. 5442 İl İdaresi Kanunu'na göre il ve ilçe kurulması, kaldırılması, merkezlerinin belirtilmesi, adlarının değiştirilmesi, bir ilçenin başka bir ile bağlanması nasıl yapılır?
Kanun ile

3. 5442 İl İdaresi Kanunu'na göre bucak kurulması, kaldırılması, merkezinin belirtilmesi, il ilçe ve bucak sınırlarının ve bucak adlarının değiştirilmesi bir köyün veya kasabanın veya bucağın başka bir il ve ilçeye bağlanması, mühim mevki ve tabii arazi adlarının değiştirilmesi nasıl yapılır?
Cumhurbaşkanı onayı ile

4. 5442 İl İdaresi Kanunu'na göre köy ve kasabaların aynı ilçe içinde bir bucaktan başka bir bucağa bağlanması, köy adlarının değiştirilmesi, köylerin birleştirilmesi ve ayrılması, bir köy, mahalle veya semtin o köyden ayrılıp başka bir köy ile birleştirilmesi nasıl yapılır?
İçişleri Bakanlığının tasvibiyle yapılır.

5. 5442 İl İdaresi Kanunu'na göre illerin idaresinde hangi usul ve esas dikkate alınır?
Yetki genişliği esasına dayanır.

6. 5442 İl İdaresi Kanunu'na göre illerde genel idare teşkilatı nasıl düzenlenir?
İl, ilçe ve bucak bölümlerine uygun olarak düzenlenir.

7. 5442 İl İdaresi Kanunu'na göre il genel idaresinin başı ve mercii validir. Bakanlıkların kuruluş mevzuatına göre illerde lüzumu kadar teşkilat bulunur. Bu teşkilatın her birinin başında bulunanlar il idare şube başkanlarıdır. Bunların emri altında çalışanlar ilin ikinci derecede memurlarıdır. Bu teşkilatlar kimin emri altındadır?
Valinin emri altındadır.

8. 5442 İl İdaresi Kanunu'na göre valiliğin yazı işlerinin düzenlenmesinden kim sorumludur?
Vali muavini sorumludur.

9. 5442 İl İdaresi Kanunu'na göre valiler, ilin genel idaresinden Cumhurbaşkanına karşı sorumludur. Valilere karşı kimler emir verebilir?
Cumhurbaşkanı yardımcıları ve bakanlar, görevlerine ait işleri için valilere re'sen emir ve talimat verirler.

10. 5442 İl İdaresi Kanunu'na göre Bakanlıklar ve tüzelkişiliği haiz genel müdürlükler, il genel idare teşkilatına ait bütün işleri nereye yazarlar?
Doğrudan doğruya valiliklere yazarlar.

11. 5442 İl İdaresi Kanunu'na göre valilikler de illere ait işler için ilgili Bakanlık veya tüzelkişiliği haiz genel müdürlüklerle doğrudan doğruya muhaberede bulunurlar. Ancak valiler hesabata ve teknik hususlara ait işlerde kimlere vali adına imza yetkisi verebilirler?
İdare şube başkanlarına

12. 5442 İl İdaresi Kanunu'na göre ilde Cumhuriyet Bayramında yapılacak resmi törenlere kim başkanlık yapar ve tebrikleri kabul eder?
Vali

13. 5442 İl İdaresi Kanunu'na göre vali, ceza ve tevkif evlerinin muhafazasını kimle birlikte hükümlü ve tutukluların sağlık şartlarını gözetim ve denetimi altında bulundurur?
Cumhuriyet savcısıyla

14. 5442 İl İdaresi Kanunu'na göre vali, kamu düzeni veya güvenliğinin olağan hayatı durduracak veya kesintiye uğratacak şekilde bozulduğu ya da bozulacağına ilişkin ciddi belirtilerin bulunduğu hâllerde kaç günü geçmemek üzere ildeki belirli yerlere girişi ve çıkışı kamu düzeni ya da kamu güvenliğini bozabileceği şüphesi bulunan kişiler için sınırlayabilir; belli yerlerde veya saatlerde kişilerin dolaşmalarını, toplanmalarını, araçların seyirlerini düzenleyebilir veya kısıtlayabilir ve ruhsatlı da olsa her çeşit silah ve merminin taşınması ve naklini yasaklayabilir?
On beş gün

15. 5442 İl İdaresi Kanunu'na göre valiler memurun kanunundaki usulüne göre savunmasını aldıktan sonra hangi cezaları verebilir?

TÜRK EĞİTİM-SEN - www.turkegitimsen.org.tr

• Uyarma, kınama ve beş günlüğe kadar aylıktan kesme cezaları vererek uygular.
• Valilerce re'sen verilen cezalar, kesindir. Bu cezalar tebliğ tarihinden itibaren sicile geçer.

16. 5442 İl İdaresi Kanunu'na göre vali, yılda kaç defadan az olmamak üzere lüzum gördüğü zamanlarda idarede birliğin sağlanması, işlerin gözden geçirilerek düzenleştirilmesi, teşkilatın ahenkli çalışması için gereken tedbirlerin alınmasını görüşmek ve kararlaştırmak amacıyla idare şube başkanlarını heyet halinde toplar?
Dört defadan az olmamak üzere

17. 5442 İl İdaresi Kanunu'na göre ilçe genel idaresinin başı ve mercii kimdir?
Kaymakam

18. 5442 İl İdaresi Kanunu'na göre kanun, Cumhurbaşkanlığı kararnamesi ve diğer mevzuat ile ve bunlara dayanılarak valiler tarafından verilecek talimat ve emirler ilçe idare, şube başkanlarına kim tarafından tebliğ olunur?
Kaymakamlar yolu ile tebliğ olunur.

19. 5442 İl İdaresi Kanunu'na göre Kaymakamlar denetlemeyi hangi kurum ve kuruluşlara yapar?
Bütün Devlet daire ve müessese ve işletmelerini ve özel işyerlerini, özel idare, belediye ve köy idareleriyle bunlara bağlı tekmil müesseseleri denetler ve teftiş ederler.

20. 5442 İl İdaresi Kanunu'na göre Kaymakam, ilçe idare şube başkanlarına acele hallerde kaç güne kadar izin verebilir?
8 güne kadar

21. 5442 İl İdaresi Kanunu'na göre kaymakam tayini kendisine ait memurlara, Memurlar Kanunundaki yıllık izin, süresine mahsup edilmek üzere kaç aya kadar izin verebilir?
Bir aya kadar izin verebilir.

22. 5442 İl İdaresi Kanunu'na göre kaymakamlar ilçe teşkilatının her yıl ne kadarını denetler?
• Kaymakam, her yıl ilçenin bütün bucaklarıyla köylerinin en az yarısını ve ilçe içindeki teşkilatı teftiş eder.
• Devir ve teftişe çıkacağı zaman valiyi haberdar eder. Devir ve teftiş sonucunu bir raporla valiye bildirir.

23. 5442 İl İdaresi Kanunu'na göre il idare kurulu, valinin başkanlığı altında kimlerden oluşur?
• Hukuk işleri müdürü
• Defterdar
• Milli eğitim
• Bayındırlık
• Sağlık ve sosyal yardım
• Tarım ve veteriner müdürlerinden teşekkül eder.

24. 5442 İl İdaresi Kanunu'na göre ilçe idare kurulu kaymakamın başkanlığı altında kimlerden oluşur?
• Tahrirat kâtibi
• Malmüdürü
• Hükümet hekimi
• Milli Eğitim memuru
• Tarım memuru
• Veterinerden teşekkül eder.

25. 5442 İl İdaresi Kanunu'na göre idare kurullarının kazai, idari ve istişari görüşmelerinin yapılabilmesi için toplantıya üyelerin ne kadarının katılması gerekmektedir?
Mürettep üyenin yarısından bir fazlası hazır olmadıkça yapılamaz.

TÜRK EĞİTİM-SEN - www.turkegitimsen.org.tr

8 MEB MEVZUATI

1. MİLLÎ EĞİTİM BAKANLIĞI PERSONELİNİN GÖREVDE YÜKSELME, UNVAN DEĞİŞİKLİĞİ VE YER DEĞİŞTİRME SURETİYLE ATANMASI HAKKINDA YÖNETMELİK

1) Millî Eğitim Bakanlığı Personelinin Görevde Yükselme, Unvan Değişikliği ve Yer Değiştirme Atanması Yönetmeliğinin amacı nedir?
Millî Eğitim Bakanlığının merkez ve taşra teşkilatına ait kadrolara, liyakat ve kariyer ilkeleri çerçevesinde, hizmet gerekleri ve personel planlaması esas alınarak görevde yükselme ve unvan değişikliği ile yer değiştirme suretiyle yapılacak atamalarda uygulanacak usul ve esasları belirlemek

2) Yönetmelik kapsamına hangi gruplar girmektedir?
Millî Eğitim Bakanlığının merkez ve taşra teşkilatı kadrolarında 657 sayılı Devlet Memurları Kanunu'na tabi olarak görev yapanlardan görevde yükselme, unvan değişikliği ve yer değiştirme suretiyle atanacaklar

3) Yönetmelikte geçen yer değiştirmeye esas puan ifadesi ile ne kastedilmektedir?
İl millî eğitim müdür yardımcısı, ilçe millî eğitim müdürü ile il ve ilçe millî eğitim şube müdürlerinin bölge hizmetine ve isteğe bağlı yer değiştirmelerinde esas alınmak üzere, Ek –2 Performans ve Yeterlik Değerlendirme Formu ve Ek –3 Hizmet Bölgeleri Çizelgesi ile 28 inci maddesinin birinci fıkrasına göre hesaplanan puanların toplamı

4) Yer değiştirme suretiyle atanmada yıl ne kadar olmalıdır?
Yer değiştirme suretiyle atanmada, göreve başlama tarihine göre geçen on iki aylık süreyi; görevde yükselme suretiyle atanmada, 657 sayılı Devlet Memurları Kanunu'nun 68 inci maddesinin (B) bendinde hizmet süresi olarak hesaplanan sürelerden her on iki ay.

5)Yönetmelik kapsamında görevde yükselmeye tabi hizmet grupları ve kadroları nelerdir?
a) Yönetim hizmetleri grubu; Şube müdürü, şef,
b) Araştırma ve planlama hizmetleri grubu; Talim ve Terbiye Kurulu uzmanı, eğitim uzmanı.
c) Büro hizmetleri grubu; Sayman, ayniyat saymanı, çözümleyici, bilgisayar işletmeni, veri hazırlama ve kontrol işletmeni, veznedar, ayniyat memuru, ambar memuru, memur, usta öğretici, sekreter, şoför.

6)Yönetmelik kapsamında görevde yükselmeye tabi hizmet kadroları nelerdir?
Yönetmelik kapsamında unvan değişikliğine tabi kadrolar: Avukat, şehir plancısı, mimar, mühendis, istatistikçi, grafiker, teknik ressam, kütüphaneci, programcı, tekniker, teknisyen, veteriner hekim, psikolog, biyolog, sosyal çalışmacı, fizyoterapist, hemşire, veteriner sağlık teknisyeni, laborant, mütercim, diyetisyen, film yapımcısı, makyajcı, fotoğrafçı, kameraman.

7) Görevde yükselme suretiyle atanacaklarda aranacak şartlar nelerdir?
a) 657 sayılı Devlet Memurları Kanunu'nun 68 inci maddesinin (B) bendinde belirtilen şartlar ile ikinci fıkrada yer alan kadrolar itibarıyla belirtilen hizmet süresi ve eğitime ilişkin şartları taşımak,
b) Görevde yükselme sınavında başarılı olmak,

8) Şube müdürü kadrosu için görevde yükselme yazılı sınavına katılacaklar da aranacak hizmet süresi ve eğitime ilişkin şartlar nelerdir?
Şube müdürü kadrosu için; En az fakülte veya dört yıllık yüksekokul mezunu olmak, son iki yıl Bakanlıkta görev yapmış olmak, Talim ve Terbiye Kurulu uzmanı, eğitim uzmanı, uzman, raportör, sivil savunma uzmanı veya okul müdürü görevinde iki; müdür başyardımcısı veya müdür yardımcısı görevlerinde ayrı ayrı veya toplamda üç; mimar, mühendis, biyolog, psikolog, istatistikçi, çözümleyici, programcı, araştır-

TÜRK EĞİTİM-SEN - www.turkegitimsen.org.tr

macı, tekniker, şef veya sayman kadrosunda üç; öğretmen kadrosunda dört ya da bu alt bentte sayılan kadrolarda toplam dört yıldan az olmamak üzere asaleten görev yapmış olmak.

9) Şef kadrosu için görevde yükselme yazılı sınavına katılacaklar da aranacak hizmet süresi ve eğitime ilişkin şartlar nelerdir?
Şef kadrosu için; En az iki yıllık yüksekokul mezunu olmak, son iki yılı Bakanlıkta olmak üzere Devlet memurluğunda en az beş yıl görev yapmış olmak, bulunduğu görev unvanında veya aynı düzeydeki görevlerde toplam en az bir yıl görev yapmış olmak, yardımcı hizmetler sınıfı dışındaki kadrolarda görev yapıyor olmak.

10) Talim ve Terbiye Kurulu uzmanı kadrosu için görevde yükselme yazılı sınavına katılacaklar da aranacak hizmet süresi ve eğitime ilişkin şartlar nelerdir?
Talim ve Terbiye Kurulu uzmanı, eğitim uzmanı kadrosu için; En az fakülte veya dört yıllık yüksekokul mezunu olmak, aon iki yılı Bakanlıkta olmak üzere öğretmen veya şef kadrosunda ayrı ayrı veya toplam en az üç yıl görev yapmış olmak.

11) Sayman kadrosu için görevde yükselme yazılı sınavına katılacaklar da aranacak hizmet süresi ve eğitime ilişkin şartlar nelerdir?
Sayman kadrosu için; dört yıllık fakültelerin kamu yönetimi, iktisat, işletme, muhasebe veya maliye bölümlerinden mezun olmak, son iki yılı Bakanlıkta olmak üzere Devlet memurluğunda en az üç yıl görev yapmış olmak, bulunduğu görev unvanında veya aynı düzeydeki görevlerde toplam en az bir yıl görev yapmış olmak.

12) Ayniyat saymanı kadrosu için görevde yükselme yazılı sınavına katılacaklar da aranacak hizmet süresi ve eğitime ilişkin şartlar nelerdir?
Ayniyat saymanı kadrosu için; En az iki yıllık yüksekokul mezunu olmak, son iki yılı Bakanlıkta olmak üzere Devlet memurluğunda en az üç yıl görev yapmış olmak, bulunduğu görev unvanında veya aynı düzeydeki görevlerde toplam en az bir yıl görev yapmış olmak.

13) Çözümleyici kadrosu için görevde yükselme yazılı sınavına katılacaklar da aranacak hizmet süresi ve eğitime ilişkin şartlar nelerdir?
Çözümleyici kadrosuna atanabilmek için; En az fakülte veya dört yıllık yüksekokul mezunu olmak, bilgisayar sistemleri yönetimi ile sistem çözümleme veya sistem programlama konularında sertifika sahibi olmak, en az iki bilgisayar işletim sisteminin uygulamasını bildiğini belgelemek, üç yılı Bakanlıkta programcı unvanında olmak üzere Devlet memurluğunda en az beş yıl görev yapmış olmak, bulunduğu görev unvanında veya aynı düzeydeki görevlerde toplam en az bir yıl görev yapmış olmak.

14) Bilgisayar işletmeni kadrosu için görevde yükselme yazılı sınavına katılacaklar da aranacak hizmet süresi ve eğitime ilişkin şartlar nelerdir?
Bilgisayar işletmeni kadrosu için; en az lise veya dengi okul mezunu olmak, devlet memurluğunda adaylığı kalkmış olmak, Bakanlığa bağlı veya Bakanlıkça izin verilen özel bilgisayar kurslarından bilgisayar işletmenliği belgesi almış olmak veya bitirdiği okulun ders müfredatında en az iki dönem bilgisayarla ilgili ders aldığını belgelemek.

15) Veri hazırlama ve kontrol işletmeni kadrosu için görevde yükselme yazılı sınavına katılacaklar da aranacak hizmet süresi ve eğitime ilişkin şartlar nelerdir?
Veri hazırlama ve kontrol işletmeni kadrosu için; en az lise veya dengi okul mezunu olmak, devlet memurluğunda adaylığı kalkmış olmak, Bakanlığa bağlı veya Bakanlıkça izin verilen özel bilgisayar kurslarından belge almış olmak veya bitirdiği okulun ders müfredatında bilgisayarla ilgili ders aldığını belgelemek.

16) Veznedar, ayniyat memuru, ambar memuru, memur, usta öğretici kadroları için görevde yükselme yazılı sınavına katılacaklar da aranacak hizmet süresi ve eğitime ilişkin şartlar nelerdir?
Veznedar, ayniyat memuru, ambar memuru, memur, usta öğretici kadroları için; en az lise veya dengi okul mezunu olmak, devlet memurluğunda adaylığı kalkmış olmak.

17) Sekreter kadrosu için görevde yükselme yazılı sınavına katılacaklar da aranacak hizmet süresi ve eğitime ilişkin şartlar nelerdir?
Sekreter kadrosu için; büro yönetimi veya sekreterlik eğitimi veren en az iki yıllık yüksekokul mezunu olmak, devlet memurluğunda adaylığı kalkmış olmak.

TÜRK EĞİTİM-SEN - www.turkegitimsen.org.tr

18) Şoför kadrosu için görevde yükselme yazılı sınavına katılacaklar da aranacak hizmet süresi ve eğitime ilişkin şartlar nelerdir?
Şoför kadrosu için; en az lise veya dengi okul mezunu olmak, son iki yılı Bakanlıkta olmak üzere Devlet memurluğunda en az üç yıl görev yapmış olmak, en az beş yıllık (B) sınıfı sürücü belgesine sahip olmak.

19) Unvan değişikliği suretiyle yapılacak atamalarda; yapılacak unvan değişikliği sınavında başarılı olma koşulunun yanında hangi şartlar aranır?
a) Mimar, mühendis, istatistikçi, grafiker, kütüphaneci, veteriner hekim, psikolog, sosyal çalışmacı, biyolog, fizyoterapist, diyetisyen, mütercim, film yapımcısı, fotoğrafçı, kameraman kadroları için mesleğin gerektirdiği alanda yüksek öğretim mezunu olmak.
b) Programcı kadrosu için; Bilgisayar programcılığı alanında en az iki yıllık yüksekokul mezunu olmak, en az iki programlama dilini bildiğini belgelemek.
ç) Tekniker, teknik ressam kadroları için; atama yapılacak kadronun gerektirdiği alanlarda en az iki yıllık yüksekokul mezunu olmak.
d) Teknisyen kadrosu için; atama yapılacak kadronun gerektirdiği alanlarda eğitim veren en az ortaöğretim düzeyindeki bir eğitim kurumundan mezun olmak.
e) Laborant, hemşire, veteriner sağlık teknisyeni kadroları için; atama yapılacak kadronun gerektirdiği alanlarda eğitim veren en az ortaöğretim düzeyindeki bir eğitim kurumundan mezun olmak.
f) Avukat kadrosuna atanabilmek için; Hukuk fakültesi mezunu olmak ve avukatlık ruhsatına sahip olmak.

20) Merkez Sınav Kurulu kimlerden oluşur?
Bakan onayıyla Bakanlık Ölçme, Değerlendirme ve Sınav Hizmetleri Genel Müdürlüğünün bağlı olduğu bakan yardımcısı başkanlığında; biri Personel Genel Müdürlüğünden olmak üzere üç daire başkanı ve bir hukuk müşavirinden oluşur.

21) Merkez Sınav Kurulu kaç kişi ile toplanır?
Üye tam sayısı ile toplanır. Asıl üyenin bulunmadığı toplantıya kurul başkanının marifetiyle yedek üye katılır. Kurul kararları oy çokluğu ile alınır.

22) Merkez Sınav Kurulunun görevleri nelerdir?
Görevde yükselme ve unvan değişikliği yoluyla yapılacak atamalara ilişkin görevde yükselme ve unvan değişikliği yazılı sınavlarının tarihlerini belirlemek, yazılı sınav sorularını hazırlamak veya hazırlatmak, yazılı sınavların yapılmasını ve değerlendirilmesini sağlamak, yazılı sınav sonuçlarının ve başarılı olanların duyurulmasını sağlamak, yazılı sınava ilişkin itirazların sonuçlandırılmasını sağlamak, görevde yükselme ve unvan değişikliği yoluyla yapılacak atamalara ilişkin sözlü sınav tarihlerini belirlemek, sözlü sınav ve değerlendirme komisyonunun kimlerden, ne şekilde ve hangi merkezlerde oluşturulacağını belirleme, sınav sorularını hazırlamak veya hazırlatmak, sınavların yapılmasını ve değerlendirilmesini sağlamak, sınavların sonucuna göre başarı listelerinin düzenlenmesini ve ilanını sağlamak.

23) Yazılı sınav, sınavın Bakanlıkça yapılması hâlinde, Personel Genel Müdürlüğünce sınav tarihinden ne zaman önce duyurulur.
En az bir ay önce

24) Kimler yazılı sınava başvuramaz?
İlan edilen kadrolarda veya bunlarla aynı düzeydeki ya da daha üst düzeydeki diğer unvanlı kadrolarda görev yapmakta olanlar ile aday memur statüsünde bulunanlar.

25) Yazılı sınav soruları atanılacak kadronun nitelikleri dikkate alınarak hangi konulardan hazırlanır?
Türkçe dil bilgisi, yönetimde insan ilişkileri ve iletişim, yönetim, liderlik ve organizasyon, insan hakları ve demokrasi, yönetimde etik, Türk idare sistemi, protokol kuralları, Atatürk İlkeleri ve İnkılap Tarihi, genel kültür, T.C. Anayasası, 657 sayılı Devlet Memurları Kanunu, 1739 sayılı Millî Eğitim Temel Kanunu, 222 sayılı İlköğretim ve Eğitim Kanunu, 652 sayılı Millî Eğitim Bakanlığının Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararname, 4483 sayılı Memurlar ve Diğer Kamu Görevlilerinin Yargılanması Hakkında Kanun, 5018 sayılı Kamu Malî Yönetimi ve Kontrol Kanunu, 2886 sayılı Devlet İhale Kanunu, 4734 sayılı Kamu İhale Kanunu, 4735 sayılı Kamu İhale Sözleşmeleri Kanunu, 4982 sayılı Bilgi Edinme Hakkı Kanunu, 5442 sayılı İl İdaresi Kanunu, 4688 sayılı Kamu Görevlileri Sendikaları ve Toplu Sözleşme Kanunu, 5580 sayılı Özel

TÜRK EĞİTİM-SEN - www.turkegitimsen.org.tr

Öğretim Kurumları Kanunu ile bunlara bağlı mevzuat.

26) Yazılı sınav sonucunda kaç puan alan başarılı sayılır?
Sınavda 100 üzerinden 60 ve üzeri puan alanlar sınavda başarılı olmuş sayılır.

27) Sözlü Sınav ve Değerlendirme Komisyonu kimlerden oluşur?
Merkez Sınav Kurulunca belirlenen kamu görevlilerinden oluşacak bir başkan, dört asıl ve ihtiyaç duyulduğunda değerlendirilmek üzere dört yedek üyeden oluşur.

28) Sözlü Sınav ve Değerlendirme Komisyonu nerelerde kurulur?
Merkezde ve illerde kurulur.

29) Sözlü Sınav ve Değerlendirme Komisyonu üyelerinin mesleki seviyesi nasıl olamaz?
Sınava alınacak personelden ihraz ettikleri kadro unvanı ve lisansüstü öğrenim hariç olmak üzere öğrenim itibarıyla daha düşük seviyede olamazlar.

30) Sözlü Sınav ve Değerlendirme Komisyonu üyeleri, hangi iş ve işlemlere dahil olamazlar?
Eşleri ile ikinci dereceye kadar (bu derece dâhil) kan ve kayın hısımlarının katılacağı sözlü sınavlara ilişkin iş ve işlemlere dâhil olamazlar.

31) Sözlü Sınav ve Değerlendirme Komisyonu kaç kişi ile toplanabilir?
Üye tam sayısı ile toplanır. Asıl üyenin bulunmadığı toplantıya komisyon başkanının marifetiyle yedek üye katılır. Komisyon kararları oy çokluğu ile alınır. Sözlü sınav değerlendirmesi ise her üye tarafından ayrı ayrı yapılır.

32) Sözlü Sınav ve Değerlendirme Komisyonunun görevleri nelerdir?
Sözlü sınavları yapmak ve değerlendirmek, sözlü sınava ilişkin diğer iş ve işlemleri yürütmek, sözlü sınava ilişkin itirazları sonuçlandırmak.

33) Sözlü sınava kaç kişi çağrılır?
Görevde yükselme ve unvan değişikliği yazılı sınavında başarılı olanlardan duyuruda ilan edilen kadro sayısının üç katına kadar aday, puan üstünlüğüne göre sözlü sınava alınır.

34) Sözlü sınav konuları ve konuların ağırlıkları nelerdir?
Sınav konularına ilişkin bilgi düzeyi %20, bir konuyu kavrayıp özetleme, ifade yeteneği ve muhakeme gücü %15, liyakati, temsil kabiliyeti, tutum ve davranışlarının göreve uygunluğu %15, özgüveni, ikna kabiliyeti ve inandırıcılığı %15, genel kültürü ve genel yeteneği %20, bilimsel ve teknolojik gelişmelere açıklığı %15

35) Sözlü sınav değerlendirmesi nasıl yapılır?
Sözlü sınava giren adaylar, 100 tam puan üzerinden değerlendirilir. Her üyenin vermiş olduğu puanların aritmetik ortalaması alınarak adayın sözlü sınav puanı tespit edilir. Sözlü sınavda 100 üzerinden en az 70 puan alanlar başarılı sayılır ve başvuruda bulunduğu unvana atanmak üzere tercih yapma hakkına sahip olur.

36) Sınav sonuçlarına yapılan itirazlar kaç gün içinde sonuçlanır?
İtirazlar, en geç on iş günü içinde Merkez Sınav Kurulu tarafından incelenir veya sınavı yapan birime/kuruma incelettirilir ve sonucu ilgililere yazılı olarak bildirilir.

37) Sözlü sınav sonuçları için itirazlar nereye yapılabilir?
Sınav sonuçlarının açıklandığı tarihten itibaren duyuruda belirtilen süre içinde merkezde Ölçme, Değerlendirme ve Sınav Hizmetleri Genel Müdürlüğüne, illerde il millî eğitim müdürlüklerine itiraz edilebilir.

38) Boş kadrolara atama yapılmasında neler esas alınır.
Başarı puanı esas alınır. Bu puan, yazılı ve sözlü sınavda başarılı olanların sınav puanlarının aritmetik ortalaması esas alınmak suretiyle belirlenir ve Bakanlığın internet sitesinde duyurulur. Atanmak üzere başvuruda bulunan adayların atamaları, başarı sıralaması ve puan üstünlüğü esasına göre tercihleri de dikkate alınarak yapılır.

39) Başarı puanının eşitliği hâlinde atama işlemi nasıl yapılır?
Hizmet süresi fazla olanlara, daha üst öğrenimi bitirmiş olanlara, üst öğrenim mezuniyet notu yüksek olanlara, öncelik verilmek suretiyle, en yüksek puandan başlamak üzere başarı sıralaması belirlenir.

TÜRK EĞİTİM-SEN - www.turkegitimsen.org.tr

40) Atanma isteğinde bulunanlara en fazla kaç tercih hakkı verilir?
20

41) Hizmet grupları arasındaki geçişler hangi esaslara göre yapılır?
a) Aynı hizmet grubunun alt görev grubunun içinde yer alan aynı düzeydeki görevlerden bu görev grubu içindeki üst bentlerde yer alan görevlere sınavla; aynı veya daha alt bentlerde sayılan görevlere ise bu görev için aranan şartları taşımak kaydıyla sınavsız atama yapılabilir.
b) Hizmet grupları arası görevde yükselme niteliğindeki geçişler ve alt gruptan üst gruplara geçişler görevde yükselme sınavına tabidir. Ancak ilgilinin talebi üzerine, Bakanlıkta veya diğer kamu kurum ve kuruluşlarında daha önce asaleten bulunulan görevler ile bu görevlerle aynı düzey görevlere veya alt görevlere görevde yükselme sınavına tabi tutulmadan ve hizmet şartı aranmadan atama yapılabilir.

42) Yönetmelik kapsamındaki personelden doktora öğrenimini bitirmiş olanlar için atama işleminde hangi prosedür geçerlidir?
Bu kişiler, unvan değişikliği sınavına tabi tutulmaksızın kendi alanında öğrenimle kazanılan görevlere; görevde yükselme sınavına tabi tutulmaksızın da ve Terbiye Kurulu uzmanı, eğitim uzmanı, şef ve aynı düzeydeki diğer görevler ile alt görevlere, söz konusu görevler için aranan öğrenim şartını taşımaları ve hizmetin yerine getirilmesi için gerekli sertifika ve diğer belgelere sahip olmaları kaydıyla genel hükümlere göre atanabilirler.

43) İl millî eğitim müdür yardımcısı ve ilçe millî eğitim müdürü kadrolarına atanacaklarda hangi ek şartlar aranır?
657 sayılı Devlet Memurları Kanunu'nun 68 inci maddesinin (B) bendinde öngörülen şartların yanında, eğitim kurumu müdürlüğü görevinde en az dört yıl, şube müdürü kadrosunda en az iki yıl ya da bu fıkrada sayılan görev ve kadrolarda toplam dört yıldan az olmamak üzere asaleten görev yapmış olmak şartları aranır. İlçe millî eğitim müdürü kadrosuna atanacaklarda ayrıca öğretmenlikte adaylığı kaldırılmış olmak şartı aranır.

44) Kimler bu yönetmelik kapsamında yapılacak bölge hizmetine bağlı yer değiştirmeye tabi tutulurlar?
İl millî eğitim müdür yardımcısı, ilçe millî eğitim müdürü ve il/ilçe millî eğitim şube müdürü kadrolarında asaleten görev yapmakta olanlar.

45) 5 yıla kadar yöneticilerin bölge hizmeti süreleri ve puanları kaçtır?
Yıl ve puanlar şöyledir:

Hizmet Bölgesi	Bölge Hizmeti Süresi (Yıl)	Bölge Hizmeti Puanı (Yıl)
5	2	14,4
4	2	12
3	4	10,8
2	4	9,6
1	6	6

46) Bölge hizmetine bağlı yer değiştirmelerde halen bulunulan yöneticilik kadrosunda hangi süreler esas alınır?
Asaleten geçirilen süreler esas alınır.

47) Kimlerin bölge hizmeti süresi yeniden başlar?
Hizmet süresine veya isteğe bağlı olarak diğer hizmet bölgelerine yer değiştirme suretiyle ataması yapılan yöneticilerin

48) Kimlerin yer değiştirme işlemleri Haziran ayında sonuçlandırılır?
Bölge hizmeti süresini 31 Mayıs itibarıyla tamamlamış olanların yer değiştirme işlemleri, Haziran ayında sonuçlandırılır.

49) Bölge hizmetine bağlı yer değiştirmeye tabi yöneticilere kaç tercih hakkı verilir?
20

50) Kimler iki alt ve iki üst hizmet bölgesine yer değiştirmek üzere tercihte bulunabilirler?
Halen görev yaptıkları hizmet bölgesinde bu Yönetmelikte öngörülen çalışma süresini tamamlayanlar, daha önce görev yaptıkları hizmet bölgeleri bakımından bu Yönetmelikte öngörülen çalışma sürelerini tamamladıkları hizmet bölgeleri dışında olmak üzere, iki alt ve iki üst hizmet bölgesine yer değiştirmek üzere tercihte bulunabilirler.

TÜRK EĞİTİM-SEN - www.turkegitimsen.org.tr

51) Halen bulundukları hizmet bölgesi itibarıyla iki alt ve iki üst hizmet bölgesini tercih edemeyecek durumda olanlar nereleri tercih edebilirler?
Daha önce bölge hizmetini tamamlamadıkları hizmet bölgelerini tercih ederler.

52) Kimler hizmet bölgelerinin tamamı için tercihte bulunabilirler?
Bulundukları hizmet bölgesinde çalışma süresini dolduranlardan hizmet bölgelerinin tümünde bu Yönetmelikte hizmet bölgeleri için belirlenen sürelerde görev yapmış olanlar, halen bulundukları hizmet bölgesindeki diğer iller dahil hizmet bölgelerinin tamamı için tercihte bulunabilirler.

53) Hangi durumda atamalar Bakanlıkça gerçekleştirilecek kura sonucuna göre resen yapılır?
Tercihlerine göre ataması yapılamayan veya tercihte bulunmayan yöneticilerden hizmet bölgelerinin tümünde görev süresini tamamlamış olanların atamaları hâlen bulundukları il hariç hizmet bölgelerinin tamamındaki illere, diğerlerinin atamaları ise görev yapmadıkları hizmet bölgelerine elektronik ortamda Bakanlıkça gerçekleştirilecek kura sonucuna göre resen yapılır.

54) Bölge hizmetine bağlı yer değiştirmeler nasıl yapılır?
Yöneticilerin tercihleri ve yer değiştirmeye esas puan üstünlüğüne göre

55) Yer değiştirmeye esas puanın hesabı nasıl yapılır?
Yer değiştirmeye esas puanın hesabında bir aydan az hizmet süreleri dikkate alınmaz. Yer değiştirmeye esas puanın hesabında 31 Mayıs tarihi esas alınır ve puanların eşitliği hâlinde sırasıyla yöneticilikteki hizmet süresi ile Bakanlık bünyesinde geçen memuriyetteki toplam hizmet süresi dikkate alınır.

56) Yöneticilerin; sağlık, aile birliği, can güvenliği mazeretlerine veya engellilik durumuna bağlı yer değişikliği talepleri ile hizmetin gereği olarak yapılabilecek yer değiştirmeler hakkında hangi hükümler uygulanır?
Devlet Memurları Kanunu ile Devlet Memurlarının Yer Değiştirme Suretiyle Atanmalarına İlişkin Yönetmelik hükümleri uygulanır.

57) Kimler aynı veya alt hizmet bölgelerindeki münhal kadrolara yer değiştirmek suretiyle atanmak üzere başvuruda bulunabilirler?
Halen bulundukları bölgede o bölge için öngörülen bölge hizmeti süresinin en az yarısını 30 Haziran tarihi itibarıyla tamamlayanlar. Bunlar en fazla on tercihte bulunurlar.

58) İsteğe bağlı yer değiştirme talebinde bulunan yöneticilerin atamaları ne zaman ve nasıl yapılır?
Temmuz ayında tercihleri dikkate alınarak, yer değiştirmeye esas puan üstünlüğüne göre yapılır. Yer değiştirmeye esas puanın hesabında 30 Haziran tarihi esas alınır ve puanların eşitliği hâlinde sırasıyla yöneticilikteki hizmet süresi ile Bakanlıkta geçen toplam hizmet süresi dikkate alınır.

59) Yer değiştirmek üzere başvuruda bulunabilme şartları nelerdir?
Bölge hizmetine bağlı yer değiştirme yükümlülüğü bulunanlar hariç, bu Yönetmelik kapsamında bulunan personelden bulundukları kurumda 30 Eylül tarihi itibarıyla kesintisiz en az üç yıl görev yapmış olmak.

60) Yer değiştirme başvuruları ne zaman başlar? Kaç tercih hakkı vardır?
Başvurular Mayıs ayında alınır ve ilgili il milli eğitim müdürlüğünce belirlenen ve durumlarına uygun kadrolar arasından en fazla on kuruma atanmak üzere tercihte bulunulabilir.

61) İl içi isteğe bağlı yer değiştirme talebinde bulunan personelin atamaları ne zaman, kim tarafından yapılır?
Haziran ayında tercihleri de dikkate alınarak hizmet süresi üstünlüğüne göre valiliklerce yapılır. Hizmet süresinin eşit olması hâlinde halen bulunduğu kadrodaki hizmet süresi fazla olana öncelik verilir, eşitliğin bozulmaması durumunda kura yoluna başvurulur.

62) Kimler iller arasında, yer değiştirmek üzere başvuruda bulunabilirler? Başvurular ne zaman yapılır?
Bölge hizmetine bağlı yer değiştirme yükümlülüğü bulunanlar hariç, yönetmelik kapsamında bulunan personelden bulundukları ilde Bakanlık teşkilatı kadrolarında 30 Eylül tarihi itibarıyla kesintisiz en az üç yıl görev yapanlar. Başvu-

TÜRK EĞİTİM-SEN - www.turkegitimsen.org.tr

rular haziran ayında alınır. en fazla yirmi tercih yapılır.

63) İller arası isteğe bağlı yer değiştirme talebinde bulunan personelin atamaları ne zaman, kim tarafından yapılır?
Temmuz ayında tercihleri de dikkate alınarak hizmet süresi üstünlüğüne göre Bakanlıkça yapılır. Hizmet süresinin eşit olması hâlinde halen bulunduğu kadrodaki hizmet süresi fazla olana öncelik verilir, eşitliğin bozulmaması durumunda kura yoluna başvurulur.

64) Bu Yönetmelikte hüküm bulunmayan hallerde hangi yönetmelik kullanılarak atama ya da yer değiştirme yapılır?
657 sayılı Devlet Memurları Kanunu ile 15/3/1999 tarihli ve 99/12647 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı ile yürürlüğe konulan Kamu Kurum ve Kuruluşlarında Görevde Yükselme ve Unvan Değişikliği Esaslarına Dair Genel Yönetmelik ve 19/4/1983 tarihli ve 83/6525 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı ile yürürlüğe konulan Devlet Memurlarının Yer Değiştirme Suretiyle Atanmalarına İlişkin Yönetmelik hükümleri uygulanır.

TÜRK EĞİTİM-SEN - www.turkegitimsen.org.tr

2. MİLLÎ EĞİTİM BAKANLIĞI ADAY MEMURLARININ YETİŞTİRİLMELERİNE İLİŞKİN YÖNETMELİK

1) Yönetmeliğin amacı nedir?
Eğitim ve Öğretim Hizmetleri Sınıfında olanlar hariç Millî Eğitim Bakanlığı merkez ve taşra teşkilatındaki kadrolarına aday olarak atanan memurların yetiştirilmeleri ve aslî memurluğa atanmaları için uygulanacak eğitim programlarını, eğitim sürelerini, eğitimlerde uygulanacak sınavları, sınav ve staj değerlendirme esasları ile diğer hususlara ilişkin usul ve esasları belirlemek

2) Aday memur kimdir?
İlk defa Devlet memurluğuna atanacaklar için uygulanacak merkezi sınavı kazanarak temel eğitim, hazırlayıcı eğitim ve staja tabi tutulmak üzere, Bakanlık merkez ve taşra teşkilatındaki kadrolara atananlar

3) Adaylık süresi ne kadardır?
Bakanlığın merkez ve taşra teşkilatındaki kadrolarına aday memur olarak atananların bu görevlerine aday memur olarak atandıkları tarihten başlamak üzere, bir yıldan az iki yıldan çok olmayan süre

4) Aslî memur kavramı ne ifade etmektedir?
Adaylık süresi içinde temel, hazırlayıcı eğitim ve staj devrelerinin her birinde başarılı olan ve amirleri tarafından olumlu değerlendirilerek adaylığı kaldırılanlar

5) Bakanlık merkez teşkilatında aday memurların eğitimlerinin yönetimi, yürütülmesi ve denetimi için oluşturulan kurula ne isim verilir?
Merkezi Eğitim Yönetme Kurulu

6) Aday memurun temel ve hazırlayıcı eğitimde tabi tutulduğu eğitim konularında, birim yöneticisinin gözetiminde, beceri ve deneyim kazandırmak için yapılan uygulamalı eğitime ne ad verilir?
Staj eğitimi

7) Aday memurların, asli memur olabilmeleri için tabi tutuldukları Devlet memurlarının ortak nitelikleri ile ilgili hususları kapsayan eğitim nedir? **Temel eğitim**

8) Temel Eğitim Kurulu hangi organlardan oluşur?
Devlet Personel Başkanlığı başkanlığında, Milli Eğitim Bakanlığı, Sağlık Bakanlığı, Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı, Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı, Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumu başkanlığı ile Türkiye ve Orta Doğu Amme İdaresi Enstitüsü Genel Müdürlüğünden temsilcilerin katılımıyla

9) Aday memurların eğitimlerinde hangi ilkeler göz önünde bulundurulur?
Aday memurların eğitimlerinde; Türkiye Cumhuriyeti Anayasasına, Atatürk ilke ve inkılaplarına, Anayasada ifadesi bulunan Atatürk milliyetçiliğine sadakatle bağlı kalacak, Türkiye Cumhuriyeti kanunlarını milletin hizmetinde olarak tarafsızlık ve eşitlik ilkelerine bağlı kalarak uygulayacak yurt ve vatandaş sevgisi ile dolu, güler yüzlü, yol gösterici, vatandaşlara daima yardımcı, disiplinli ve bilgili memur olarak yetişmeleri amaçlanır. Aday memurların Bakanlık hizmetlerinin gerektirdiği bilgi ve beceriler kazandırılarak zaman ve kaynak israfına meydan vermeden, hizmetlerin verimli ve etkili bir şekilde yerine getirilmesini sağlayacak şekilde yetiştirilmeleri esastır. Eğitimler, Merkezi Eğitim Yönetme Kurulunun sorumluluğunda yürütülür. Adaylık eğitimleri temel eğitim, hazırlayıcı eğitim ve staj şeklinde birbirini takip eden bir sıra içinde ve öğretim seviyeleri dikkate alınarak düzenlenip yürütülür. Aday memurların aslî memurluğa atanabilmeleri için sırasıyla adaylık eğitimlerinin her devresini başarı ile tamamlamış olmaları gerekir. Temel ve hazırlayıcı eğitimler; Merkezi Eğitim Yönetme Kurulunca belirlenecek eğitim merkezlerinde, staj eğitimleri ise atandıkları/görev yaptıkları ve gerek görülmesi hâlinde Bakanlıkça uygun görülecek birimlerde yapılır.

10) Temel eğitimle ilgili ilkeler nelerdir?
Temel eğitimin hedefi, aday memurlara Devlet memurlarının ortak özellikleriyle ilgili bilinmesi gereken asgari bilgileri vermektir. Temel eğitim, her sınıf ve kadrodaki aday memura, ortak bir program dahilinde ve aday memurların öğrenim durumları dikkate alınarak uygulanır. Temel eğitimin süresi on günden az, iki aydan çok olamaz.

TÜRK EĞİTİM-SEN - www.turkegitimsen.org.tr

11) Temel eğitim konuları, aday memurların atandıkları görev ve öğrenim durumları dikkate alınarak hangi konular çerçevesinde hazırlanır?
Atatürk ilkeleri, T.C. Anayasası, Genel Esaslar, Temel Hak ve Ödevler, Cumhuriyetin Temel organları, Yürütme, Genel olarak Devlet teşkilatı, 657 sayılı Devlet Memurları Kanunu, Ödev ve Sorumluluklar, Genel Haklar, Yasaklar, Disiplin işleri, Sosyal ve Mali Haklar, Amir-Memur ilişkileri, Müracaat ve şikayetler, Kılık kıyafet, Yer değiştirme, Beşeri ilişkiler, Yazışma ve Dosyalama usulleri, Devlet malını koruma ve tasarruf tedbirleri, Halkla ilişkiler, Gizlilik ve gizliliğin önemi, İnkılap tarihi, Millî güvenlik bilgileri, Haberleşme, Türkçe Dilbilgisi Kuralları İnsan Hakları

12) Temel Eğitim Kurulu tarafından hazırlanan temel eğitim programları kim tarafından temin edilir?
İnsan Kaynakları Genel Müdürlüğü tarafından Devlet Personel Başkanlığından temin edilir ve ilgili yerlere dağıtılır.

13) Aday memurlara hangi eğitim programı uygulanır?
Devlet Personel Başkanlığı koordinatörlüğünde oluşturulan Temel Eğitim Kurulu tarafından hazırlanan temel eğitim programları uygulanır.

14)Temel eğitim programı sonunda aday memurların başarı seviyelerini tespit etmek amacıyla bu yönetmelikte belirtilen ilke ve yöntemler çerçevesinde hangi sınav yapılır?
Temel eğitim sınavı yapılır.

15) Hazırlayıcı eğitimin ilkeleri nelerdir?
Hazırlayıcı eğitimin hedefi, aday memurların işgal ettikleri kadro ve görevleri dikkate alınarak bu görevlerin yürütülmesi için gerekli bilgi ve becerileri kazandırmak ve görevlerine uyumlarını sağlamaktır. Hazırlayıcı eğitimin süresi bir aydan az, üç aydan çok olamaz. Hazırlayıcı eğitim için ayrılan süreye program sonunda yapılan sınav süreleri dahildir. Hazırlayıcı eğitim, temel eğitimin bitiminden sonra başlar.

16) Hazırlayıcı eğitim konuları nelerdir?
Bakanlığın tanıtılması, görevleri, teşkilatı, ilgili mevzuatı, diğer kurumlarla ilişkileri. Aday memurun atandığı sınıftaki kadro ve görevleriyle ilgili konular. Birinci fıkrada sayılan eğitim konularının yanında Merkezi Eğitim Yönetme Kurulu tarafından uygun görülecek diğer konular da eğitime dahil edilebilir.

17) Hazırlayıcı eğitim programı nasıl uygulanır?
Hazırlayıcı eğitim programı, eğitim ve sınav yürütme komisyonlarının sorumluluğunda uygulanır. Bu uygulama sonunda aday memurların başarı seviyelerini tespit etmek amacıyla bu Yönetmelikte belirtilen ilke ve yöntemler çerçevesinde hazırlayıcı eğitim sınavı yapılır.

18) Staj eğitimi ilkeleri nelerdir?
Staj eğitiminin hedefi, aday memurlara hazırlayıcı eğitim döneminde verilen teorik bilgiler ile atandıkları kadro ve görevleri ile ilgili, uygulama yaptırmak suretiyle beceri ve tecrübe kazandırmaktır. Staj eğitimi, hazırlayıcı eğitimden sonra Merkezî Eğitim Yönetme Kurulunca belirtilen tarihte başlatılır. Staj eğitimi iki aydan az olmamak kaydıyla adaylık süresi içinde tamamlanır.

19) Staj eğitimi konuları nelerdir?
Yazışma ve dosyalama kuralları. Sorumluluğuna verilen araç ve gereçleri kullanma ve bakımını yapma. Görevi ile ilgili mevzuatı bilme ve kurallarına uyma. Çevre ilişkileri. Ast, üst ilişkileri İnsan ilişkileri. Gizlilik dereceleri, yazışma ve gizlilik dereceli evrakın saklanması. Görevi ile ilgili gözlem, araştırma ve incelemeler. Güvenlik ve koruma tedbirleri. Uygulamada tarafsızlık. Zamanın ve kaynakların verimli şekilde kullanılması. Hazırlayıcı eğitimde görülen diğer konular.

20) Temel ve hazırlayıcı eğitim programları sonunda yapılacak sınavlarla ilgili ilkeler nelerdir?
Temel eğitim sınavı, Temel Eğitim Kurulu tarafından belirlenen şekilde; hazırlayıcı eğitim sınavı ise test, uzun cevaplı veya uygulamalı şekilde yapılır. Hazırlayıcı eğitim sınavında, uygun görülen sınav çeşitlerinden biri veya birkaçı birden kullanılabilir. Sınavlar önceden duyurulan yer, gün ve saatte yapılır. Sınav soruları, salon başkanı tarafından yoklama yapılıp, sınava katılmayanların tutanakla tespit edilmesinden ve sınav kurallarının adaylara açıklanmasından sonra dağıtılır. Sınavlarda köşesi kapalı kağıt kullanılması zorunludur. Sınavlarda sınavın başlayışını, akışını ve bitimini, kullanılan kağıtların ve sınava giren adayların sayısını ve her

TÜRK EĞİTİM-SEN - www.turkegitimsen.org.tr

adayın kullandığı kağıt adedini gösteren bir tutanak düzenlenir. Bu tutanaklar salon başkanı ve en az iki gözcü tarafından imzalanır. Eğitim dönemlerinin süreleri dikkate alınarak, eğitim sonunda yapılacak sınavlara hazırlamak amacıyla temel ve hazırlayıcı eğitim süreleri içinde ara sınavları yapılabilir.

21) Temel eğitim sınavında kaç soru çıkar?
Temel Eğitim Kurulu tarafından hazırlanan sorular arasından eğitim konularının eğitim programındaki ağırlıkları dikkate alınarak her konu için ayrı ayrı belirlenen adetlerde, toplam 100 adet olmak üzere 4 grup olarak hazırlanır.

22) Hazırlayıcı eğitim sınav sorularında kriterler nelerdir?
Aday memurların kadro ve görevleri dikkate alınarak hazırlanan eğitim programındaki konuların ağırlıklarına göre Merkezi Eğitim Yönetme Kurulunca sınavda sorulacak soruların en az üç katı olmak üzere hazırlanır. Sorulacak sınav soruları, hazırlanmış bulunan bu sorular arasından konuların eğitim programındaki ağırlıkları dikkate alınarak her konu için ayrı ayrı olmak üzere kura usulüyle adaylar arasından seçilecek en az üç kişi huzurunda eğitim ve sınav yürütme komisyonu tarafından tespit edilir. Sınavların test usulüyle yapılması halinde soru tespitinde soruların üç kat olarak hazırlanması ve kura ile belirlenmesi yöntemi uygulanmaz.

23) Temel ve hazırlayıcı eğitim sonunda yapılan sınavlarda sınav kağıtları kaç puan üzerinden değerlendirilir?
100 tam puan üzerinden değerlendirilir. Bu değerlendirmede 60 ve daha yukarı puan alanlar başarılı sayılır. Başarısız sayılan aday memurların sınav kağıtları komisyonca en geç bir gün sonra bir defa daha okunarak değerlendirmeye alınır. Buçuklu puanlar bir üst tam puana tamamlanır.

24) Temel ve hazırlayıcı eğitim sonunda yapılan sınav sonuçları ne zaman açıklanır?
Sınavların yapıldığı günü izleyen iki gün içinde ilan edilir. Başarısız adaylara sonuçlar ayrıca yazılı olarak tebliğ edilir.

25) Aday memurlar sınav sonuçlarına ne zaman itiraz edebilir?
Kendilerine tebliğini takip eden iki iş günü içinde dilekçe ile ilgili Eğitim ve Sınav Yürütme Komisyonu Başkanlığına itiraz edebilirler.

26) Sağlık sebepleri dışında sınavlara katılmayanların durumu ne olur?
Başarısız sayılır. Sağlık sebebiyle sınava katılmayanların sınavları adaylık süresi içinde uygun bir zamanda yapılır.

27) Hangi durumlar sınavların iptalini gerektirir?
Sınav sorularının çalınmış olduğunun belirlenmesi. Soru zarflarının sınav zamanından önce açıldığının belirlenmesi. Soruların yetkili olmayan kişilerce sınavlardan önce görülmüş olması. Sınavların iptal olmasına neden olanlar hakkında kanuni işlem yapılır. Sınav belgelerinin saklanması

28) Millî Eğitim Bakanlığı Aday Memurlar Staj Değerlendirme Belgesine göre, amirlerince verilen puanların aritmetik ortalamasının, adaylığın kaldırılması için gerekli olan 60 puanın altında ya da değerlendirmeye esas her bir niteliğe verilen puanların verilebilecek en fazla puanın yarısı veya yarısından daha az olması durumunda yöntem nedir?
Az puan vermeyi gerektiren sebeplerin belge ile ispatı zorunludur.

29) Merkezî Eğitim Yönetme Kurulu kaç kişiden oluşur?
Bakanlık merkez teşkilatında Müsteşar veya görevlendireceği müsteşar yardımcısının başkanlığında; Genel Müdür, Eğitim Daire Başkanı, Müsteşar tarafından görevlendirilecek iki hizmet birimi amiri olmak üzere toplam beş kişiden oluşur.

30) Merkezî Eğitim Yönetme Kurulunun görevleri nelerdir?
Hazırlayıcı eğitim programı ve bu programın uygulanmasında gerekli araç ve gereçleri ve sınav sorularının konulara göre ağırlık derecelerini belirlemek, sınav çeşidine göre soruları hazırlamak/hazırlatmak, eğitim yerlerine dağıtılmasını sağlamak. Eğitim ve sınav yürütme komisyonlarını kurmak. Her bir eğitim ve bunlarla ilgili sınavların programları çerçevesinde yapılması ve yürütülmesi için gerekli tedbirleri

TÜRK EĞİTİM-SEN - www.turkegitimsen.org.tr

almak. Eğitim yapılacak yerleri planlamak ve belirlemek. Diğer kurum ve kurutuşlarla gerekli iş birliğini sağlamak. Eğitim faaliyetlerini denetlemek veya denetlenmesini sağlamak. Her bir eğitim devresinin süresini ayrı ayrı belirlemek. Eğitim faaliyetlerinin etkin ve verimli bir şekilde yürütülmesi bakımından ilgili birimler arasında gerekli iş bölümünü yapmak. Bakanlık merkez teşkilatı birimlerinin aday memurların yetiştirilmelerine ilişkin eğitim konusundaki tekliflerini değerlendirerek sonuçlandırmak.

31) Merkez teşkilatındaki Eğitim ve Sınav Yürütme Komisyonu kaç kişiden oluşur?
Eğitim Daire Başkanı başkanlığında; Merkezî Eğitim Yönetme Kurulunu oluşturan birimlerin her birinden en az şube müdürü düzeyinde görevlendirilecek üyelerden oluşur.

32) Taşra teşkilatındaki Eğitim ve Sınav Yürütme Komisyonu kaç kişiden oluşur?
İl millî eğitim müdürünün başkanlığında; maarif müfettişleri kurulu başkanı, il millî eğitim müdürünün teklifi üzerine vali tarafından görevlendirilecek bir il millî eğitim müdür yardımcısı veya şube müdürü ile okul öncesi eğitim, ilköğretim, orta öğretim, özel öğretim ve yaygın eğitim kurumlarını temsilen kendi aralarından seçecekleri birer üyeden oluşur.

33) Eğitim ve Sınav Yürütme Komisyonunun görevleri nelerdir?
Merkezî Eğitim Yönetme Kurulunun görevleri ve bu kurulca alınan kararlar doğrultusunda eğitim ve sınavlarla ilgili her türlü iş ve işlemleri yürütmek. Eğitim ve sınavları belirlenen süre içinde tamamlamak. Sınavların güvenli bir şekilde yapılmasını sağlamak. Sınavları yapmak ve değerlendirmek. Adaylara yetecek kadar salon temin etmek. Yeteri kadar sınav uygulayıcısı, gözetmen ve salon başkanını belirlemek. Sınav sonuçlarını aday memurlara tebliğ etmek, ilgili birimlere göndermek. Sınav sonuçlarına yapılacak itirazları inceleyerek sonuca bağlamak.

34) Millî Eğitim Bakanlığı Aday Memurlar Staj Değerlendirme Belgesini dolduracak amirlerin, değerlendirmeye esas nitelikler çerçevesinde aday memuru izleme, denetleme, yöneltme ve rehberlikte bulunmaları ve bu belgeyi doldurabilmeleri için aday memur ile en az ne kadar altı ay birlikle çalışmaları zorunludur.
Altı ay

35) Amirlerin görev değişikliği, istifa ve emeklilik gibi sebeplerle görevlerinden ayrılmaları durumunda değerlendirme belgesi nasıl doldurulur?
Aday memur ile altı aydan az çalışmaları durumunda değerlendirme belgesi, aday memurun mevcut amirleri tarafından varsa önceki amirlerinin yazılı görüşleri de alınarak doldurulur.

36) Adaylığın kaldırılmasına ilişkin süreç nasıl işler?
Aday memurlardan staj eğitimlerinin değerlendirmesi sonunda başarılı olduğu anlaşılanların adaylıklarının kaldırılması teklifi, değerlendirme belgesi ile adaylığın kaldırılması gereken tarihten bir ay önce; özlük dosyaları valilikte tutulan personel açısından il millî eğitim müdürlüğündeki; özlük dosyaları Bakanlıkta tutulan personel açısından ise merkez teşkilatındaki adaylık işlemlerini yürüten birimde bulundurulacak şekilde gönderilir. İlgili birimler kendilerine intikal eden belgeleri inceleyerek usul ve işlem eksikliği bulunmayanları formla makamın onayına sunar. Usul ve işlem eksikliği bulunanların bu eksiklikleri en kısa sürede tamamlatılır.

37) Adaylığı kaldırılan personelle ilgili onayların birer örneği, özlük dosyalarında muhafaza edilmek üzere ilgili birimlere ve Tebliğler Dergisi'nde yayımlanmak üzere nereye gönderilir?
Destek Hizmetleri Genel Müdürlüğüne gönderilir.

38) Aday olarak atanmış olan memurların adaylık süresi ne kadardır?
Bir yıldan az, iki yıldan çok olamaz.

39) Aday memurlardan adaylık süresi içinde aylıksız izin kullananlara hangi prosedür işler?
göreve başlamalarını müteakip tamamlanamayan adaylık eğitimleri bu yönetmelikte belirtilen şartlarda tamamlattırılır.

TÜRK EĞİTİM-SEN - www.turkegitimsen.org.tr

40) Kimlerin adaylık süresi içinde görevlerine son verilebilir?
Adaylık süresi içinde temel ve hazırlayıcı eğitim ve staj devrelerinin her birinde başarısız olanlarla adaylık süresi içinde hal ve hareketlerinde memuriyetle bağdaşmayacak durumları, göreve devamsızlıkları tespit edilenlerin disiplin amirlerinin teklifi ve atamaya yetkili amirin onayı ile ilişkileri kesilir.

41) Adaylık süresi sonunda nasıl başarısız sayılır?
Adaylık süresi içinde aylıktan kesme veya kademe ilerlemesinin durdurulması cezası almış olanların disiplin amirlerinin teklifi ve atamaya yetkili amirin onayı ile ilişikleri kesilir.

42) Temel eğitim, hazırlayıcı eğitim ve staj eğitimi devrelerinin her birinde başarısız olan ve bu sebeple görevlerine son verilen aday memurlar kaç yıl geçmedikçe tekrar Devlet memurluğuna alınmazlar.
Üç yıl

43) Görevlerine son verilen aday memurlar, görevlerine son vermeyi gerektiren sebepler de belirtilerek Genel Müdürlükçe en geç ne kadar sürede Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı Devlet Personel Başkanlığı'na bildirilir.
En geç bir ay içinde

TÜRK EĞİTİM-SEN - www.turkegitimsen.org.tr

3. MİLLÎ EĞİTİM BAKANLIĞI ÖĞRETMEN ATAMA VE YER DEĞİŞTİRME YÖNETMELİĞİ

1) Millî Eğitim Bakanlığı Öğretmen Atama Ve Yer Değiştirme Yönetmeliği'nin amacı nedir?
Eğitim-öğretim hizmetlerinin etkin ve verimli bir şekilde yürütülebilmesi için aday öğretmenliğe ve öğretmenliğe yapılacak atamalar ile öğretmenlerin yer değiştirmelerine ilişkin usul ve esasları düzenlemektir.

2) Bu yönetmelik kapsamına kimler girer?
Yönetmelik, Millî Eğitim Bakanlığına bağlı resmî eğitim kurumlarına aday öğretmen ve öğretmen olarak atanacaklar ile hâlihazırda bu eğitim kurumlarında görev yapan aday öğretmen ve öğretmenleri kapsar.

3) Aday öğretmen kimdir?
Öğretmenlikte adaylığı daha önce kaldırılmamış olanlardan öğretmenliğe ilk defa atama suretiyle atananlar

4) Eğitim Kurumu yöneticisi kimdir?
Bakanlığa bağlı her derece ve türdeki örgün ve yaygın eğitim kurumlarında müdür, müdür başyardımcısı ve müdür yardımcısı görevlerini 657 sayılı Kanunun 88 inci ve 652 sayılı Kanun Hükmünde Kararnamenin 37 nci maddelerine göre ikinci görev kapsamında yürütenler

5) Norm kadro nedir?
Millî Eğitim Bakanlığına bağlı her derece ve türdeki resmî eğitim kurumlarında alanlar itibarıyla bulunması gereken öğretmen sayısı

6) Uzman öğretici kimdir?
Özel öğretim kurumlarında bağımsız olarak ders veren personel

7) Aday öğretmenliğe/öğretmenliğe atanacaklarda, 657 sayılı Kanunun 48 inci maddesinde belirtilen genel şartların yanında aşağıdaki özel şartlar aranır. Bu özel şartlar nelerdir?
Mezun olunan yükseköğretim programının, Bakanlığın öğretmenliğe atanacakların tespitine ilişkin kararına göre atama yapılacak alana uygun olması, Öğretmenliğe kaynak teşkil eden yükseköğretim programlarından mezun olanların ihtiyacı karşılamadığı alanlara atanacaklar hariç olmak üzere, Bakanlıkça uygun görülen pedagojik formasyon eğitiminin başarıyla tamamlanmış olması, Yurt dışındaki yükseköğretim kurumlarından mezun olanların, Yükseköğretim Kurulu Başkanlığınca yükseköğrenimlerinin ve/veya pedagojik formasyon belgelerinin yurt içindeki yükseköğretim kurumlarına veya programlarına denkliğinin kabul edilmiş olması, İlk atama kapsamında atanacakların, KPSS'den atanacakları alanlar için belirlenen taban puan ve üzerinde puan almış olmaları, Devlet memurluğundan veya öğretmenlik mesleğinden çıkarılmayı gerektiren bir ceza alınmamış olması.

8) Öğretmen kadrolarına atama usulleri nelerdir?
İlk atama, yeniden atama ve kurumlar arası yeniden atama, Millî sporcuların ataması, engellilerin ataması.

9) Aday veya asıl Devlet memuru olarak hâlen Bakanlık veya diğer kamu kurum ve kuruluşlarında görev yapanlar, Devlet memuru olarak görev yapmakta iken kendi istekleriyle bu görevlerinden ayrılanlar ile aday öğretmenlik veya aday memurluk döneminde başarısız olmaları nedeniyle görevine son verilenler, atama şartlarını taşımaları kaydıyla hangi kapsamında başvuruda bulunabilir?
İlk atama

10) Kimler yeniden atama kapsamında başvuru yapabilir?
Devlet memurluğundan ayrılmış olanlar, daha önce eğitim ve öğretim hizmetleri sınıfına dâhil öğretmen unvanlı kadroda adaylıklarının kaldırılmış olması şartıyla, Devlet üniversitelerinde en az iki yıl öğretim üyesi, öğretim görevlisi, okutman, araştırma görevlisi ve uzman olarak görev yaptıktan sonra bu görevlerden ayrılanlar, mezun oldukları alanların Bakanlığın öğretmenliğe atanacakların tespitine ilişkin kararına göre atama yapılacak alana uygun olması şartıyla, Kamu kurum ve kuruluşlarında hâlen görev yapmakta olanlar, daha önce eğitim ve öğretim hizmetleri sınıfına dâhil öğretmen unvanlı kadroda adaylıklarının kaldırılmış olması şartıyla, Devlet üniversitelerinde hâlen görev yapmakta olanlardan en az iki yıl öğretim üyesi, öğretim görevlisi, okutman, araştırma görevlisi ve uzman olarak görev yapmış olanlar, mezun

TÜRK EĞİTİM-SEN - www.turkegitimsen.org.tr

oldukları alanların Bakanlığın öğretmenliğe atanacakların tespitine ilişkin kararına göre atama yapılacak alana uygun olması şartıyla

11) Hangi özelliklere sahip bireyler sınav şartı aranmaksızın beden eğitimi alanında aday öğretmenliğe atanmak üzere başvuruda bulunabilir?
Millî sporculardan; Olimpiyat Oyunları veya Paralimpik Oyunlarda ferdî veya takım müsabakalarında ilk üç dereceye girenler, Millî sporcu belgesine konu olan müsabakanın oynandığı tarihte olimpiyat oyunları programında yer alan spor dallarının Dünya ve Avrupa Şampiyonalarında büyükler ve alt yaş kategorilerinde ilk üç dereceye girenler, Uluslararası Olimpiyat Komitesi tarafından düzenlenen yaz-kış gençlik olimpiyat oyunlarında ferdî veya takım müsabakalarında ilk üç dereceye girenler, Universiad Oyunları, Akdeniz Oyunlarında olimpik branşlarda ferdî veya takım müsabakalarında ilk üç dereceye girenler, takım sporlarında en az on kez ülkemizi temsil ederek millî sporcu belgesi almış olanlar, Deaflimpik Oyunlarında ferdî veya takım müsabakalarında ilk üç dereceye girenler, Uluslararası Olimpiyat Komitesinin tanıdığı spor dallarının büyükler ve alt yaş kategorilerinde Dünya ve Avrupa şampiyonalarında ilk üç dereceye girenler.

12) Engellilerin öğretmenliğe atamaları, hangi yönetmeliğe göre yapılır?
Engelli Kamu Personel Seçme Sınavı ve Engellilerin Devlet Memurluğuna Alınmaları Hakkında Yönetmelik hükümleri çerçevesinde yapılır.

13) Engelli öğretmenliğe atanacaklarda hangi şartlar aranır?
Öğrenim durumu yönünden mezuniyetinin atanacağı alan öğretmenliğine uygun olması ve eğitim fakülteleri dışındaki yükseköğretim kurumlarından mezun olanların Bakanlıkça uygun görülen pedagojik formasyon eğitimi programını başarıyla tamamlanmış olması, yurt dışındaki yükseköğretim kurumlarından mezun olanların ise yükseköğrenimlerinin ve pedagojik formasyon belgelerinin yurt içindeki yükseköğretim kurumlarına veya programlarına denkliğinin yapılmış olması gerekir.

14) Atama izni verilen öğretmen kadrolarının en fazla ne kadarı yeniden atama ve kurumlar arası yeniden atamada kullanılır?
%1'i yeniden atama ve kurumlar arası yeniden atamada kullanılır.

15) Beden eğitimi öğretmenliğine ilk atama kapsamında ayrılan kontenjanın en fazla ne kadarı millî sporcuların atamalarında kullanılır.
En fazla %10'u

16) Aday öğretmenliğe atanacaklar neye göre belirlenir?
Yönetmelikte ve Bakanlıkça yapılan duyuruda belirlenen şartları taşımaları kaydıyla, alanlar itibarıyla başvuranlar arasından KPSS sınav sonuçlarına göre belirlenir.

17) İlk atama yoluyla aday öğretmenliğe ve öğretmenliğe atama duyurusu nereden yapılır?
Bakanlığın internet sitesinde yapılır. Duyuruda; aday öğretmenliğe/öğretmenliğe başvuracaklarda aranacak şartlar ve istenecek belgeler, atama usullerine göre alanlar itibarıyla belirlenen kontenjan, aday öğretmenliğe/öğretmenliğe atamaya esas alınacak puan türleri ve taban puanlar, başvuru yeri ve süresi ile başvuru ve atamaya ilişkin diğer hususlara yer verilir.

18) İlk atama başvurusu nereye ne şekilde yapılır?
Elektronik ortamda yapılır ve başvuru çıktısı, istenen belgelerle birlikte il veya ilçe millî eğitim müdürlüklerinde oluşturulacak başvuru bürolarına onaylatılır.

19) Aday öğretmenliğe/öğretmenliğe atanma isteğinde bulunan adaylar en fazla kaç tercih yapabilir?
En fazla 40 tercihte bulunabilir.

20) Başvuruların geçerli olabilmesi için hangi işlem gereklidir?
Başvuruların, başvurunun yapıldığı gün ya da başvurunun son gününe rastlayan gün hariç bir sonraki gün mesai saatleri içinde başvuru bürolarına onaylatılması zorunludur. Bu süre içerisinde onaylatılmayan başvurular geçersiz sayılır.

TÜRK EĞİTİM-SEN - www.turkegitimsen.org.tr

21) Öğretmenlikten ayrılmış olanlar nerelere yeniden atanmak üzere başvurabilir?
Bakanlıkça en son düzenlenen atama kararnamelerinde belirtilen alana, öğrenimi birden fazla alana kaynak olanlardan Bakanlıkça en son düzenlenen kararnamelerinde iki alan yazılı olanlar, bu alanlardan yalnızca öğrenimleri itibarıyla atanabilecekleri alana, uygulamadan kaldırılan alanın öğretmenleri, öğrenimleri itibarıyla atanabilecekleri alana

22) İlk atama kapsamında aday öğretmenliğe/öğretmenliğe yapılacak atamalar da yöntem nedir?
KPSS puan üstünlüğüne göre tercihler de dikkate alınarak ilan edilen kontenjanlar dâhilinde elektronik ortamda gerçekleştirilir. Puan eşitliği hâlinde atanacak aday bilgisayar kurası ile belirlenir. Hizmet süreleri toplamı fazla olandan başlamak üzere, tercihler de dikkate alınarak ilan edilen kontenjan sınırlılığında elektronik ortamda yapılır

23) Göreve başlamak üzere atandıkları il millî eğitim müdürlüğüne başvuran adaylardan hangileri göreve başlatılır?
Kimlik, adli sicil ve adli sicil arşiv kaydı ve askerlik durumu beyanları dışında duyuruda belirtilen diğer belgeleri eksiksiz ve uygun olanlar

24) Fen liseleri ve sosyal bilimler liseleri öğretmenliklerine atanacaklarda hangi şartlar aranır?
Başvuru tarihi itibarıyla görev yapılan alanın, atanmak istenilen alana uygun olması, başvurunun son günü itibarıyla Bakanlık kadrolarında adaylık dâhil en az üç yıl öğretmenlik yapılmış olması

25) İhtiyaç halinde fen liseleri ve sosyal bilimler liseleri öğretmenliklerine atama yapılmak üzere kim tarafından ne zaman duyuru yapılır?
Valiliklerce, il genelinde her adayın bilgi sahibi olmasını sağlayacak şekilde başvuru tarihinden en az on gün önce duyuru yapılır.

26) Fen liseleri ve sosyal bilimler liselerine atanmak üzere başvuruda bulunan öğretmenler nasıl atanır?
Tercihleri de dikkate alınarak hizmet puanı üstünlüğüne göre valiliklerce atanır. Adayların hizmet puanlarının eşitliği halinde, öğretmenlikteki hizmet süresi fazla olan adayın ataması yapılır. Eşitliğin devamı hâlinde atanacak aday kura ile belirlenir.

27) Spor liselerinin beden eğitimi öğretmenliği ile güzel sanatlar liselerinin müzik ve görsel sanatlar/resim öğretmenliklerine atanacak öğretmenlerin belirlenmesi amacıyla kurulan değerlendirme ve uygulama sınavı komisyonu kimlerden oluşur?
İl millî eğitim müdürünün veya görevlendireceği müdür yardımcısının başkanlığında, il millî eğitim müdürünce belirlenmek üzere ilçe millî eğitim müdürlüklerinden bir şube müdürü, alanı beden eğitimi, müzik ve görsel sanatlar/resim olan birer eğitim kurumu müdürü ya da öğretmen olmak üzere beş kişiden oluşturulur. Değerlendirme ve uygulama sınavı komisyonuna aynı usulle birer yedek üye belirlenir. Asıl üyenin bulunmadığı toplantıya komisyon başkanının çağrısı üzerine yedek üye katılır. Komisyon kararları oy çokluğu ile alınır.

28) Değerlendirme ve uygulama sınavı komisyonunun görevleri nelerdir?
Spor liselerinin beden eğitimi öğretmenliği ile güzel sanatlar liselerinin müzik ve görsel sanatlar/resim öğretmenliklerine atanmak üzere başvuruda bulunan adayların değerlendirmelerini yaparak sonuçların ilanını sağlamak, uygulama sınavını yaparak sonuçların ilanını sağlamak, değerlendirme sonuçları ile uygulama sınavı sonuçlarına yapılacak itirazları karara bağlamak, değerlendirme ile uygulama sınavı sonuçlarına göre atamaya esas puanların belirlenmesini ve ilanını sağlamak.

29) Spor liselerinin beden eğitimi öğretmenliği ile güzel sanatlar liselerinin müzik ve görsel sanatlar/resim öğretmenliklerine atanacaklarda hangi şartlar aranır?
Başvuru tarihi itibarıyla görev yapılan alanın, atanmak istenilen alana uygun olması, başvurunun son günü itibarıyla Bakanlık kadrolarında adaylık dâhil en az üç yıl öğretmenlik yapılmış olması, yapılacak değerlendirme ve uygulama sınavında başarılı olma,

30) Spor liselerinin beden eğitimi öğretmenliği ile güzel sanatlar liselerinin müzik ve görsel sanatlar/resim öğretmenliklerine atamalarında neler esas alınır?

TÜRK EĞİTİM-SEN - www.turkegitimsen.org.tr

Atama yapılacak eğitim kurumunda norm kadro açığı bulunması, atamalarda puan üstünlüğü,

31) Öğretmen ihtiyacı 33 üncü maddenin üçüncü fıkrasına göre yapılan atamalarla karşılanamayan spor liselerinin beden eğitimi öğretmenliği ile güzel sanatlar liselerinin müzik ve görsel sanatlar/resim öğretmenliklerine atanmak üzere başvuruda bulunan öğretmenler değerlendirme ve uygulama sınavı kim tarafından değerlendirmeye tabi tutulur?
Sınav komisyonu

32) Adaylar nasıl sıralanır ve ne kadar sınava alınır?
Adaylar, değerlendirme sonucu aldıkları puana göre alanlar itibarıyla sıralanır ve en yüksek puan alandan başlamak üzere alanlar itibarıyla ilan edilen kadro sayısının üç katı aday uygulama sınavına alınır. Son sıradaki adayla aynı puana sahip olan adaylar da uygulama sınavına alınır.

33) Uygulama sınavında başarılı olmak için kaç puan alınmalıdır?
Uygulama sınavında 60 ve üzerinde puan alanlar başarılı sayılır.

34) Atamaya esas puanlar ne kadar geçerlidir?
Sonuçların ilanı tarihinden itibaren altı ay süreyle geçerlidir.

35) Değerlendirme sonuçları için itiraz nereye, kaç gün içinde yapılır?
Sonuçların ilan tarihinden itibaren beş iş günü içinde il millî eğitim müdürlüğü aracılığıyla itiraz edilebilir. Uygulama sınavı sonuçlarına, sonuçların ilan tarihinden itibaren beş iş günü içinde il millî eğitim müdürlüğü aracılığıyla itiraz edilebilir.

36) Hizmet bölgelerinin belirlenmesi hangi faktörler etkilidir?
Öğretmen ihtiyacı, coğrafi durum, ekonomik ve sosyal yönden gelişmişlik düzeyi, ulaşım şartları ile hizmet gereklerinin karşılanması yönünden benzerlik gösteren iller gruplandırılarak üç hizmet bölgesi oluşturulmuştur.

37) Hizmet alanları kaç bölümden oluşur?
Öğretmen ataması ve çalıştırılmasında güçlük derecesi bakımından benzerlik gösteren eğitim kurumları gruplandırılarak altı hizmet alanına ayrılmıştır.

38) Hangi hizmet alanları zorunlu çalışma kapsamına girer?
Eğitim kurumlarından 1, 2 ve 3. hizmet alanlarındakiler zorunlu çalışma yükümlülüğü kapsamı dışında; 4, 5 ve 6. hizmet alanlarındakiler ise zorunlu çalışma yükümlülüğü kapsamında olacak şekilde valiliklerce belirlenerek Bakanlığa bildirilir.

39) Zorunlu çalışma yükümlülüğü kapsamına alınacak eğitim kurumları nasıl belirlenir?
Eğitim kurumunun bulunduğu yerin bağlı olduğu il veya ilçeye günü birlik gidiş-dönüş imkânının bulunup bulunmadığı, Öğretmen ihtiyacının kadrolu öğretmenlerce karşılanamadığı durumlarda ek ders ücreti karşılığı görevlendirilebilecek yükseköğrenimli potansiyel aday sayısının yeterli olup olmadığı, Eğitim kurumunun bulunduğu yerleşim yerine atanan bir öğretmenin, isteğiyle en az üç öğretim yılı görev yapıp yapmadığı, Eğitim kurumunun bulunduğu yerleşim yerinde yeteri kadar lojman olup olmadığı ya da barınma, ikamet ve konaklama imkânlarının bulunup bulunmadığı, Eğitim kurumunun bulunduğu yerleşim yerindeki okullaşma oranı, norm kadro durumu ile öğretmen ihtiyacının aynı yerdeki diğer eğitim kurumlarındaki öğretmenlerle karşılanıp karşılanamadığı, Sosyal, sportif ve kültürel faaliyet yapılabilecek ortamların bulunup bulunmadığı, Sağlık kurumu bulunup bulunmadığı ya da tedavi hizmetlerinin istenilen düzeyde yerine getirilip getirilemediği, Eğitim kurumunun bulunduğu yerde asayişi sağlayacak güvenlik biriminin bulunup bulunmadığı, Eğitim kurumunun bulunduğu hizmet alanında başka eğitim kurumu bulunup bulunmadığı, gibi hususlar ile illerin özelliklerine göre diğer hususlar da göz önünde bulundurulmak suretiyle valiliklerce belirlenerek değerlendirilmek üzere Bakanlığa bildirilir.

40) Bir yıllık çalışmaları karşılığında olmak üzere, aday öğretmenler/öğretmen birinci hizmet bölgesinde bulunan illerden ne kadar puan kazanır?
1 inci hizmet alanındaki eğitim kurumlarında görev yapanlara 10,

TÜRK EĞİTİM-SEN - www.turkegitimsen.org.tr

2 nci hizmet alanındaki eğitim kurumlarında görev yapanlara 11,
3 üncü hizmet alanındaki eğitim kurumlarında görev yapanlara 12,
4 üncü hizmet alanındaki eğitim kurumlarında görev yapanlara 14,
5 inci hizmet alanındaki eğitim kurumlarında görev yapanlara 16,
6 ncı hizmet alanındaki eğitim kurumlarında görev yapanlara 18 hizmet puanı verilir.

41) Bir yıllık çalışmaları karşılığında olmak üzere, aday öğretmenler/öğretmen 2. hizmet bölgesinde bulunan illerden ne kadar puan kazanır?
1 inci hizmet alanındaki eğitim kurumlarında görev yapanlara 12,
2 nci hizmet alanındaki eğitim kurumlarında görev yapanlara 13,
3 üncü hizmet alanındaki eğitim kurumlarında görev yapanlara 14,
4 üncü hizmet alanındaki eğitim kurumlarında görev yapanlara 18,
5 inci hizmet alanındaki eğitim kurumlarında görev yapanlara 20,
6 ncı hizmet alanındaki eğitim kurumlarında görev yapanlara 22 hizmet puanı verilir.

42) Bir yıllık çalışmaları karşılığında olmak üzere, aday öğretmenler/öğretmen 3. hizmet bölgesinde bulunan illerden ne kadar puan kazanır?
1 inci hizmet alanındaki eğitim kurumlarında görev yapanlara 14,
2 nci hizmet alanındaki eğitim kurumlarında görev yapanlara 16,
3 üncü hizmet alanındaki eğitim kurumlarında görev yapanlara 18,
4 üncü hizmet alanındaki eğitim kurumlarında görev yapanlara 22,
5 inci hizmet alanındaki eğitim kurumlarında görev yapanlara 26,
6 ncı hizmet alanındaki eğitim kurumlarında görev yapanlara 30 hizmet puanı verilir.

43) Hizmet puanının hesabına esas sürelerin yıldan artan her ayı için hesap nasıl yapılır?
O hizmet alanında bir yıllık süreye karşılık gelen puanın 1/12'si esas alınır. Aydan artan süreler dikkate alınmaz. Yıldan artan süreler için hesap edilen hizmet puanının kesirli olması hâlinde kesirli puan tama tamamlanır.

44) Yatılı ve/veya pansiyonlu eğitim kurumlarında belletici olarak görevlendirilen kadın ve erkek öğretmenlerin hizmet puanlarına ne kadar ilave yapılır?
Kadın öğretmenlerin bu kapsamda fiilen görev yaptıkları her ay için 2, erkek öğretmenlerin hizmet puanlarına ise bu kapsamda fiilen görev yaptıkları her ay için 1 puan eklenir.

45) Millî Eğitim Bakanlığı Destekleme ve Yetiştirme Kursları Yönergesi ve İlkokullarda Yetiştirme Programı (İYEP) kapsamında fiilen ders okutan veya yönetim görevini yürüten eğitim kurumu yöneticisi ve öğretmenlerin hizmet puanlarına ne kadar ilave yapılır?
Bu kapsamda görev yaptıkları her ay için 0,5 puan eklenir.

46) Zorunlu çalışma yükümlülüğünü tamamlayan öğretmenlerden zorunlu çalışma öngörülen eğitim kurumlarında görev yapmaya devam edenler ve zorunlu çalışma öngörülmeyen eğitim kurumlarında görev yaptıktan sonra çeşitli nedenlerle zorunlu çalışma öngörülen eğitim kurumlarına atananların hizmet puanları nasıl belirlenir?
Zorunlu çalışma öngörülen eğitim kurumlarında görev yaptıkları süreyle sınırlı olmak ve görev yapmakta oldukları hizmet alanı için öngörülen puan dikkate alınmak suretiyle her yıl için %50 artırılarak belirlenir.

47) İlköğretim ve ortaöğretim öğrencilerine yönelik olarak, Türkiye Bilimsel ve Teknolojik Araştırma Kurumu (TÜBİTAK) veya Türkiye Bilimler Akademisi (TÜBA) koordinesinde yürütülen ulusal veya uluslararası bilim olimpiyatları ve araştırma projesi yarışmalarında bireysel veya takım olarak ilk üç dereceye giren veya mansiyon ödülü alan öğrencilere bu kapsamda fiilen çalışma yaptıran öğretmenlere ne kadar hizmet puanı verilir?
Ulusal ölçekte olanlar bakımından birinci derece için 15, ikinci derece için 10, üçüncü derece veya mansiyon için 5 hizmet puanı; uluslararası ölçekte olanlar bakımından birinci derece için 30, ikinci derece için 20, üçüncü derece veya mansiyon için 10 hizmet puanı verilir.

48) Ulusal veya uluslararası kapsamda düzenlenen bilimsel, sanatsal, kültürel veya sportif yarışmalarda bireysel veya takım olarak ilk üç

TÜRK EĞİTİM-SEN - www.turkegitimsen.org.tr

dereceye giren veya mansiyon ödülü alan öğretmenlere ne kadar hizmet puanı verilir?
Ulusal ölçekte olanlar bakımından birinci derece için 20, ikinci derece için 15, üçüncü derece veya mansiyon için 10 hizmet puanı; uluslararası ölçekte olanlar bakımından birinci derece için 35, ikinci derece için 25, üçüncü derece veya mansiyon için 15 hizmet puanı verilir.

49) Öğretmenler durumlarına göre başka hangi ek puan alırlar?
Doktora mezunu olanlara 90, tezli yüksek lisans mezunu olanlara 50, Ortaöğretim alan öğretmenliği tezsiz yüksek lisans eğitimi hariç olmak üzere; tezsiz yüksek lisans mezunu olanlara 30, İkinci bir dört yıllık yükseköğrenim mezunu olanlara 10, Uluslararası bir hakemli dergide makalesi yayımlananlara en fazla üç makale olmak üzere her bir makale için 5, Ulusal bir hakemli dergide makalesi yayımlananlara en fazla üç makale olmak üzere her bir makale için 3, En fazla bir adet olmak üzere başarı belgesi alanlara 3, En fazla bir adet olmak üzere üstün başarı belgesi alanlara 4, En fazla bir adet olmak üzere ödül alanlara 5, eTwining programı kapsamında sertifikası bulunanlara 15, Türk Patent ve Marka Kurumundan patent tescili alanlara her bir patent tescili için 30, Türk Patent ve Marka Kurumundan faydalı model tescili alanlara her bir faydalı model tescili için 20, Türk Patent ve Marka Kurumundan tasarım tescili alanlara her bir tasarım tescili için 10, hizmet puanı verilir.

50) Bakanlık dışındaki kamu kurumlarında geçici olarak görevlendirilen öğretmenlerin bu geçici görev sürelerindeki hizmet puanı nasıl hesaplanır?
Görevin yapıldığı hizmet bölgesinin birinci hizmet alanı için öngörülen hizmet puanı üzerinden değerlendirilir.

51) Askerlik dâhil olmak üzere yurt dışında resmî görevle geçirilen hizmet sürelerinin hizmet puanı nasıl hesaplanır?
Birinci hizmet bölgesinin birinci hizmet alanı için öngörülen hizmet puanı üzerinden değerlendirilir.

52) Mehil müddetinde geçen sürelerin hizmet puanı nasıl hesaplanır?
Eski görev yeri için öngörülen hizmet puanı üzerinden değerlendirilir.

53) Bakanlık öğretmen kadrolarında 6/5/2010 tarihinden sonra göreve başlayanlar 1., 2. ve 3. hizmet bölgesindeki illerde ne kadar çalışmak zorundadırlar?
Birinci hizmet bölgesindeki illerin; 4. hizmet alanındaki eğitim kurumlarında en az 7 yıl, 4 inci hizmet alanındaki eğitim kurumlarında en az 6 yıl, 6 ncı hizmet alanındaki eğitim kurumlarında en az 5 yıl,
İkinci hizmet bölgesindeki illerin; 4 üncü hizmet alanındaki eğitim kurumlarında en az 6 yıl, 5 inci hizmet alanındaki eğitim kurumlarında en az 5 yıl, 3) 6 ncı hizmet alanındaki eğitim kurumlarında en az 4 yıl,
Üçüncü hizmet bölgesindeki illerin; 4 üncü hizmet alanındaki eğitim kurumlarında en az 5 yıl, 5 inci hizmet alanındaki eğitim kurumlarında en az 4 yıl, 6 ncı hizmet alanındaki eğitim kurumlarında en az 3 yıl, çalışmakla yükümlüdür.

54) Zorunlu çalışma yükümlüsü öğretmenlerden yer değiştirme yapılacak yılın 30 Eylül tarihi itibarıyla 1, 2 ve 3 üncü hizmet alanlarındaki eğitim kurumlarında ayrı ayrı veya toplam adaylık dâhil üç yıl görev yapanlar nasıl atanır?
Zorunlu çalışma yükümlülüğü öngörülen hizmet alanlarına, tercihlerine ve hizmet puanlarına göre atanır; başvuruda bulunmayanlar ile tercihlerine atanamayanların atamaları Bakanlıkça resen yapılır.

55) Zorunlu çalışma yükümlüsü öğretmenlerden mazerete bağlı zorunlu çalışma yükümlülüğü ertelenenler ile adaylıkları kaldırılanların durumu ne olur?
Zorunlu çalışma yükümlülüğü öngörülen hizmet alanlarına yer değiştirme isteğinde bulunabilir.

56) Zorunlu çalışma yükümlüsü öğretmenler, aile birliği mazereti veya sağlık mazeretleri devam ediyorsa ne yapmalılardır?
Her yıl Bakanlıkça belirlenen dönemlerde bu durumlarını belgelendirirler. Mazeretlerini belgelendiremeyenler, zorunlu çalışma yükümlülüklerini yerine getirmek ya da eksik kalan hizmetlerini tamamlamak üzere bu maddenin birinci fıkrasında öngörülen usulle atanır.

57) Mazerete bağlı yer değiştirmeler hariç olmak üzere zorunlu çalışma yükümlüsü öğretmenlerden zorunlu çalışma yükümlülüğü öngörülen

TÜRK EĞİTİM-SEN - www.turkegitimsen.org.tr

eğitim kurumunda en az kaç yıl görev yapanlar?
3 yıl süreyle

58) Zorunlu çalışma yükümlülüğü öngörülen 4, 5 ve 6 ncı hizmet alanlarındaki eğitim kurumlarında görevli iken mazeretleri nedeniyle 1, 2 ve 3 üncü hizmet alanlarındaki eğitim kurumlarına atanan öğretmenlerden zorunlu çalışma yükümlüsü olanlar, mazeretlerinin ortadan kalkması hâlinde ne yaparlar?
İlk yer değiştirme döneminde zorunlu çalışma yükümlülüklerini tamamlamak üzere 4, 5 veya 6 ncı hizmet alanındaki eğitim kurumlarına atanır.

59) Zorunlu çalışma yükümlülüğünden kimler muaf tutulur?
6/5/2010 tarihinden önce Bakanlık kadrolarında öğretmen olarak göreve başlayanlar, terör eylemleri etkisi ve sebebiyle şehit olan veya çalışamayacak derecede malul olan ya da malul olup da çalışabilir durumda olan kamu görevlileri ile er ve erbaşların, öğretmen olan eş ve çocukları ile anne, baba ve kardeşleri, en az % 40 oranında çalışma gücünden yoksun olduğunu belgelendiren öğretmenler, muaf tutulur.

60) Zorunlu çalışma yükümlülüğü öngörülen hizmet alanlarında görevli iken çeşitli nedenlerle 1, 2 ve 3. hizmet alanlarına atananlardan zorunlu çalışma yükümlülükleri ne kadar süreden az kalanlar, zorunlu çalışma yükümlülüğünü tamamlamış sayılır?
Altı aydan daha az olanlar

61) Birinci, ikinci ve üçüncü hizmet alanlarındaki eğitim kurumlarında görev yapmakta olan öğretmenlerden hangilerinin zorunlu çalışma yükümlülükleri ertelenir?
Aile birliği veya sağlık mazeretlerinin devam ettiğini belgelendirenlerin, bir sonraki yer değiştirme dönemine kadar, Eşi aday memur olanların, eşinin adaylığının kaldırıldığı tarihten bir sonraki yer değiştirme dönemine kadar, Eşi, 30 Eylül tarihi itibarıyla askerde olanların, bir sonraki yer değiştirme dönemine kadar, Başvuruların son günü itibarıyla kendisi veya eşi aylıksız izinli olanların, bir sonraki yer değiştirme dönemine kadar, Alanlarında norm kadro olmaması ya da norm kadro açığı olmaması sebebiyle atanamayanların, atamaları gerçekleştirilene kadar, Başvuruların son günü itibarıyla son altı ay içinde eş, çocuk, anne, baba veya kardeşlerinden birinin hayatını kaybettiğini belgelendirenlerin, bir sonraki yer değiştirme dönemine kadar, zorunlu çalışma yükümlülükleri ertelenir.

62) Zorunlu çalışma yükümlülüğüne tabi öğretmenlerin, zorunlu çalışma yükümlülüğü öngörülen hizmet alanlarındaki eğitim kurumlarında adaylık dâhil fiilen öğretmen olarak geçirdikleri süreler zorunlu çalışma süresinden sayılır. Bu sürelere başka hangi görevler dahil edilir?
Bakanlık kadrolarında öğretmen olarak görevli iken askerlik hizmetini yapmak üzere aylıksız izne ayrılanlardan askerlik hizmetini temel askerlik eğitiminden sonra zorunlu çalışma yükümlülüğü öngörülen hizmet alanlarındaki eğitim kurumlarında öğretmen olarak yerine getirenlerin temel askerlik eğitimi dışında kalan askerlik süreleri, Eğitim kurumlarının zorunlu çalışma yükümlülüğü kapsamında bulunmadığı dönemlerde göreve başladıktan sonra görev yaptıkları eğitim kurumları zorunlu çalışma yükümlülüğü kapsamına alınan öğretmenlerin, eğitim kurumlarının zorunlu çalışma yükümlülüğü kapsamına alındığı tarihten sonra bu eğitim kurumlarında geçen hizmet süreleri, Zorunlu çalışma yükümlülüğü kapsamında bulunan eğitim kurumlarında görev yapmakta iken, bu eğitim kurumlarının zorunlu çalışma yükümlülüğü kapsamından çıkarılmasından sonra da görev yapmaya devam eden öğretmenlerin bu eğitim kurumlarında geçen hizmet sürelerinin tamamı, 657 sayılı Kanunun 102 nci, 103 üncü ve 104 üncü maddelerinde öngörülen izinlerin tamamı ile aynı Kanunun 105 inci maddesi gereğince verilen izinlerin toplamının altı ayı geçmeyen kısmı, Görevden uzaklaştırılan ve görevleri ile ilgili olsun veya olmasın herhangi bir suçtan tutuklanan veya gözaltına alınan öğretmenlerin 657 sayılı Kanunun 143 üncü maddesinde sayılan durumların gerçekleşmesi hâlinde bu sürelerin tamamı, Yılda toplam 90 günü geçmeyen geçici görev süreleri, Hizmet içi eğitimde başarılı geçen sürelerin tamamı

62) Zorunlu çalışma süresinden sayılmayacak süreler nelerdir?
Zorunlu çalışma yükümlüsü öğretmenlerden hizmet bölgelerinin zorunlu çalışma yükümlülüğü öngörülen hizmet alanlarında görev yapanların, zorunlu çalışma yükümlülüğü öngö-

TÜRK EĞİTİM-SEN - www.turkegitimsen.org.tr

rülen hizmet alanları dışında vekâleten ya da görevlendirme suretiyle 90 günden fazla geçen geçici görev süreleri ile; Temel askerlik eğitiminden sonra zorunlu çalışma yükümlülüğü öngörülen hizmet alanlarında bulunan eğitim kurumlarında öğretmen olarak geçen askerlik süreleri hariç olmak üzere aylıksız izinli olarak geçen süreler, Türkiye ve Orta Doğu Amme İdaresi Enstitüsünde geçen süreler, 657 sayılı Kanunun 4 üncü maddesinin birinci fıkrasının (C) bendi kapsamında kısmi zamanlı geçici öğreticilikte ve ek ders ücreti karşılığında görevlendirme suretiyle geçen süreler ile vekil öğretmenlikte ve usta öğreticilikte geçen süreler, Bakanlık ve diğer kamu kurum ve kuruluşlarında 657 sayılı Kanun ile diğer personel kanunları kapsamında geçen süreler, Özel öğretim kurumlarında öğretmen ve yönetici olarak geçen süreler, Yetiştirilmek amacıyla yurt dışına gönderilen öğretmenlerin yurt dışında geçirdikleri süreler

63) Öğretmenler, aynı eğitim kurumunda adaylık dâhil toplamda en fazla kaç sene görev yapabilir? **12 yıl**

64) Aynı eğitim kurumunda yer değiştirme yapılacak yılın 30 Eylül tarihi itibarıyla toplam 12 yıl görev yapan öğretmenlerin atamaları kim tarafından ne zaman yapılır?
Yapılacak duyuru üzerine ders yılının sona erdiği tarihten itibaren en fazla iki ay içinde, coğrafi durum ve ulaşım şartları göz önünde bulundurularak valiliklerce belirlenen ilçe gruplarında olmak üzere alanlarında öğretmen ihtiyacı bulunan eğitim kurumlarına tercihleri doğrultusunda hizmet puanı üstünlüğüne göre yapılır.

65) Tercihlerine atanamayanlar ile tercih yapmayanların atamaları nasıl yapılır?
Aynı eğitim kurumundaki görev süresi en fazla olandan başlamak üzere alanlarında öğretmen ihtiyacı bulunan ilçe gruplarındaki eğitim kurumlarına valiliklerce resen yapılır.

66) 12 yıllık görev süresinin hesabına; aynı eğitim kurumunda ikinci görev kapsamında yönetici olarak geçen görev süreleri hariç olmak üzere hangi görevler eklenir?
Yıllık izin, hastalık izni, vekâlet, geçici görev ve benzeri nedenlerle fiilen yapılmayan öğretmenlik görevleri de dâhil edilir.

TÜRK EĞİTİM-SEN - www.turkegitimsen.org.tr

67) Spor liselerinin beden eğitimi ve güzel sanatlar liselerinin müzik ve görsel sanatlar/resim öğretmenliklerine ilgili mevzuatı uyarınca sınavla atanmış olanlardan aynı eğitim kurumunda 12 yıllık görev süresini dolduranların başka eğitim kurumuna atamaları nasıl yapılır?
Aynı kapsamda bulunan eğitim kurumları ile sınırlı olarak yapılır.

68) Birleştirilmiş sınıf uygulaması yapılan eğitim kurumlarında görev yapanlar hariç olmak üzere alanı sınıf öğretmeni olan öğretmenlerden ara sınıflarda görev yapmakta iken aynı eğitim kurumunda 12 yıllık görev süresini dolduranların başka eğitim kurumuna atamaları nasıl yapılır?
Aynı sınıf ve şubeyle devam etmeleri şartıyla 4 üncü sınıfı okuttukları ders yılının sona erdiği tarih itibarıyla yapılır.

69) Kadrolarının olduğu ilçe gruplarında bulunan eğitim kurumlarında alanlarında norm kadro açığı **bulunmayan öğretmenlerin yer değiştirme işlemleri ne kadar ertelenir?**
Aynı kapsamdaki bir sonraki atama dönemine kadar ertelenir.

70) Öğretmenlerin; aile birliği, sağlık, can güvenliği mazeretlerine veya engellilik durumuna bağlı yer değiştirmeleri hakkında hangi yönetmelik uygulanır=
Devlet Memurları Kanunu ile Devlet Memurlarının Yer Değiştirme Suretiyle Atanmalarına İlişkin Yönetmelik hükümleri uygulanır.

71) Aile birliği mazeretine bağlı yer değiştirme, her iki eşin de öğretmen olması ve bu kapsamda yer değiştirmek istedikleri yerlerde alanları itibarıyla öğretmen ihtiyacı bulunmaması durumunda nasıl işler?
İstemeleri hâlinde her ikisinin de alanları itibarıyla öğretmen ihtiyacı bulunan ile/ilçeye atanmaları suretiyle gerçekleştirilebilir.

72) Kimler aile birliği mazeretine bağlı olarak yer değiştirme isteğinde bulunamaz?
Öğretmenlikte ve devlet memurluğunda adaylığı kaldırılmayanlar, devlet memurluğunda adaylığı kaldırılıp da öğretmenliğe ilk atama kapsamında atananlar ve yeniden atama ve kurumlar arası atama yoluyla öğretmenliğe atananlardan atandığı yerde en az bir yıl çalışmayanlar ile eşi isteğe bağlı sigortalı olan öğretmenler

73) Aile birliği mazereti ile engellilik durumuna bağlı yer değiştirmeler ne zaman yapılır?
Yarıyıl ve yaz tatillerinde

74) Haklarında yapılan adli veya idari soruşturma sonucunda o yerde kalmasında sakınca görülen öğretmenlerden görev yeri il içinde değiştirileceklerin atamaları nereye yapılır?
Görevli oldukları yere göre sırasıyla alt hizmet alanlarındaki eğitim kurumlarına; görev yeri il dışına değiştirileceklerin atamaları ise, zorunlu çalışma yükümlülükleri de dikkate alınarak alanlarında öğretmen ihtiyacı olan eğitim kurumlarından birine yapılır.

75) Sağlık durumu hariç olmak üzere, haklarında yapılan adli ve idari soruşturma sonucunda görev yerleri; il dışına değiştirilenler daha önce görev yaptıkları il'e, il içinde değiştirilenler daha önce görev yaptıkları ilçeye, ilçe içinde değiştirilenler ise daha önce görev yaptıkları eğitim kurumuna aradan kaç yıl geçmeden atanma isteğinde bulunamaz?
3 yıl

76) Eşi veya çocuğu ölen öğretmenler ne zaman yer değiştirme isteğinde bulunabilir?
Eş veya çocuklarının ölüm tarihinden itibaren bir yıl içinde yer değiştirme isteğinde bulunabilir.

77) Eşi emekli olan öğretmenler ne zaman yer değiştirme isteğinde bulunabilir?
Eşinin emekliye ayrılış tarihinden itibaren bir yıl içinde eşinin ikamet ettiği yere yer değiştirme isteğinde bulunabilir.

78) Afet bölgesi ilan edilen yerlerde bulunan eğitim kurumlarında görev yapan öğretmenler, hangi kurumun uygun görmesi hâlinde yer değiştirme isteğinde bulunabilir?
Bakanlığın uygun görmesi hâlinde yer değiştirme isteğinde bulunabilir. Bunlardan zorunlu çalışma yükümlülüğü olanlar, öncelikle zorunlu çalışma yükümlülüğü öngörülen yerlere yer değiştirme isteğinde bulunabilir.

79) Hangi koşullarda il içi ve iller arasında yer değiştirme isteğinde bulunulabilir?
Öğretmenlerden yer değiştirme yapılacak yılın 30 Eylül tarihi itibarıyla kadrolarının bulunduğu eğitim kurumunda üç yıllık çalışma süresini tamamlayanlar il içinde, bulundukları ilde üç yıllık çalışma süresini tamamlayanlar ise iller arasında yer değiştirme isteğinde bulunabilir.

80) Sağlık ve aile birliği mazeretlerine bağlı olarak zorunlu çalışma yükümlülüğü ertelenen öğretmenler, bulundukları eğitim kurumunda kaç yıl görev yapmaları şartıyla il içinde yer değiştirme isteğinde bulunabilir?
En az üç yıl

81) Kimlerin yer değiştirmelerinde süre şartı aranmaz?
İkinci görev kapsamında yönetici olarak görev yapmakta iken öğretmenliğe atanmak isteyenler ile ihtiyaç ve norm kadro fazlası öğretmenlerin isteğe bağlı yer değiştirmelerinde süre şartı aranmaz.

82) İhtiyaç ve norm kadro fazlası öğretmenlerin yer değiştirmeleri hangi koşullarda yapılır?
Eğitim kurumunun ya da bölümün/eğitim kurumunda uygulanmakta olan mesleki ve teknik eğitim alanının kapanması, program değişikliği, Bakanlığın öğretmenliğe atanacakların tespitine ilişkin kararıyla ders/alan kaldırılması ya da norm kadro esasları gereğince yapılacak düzenlemeler sonucu öğretmen fazlalığı oluşması hâlinde; eğitim kurumunun ya da bölümün kapatılması veya program değişikliği sonucunda bu eğitim kurumlarında görevli öğretmenler, yeni eğitim kurumu açılarak öğrencilerin taşınması hâlinde bu eğitim kurumlarına, öğrenci azlığı nedeniyle kapatılan eğitim kurumlarında ya da bölümlerde görevli olanlar ise açık norm kadro bulunması hâlinde öncelikle öğrencilerin taşındığı eğitim kurumları olmak üzere il içinde alanlarında ihtiyaç duyulan eğitim kurumlarına mazeretleri ve tercihleri de dikkate alınmak suretiyle atanır.

83) Öğretmenlerin yer değiştirmeleri ne zaman yapılır?
Bakanlıkça belirlenen takvime göre yapılır.

84) Yer değiştirme başvuruları duyuruda belirtilen süre içinde nerede yapılır?
Elektronik ortamda yapılır. Elektronik ortamda yapılmayan başvurular ile onaylatılmayan başvurular geçersiz sayılır.

TÜRK EĞİTİM-SEN - www.turkegitimsen.org.tr

85) Tercihe bağlı yer değiştirmeler neye göre yapılır?
Hizmet puanı üstünlüğüne göre yapılır.

86) Hizmet puanlarının hesabında hangi gün esas alınır?
Yer değiştirme başvurularının son günü esas alınır.

87)Hizmet puanının eşitliği hâlinde atama nasıl yapılır?
Sırasıyla; öğretmenlikteki hizmet süresi daha fazla olana, öğretmenliğe daha önce başlayana öncelik verilir; eşitliğin devamı hâlinde ise atanacak öğretmen bilgisayar kurası ile belirlenir.

88) Kimler istekte bulundukları yere atanmaya hak kazanıncaya kadar aylıksız izinli sayılmalarını isteyebilirler?
Hizmet puanı veya alanlarında norm kadro yetersizliği nedeniyle mazerete bağlı iller arasında yer değiştirme istekleri karşılanamayan öğretmenler. Bu süre üç yıldan fazla olamaz.

89) Aylıksız izinli sayılanlardan üçüncü yılın sonunda yer değiştirme suretiyle atamaları yapılamayanlar hangi kadrolara öncelikle atanır?
Aylıksız izinli sayıldıkları ilde bulunan eğitim kurumlarının durumlarına uygun öğretmen kadrolarına öncelikle atanır.

90) Öğretmenlik görevini devamlı surette yapamayacakları resmî ve özel eğitim ve araştırma hastaneleri veya üniversite hastanelerince düzenlenen sağlık kurulu raporunda belirtilenlerden Sosyal Güvenlik Kurumunca raporu uygun bulunanlar ile haklarında yapılan denetim ve soruşturma sonucunda yetersizliği nedeniyle öğretmenlik görevini yapamayacağı tespit edilenler nereye atanabilir?
Diğer hizmet sınıflarındaki durumlarına uygun kadrolara atanabilir.

91) Bakanlığın merkez veya taşra teşkilatında yöneticilik görevleri hariç olmak üzere eğitim ve öğretim hizmetleri sınıfı dışındaki görevlere istekleri üzerine atananlar, bu görevlerde en az kaçı üç yıl Çalışmadan yeniden öğretmenliğe atanamaz?
En az üç yıl

92) İller arasında isteğe ve zorunlu çalışma yükümlülüğüne bağlı olarak yapılacak yer değiştirme suretiyle atamalarda öğretmenlerin tercihlerine yansıtılacak eğitim kurumlarını kim belirler?
O yerleşim yerinde görev yapan mevcut öğretmenlerle ihtiyacın karşılanabilirliği dikkate alınarak öğretmen ihtiyacı bulunan eğitim kurumları arasından il millî eğitim müdürlüklerince belirlenir.

93) Öğretmenlik görevine atamalarda adayların tercihlerine yansıtılacak eğitim kurumları nasıl belirlenir?
İllerin alanlar itibarıyla doluluk oranları esas alınarak ülke genelinde dengeli dağılımı sağlayacak şekilde belirlenir.

94) kimler adaylıklarının kaldırılmış olması ve yükseköğrenimlerinin atanacakları alana uygun olması kaydıyla, Bakanlığın kararına göre mezuniyetleri itibarıyla atanabilecekleri alanlara alanlarının değiştirilmesini isteyebilir?
Bakanlıkça uygun görülmesi hâlinde; öğrenimine uygun alanı dışında bir başka alana atanan öğretmenler, öğrenimleri birden fazla alana atanmaya kaynak olan öğretmenler ile başka bir alanda yükseköğretimi bitiren öğretmenler

95) Alan değişikliği isteyen öğretmenlerin alan değişiklikleri nasıl yapılır?
İl içinde tercihleri de dikkate alınmak suretiyle alanlarında ihtiyaç duyulan eğitim kurumları olacak şekilde hizmet puanı üstünlüğüne göre yapılır. Hizmet puanlarının eşit olması durumunda öğretmenlikteki hizmet süresi daha fazla olana öncelik verilir.

96) Bu maddenin yürürlüğe girdiği tarihten önce hizmet puanları Yönetmeliğin 40 ıncı maddesinin altıncı fıkrası kapsamında görev yapılan hizmet alanı için öngörülen puan dikkate alınarak %100 artırılarak belirlenen öğretmenlerin hizmet puanlarının, aynı eğitim kurumunda göreve devam edildiği sürece ne kadar artırımlı olarak belirlenmesine devam edilir?
Yüzde 100

TÜRK EĞİTİM-SEN - www.turkegitimsen.org.tr

IV. MİLLÎ EĞİTİM BAKANLIĞI İZİN YÖNERGESİ

1) Bu Yönerge, hangi hükümlerine dayanılarak hazırlanmıştır.
657 ve 4857 sayılı kanunlar, 652 sayılı KHK ve Sözleşmeli Personel Çalıştırılmasına İlişkin Esaslar hükümlerine dayanılarak hazırlanmıştır.

2) Hastalık raporu kavramı neyi ifade etmektedir?
İlgili mevzuatında öngörülen usul ve esaslar çerçevesinde yapılan muayene ve tedavi sonucunda yetkili hekim ve sağlık kurulları tarafından hastanın sağlık durumunu belirtmek amacıyla düzenlenen belge

3) Memurlar için öngörülen izin çeşitleri nelerdir?
Yıllık izin, mazeret izni, hastalık ve refakat izni, aylıksız izin, diğer izinler.

4) Merkez teşkilâtında izin vermeye yetkili amirler kimlerdir?
Müsteşar, Talim ve Terbiye Kurulu Başkanı, Rehberlik ve Denetim Başkanı, Basın ve Halkla İlişkiler Müşaviri, bakanlık müşavirleri ve Özel Kalem Müdürüne Bakan, Müsteşar Yardımcıları, İç Denetim Birimi Başkanı ve birim amirlerine Müsteşar, Daire başkanlarına birim amirleri, Diğer memurlara Daire başkanları

5) Taşra teşkilâtında izin vermeye yetkili amirler kimlerdir?
İl millî eğitim müdürlerine vali, ilçe millî eğitim müdürlerine kaymakamlar, İl millî eğitim müdür yardımcıları ile şahsa bağlı eğitim uzmanları ve maarif müfettişlerine il millî eğitim müdürleri, Şube müdürleri, tesis müdürleri ve okul müdürlerine bağlı oldukları il/ilçe millî eğitim müdürleri, Diğer memurlardan il/ilçe millî eğitim müdürlüklerinde görev yapanlara şube müdürleri, eğitim kurumlarında görev yapanlara eğitim kurumu müdürleri

6) Yurt dışı teşkilâtında izin vermeye yetkili amirler kimlerdir?
Eğitim müşavirlerine büyükelçiler, eğitim ataşelerine başkonsoloslar

7) Öğretmen dışındaki memurlar, kendilerine ikinci görev olarak okul/kurum yöneticiliği verilenler ve yüz yüze eğitim yapılmayan eğitim kurumlarında görevli öğretmenlerden hizmet süresi bir yıldan on yıla kadar (on yıl dâhil) olanların yıllık izin süreleri kaç gündür? On yıldan fazla olanların kaç gündür?
10 yıllıkların 20 gün on yıldan fazla olanların 30gündür.

8) Memura verilecek yıllık izin süresinin hesabında, hangi statüde olursa olsun hangi kriter dikkate alınır?
Kamu kurumlarında geçen hizmet süreleri, kamu kurum ve kuruluşlarında geçmese dahi Devlet memurlarının kazanılmış hak aylıklarında değerlendirilen hizmet süreleri dikkate alınır.

9) Yol süresi kaç gündür? Bu izni kim hangi koşulda verebilir?
Yıllık izinlerini memuriyetlerinin bulunduğu yer dışında geçirecek olanların izin sürelerine, görev yeri ile iznin geçirileceği yerin uzaklığı dikkate alınarak ve zorunlu haller belirtilmek suretiyle izin vermeye yetkili amirlerince gidiş ve dönüş için en çok ikişer gün olmak üzere yol süresi eklenebilir.

10) Önceki yıldan kalan izinlerle alakalı prosedür nasıldır?
Bir önceki yıldan devreden izin ile içinde bulunulan yıla ait izin toplamının kısmen veya toptan kullanılamaması hâlinde, sadece içinde bulunulan yıl iznine denk olan kısmı bir sonraki yılda kullanılabilir. Bu şekilde yıl içinde kullanılan izinler öncelikle bir önceki yıldan devreden izin süresinden düşülür.

11) Diğer hizmet sınıflarına ait kadrolara atanan öğretmenlerden yarıyıl ve yaz tatilini kullanmış olanlara yıllık izin verilir mi?
O hizmet yılına ait yıllık izin verilmez. Bunlardan yarıyıl tatilini kullanmış ancak yaz tatilini kullanmamış olanlara, kullanabilecekleri yıllık izin süresinden yarıyıl tatiline ait süre düşülerek o yıl için kalan süre kadar izin kullandırılır.

12) Aday memurlar ne zaman izin kullanmaya başlamaktadır?
Bir yıllık hizmet süresini dolduranlara yıllık izin verilir.

13) Yıllık iznini kullanmakta olan memurlardan hizmetine ihtiyaç duyulanlar kim tarafından ne şekilde göreve çağrılabilirler?

TÜRK EĞİTİM-SEN - www.turkegitimsen.org.tr

İzin vermeye yetkili amirler veya üst amirlerce yazılı veya kayıt altına alınmak şartıyla sözlü olarak göreve çağrılabilir. Bu durumda memurun belli yol süresini takip eden ilk iş gününde görevine dönmesi zorunludur.

14) Verilmesi zorunlu olan mazeret izinleri nelerdir?
Kadın memura doğum yapmasından önce 8 hafta ve doğum yaptığı tarihten itibaren 8 hafta olmak üzere toplam 16 hafta süre ile aylıklı izin verilir. Çoğul gebelik halinde doğumdan önceki 8 haftalık süreye 2 hafta süre eklenir. Sağlık durumu uygun olduğu takdirde hekimin onayı ile memur isterse doğumdan önceki 3 haftaya kadar çalışabilir. Bu durumda, kadın memurun fiilen çalıştığı süreler doğum sonrası analık izni süresine eklenir. Doğumun erken gerçekleşmesi sebebiyle, doğum öncesi analık izninin kullanılamayan bölümü de doğum sonrası analık izni süresine ilave edilir. Doğumun beklenen tarihten sonra gerçekleşmesi halinde, fazladan geçen süreler doğum sonrası analık izni süresinden düşülmez. Doğumda veya doğum sonrasında analık izni kullanılırken annenin ölümü hâlinde, isteği üzerine memur olan babaya anne için öngörülen süre kadar izin verilir. Kadın memura, çocuğunu emzirmesi için doğum sonrası analık izni süresinin bitim tarihinden itibaren ilk altı ayda günde üç saat, ikinci altı ayda günde bir buçuk saat süt izni verilir.

15) Erkek memura kaç gün doğum izni verilir?
İsteği üzerine eşinin doğum yapması nedeniyle doğum tarihinden itibaren on gün izin verilir.

16) Memura isteği üzerine kendisinin veya çocuğunun evlenmesi halinde resmi nikah tarihinden, düğünün resmi nikahtan sonra yapılması durumunda ise memurun tercihi göz önünde bulundurularak resmi nikah veya düğün tarihinden itibaren kaç gün izin verilir?
Yedi gün

17) Memura, isteği üzerine eşinin, çocuğunun, kendisinin veya eşinin ana, baba veya kardeşinin ölümü halinde ölüm tarihinden itibaren kaç gün izin verilir?
Yedi gün

18) Memurlara, en az yüzde 70 oranında engelli ya da süreğen hastalığı olan çocuğunun (çocuğun evli olması durumunda eşinin de en az yüzde 70 oranında engelli olması kaydıyla) hastalanması halinde hastalık raporuna dayalı olarak ana veya babadan sadece biri tarafından kullanılması kaydıyla bir yıl içinde toptan veya bölümler halinde kaç güne kadar mazeret izni verilir?
On güne kadar

19) Amirin takdirine bağlı olan mazeret izinleri nelerdir?
Birinci fıkrada belirtilen hallerden başka, memurlara mazeretleri nedeniyle bir yıl içinde toptan veya kısım kısım olarak on gün izin verilebilir. Memura, zorunluluk halinde ve memurun gelecek yıl kullanacağı yıllık izninden düşülmesi şartıyla ikinci defa on gün mazeret izni verilebilir. Bu izin öğretmenlere verilmez.

20) Memura, verilecek raporda gösterilecek lüzum üzerine kanser, verem ve akıl hastalığı gibi uzun süreli bir tedaviye ihtiyaç gösteren hastalığı hâlinde ne kadar hastalık izni verilir.
On sekiz aya kadar, diğer hastalık hâllerinde ise on iki aya kadar

21) Görevi sırasında veya görevinden dolayı bir kazaya veya saldırıya uğrayan veya bir meslek hastalığına tutulan memur, ne kadar izinli sayılır?
İyileşinceye kadar izinli sayılır.

22) Devlet Memurlarına Verilecek Hastalık Raporları ile Hastalık ve Refakat İznine İlişkin Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmelik hükümlerine göre memurlara tek hekim raporu ile bir defada en çok kaç gün rapor verilebilir?
On gün rapor verilebilir. Raporda kontrol muayenesi öngörülmüş ise kontrol muayenesi sonrasında tek hekim tarafından en çok on gün daha rapor verilebilir.

23) Kontrol muayenesi sonrası hastalığın devam etmesi sebebiyle verilecek hastalık raporları kaç günü aşması durumunda, bu raporun sağlık kurulunca verilmesi zorunludur? **On günü**

24) Memurlara bir takvim yılı içinde tek hekim tarafından verilecek raporların toplamı kaç günü geçemez?
Kırk günü geçemez. Bu süreyi geçen hastalık raporları sağlık kurulunca verilir. Tek hekimle-

TÜRK EĞİTİM-SEN - www.turkegitimsen.org.tr

rin değişik tarihlerde düzenledikleri hastalık raporlarında gösterdikleri zorunluluk üzerine yıl içinde toplam kırk gün hastalık izni kullanan memurların, o yıl içinde bu süreyi aşacak şekilde tek hekimlerden aldıkları ilk ve müteakip raporların geçerli sayılabilmesi için bunların resmî sağlık kurullarınca onaylanması gereklidir.

25) Memurun bakmakla yükümlü olduğu veya memur refakat etmediği takdirde hayatı tehlikeye girecek ana, baba, eş ve çocukları ile kardeşlerinden birinin ağır bir kaza geçirmesi veya tedavisi uzun süren bir hastalığının bulunması hâllerinde, bu hâllerin sağlık kurulu raporuyla belgelendirilmesi şartıyla, aylık ve özlük hakları korunarak, ne kadar izin verilir.
Üç aya kadar izin verilir. Gerektiğinde bu süre bir katına kadar uzatılır.

26) Refakat izni ile alakalı koşullar nelerdir?
Memurun, bakmakla yükümlü olduğu ana, baba, eş ve çocuklarından birinin veya bakmakla yükümlü olmamakla birlikte refakat edilmediği takdirde hayatı tehlikeye girecek olan ana, baba, eş ve çocukları ile kardeşlerinden birinin ağır bir kaza geçirdiğini ya da tedavisi uzun süren bir hastalığı bulunduğunu sağlık kurulu raporuyla belgelendirmesi zorunludur. Aynı kişiyle ilgili olarak aynı dönemde birden fazla memur refakat izni kullanamaz. Aynı kişi ve aynı vakaya dayalı olarak verilecek refakat izninin toplam süresi altı ayı geçemez. İzin süresi içinde refakati gerektiren durumun ortadan kalkması hâlinde memur iznin bitmesini beklemeksizin göreve başlar. Bu durumda veya izin süresinin bitiminde göreve başlamayan memurlar, izinsiz ve özürsüz olarak görevlerini terk etmiş sayılarak haklarında 657 sayılı Kanun ve özel kanunların ilgili hükümlerine göre işlem yapılır.

27) Hastalık raporlarının hastalık iznine çevrilebilmesi için ne gerekir?
Memurların hastalık raporlarının, ilgili mevzuatında belirtilen usul ve esaslar çerçevesinde kendilerini tedavi eden kurum tabipliği, aile hekimliği veya Sosyal Güvenlik Kurumu ile sözleşmeli sağlık hizmeti sunucuları tarafından düzenlenmesi, Sosyal Güvenlik Kurumu ile sözleşmesi bulunmayan sağlık hizmeti sunucuları tarafından verilen ve istirahat süresi on günü geçmeyen raporların, Sosyal Güvenlik Kurumu ile sözleşmeli sağlık hizmeti sunucusu hekimi tarafından, istirahat süresi on günü aşan raporların ise Sosyal Güvenlik Kurumu ile sözleşmeli sağlık hizmeti sunucusu sağlık kurulunca onanması, Yurt dışında sürekli görevli memurlar ile geçici görevle veya bilgi ve görgüsünü artırmak, staj yapmak gibi sebeplerle yurt dışına gönderilen ya da yıllık izinlerini yurt dışında kullanırken hastalanan memurların hastalık raporlarının ilgili ülkenin mahallî mevzuatına göre düzenlenmiş olması, Hastalık raporlarının, geçici görev ve kanunî izinlerin kullanılması durumu ile acil vakalar hariç, memuriyet mahallindeki veya hastanın sevkinin yapıldığı sağlık hizmeti sunucularından alınması, gerekir.

28) Hastalık raporlarının fenne aykırı olduğu konusunda tereddüt bulunması hâlinde ne yapılır?
Memur hastalık izni kullanıyor sayılmakla birlikte Sağlık Bakanlığınca belirlenen ve memurun bulunduğu yere yakın bir hakem hastaneye sevk edilir ve sonucuna göre işlem yapılır.

29) Yıllık iznini kullanmakta iken hastalık raporu verilen memurun hastalık izin süresinin yıllık izninin bittiği tarihten önce sona ermesi hâlinde ne olur?
Memur kalan yıllık iznini kullanmaya devam eder.

30) Azami süreler kadar hastalık izni kullanan memurun bu iznin sonunda işe başlayabilmesi için ne yapması gerekir?
İyileştiğine dair resmî sağlık kurulu raporunu ibraz etmesi zorunludur.

31) Memurlara, refakat izninin bitiminden itibaren, sağlık kurulu raporuyla belgelendirilmesi şartıyla, istekleri üzerine kaç kadar aylıksız izin verilebilir.
On sekiz aya kadar

32) Doğum yapan memura doğum sonrası analık izni süresinin bitiminden, eşi doğum yapan memura ise doğum tarihinden itibaren olmak üzere, istekleri üzerine ne kadar toptan veya kısım kısım aylıksız izin verilir?
Yirmi dört aya kadar

TÜRK EĞİTİM-SEN - www.turkegitimsen.org.tr

33) Üç yaşını doldurmamış bir çocuğu eşiyle birlikte veya münferit olarak evlat edinen memurlar ile memur olmayan eşin münferit olarak evlat edinmesi hâlinde memur olan eşlerine, çocuğun ana ve babasının rızasının kesinleştiği tarihten veya vesayet dairelerinin izin verme tarihinden itibaren, istekleri üzerine ne kadar aya kadar aylıksız izin verilir.
Yirmi dört aya kadar.

34) Memura hangi koşullarda memuriyeti boyunca ve en fazla iki defada kullanılmak üzere, toplam bir yıla kadar aylıksız izin verilebilir?
Yıllık izinde esas alınan süreler itibarıyla beş hizmet yılını tamamlamış olması ve isteği hâlinde

35) Yabancı memleketlerin resmi kurumlarında veya uluslararası kuruluşlarda görevlendirilen memurlara, merkez teşkilatında görev yapanlar bakımından görev yaptığı birim, taşra teşkilatında görev yapanlar bakımından ise görev yaptığı valilik teklifi ve İnsan Kaynakları Genel Müdürlüğünün önerisi üzerine Bakan tarafından her üç yılda bir Bakan onayı yenilemek kaydıyla, memuriyet süresince yabancı memleketlerin resmi kurumlarında görev alanlar için 10, uluslararası kuruluşlarda görev alanlar için ne kadara kadar aylıksız izin verilebilir?
21 yıla kadar

36) Muvazzaf askerliğe ayrılan memurlar askerlik süresince hangi koşulda aylıksız izinli sayılır?
Görev yeri saklı kalarak
Göreve başlama zorunluluğu

37) Aylıksız izin süresinin bitiminde veya mazeret sebebinin kalkmasını izleyen on gün içinde görevine dönmeyenlere ne olur?
Memuriyetten çekilmiş sayılır.

38) Aylıksız izin vermekle yetkili amirler kimlerdir?
Merkez teşkilâtında; Müsteşar, Talim ve Terbiye Kurulu Başkanı, Rehberlik ve Denetim Başkanı, Basın ve Halkla İlişkiler Müşaviri, bakanlık müşavirleri ve Özel Kalem Müdürüne Bakan, Müsteşar Yardımcıları, İç Denetim Birimi Başkanı ve birim amirlerine Müsteşar, Diğer memurlara İnsan Kaynakları Genel Müdürü
Taşra teşkilâtında; İl millî eğitim müdürlerine vali, ilçe millî eğitim müdürlerine kaymakam, diğer memurlardan il milli eğitim müdürlüklerinde görev yapanlar ile il milli eğitim müdürlüğüne bağlı eğitim kurumlarında görev yapanlara il milli eğitim müdürü, ilçe milli eğitim müdürlüklerinde görev yapanlar ile ilçe milli eğitim müdürlüğüne bağlı eğitim kurumlarında görev yapanlara ilçe milli eğitim müdürü,
Yurt dışı teşkilâtında; Bağlı oldukları misyon şefinin uygun görüşü üzerine eğitim müşavirlerine ve eğitim ataşesine Müsteşar, tarafından verilir.

39) Kimlere eğitimleri süresince aylıklı izin verilir?
Memurlardan Türkiye ve Orta Doğu Amme İdaresi Enstitüsüne devam edenlere

40) Kimlere her yıl yıllık izinlerine ilaveten bir ay süreyle sağlık izni verilir?
Hizmetleri sırasında radyoaktif ışınlarla çalışan personele

41) Öğretmenler hariç olmak üzere, fazla çalışma ücreti verilmeksizin günlük çalışma saatleri dışında çalıştırılan memurlara, ne kadar izin verilir?
Fazla çalışmasının her 8 saati bir gün hesap edilerek izin verilir.

42) Sözleşmeli personelin yıllık izin süreleri ne kadardır?
Hizmet süreleri bir yıldan on yıla kadar (on yıl dâhil) olanların yıllık izin süreleri yirmi gün, on yıldan fazla olanların ise otuz gündür.
43) Sözleşmeli personelin mazeret izinlerinin kullanılmasına ilişkin uyulacak hususlar nelerdir?
Kadın sözleşmeli personele doğum yapmasından önce 8 hafta ve doğum yaptığı tarihten itibaren 8 hafta olmak üzere toplam 16 hafta süre ile aylıklı izin verilir. Çoğul gebelik halinde doğumdan önceki 8 haftalık süreye 2 hafta süre eklenir. Sağlık durumu uygun olduğu takdirde hekimin onayı ile sözleşmeli personel isterse doğumdan önceki 3 haftaya kadar çalışabilir. Bu durumda, sözleşmeli personelin çalıştığı süreler doğum sonrası sürelere eklenir. Kadın sözleşmeli personele, bir yaşından küçük çocuklarını emzirmeleri için günde toplam bir buçuk saat süt izni verilir. Erkek sözleşmeli personele, isteği üzerine eşinin doğum yapması nedeniyle doğum tarihinden itibaren iki gün izin verilir. Sözleşmeli personele, isteği üzerine kendisinin

TÜRK EĞİTİM-SEN - www.turkegitimsen.org.tr

veya çocuğunun evlenmesi halinde evlilik tarihinden itibaren üç gün izin verilir. Sözleşmeli personele, isteği üzerine annesinin, babasının eşinin, çocuğunun veya kardeşinin ölümü halinde ölüm tarihinden itibaren üç gün izin verilir.

44) Geçici personele, çalıştıkları her ay için azami kaç gün ücretli izin verilebilir? **Azami iki gün**

45) Geçici personelin doğum izni ne kadardır?
Doğum yapmasından önce 8 hafta ve doğum yaptığı tarihten itibaren 8 hafta olmak üzere toplam 16 hafta süre ile aylıklı izin verilir. Çoğul gebelik halinde doğumdan önceki 8 haftalık süreye 2 hafta süre eklenir. Sağlık durumu uygun olduğu takdirde hekimin onayı ile geçici personel isterse doğumdan önceki 3 haftaya kadar çalışabilir. Bu durumda, geçici personelin çalıştığı süreler doğum sonrası sürelere eklenir.

46) Geçici personele, çocuklarını emzirmeleri için ne kadar izin verilir?
Doğum sonrası izin süresinin bitim tarihinden itibaren ilk altı ayda günde üç saat, ikinci altı ayda günde bir buçuk saat süt izni verilir.

47) Geçici personele, isteği üzerine eşinin doğum yapması nedeniyle ve kendisinin veya çocuğunun evlenmesi halinde kaç gün izin verilir?
Yedi gün
48) Geçici personele ne kadar hastalık izni verilebilir?
Resmî hekim raporuna bağlı olarak yılda otuz günü geçmemek üzere ücretli hastalık izni verilebilir.
yıllık izinleri ne zaman verilir?
İşyerinde işe başladığı günden itibaren, deneme süresi de içinde olmak üzere, en az bir yıl çalışmış olan işçilere yıllık ücretli izin verilir.

50) İşçilerin yıllık izin süreleri ne kadar az olamaz?
Hizmet süresi bir yıldan beş yıla kadar (beş yıl dâhil) olanlar bakımından on dört günden, beş yıldan fazla on beş yıldan az olanlar bakımından yirmi günden, on beş yıl (dahil) ve daha fazla olanlar bakımından yirmi altı günden az olamaz.

51) Ancak on sekiz ve daha küçük yaştaki işçiler ile elli ve daha yukarı yaştaki işçilere verilecek yıllık ücretli izin süresi kaç günden az olamaz.
20 günden az olamaz

52) İşçinin yıllık ücretli izin hakkının hesaplanmasında neler göz önünde bulundurulur?
Yıllık ücretli izine hak kazanmak için gerekli sürenin hesabında işçilerin, aynı işverenin bir veya çeşitli işyerlerinde çalıştıkları süreler birleştirilerek göz önüne alınır. Bir yıllık süre içinde işçinin devamının kesilmesi halinde bu boşlukları karşılayacak kadar hizmet süresi eklenir ve bu suretle işçinin izin hakkını elde etmesi için gereken bir yıllık hizmet süresinin bitiş tarihi gelecek hizmet yılına aktarılır. Aynı bakanlığa bağlı işyerleri ile aynı bakanlığa bağlı tüzel kişilerin işyerlerinde geçen süreler ile kamu iktisadi teşebbüsleri yahut özel kanuna veya özel kanunla verilmiş yetkiye dayanılarak kurulan banka ve kuruluşlar veya bunlara bağlı işyerlerinde geçen süreler

53) Yıllık ücretli izin bakımından çalışılmış gibi sayılan haller nelerdir?
İşçinin uğradığı kaza veya tutulduğu hastalıktan ötürü işine gidemediği günler, Kadın işçilerin doğumdan önce ve sonra çalıştırılmadıkları günler, Bir yılda 90 günden fazla olmamak üzere, işçinin muvazzaf askerlik hizmeti dışında manevra veya herhangi bir kanundan dolayı ödevlendirilmesi sırasında işine gidemediği günler, İşçinin yeniden işe başlaması şartıyla, çalışmakta olduğu işyerinde zorlayıcı sebepler yüzünden işin aralıksız bir haftadan çok tatil edilmesi sonucu olarak işçinin çalışmadan geçirdiği zamanın on beş günü, Hafta tatili, ulusal bayram ve genel tatil günleri, röntgen muayenehanelerinde çalışanlara pazardan başka verilmesi gereken yarım günlük izinler, İşçilerin arabuluculuk toplantılarına katılmaları, hakem kurullarında bulunmaları, bu kurullarda işçi temsilciliği görevlerini yapmaları, çalışma hayatı ile ilgili mevzuata göre kurulan meclis, kurul, komisyon ve toplantılara yahut işçilik konuları ile ilgili uluslararası kuruluşların konferans, kongre veya kurullarına işçi veya sendika temsilcisi olarak katılması sebebiyle işlerine devam edemedikleri günler, İşçilerin evlenmelerinde üç güne kadar, ana veya babalarının, eşlerinin, kardeş veya çocuklarının ölümünde üç güne kadar verilecek izinler, İşveren tarafından verilen kısa çalışma süreleri, İşçiye yıllık ücretli izin süresi, çalışılmış gibi sayılır.

TÜRK EĞİTİM-SEN - www.turkegitimsen.org.tr

54) Yıllık ücretli izin işveren tarafından bölünemez. Ama anlaşma olursa nasıl bir uygulama yapılabilir?
Öngörülen izin süreleri, tarafların anlaşması ile bir bölümü on günden aşağı olmamak üzere en çok üçe bölünebilir.

55) Hangi izinler yıllık izne mahsup edilemez?
İşveren tarafından yıl içinde verilmiş bulunan diğer ücretli ve ücretsiz izinler veya dinlenme ve hastalık izinleri yıllık izne mahsup edilemez.

56) Yıllık ücretli izin günlerinin hesabında hangi günler izin süresinden sayılmaz?
İzin süresine rastlayan ulusal bayram, hafta tatili ve genel tatil günleri izin süresinden sayılmaz.
57) Yıllık ücretli izinleri işyerinin kurulu bulunduğu yerden başka bir yerde geçirecek olanlara istemeleri ve bu hususu belgelemeleri şartıyla gidiş ve dönüşlerinde yolda geçecek süreleri karşılamak üzere işveren toplam kaç güne kadar ücretsiz izin vermek zorundadır.
Dört gün

58) İşçilere en çok altı aya kadar ücretsiz izin hangi durumlarda verilir?
Bakmaya mecbur olduğu veya işçi refakat etmediği takdirde hayatı tehlikeye girecek ana, baba, eş ve çocukları ile kardeşlerinden birinin ağır kaza geçirmesi veya önemli bir hastalığa tutulmuş olması hallerinde, bu hallerin raporla belgelendirilmesi şartıyla, istekleri üzerine verilebilir.
59) İşçilere, 10 hizmet yılını tamamlamış olmaları ve istekleri halinde işçilik süreleri boyunca ve bir defada kullanılmak üzere kaç aya kadar ücretsiz izin verilebilir?
Altı aya kadar

60) Yetiştirilmek üzere (burslu veya kendi imkânlarıyla gidenler dâhil) yurt dışına Devlet tarafından gönderilen öğrenci ve memurlarla, yurt içine ve yurt dışına sürekli görevle atanan memurların işçi olan eşlerine işçilik süresince her defasında bir yıldan az olmamak üzere en çok ne kadar ücretsiz izin verilebilir.
Sekiz yıla kadar

61) Her türlü izinlerde izne ayrılanlar için görevli bulunduğu birimlerce hangi belge düzenlenir?
İzin Onay Belgesi düzenlenir.

62) Görev yeri değiştirilen personelin yıl içinde izin kullanıp kullanmadığı; kullanmış ise türü, süresi, hangi yıla ait olduğu ve hangi tarihler arasında kullandığı nereye işlenir?
MEBBİS e-personel modülüne işlenerek sisteme yansıtılır.

TÜRK EĞİTİM-SEN - www.turkegitimsen.org.tr

NOTLAR

NOTLAR

NOTLAR